

EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2024 06 20
COM(2024) 255 final

ANNEXES 1 to 4

PRIEDAI

prie

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTO

dėl žemės ūkio ekonominių sąskaitų Sąjungoje (kodifikuota redakcija)

I PRIEDAS
ŽEMĖS ŪKIO EKONOMINĖS SĄSKAITOS
(ŽŪES)
TURINYS

Pratarmė

- I. Bendrosios sąskaitų savybės
 - A. Įžanga
 - B. Pagrindinis vienetas ir žemės ūkio ekonominės veiklos rūšis
 - 1. Pagrindinis vienetas
 - 2. Žemės ūkio ekonominės veiklos rūšis
 - 3. Neatskiriama ne žemės ūkio nepagrindinė veikla
 - C. Produkcijos vertinimas
 - D. Sąskaitų seka
 - 1. Sąskaitų seka, numatyta ESS 2010
 - 2. ŽŪES sąskaitų seka
 - E. Duomenų šaltiniai ir skaičiavimo metodai sudarant ŽŪES
 - F. Klasifikatorius
 - 1. Bendroji dalis
 - 2. Žemės ūkio būdingų veiklos rūšių apibrėžtis
 - 3. Žemės ūkio būdingų vienetų apibrėžtis
 - 4. Įvairios pastabos
 - 5. ŽŪES žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies ir nacionalinių sąskaitų centrinės struktūros žemės ūkio šakos neatitikimai
- II. Sandoriai dėl produktų
 - A. Bendrosios taisyklės
 - 1. Ataskaitinis laikotarpis
 - 2. Vienetai
 - 3. Apskaitos laikas
 - B. Produkcija
 - 1. Bendrosios pastabos apie ESS 2010 ir ŽŪES produkcijos sąvokas
 - 2. Žemės ūkio veiklos produkcija: kiekiai
 - 3. Neatskiriamos ne žemės ūkio nepagrindinės veiklos produkcija
 - 4. Žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies produkcija

5. Produkcijos vertinimas
- C. Tarpinis vartojimas
 1. Apibrėžtis
 2. Tarpinio vartojimo elementai
 3. Tarpinio vartojimo vertinimas
- D. Pagrindinio kapitalo formavimas
 1. BPKF
 2. Atsargų pokyčiai
 3. Gyvulių kaip BPKF arba atsargų pokyčių apskaita
- III. Paskirstymo sandoriai ir kiti srautai
 - A. Apibrėžtis
 - B. Bendrosios taisyklės
 1. Ataskaitinis laikotarpis
 2. Vienetai
 3. Paskirstymo sandorių apskaitos laikas
 4. Bendrosios pastabos dėl pridėtinės vertės
 - C. Kompensacija darbuotojams
 - D. Gamybos ir importo mokesčiai
 1. Produktų mokesčiai
 2. PVM traktavimas
 3. Kiti gamybos mokesčiai
 - E. Subsidijos
 1. Subsidijos produktams
 2. Kitos subsidijos gamybai
 - F. Turto pajamos
 1. Apibrėžtis
 2. Palūkanos
 3. Renta (žemės ir žemės gelmių turtų)
 4. Draudimo polisų savininkams priskirtinos investicijų pajamos (neįtraukiamos į ŽŪES)
 - G. Kapitalo pervedimai
 1. Dotacijos investicijoms
 2. Kiti kapitalo pervedimai
 - H. Pagrindinio kapitalo vartojimas
- IV. Žemės ūkio darbo sąnaudos
- V. Žemės ūkio pajamų rodikliai

- A. Pajamų ir balansuojančių straipsnių apibrėžtis
- B. Vienetų, organizuotų kaip įmonės, pajamų traktavimas
- C. Žemės ūkio pajamų rodiklių apibrėžtis
- D. Pajamų rodiklių sumavimas Sąjungoje
- E. Pajamų rodiklių defliacija
- VI. ŽŪES vertinimas palyginamosiomis kainomis
 - A. Kainų ir apimties matai
 - B. ŽŪES sudarymo palyginamosiomis kainos principai ir metodas
 - 1. Indekso formulės pasirinkimas
 - 2. Baziniai metai
 - 3. Serijų pateikimas pagal ataskaitinius metus
 - 4. Pridėtinės vertės apskaičiavimas nustatytų metų kainomis
 - 5. Produktų mokesčių ir subsidijų produktams suskirstymas į apimties ir kainos sudedamąsias dalis

↓ 2022/590 1 straipsnio 4 punktas
ir I priedo 1 punktas

- VII. Regioninės žemės ūkio ekonominės sąskaitos (RŽŪES)
 - A. Bendrieji principai
 - 1. Įžanga
 - 2. Regioninė ekonomika ir regioninė teritorija
 - 3. RŽŪES pagrindinis vienetas
 - 4. RŽŪES rengimo metodai
 - 5. Rezidavimo vietos sąvoka ir teritorijos sąvoka
 - 6. Žemės ūkio ekonominės veiklos rūšis ir būdingi vienetai
 - B. Sandoriai dėl produktų
 - 1. Produkcija
 - 2. Tarpinis vartojimas
 - 3. Bendrojo kapitalo formavimas
 - C. Paskirstymo sandoriai ir kiti srautai
 - 1. Bendrosios taisyklės
 - 2. Pridėtinė vertė
 - 3. Pagrindinio kapitalo vartojimas
 - 4. Subsidijos
 - 5. Mokesčiai
 - 6. Kompensacija darbuotojams

7. Grynasis likutinis perteklius
8. Palūkanos, renta
9. Žemės ūkio verslo pajamos: bendrosios apskaičiavimo taisyklės
- D. Trumpa įgyvendinimo apžvalga
1. Įžanga
2. Regioninio žemės ūkio apibrėžtis
3. Žemės ūkio produkcijos vertinimas
4. Neatskiriama ne žemės ūkio nepagrindinė veikla
5. Tarpinis vartojimas

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
3 punktas

PRATARMĖ

Patikslinus Europos sąskaitų sistemą (ESS 2010)¹, buvo šiek tiek patikslinta ŽŪES taikoma pagrindinė metodika siekiant užtikrinti derėjimą su ESS, kad būtų užtikrintas valstybių narių ir centrinės nacionalinių sąskaitų sistemos ŽŪES suderinimas ir daromų pakeitimų pagrįstumas. Šis vadovas buvo parengtas atsižvelgiant į šiuos aspektus bei į ŽŪES sudarymo sąvokas, principus ir pagrindines taisykles. Jame taip pat minimi visi derinimai su žemės ūkio srities ypatybėmis.

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 1 punkto b papunktis
→₂ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 4 punkto a papunktis
→₃ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 4 punkto b papunktis
→₄ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 4 punkto c papunktis

I. BENDROSIOS SĄSKAITŲ SAVYBĖS

A. ĮŽANGA

- 1.01. Integruotų ekonominių sąskaitų sistema turėtų pateikti sistemingą, palyginamą ir kaip įmanoma išsamesnę ekonominės veiklos apžvalgą, kurią būtų galima naudoti kaip pagrindą analizei, prognozėms ir politinėms priemonėms. Todėl daugybė įvairių ekonominių sandorių ir vienetų, kuriuos apima sistema, turi būti klasifikuojami pagal bendruosius kriterijus ir turi būti aiškiai ir paprastai išdėstyti nuoseklioje sąskaitų ir lentelių sistemoje.

¹ Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistema – ESS 2010, Liuksemburgas, 2013.

- 1.02. Europos integruotų ekonominių sąskaitų sistema, kuri buvo parengta pagal Jungtinių Tautų patikslintą nacionalinių sąskaitų sistemą ($\rightarrow_1$ NKS 2008 $\leftarrow$) $\rightarrow_2$ ² $\leftarrow$, buvo sukurta atsižvelgiant į konkrečius Europos Sąjungos poreikius. Joje nustatytos sąvokos, $\boxtimes$ apibrėžtys $\boxtimes$, apskaitos taisyklės ir vienodi klasifikatoriai, kuriuos turi naudoti valstybės narės.
- 1.03. Šalies ūkis – tai daugybės vienetų, atliekančių įvairiausias operacijas siekiant gamybos, finansavimo, draudimo, paskirstymo ir vartojimo, veiklos visuma. Nacionalinių sąskaitų sistemos pagrindu nagrinėjami vienetai ir jų grupės turi būti apibrėžti pagal nagrinėjamus ekonominius modelius. $\rightarrow_3$ ESS 2010 naudojami dviejų rūšių vienetai, o nacionalinė ekonomika suskirstoma dviem atitinkamais būdais. $\leftarrow$
- 1.04. Siekiant analizuoti srautus, susijusius su pajamomis, kapitalu, finansiniais sandoriais ir turtu, itin svarbu parinkti tuos vienetus, kurie atspindi ūkio subjektų (institucinių vienetų) tarpusavio sąveiką. Norint išanalizuoti gamybos procesą, nepaprastai svarbu parinkti tuos vienetus, kurie iliustruoja techninius ir ekonominius santykius ($\boxtimes$ tai yra $\boxtimes$ vietinius veiklos rūšies vienetus ir vienaarūšės gamybos vienetus).
- 1.05. Todėl ekonomiką galima suskirstyti dviem skirtingais būdais:
- i) į institucinius sektorius arba subsektorius, kurie atitinka institucinių vienetų grupes;
 - ii) į ekonominės veiklos rūšis, kurias sudaro vietinių veiklos rūšies vienetų grupės (ekonominės veiklos rūšis) arba vienaarūšės gamybos vienetai (vienarūšė šaka).
- 1.06. Pagrindinis ŽŪES tikslas – analizuoti gamybos procesą ir jo metu sukurtas pirmines pajamas, todėl sąskaitos yra pagrįstos ekonominės veiklos rūšies sąvoka.
- 1.07. ŽŪES – tai palydovinė sąskaita, teikianti papildomos informacijos ir sąvokų, kurios suderintos su žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies savitumu. Nors jų struktūra labai panaši į nacionalinių sąskaitų struktūrą, joms sukurti reikia suformuluoti atitinkamas taisykles ir metodus.
- 1.08. Reikia skirti žemės ūkio gamybos sukuriamas pajamas nuo žemės ūkio valdų sukuriamų pajamų, prie kurių, be žemės ūkio veiklos pajamų, priskiriamos pajamos, gaunamos iš kitų galimų žemės ūkio valdų šaltinių (nuosavybės, socialinių pervedimų ir pan.). $\rightarrow_4$ Šios dvi skirtingos pajamų rūšys (žemės ūkio gamybos sukurtos pajamos ir žemės ūkio valdų sukurtos pajamos) vertinamos siekiant dviejų skirtingų tikslų, todėl tam reikalingi du atskiri ekonomikos suskirstymo metodai: pirmasis metodas, skirtas ŽŪES, yra pagrįstas gamybos vienetais, kurie apibrėžiami darant nuorodą į ekonominę veiklą; antrasis yra pagrįstas namų ūkiais ($\boxtimes$ tai yra $\boxtimes$ instituciniais vienetais), kurių pagrindinis pajamų šaltinis yra savarankiška žemės ūkio veikla. $\leftarrow$

² Nacionalinių sąskaitų sistema, 2008. Bendra Jungtinių Tautų, Europos Komisijos, Tarptautinio valiutos fondo, EBPO ir Pasaulio banko publikacija.

B. PAGRINDINIS VIENETAS IR ŽEMĖS ŪKIO EKONOMINĖS VEIKLOS RŪŠIS

1. Pagrindinis vienetas

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
4 punkto d papunktis (pritaikytas)

- 1.09. Siekiant ištirti gamybos proceso ir naudojimosi prekėmis ir paslaugomis srautus, reikia pasirinkti techninio ir ekonominio pobūdžio santykius pabrėžiančius vienetus. Tai reiškia, kad paprastai instituciniai vienetai turi būti suskirstyti į smulkesnius ir labiau vienaarūšius vienetus pagal gamybos rūšį. Skirstymas į vietinius veiklos rūšies vienetus (vietinius VRV) skirtas būtent šiam reikalavimui patenkinti (ESS 2010, 2.147 punktas) ☒³ ☒.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
4 punkto e papunktis (pritaikytas)

- 1.10. Vietinis veiklos rūšies vienetas (vietinis VRV) yra VRV dalis, atitinkanti vietinį vienetą. Vietinis VRV pagal 2008 m. NSS ir ISIC 4 red. yra vadinamas įstaiga. VPVR priskiriamos visos gamybą vykdančio institucinio vieneto dalys, prisidedančios prie NACE (2 red.) klasės lygio (4 ženklų) veiklos (pamatinis ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius, ☒ žr. ☒ 1.55 ☒ punktą ☒), be to, jis atitinka vieną ar daugiau veiklą vykdančių institucinio vieneto padalinių. Institucinio vieneto informacinė sistema turi būti pritaikyta nurodyti ar apskaičiuoti kiekvieno vietinio VRV gamybos vertę, tarpinį vartojimą, kompensaciją darbuotojams, likutinį perteklių, užimtumą ir bendrojo pagrindinio kapitalo formavimą (ESS 2010, 2.148 punktas). Vietos vienetas – geografiškai apibrėžtoje vietoje esantis institucinis vienetas arba institucinio vieneto dalis, gaminantis prekes ar teikiantis paslaugas.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
4 punkto f papunktis (pritaikytas)

- 1.11. Nors vietinis VRV gali sutapti su instituciniu vienetu arba jo dalimi kaip gamintoju; kita vertus, jis niekada negali priklausyti dviem atskiriems instituciniams vienetais. Kadangi praktiškai dauguma prekes gaminančių ir paslaugas teikiančių institucinių vienetų tuo pat metu vykdo kelių skirtingų rūšių veiklą (pagrindinę veiklą ir vienos ar daugiau rūšių nepagrindinę veiklą), juos galima suskirstyti į tokį patį vienetų pagal vietinių VRV skaičių, jeigu turima reikiama informacija. Tačiau vietos VPVR nesukuriamas iš pagalbinės veiklos rūšių (pirkimų, pardavimų, rinkodaros, apskaitos, transporto, sandėliavimo, priežiūros ir pan.; ☒ žr. ☒ 1.27 ☒ punktą ☒), nebent jos vykdomos atskiroje vietoje, esančioje kitame regione nei vietinis VRV, kuriam šios paslaugos teikiamos (ESS 2010, 3.13 punktas).

³ Reikėtų paminėti, kad nors ESS ☒ 2010 ☒ pirmenybė teikiama vietiniams VRV, gamybos proceso analizei tinkamiausias yra vienaarūšės gamybos vienetas (VGV). Šis vienetas naudojamas sąnaudoms ir produkcijai analizuoti, nes jis tiksliai atitinka veiklos rūšį. Todėl instituciniai vienetai padalijami į tiek VGV, kiek yra veiklos rūšių (išskyrus pagalbines). Grupuojant šiuos VGV ekonomiką galima suskirstyti į „grynas“ (vienarūšes) šakas. Paprastai VGV tiesiogiai stebėti negalima, todėl vienaarūšių šakų sąskaitų negalima sudaryti remiantis VGV grupėmis. ESS apibūdintas šių sąskaitų sudarymo metodas. Jį taikant antrinė gamyba ir atitinkamos veiklos šakos sąnaudos priskiriamos atitinkamoms vienaarūšėms šakoms (ESS 2010, 2.153–2.156, 9.52–9.63).

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
4 punkto g papunktis

- 1.12. Iš esmės reikėtų traukti į apskaitą tiek vietinių VRV, kiek yra nepagrindinės veiklos rūšių, tačiau gali atsitikti taip, kad statistinė (apskaitos) informacija neleis atskirti vietinio VRV nepagrindinės veiklos arba jos dalių nuo pagrindinės veiklos. Jei prekes gaminantis ar paslaugas teikiantis institucinis vienetas vykdo pagrindinę veiklą ir taip pat vienos ar kelių rūšių nepagrindinę veiklą, jis skirstomas į tokį patį vienetą pagal veiklos rūšį skaičių, o nepagrindinė veikla klasifikuojama atskirai nuo pagrindinės veiklos. Papildoma veikla nėra atskiriama nuo pagrindinės ar nepagrindinės veiklos. Tačiau tam tikrai klasifikavimo sistemos kategorijai priskiriami VPVR gali pagaminti kitokio tipo produktus vykdydami nepagrindinę veiklą, kurios negalima atskirai nustatyti iš turimų apskaitos dokumentų. Taigi VPVR gali vykdyti vienos ar kelių rūšių nepagrindinę veiklą. (ESS 2010, 2.149 punktas).

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
4 punkto h papunktis

- 1.13. Laikoma, jog veikla vyksta tada, kai sujungus tokius išteklius, kaip įrenginiai, darbo jėga, gamybos metodai, informacinės sistemos ar produktai, sukuriama specifinės prekės arba paslaugos. Veikla apibūdinama pagal gamybos sąnaudas (prekes ir paslaugas), gamybos procesą ir produkciją. Pagrindinė vietinio VRV veikla yra ta veikla, kurios pridėtinė vertė, palyginti su bet kokia kita to vieneto veikla, yra didžiausia. Pagrindinė veikla klasifikuojama pagal NACE 2 red., pradedant nuo aukščiausio lygmens ir paskui taikant smulkesnius (ESS 2010, 3.10 punktas).

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 4 punkto i papunktis

2. Žemės ūkio ekonominės veiklos rūšis

- 1.14. Ekonominės veiklos rūšį galima nustatyti grupuojant visus ta pačia veiklos rūšimi užsiimančius vietinius VRV. Tai leidžia ekonomiką suskirstyti pagal ekonominės veiklos rūšis. Šių ekonominės veiklos rūšių klasifikavimas priklauso nuo tokiu būdu sugrupuotų vienetų pagrindinės veiklos. →₁ Išsamiausiai klasifikacijos lygmeniu, kaip apibrėžta ESS 2010 2.150 punkte, tam tikros rūšies ekonominei veiklai priklauso visi vienai NACE 2 red. klasei (keturių skaitmenų) priskiriami ir todėl tą pačią pagrindinę veiklą, kaip apibrėžta NACE 2 red., vykdančios vietos VPVR. ←
- 1.15. Nors žemės ūkio ekonominės veiklos rūšis anksčiau buvo apibrėžiama kaip vienaarūšės žemės ūkio gamybos vienetų grupė, vietinis VRV buvo pasirinktas kaip pagrindinis ŽŪES apibūdinimo vienetas, kad būtų galima: i) ŽŪES nagrinėti pagal žemės ūkio ekonominę padėtį, ☒ tai yra ☒ visiškai atsižvelgti į tam tikrų neatskiriamų ne žemės ūkio nepagrindinių veiklų buvimą vertinant visą žemės ūkio vienetų gamybos veiklą, ir ii) nenukrypti nuo likusių nacionalinių sąskaitų. Taip pereinama nuo vienaarūšės gamybos vieneto ir vienaarūšės šakos sąvoka pagrįsto analitinio metodo prie vietinio VRV ir ekonominės veiklos rūšies sąvoka pagrįsto statistinio metodo.

1.16. Neatskiriama, ne žemės ūkio nepagrindinė veikla yra ta, kurios išlaidų negalima atskirti nuo žemės ūkio veiklos išlaidų, pavyzdžiui, ūkio produktų perdirbimas ūkyje, miškininkystė, medienos ruošą, turizmas. Todėl žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies produkcija atsiranda dėl dviejų rūšių veiklos:

- i) žemės ūkio vienetų atliekamos žemės ūkio veiklos (pagrindinės arba nepagrindinės);

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 4 punkto j papunktis

- ii) žemės ūkio vienetų ne žemės ūkio neatskiriamos nepagrindinių rūšių veiklos.

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 4 punkto k papunktis
→₂ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 4 punkto l papunktis
→₃ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 4 punkto m papunktis

1.17. Žemės ūkio valda, šiuo metu žemės ūkio statistiniams tyrimams (surašymams, žemės ūkio valdų struktūros tyrimams) naudojamas vienetas, yra vietinis VRV, labiausiai tinkamas žemės ūkio ekonominės veiklos rūšiai (nors reikia įtraukti ir tam tikrus kitus vienetus, pavyzdžiui, vyno arba alyvų aliejaus kooperatyvus arba rangos darbus atliekančius vienetus ir pan.). Nepaisant to, reikėtų paminėti, kad jie yra specialūs VRV dėl žemės ūkio veiklos rūšių, kurios gali būti atliekamos žemės ūkio valdose, įvairovės. →₁ Griežtai taikant ESS 2010 taisyklę vienetams ir jų grupei, žemės ūkio valda turėtų būti suskirstyta į kelis atskirus vietinius VRV, jeigu toje pačioje valdoje vykdoma kelių rūšių NACE 2 red. keturių skaitmenų klasei priskiriama veikla ir turima informacijos, kuri reikalinga pagal 1.10 punktą. Žemės ūkio valdos kaip žemės ūkio veiklos vietinio VRV naudojimas nacionalinėse sąskaitose ir ŽŪES yra pagrįstas statistiniu metodu. ←

1.18. Todėl žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies sąskaitos yra iš esmės panašios į žemės ūkio valdų sąskaitas (gamybos ir pajamų formavimo sąskaitoms). Tačiau siekiant išvengti bet kokios dviprasmybės reikėtų pastebėti, kad žemės ūkio sąskaitos nėra įmonių, kurių pagrindinė veikla yra žemės ūkis, sąskaitos: visų pirma, į jas neįtraukiamos visos šių valdų ne žemės ūkio veiklos rūšys (neįtraukiamos tos, kurias galima atskirti nuo žemės ūkio veiklos). Be to, į jas įtraukiama įmonių, kurių pagrindinė veikla nėra žemės ūkis, žemės ūkio veikla. Todėl žemės ūkio valdos kaip pagrindinio ŽŪES vieneto naudojimas nepakeičia to, kad žemės ūkio sąskaitos yra žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies sąskaitos.

1.19. →₂ Kadangi pagal ESS 2010 tam tikros rūšies ekonominę veiklą sudaro grupė vienetų, kurie kaip pagrindine veikla užsiima tokios pačios arba panašios rūšies veikla, žemės ūkio veiklos apibrėžtis ŽŪES priklauso nuo šios rūšies ekonominei veiklai būdingos veiklos ir jos vienetų nustatymo. ← Dėl pasirinktos būdingos žemės ūkio veiklos ir vienetų gali atsirasti skirtumų tarp ŽŪES žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies sąskaitų ir nacionalinių sąskaitų (žr. 1.90 punktą).

- 1.20. ➔₃ Žemės ūkio veikla traktuojama kaip visų vietinio lygio VRV, kurie užsiima toliau išvardytų rūšių ekonomine veikla kaip pagrindine arba nepagrindine veikla (☒ žr. ☒ 1.60–1.65 ☒ punktus, kuriuose ☒ pateikiama tiksli žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies ☒ apibrėžtis ☒), grupė: ⬅
- augalininkystė; prekinė daržininkystė; sodininkystė ir daržininkystė (įskaitant vyno ir alyvų aliejaus gamybą iš vynuogių ir alyvų, išaugintų to paties vieneto),
 - gyvulininkystė,
 - augalininkystė, susijusi su gyvulininkyste,
 - žemės ūkio rangos darbai,
 - medžioklė, gaudymas spąstais ir medžiojamųjų gyvūnų veisimas bei susijusių paslaugų veikla.
- 1.21. Be žemės ūkio valdų žemės ūkio ekonominės veiklos rūšiai priklauso vienetai, sudaryti iš gamintojų, kurie gamina vyną ir alyvų aliejų, ir specializuoti vienetai, kurie teikia techniką, medžiagas ir darbo jėgą rangos darbams atlikti, grupių (☒ pavyzdžiui ☒, kooperatyvų).
- 1.22. Specializuoti vienetai, kurie teikia techniką, įrenginius ir darbo jėgą rangos darbams žemės ūkio gamybos etapu atlikti (komercinės įmonės, atliekančios rangos darbus, arba žemės ūkio valdų savininkai, teikiantys rangos paslaugas), yra laikomi žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies dalimi. Griežčiau aiškinant taisykles, tie vienetai, kurie turi būti priskiriami žemės ūkio ekonominės veiklos rūšiai, turi atlikti darbus, kurie: a) yra žemės ūkio gamybos proceso dalis, b) yra susiję su žemės ūkio produktų gamyba, c) yra paprastai atliekami žemės ūkio valdose ir d) yra visiškai atliekami specializuotų vienetų, kurie teikia techniką, medžiagas ir darbo jėgą.

↓ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
3 punktas (pritaikytas) (pritaikytas)

- 1.23. Tačiau, jeigu specializuoti vienetai atlieka ne visus rangos darbus (☒ pavyzdžiui ☒, jei savininkai nuomoja techniką, su kuria dirba jų pačių darbuotojai), ši veikla turi būti įrašoma į NACE 2 red. 77 skyrių (Nuoma ir išperkamoji nuoma); šiuo atveju sumos, kurias savininkai sumoka pagal rangos sutartis dirbančioms įmonėms, turi būti įrašomos kaip „kitos prekės ir paslaugos“ prie „tarpinio vartojimo“ (☒ žr. ☒ 2.109 ☒ punktą ☒).

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
4 punkto n papunktis

- 1.24. Kadangi ŽŪES tikslas – įvertinti, apibūdinti ir analizuoti pajamų iš žemės ūkio ekonominės veiklos (kuri valstybėse narėse beveik visuomet yra komercinė veikla) formavimą, buvo nuspręsta neįtraukti vienetų, kuriuose žemės ūkio veikla tėra tik laisvalaikio⁴ veikla. Priešingai, natūrinio ūkininkavimo besiverčiantys vienetai yra įtraukiami į ŽŪES. Reikėtų pastebėti, kad ŽŪES būtina traukti į apskaitą žemės ūkio valdų žemės ūkio produkciją, skirtą galutiniam vartojimui savo poreikiams.

⁴ Tai yra nedideli vienetai, gaminantys savo vartojimui, o ne pardavimui, ir vykdančys žemės ūkio veiklą, bet nuo jos ekonomiškai nepriklausantys.

↓ 138/2004

3. *Neatskiriama ne žemės ūkio nepagrindinė veikla*

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
4 punkto o papunktis

- 1.25. Naudojant vietinį VRV kaip pagrindinį žemės ūkio veiklos vienetą, reikia traukti į apskaitą ne žemės ūkio nepagrindinę veiklą, jeigu jos negalima atskirti nuo pagrindinės žemės ūkio veiklos.
-

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
4 punkto p papunktis

- 1.26. Vietinių žemės ūkio VRV neatskiriama ne žemės ūkio nepagrindinė veikla ŽŪES apibrėžta kaip veikla, glaudžiai susijusi su žemės ūkio gamyba, kurios informacijos apie produkciją, tarpinį vartojimą, kompensaciją darbuotojams, darbo sąnaudas arba BPKF negalima atskirti nuo informacijos apie pagrindinę žemės ūkio veiklą per statistinio stebėjimo laikotarpį.
-

↓ 138/2004

- 1.27. Pagrindinės šios neatskiriamos ne žemės ūkio nepagrindinės veiklos savybės yra šios:
- ji turi būti skirta pardavimui arba natūriniam mainams (per apskaitos laikotarpį arba vėliau po sandėliavimo), paties gamintojo galutiniam vartojimui arba atsiskaitymui natūra (įskaitant darbuotojams mokamas kompensacijas natūra),
-

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
4 punkto q papunktis (pritaikytas)

- ji neturi būti pagalbinė veikla, Pagalbinė veikla negali būti atskirta taip, kad atskiri vienetai vykdytų vien tik ją; ji negali būti atskirta nuo vienetų, kurie teikia paslaugas pagalbinę veiklą vykdantiems vienetams, pagrindinės ar nepagrindinės veiklos. Todėl pagalbinė veikla turi būti integruota į vietinį VRV, kuriam šios paslaugos teikiamos, nebent ją vykdo atskiri vienetai, esantys kitame regione. Pagalbinė veikla priskiriama tai pačiai ekonominės veiklos rūšiai, kuriai priskiriamas vietinis VRV, kuriam teikiamos paslaugos. Pagalbinė veikla yra įmonės atliekama papildoma veikla (☒ pavyzdžiui ☒, pardavimas, rinkodara, sandėliavimas, transportas savo sąskaita; žr. ESS 2010, 3.12 ir 3.13 punktus, bei 2008 m. NSS, 5.35–5.44 punktus) siekiant sudaryti sąlygas pagrindinei arba nepagrindinei veiklai atlikti. Dažniausia pagalbinės veiklos produkcija yra įvairių rūšių gamybinės veiklos sąnaudos,

↓ 2022/590 1 straipsnio 4 punktas
ir I priedo 2 punktas

- pagal įsigalėjusią tvarką ji negali apimti ne žemės ūkio produktų BPKF (tokių kaip pastatai ar technika) gamybos savo poreikiams. Laikoma, kad ta galutiniam panaudojimui savo poreikiams skirta ne žemės ūkio produktų BPKF gamyba yra atskiriama veikla, kuri traukiama į apskaitą kaip identifikuojamo vietinio VRV gamyba. Panašiai turi būti traktuojamos apgyvendinimo paslaugos, suteikiamos darbuotojams kaip kompensacija natūra (jos traukiamos į apskaitą kaip kompensacija natūra pajamų formavimo sąskaitoje),

↓ 138/2004 (pritaikytas)

- ji turi būti būdinga žemės ūkio valdoms, ☒ tai yra ☒ turi turėti didelės ekonominės svarbos daugybei valdų,
- žemės ūkio „rangos darbai“ nėra ne žemės ūkio veikla, kadangi tai yra žemės ūkio ekonominės veiklos rūšiai būdinga veikla (žemės ūkio paslaugos).

1.28. Turi būti įtraukta tik ta specialios ne žemės ūkio nepagrindinės veiklos dalis, kurios negalima atskirti. Todėl konkreti ne žemės ūkio veikla bus įtraukta į žemės ūkio ekonominės veiklos rūšį, jeigu jos neįmanoma atskirti nuo vietinio VRV pagrindinės žemės ūkio veiklos, tačiau ji nebus įtraukta, jeigu ją galima atskirti nuo pagrindinės žemės ūkio veiklos, o pastaruoju atveju dėl nepagrindinės veiklos atsiranda ne žemės ūkio vietinis VRV. Ne žemės ūkio nepagrindinės veiklos atrankos kriterijus yra ne produkto pobūdis, o veiklos rūšis⁵. Pavyzdžiui, ūkio teikiamos žemės ūkio turizmo paslaugos turi būti įtraukiamos tik tada, jeigu jų negalima atskirti nuo ūkio žemės ūkio veiklos. Taip tikriausiai nebūtų, kai tokia veikla tampa svarbi. Todėl ☒ į ☒ žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies ☒ produkcijos ☒ apskaitą ☒ įtraukti ☒ ne žemės ūkio produktai gali skirtis geografiniu ir laiko aspektu.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
4 punkto r papunktis (pritaikytas)
(pritaikytas)

1.29. Galima išskirti dvi pagrindines neatskiriamas ne žemės ūkio nepagrindinės veiklos rūšis:

1. Veikla, kuri yra žemės ūkio veiklos tąsa ir kuriai naudojami žemės ūkio produktai. Šios rūšies veiklą galima aptikti daugumoje valstybių narių. Šiai grupei būdinga veikla yra žemės ūkio produktų perdirbimas:

Žemės ūkio produktų perdirbimas

- pieno į sviestą, grietinėlę, sūrius, jogurtus ir kitus pieno produktus,
- vaisių ir daržovių į vaisių sultis, maisto konservus, alkoholinius gėrimus ir kitus produktus,
- vynuogių, misos ir vyno į alkoholinius produktus (☒ pavyzdžiui ☒, putojantį vyną (šampaną) ir spiritinius gėrimus (konjaką)),

⁵ Atkreipkite dėmesį, kad kai kuri nepagrindinė veikla visuomet laikoma atskiriama nuo žemės ūkio veiklos, pavyzdžiui, pastatų arba būsto nuoma.

- augalinės medžiagos pyrimas, tekstilės gaminiai, vilna,
- paštetų, žąsies kepenėlių paštetų ir kitų perdirbtų mėsos produktų gamyba,
- kitų žemės ūkio produktų perdirbimas.

Žemės ūkio produktų, ☒ pavyzdžiui ☒, kiaušinių ir bulvių, rūšiavimas ir pakavimas

2. Veikla, susijusi su žemės ūkio valda ir jos žemės ūkio gamybos priemonėmis (įrenginiais, įrengimais, pastatais, darbo jėga). Šiai veiklai dažniausiai priskiriama:

- žemės ūkio turizmas – stovyklavimas, maitinimas, viešbučiai, įvairių rūšių apgyvendinimas ir t. t.,
- ūkio parduotuvės – mažmeninės prekybos veikla, susijusi su produktais, kurie nebuvo sukurti valdoje. Tiesioginis neperdirbtų arba perdirbtų žemės ūkio produktų pardavimas traukiamas į apskaitą atitinkamų produktų produkcijoje,
- sportas ir poilsis kaime – žemės naudojimas tokiai veiklai kaip golfas, jodinėjimas, medžioklė, žvejyba ir pan.,
- paslaugos tretiesiems asmenims – ☒ pavyzdžiui ☒, žemės ūkio technikos nuoma ir remontas, drėkinimo projektai, žemės ūkio patariamąsias paslaugas, produktų sandėliavimas, ūkio pastatų priežiūra, su žemės ūkio produktais susijusios komercinės paslaugos, žemės ūkio produktų vežimas ir pan. Šios paslaugos yra traukiamos į apskaitą kaip nepagrindinė veikla tik tada, jeigu jos teikiamos tretiesiems asmenims. Jeigu jos teikiamos savo poreikiams, jos laikomos pagalbine veikla, kuri nėra traukiama į apskaitą sąskaitose (☒ žr. ☒ 1.27 ☒ punktą ☒),
- kraštovaizdžio formavimo paslaugos – žolės pjovimas, gyvatvorės kirpimas, sniego valymas, žaliųjų plotų projektavimas, sodinimas ir priežiūra ir pan.,
- žuvininkystė,
- kita veikla, kuriai naudojama žemė ir žemės ūkio gamybos priemonės. Šiai kitai veiklai bus priskiriama MTTP, jeigu jos nevykdys atskiri vietiniai VRV ir jeigu ją bus galima įvertinti.

↓ 138/2004 (pritaikytas)

- 1.30. Ne žemės ūkio nepagrindinės veiklos rūšių sąrašas (☒ žr. ☒ 1.29 ☒ punktą ☒) pateikiamas tik kaip pavyzdys ir netaikomas kiekvienoje šalyje. Priešingai, kiekviena šalis turi parengti savo neatskiriama ne žemės ūkio nepagrindinės veiklos rūšių sąrašą, priklausomai nuo jos žemės ūkiui būdingų savybių. Sąrašas turi būti rengiamas bendradarbiaujant su nacionalinių sąskaitų departamentais siekiant užtikrinti, kad ŽŪES yra suderinta su žemės ūkio šakos sąskaitomis ir šiomis ne žemės ūkio veiklos sąskaitomis, parengtomis nacionalinėms sąskaitoms (☒ tai yra ☒ siekiant užtikrinti, kad nė viena veikla nebus praleista arba traukta į apskaitą du kartus).

- 1.31. Ne žemės ūkio vienetų žemės ūkio nepagrindinė veikla yra labai nedidelė ir todėl dažniausia traukiama į apskaitą kaip nulinė. Iš tiesų laikoma, kad ne žemės ūkio vieneto vykdoma žemės ūkio gamyba yra visada atskiriama apskaitos duomenyse dėl specifinių produktų ir žemės ūkio gamybos priemonių savybių bei dėl ŽŪES duomenų šaltinių ir rengimo metodų (☒ žr. ☒ I skyriaus E dalį ir II skyriaus B ir C dalis). Siekiant pagrįsti ŽŪES ekonominės veiklos rūšies sąvoka, reikia apskaičiuoti visų žemės ūkio produktų, išskyrus tuos, kurie sukuriama dėl ne žemės ūkio vietinio VRV nepagrindinės veiklos, produkciją. Kadangi pagal įsigalėjusią tvarką ji laikoma nuline, traukiama į apskaitą visa žemės ūkio produkcija (išskyrus vienetų, kuriems žemės ūkio veikla tėra tik laisvalaikio veikla, produkciją; ☒ žr. ☒ 1.24 ☒ punktą ☒).
- 1.32. Į ŽŪES neįtraukiamos žemės ūkio valdų sukurtos prekės ir paslaugos, išskyrus tuos atvejus, kai jos sukuriamos dėl neatskiriamos nepagrindinės veiklos. Pavyzdžiui, jeigu vienetuose yra keli vertikalčiai integruoti gamybos procesai (☒ pavyzdžiui ☒, įmonės, kurios užsiima naminių paukščių skerdimu, fasavimu ir vakuuminiu pakavimu, bulvių ar kitų daržovių rūšiavimu, plovimu ir pradiniu pakavimu, sėklų rūšiavimu, ruošimu ir pardavimu; sandėliavimo patalpas skiriantys ir produktus parduodantys kooperatyvai ir t. t.), į žemės ūkio ekonominės veiklos rūšį įtraukiama tik ta jų veiklos dalis, kuris yra susijusi su žemės ūkio gamyba, kaip apibrėžta 1.62 ir 1.63 ☒ punktuose ☒, bei su neatskiriama ne žemės ūkio nepagrindine veikla.

C. PRODUKCIJOS VERTINIMAS

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 4 punkto s papunktis (pritaikytas)

- 1.33. Remiantis ESS 2010, ekonominės veiklos rūšies produkcija – tai visi per nagrinėjamą ataskaitinį laikotarpį visų ekonominės veiklos rūšies vienetų pagaminti produktai, išskyrus to paties vieneto per tą patį ataskaitinį laikotarpį pagamintas ir suvartotas prekes ir paslaugas. Žemės ūkio produkcijos vertinimas yra pagrįstas šios ESS ☒ 2010 ☒ taisyklės pritaikymu, į žemės ūkio produkciją įtraukiant pačių žemės ūkio vienetų sunaudojamos produkcijos dalį (☒ žr. ☒ 2.032–2.036 ☒ punktus ☒). Taigi ŽŪES žemės ūkio produkcija yra visų tos ekonominės veiklos rūšies vienetų produkcijos suma (išskyrus to paties vieneto tarpiniam vartojimui skirtą produkciją), pridėjus to paties vieneto tarpiniam vartojimui skirtą produkciją, su sąlyga, kad ši produkcija susijusi su dviem skirtingomis pagrindinėmis veiklomis (pavyzdžiui, augalų produktai, skirti naudoti gyvūnų pašarams) ir ji atitinka tam tikrus kriterijus (nustatytus 2.055 ☒ punkte ☒).

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 1 punkto a papunktis

- 1.34. ESS ☒ 2010 ☒ taisyklė buvo pritaikyta dėl specialaus žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies pobūdžio:
- žemės ūkio produkcijos kiekis, tame pačiame vienetuose sunaudotas kaip tarpinis vartojimas, žemės ūkyje yra didesnis nei kituose ekonomikos sektoriuose,
 - žemės ūkio valdoje atliekamos įvairiausios žemės ūkio veiklos, kurios yra glaudžiai susijusios tarpusavyje (viena veikla yra kitos veiklos pagrindas arba

tąsa, pavyzdžiui, javų ir stambiųjų pašarų auginimas gyvūnų pašarams; artimi gamybos veiksniai, ☒ kaip antai ☒ įrenginių ir technikos, naudojimo ryšiai). Dėl žemės ūkio valdos įvairovės, nekeliant abejonių dėl jos kaip vietinio VRV apibūdinimo, valda tampa labai specialiu atveju, lyginant su kitų ekonomikos dalių vietiniais VRV (☒ žr. ☒ 1.17 ☒ punktą ☒). Sąskaitose suskirstant ekonomiką į ekonominės veiklos rūšis iš dalies siekiama atspindėti gamybos proceso srautus: sukūrimą, transformavimą, prekybą ir ekonominės vertės perdavimą. Jeigu būtų vertinama tik valdą paliekanti produkcija, nebūtų visiškai atsižvelgiama į įvairių žemės ūkio valdoje atliekamą veiklą.

- 1.35. Šitaip pritaikius ESS ☒ 2010 ☒ taisyklę reikia specialiai traktuoti tam tikrus produktus, pavyzdžiui, žemės ūkio produktus, skirtus valdoje naudoti gyvūnų pašarams, vyno gamybai naudojamas vynuoges ir alyvų aliejaus gamybai naudojamas alyvas, bei žemės ūkio produktus, skirtus tarpiniam vartojimui neatskiriamai ne žemės ūkio nepagrindinei veiklai.
- 1.36. Specialiai traktuojama žemės ūkio valdų tarpusavio prekyba gyvais gyvūnais ir jų importas, kadangi tai yra laikoma nebaigta gamyba (☒ žr. ☒ II skyrių).

D. SĄSKAITŲ SEKA

1. *Sąskaitų seka, numatyta →₁ ESS 2010 ←*

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 4 punkto t papunktis (pritaikytas)

- 1.37. ŽŪES pagrįsta tarpusavyje susijusių sąskaitų seka. Visą ESS 2010 sąskaitų seką sudaro einamosios sąskaitos, kaupiamosios sąskaitos ir balansai (ESS 2010, 1.113☒ , 1.114 ir ☒ 1.115 punktai). Šios skirtingos sąskaitos leidžia tvarkinga sistema traukti į apskaitą sandorius ir kitus srautus, susijusius su konkrečiais ekonominio ciklo (pavyzdžiui, gamybos) aspektais. Šie sandoriai svyruoja nuo pajamų formavimo, pajamų kaupimo turto pavidalu iki jų paskirstymo ir perskirstymo. Iš jų atimti balansuojantys straipsniai panaudojami kaip ekonominės veiklos rezultatų apskaičiavimo suvestiniai rodikliai.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 4 punkto u papunktis

- 1.38. Einamosios sąskaitos susijusios su gamyba ir atitinkamu pajamų formavimu, paskirstymu ir perskirstymu ir jų panaudojimu (galutiniu vartojimu); jos leidžia apskaičiuoti „santaupas“, kurios yra esminė kaupimo sudedamoji dalis. Kaupiamosiose sąskaitose analizuojamos įvairios vienetų turto ir įsipareigojimų pokyčių sudedamosios dalys ir jos leidžia parodyti grynosios vertės pokyčius (skirtumą tarp turto ir įsipareigojimų). Balanse nurodomas visas įvairių vienetų turtas ir įsipareigojimai ataskaitinio laikotarpio pradžioje ir pabaigoje, kartu su jų grynąja verte. Srautai, susiję su kiekvienu turto bei įsipareigojimo straipsniu ir įrašyti į kaupiamąsias sąskaitas, vėl nurodomi „balanso pokyčių“ sąskaitoje (ESS 2010, 8.02–8.09 punktai ir 8.1 lentelė).

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 4 punkto v papunktis

- 1.39. Pirmiau minėta sąskaitų seka taikoma instituciniams vienetams, sektoriams ir subsektoriams bei visai ekonomikai. ESS 2010 daroma prielaida, kad nėra tikslinga sudaryti visą vietinio VRV ir ekonominės veiklos rūšies sąskaitų seką, nes tokie vienetai retai turi galimybių išlaikyti prekes arba turtą savo vardu arba gauti ir skirstyti pajamas.

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 1 punkto a papunktis

2. ŽŪES sąskaitų seka

- 1.40. Kadangi ŽŪES yra pagrįstos ekonominės veiklos rūšies sąvoka, remiantis →₁ ESS 2010 ← sąskaitų seka turi apsiriboti tik pirmosiomis einamųjų sąskaitų sąskaitomis:
- gamybos sąskaita ir
 - pajamų formavimo sąskaita,
- kurių balansuojantys straipsniai atitinkamai yra pridėtinė vertė ir likutinis perteklius (☒ žr. ☒ 1 ir 2 lenteles).
- 1.41. Nepaisant to, manoma, kad, atsižvelgiant į specifines žemės ūkio savybes, turėtų būti galima parengti kitas sąskaitas, bent jau iš dalies, tiek, kiek joms galima aiškiai priskirti atitinkamus srautus. Atitinkamos sąskaitos (☒ žr. ☒ 3 ir 4 lenteles) yra šios:
- verslo pajamų sąskaita (viena iš einamųjų sąskaitų) ir
 - kapitalo sąskaita (viena iš kaupiamųjų sąskaitų).
- 1.42. Yra nagrinėjama, ar nevertėtų išplėsti šios sąskaitų sekos ir įtraukti tam tikrus straipsnius (srautus) į sąskaitą „kiti turto pokyčiai“, priskiriamą kaupiamosioms sąskaitoms (☒ tai yra ☒ tam tikras eilutes į „kiti turto apimties pokyčiai“ ir į perkainojimo sąskaitą), ir balansui.
- 1.43. Remiantis →₁ ESS 2010 ← lentelėmis ir apskaitos struktūra, ŽŪES sąskaitų seką galima apibūdinti kaip parodyta 1–4 lentelėse.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 4 punkto w papunktis (pritaikytas)

A. Einamosios sąskaitos					
1 lentelė. Gamybos sąskaita					
Panaudojimas			Ištekliai		
P.2	Tarpinis vartojimas	50	P.1	Produkcija	100

<i>B.1g</i>	<i>Bendroji pridėtinė vertė</i>	50			
<i>P.51c</i>	Pagrindinio kapitalo vartojimas	10			
<i>B.1n</i>	<i>Grynoji pridėtinė vertė</i>	40			

2 lentelė. Pajamų formavimo sąskaita

<i>Panaudojimas</i>			<i>Ištekliai</i>		
D.1	Atlygis darbuotojams	10	B.1n	Grynoji pridėtinė vertė	40
D.29	Kiti gamybos mokesčiai	5			
D.39	Kitos subsidijos gamybai	–10			
<i>B.2n/B.3n</i>	<i>Grynasis likutinis perteklius / gryniosios mišriosios pajamos</i>	35			

3 lentelė. Verslo pajamų sąskaita

<i>Panaudojimas</i>			<i>Ištekliai</i>		
D.4	Turto pajamos	10	B.2n/B.3n	Grynasis likutinis perteklius/gryniosios mišriosios pajamos	35
D.41	Palūkanos	5			
D.45	Renta	5	D.4	Turto pajamos	1
			D.41	Palūkanos	1
			D.42	<i>Bendrovių paskirstomosios pajamos</i>	
			D.43	<i>Tiesioginių užsienio investicijų reinvesticijos</i>	
			D.44	<i>Kitos investicijų pajamos</i>	

			D.45	Renta	
B.4n	Grynosios verslo pajamos	26			
B. Kaupiamosios sąskaitos					
<i>4 lentelė. Kapitalo sąskaita</i>					
<i>Turto pokyčiai</i>			<i>Įsipareigojimų ir grynosios vertės pokyčiai</i>		
B.101	Grynosios vertės pokytis dėl taupymo ir kapitalo pervedimų		B.8n	Grynasis taupymas	
			D.9r	Gautini kapitalo pervedimai	10
			D.92r	Gautinos investicinės dotacijos	5
			D.99r	Gautini kiti kapitalo pervedimai	5
			D.9p	Mokėtini kapitalo pervedimai	
			D.91p	Mokėtini kapitalo mokesčiai	
			D.99p	Mokėtini kiti kapitalo pervedimai	
P.51g	Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas (BPKF)	100	B.101	Grynosios vertės pokytis dėl taupymo ir kapitalo pervedimų	
P.511	Ilgalaikio turto įsigijimas atėmus netekimus (BPKF (ilgalaikis turtas))	89			
P.511a	BPKF (sodiniai)	10			
P.511b	BPKF (gyvuliai)	15			

P.511c	BPKF (mašinos ir įrenginiai)	20			
P.511d	BPKF (transporto įranga)	20			
P.511e	BPKF (ūkio pastatai)	20			
P.511f	BPKF kituose darbuose, išskyrus žemės gerinimą (kiti pastatai, statiniai ir pan.)	0			
P.511g	Pagrindinis žemės gerinimas	4			
P.511h	Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra	0			
P.511i	Kitas BPKF (☒ pavyzdžiui ☒, kompiuterinės programos, gamybos teisės)	0			
P.512	Nesukurto turto (žemės ir pan.) nuosavybės teisių perdavimo sąnaudos	1			
P.51c	Pagrindinio kapitalo vartojimas	10			
P.52	Atsargų pokyčiai	5			
P.53	<i>Vertybių įsigijimas atėmus netekimus</i>				
NP	<i>Nesukurto turto (žemės ir pan.) įsigijimas atėmus netekimus</i>				
B.9	<i>Grynasis skolinimas (+)/grynasis skolinimasis (–)</i>				

K.1	<i>Ekonominis turto atsiradimas</i>				
K.2	<i>Ekonominis nesukurto turto praradimas</i>				

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 4 punkto x papunktis (pritaikytas)

- 1.44. Reikėtų prisiminti, kad 3 ir 4 lentelėje kursyvu išskirti sandoriai ir atsargos yra straipsniai, kurie:
- nėra svarbūs ŽŪES, nes yra naudojama tam tikros ekonominės veiklos rūšies sąvoka, o sąskaitų seka nėra išsami. Atitinkamos eilutės: 3 lentelės „Ištekliai“ skilties eilutės D.42 Bendrovių paskirstomosios pajamos, D.43 Tiesioginių užsienio investicijų reinvesticijos, D.44 Kitos investicijų pajamos ir D.45 Renta ir 4 lentelės eilutės B.8n Grynasis taupymas, B.101 Grynosios vertės pokyčiai dėl taupymo ir kapitalo pervedimų ir B.9 Grynasis skolinimas (+)/Grynasis skolinimasis (–) arba
 - nėra traukiami į apskaitą, todėl, kad trūksta patikimos informacijos, arba todėl, kad šiuo metu ŽŪES jie nėra labai naudingi. Atitinkamos eilutės: 4 lentelės eilutės D.9p Kapitalo pervedimai, mokėtini D.91p Kapitalo mokesčiai, mokėtini ir D.99p Kiti kapitalo pervedimai, mokėtini P.53 Vertybių įsigijimas atėmus netekimus, NP Nesukurto turto (žemės ir kito nesukurto turto) įsigijimas atėmus netekimus, K.1 Ekonominis turto atsiradimas, K.2 Ekonominis nesukurto turto praradimas. Kai kurios jų (☒ pavyzdžiui ☒, D.91, K.1, K.2) į ŽŪES apskaitą traukiamos vėliau.

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 4 punkto y papunktis

- 1.45. Gamybos sąskaitoje traukiami į apskaitą sandoriai, susiję su gamybos procesu. Ją sudaro skiltis „Ištekliai“, kurioje traukiama į apskaitą produkcija, ir skiltis „Panaudojimas“, kurioje traukiamas į apskaitą tarpinis vartojimas. Pridėtinė vertė, ☒ tai yra ☒ balansuojantis straipsnis, gali būti apskaičiuojama iki arba po pagrindinio kapitalo vartojimo (bendroji arba grynoji pridėtinė vertė). Kadangi produkcija vertinama pagrindine kaina, o tarpinis vartojimas – pirkėjų kaina, prie pridėtinės vertės priskiriamos subsidijos, atėmus produktų mokesčius.
- 1.46. Pajamų formavimo sąskaita yra skirta pajamų iš gamybos proceso formavimui ir jų priskyrimui prie „darbo“ gamybos veiksnio ir valdžios sektoriaus (mokesčių ir subsidijų pavidalu). Likutinis perteklius, ☒ tai yra ☒ balansuojantis straipsnis, atitinka pajamas, kurias vienetai gauna naudodami savo gamybinį turtą. →₁ Namų ūkių sektoriaus nekorporuotų įmonių šios sąskaitos balansuojamajam straipsniui netiesiogiai priskiriama dedamoji, atitinkanti atlyginimą už savininko arba jo šeimos narių atliktą darbą. Šioms savarankiškai dirbančių asmenų pajamoms būdingos darbo užmokesčio ir pelno iš darbo, kurį asmuo atliko kaip verslininkas, savybės. Šios

pajamos, kurios nėra vien darbo užmokestis ar pelnas, vadinamos „mišriosiomis pajamomis“ (ESS 2010, 8.19 punktas). ←

- 1.47. Verslo pajamų sąskaita leidžia įvertinti pajamas, kurios yra panašios einamojo pelno iki paskirstymo ir pajamų mokesčių sąvokai, kuri yra dažnai naudojama verslo apskaitoje.
- 1.48. Kapitalo sąskaita leidžia nustatyti, kiek nefinansinio turto įsigijimai atėmus netekimus buvo finansuojami iš taupymo ir kapitalo pervedimų. Joje parodomas skolinimas arba skolinimasis. Žemės ūkiui neįmanoma sudaryti visos kapitalo sąskaitos, kadangi, nors kai kuriuos srautus galima aiškiai priskirti šiai ekonominės veiklos rūšiai, kitų straipsnių (☒ pavyzdžiui ☒, grynojo taupymo, einamųjų sąskaitų sekos likučio) negalima apskaičiuoti taikant ekonominės veiklos rūšies principą. Nepaisant to, kiek įmanoma traukiant į apskaitą ekonominės veiklos rūšies nefinansinio turto vertės pokyčius (dėl įsigijimų, netekimų ir pagrindinio kapitalo vartojimo) ir ekonominės veiklos rūšies gautus kapitalo pervedimus, gaunama vertingos informacijos apie jos ekonominę ir balanso padėtį (bei informacijos apie gamybos proceso sukurtas pajamas).

E. DUOMENŲ ŠALTINIAI IR SKAIČIAVIMO METODAI SUDARANT ŽŪES

- 1.49. Viena iš pagrindinių ŽŪES savybių yra formulės „kiekis × kaina“ taikymas vertinant daugumos produktų produkciją. Šis metodas buvo pasirinktas todėl, kad labai sunku sudaryti žemės ūkio sąskaitas remiantis verslo sąskaitų reprezentatyviomis imtimis.
- 1.50. Augalininkystės produkciją paprastai galima įvertinti remiantis ištekliais, ☒ tai yra ☒ pagamintų (išaugintų) kiekių įvertiniais duomenimis, pagrįstais apsodintų plotų ir derliaus įvertiniais duomenimis, arba panaudojimu, ☒ tai yra ☒ žemės ūkio produktų vartotojų šakų pirkimų įvertiniais duomenimis, eksportu atėmus importą, prie kurio reikėtų pridėti tam tikrus kiekius, žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies naudojamus tarpiniam vartojimui, gamintojų atsargų pokyčiais ir naudojimą savo poreikiams (kurio didžiąją dalį sudaro galutinis vartojimas savo poreikiams). Pastarasis metodas gali būti itin tinkamas tais atvejais, kai šių žemės ūkio produktų pirkėjus galima nesunkiai identifikuoti, o kiti keturi naudojimo komponentai yra itin riboti (pavyzdžiui, produktai, kurie gali būti naudojami tik po pirminio perdirbimo, tokie kaip cukriniai runkeliai, tabakas ir pan.). Nepaisant to, būtinas fizinis balansas, kad būtų galima patikrinti duomenų nuoseklumą ir patikimumą.
- 1.51. Vertinant gyvūnų produkciją pagrindiniai duomenų šaltiniai yra skerdimo, gyvūnų eksporto ir importo bei bandų dydžio statistiniai duomenys. Gyvūninės kilmės produktų (daugiausia pieno) produkcija paprastai įvertinama naudojant pardavimus vartotojų šakoms (pieninėms, fasuotojams) dėl specifinio jų panaudojimo.
- 1.52. Išsamesnis skaičiavimo metodų apibūdinimas pateiktas II skyriuje.
- 1.53. Dauguma tarpinių prekių iš esmės gali būti naudojamos tik žemės ūkyje (sėklos ir sodmenys, trąšos, pesticidai ir pan.). Šiuo atveju žemės ūkio pirkimai yra pagrįsti duomenimis, susijusiais su šias tarpines prekes tiekiančių šakų pardavimais (įtraukus išorinę prekybą).
- 1.54. Tačiau taikant šią taisyklę neišvengiama tam tikros rizikos. Iš tikrųjų tarpinio vartojimo prekių, kurios dažniausia naudojamos žemės ūkyje, gamintojų pardavimai nebūtinai atitinka žemės ūkio sektoriaus šių prekių pirkimus, kadangi trąšos, pesticidai ir pan. gali būti perkami ir kitiems tikslams (komercinių vienetų atsargos, kitų vienetų, tokių kaip vieši parkai ir namų ūkiai, vartojimas ir t. t.).

F. KLASIFIKATORIUS

1. Bendroji dalis

↓ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
4 punktas (pritaikytas)

- 1.55. ŽŪES yra neatsiejama ☒ ESS 2010 ☒ dalis, todėl joms sudaryti naudojamas Eurostato bendrasis ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius, NACE 2 red. NACE 2 red. – tai keturių lygių veiklos rūšių nomenklatūra, kuri buvo sudaryta 2006 metais. Iš tiesų tai yra patikslintas bendrojo Europos Bendrijų ekonominės veiklos rūšių pramonės klasifikatorius, arba NACE, kurį 1970 metais pirmą kartą paskelbė Eurostatas.
-

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
1 punktas
→₂ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
2 punktas

- 1.56. →₁ NACE 2 red. ← yra išsamesnis →₂ ISIC 4 red. ↔₂⁶ ← variantas, konkrečiai pritaikytas Europos ypatumams. →₁ NACE 2 red. ← taip pat yra tiesiogiai susijęs su statistiniu produktų klasifikatoriumi pagal veiklos rūšis (CPA) ☒ Sąjungoje ☒, kuris yra pagrįstas Jungtinių Tautų centriniu produktų klasifikatoriumi (CPC).
-

↓ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
5 punktas

- 1.57. NACE 2 red. yra veiklos rūšių klasifikatorius, naudojamas ekonominės veiklos rūšims nacionalinėse sąskaitose nustatyti. Jis yra pagrįstas toliau apibūdinta keturių lygių kodavimo sistema:
- pirmasis lygis, sudarytas iš pozicijų, identifikuojamų pagal abėcėlinį kodą (sekcijos);
 - antrasis lygis, sudarytas iš pozicijų, identifikuojamų pagal skaitmeninį dviženklį kodą (skyriai);
 - trečiasis lygis, sudarytas iš pozicijų, identifikuojamų pagal skaitmeninį triženklį kodą (grupės); ir
 - ketvirtasis lygis, sudarytas iš pozicijų, identifikuojamų pagal skaitmeninį keturženklį kodą (klasės).
-

↓ 138/2004

- 1.58. Paprastai kiekvieną ekonominių veiklos rūšių klasifikatoriaus lygį galima apibrėžti pagal jam būdingas prekes arba paslaugas. Todėl CPA yra naudojamas išsamiai apibūdinti įvairias žemės ūkio ekonomines veiklos rūšis, naudojant papildomą dviejų ženklų skirstymą, kuris leidžia išsamiau apibrėžti pavadinimus.

⁶ →₂ ISIC 4 red. ←: Jungtinių Tautų tarptautinis standartinis visų ekonominės veiklos rūšių pramonės klasifikatorius.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 4 punkto z papunktis

- 1.59. Pagal ESS 2010 tam tikros rūšies ekonominė veikla atitinka vietinių VRV, vykdančių tą pačią arba panašią pagrindinę veiklą, grupę. Išsamiausiu klasifikacijos lygmeniu tam tikros rūšies ekonominė veikla apima visus NACE 2 red. klasei (keturių skaitmenų) priskiriamus ir todėl tą pačią veiklą, kaip apibrėžta toje nomenklatūroje, vykdančius vietinius VRV (ESS 2010, 2.150 punktas). Todėl apibrėžiant žemės ūkio veiklos sritį būtina tiksliai nurodyti:
- jai būdingų rūšių veiklą,
 - ŽŪES būdingus vienetus.

↓ 138/2004 (pritaikytas)

2. Žemės ūkio būdingų veiklos rūšių ☒ apibrėžtis ☒

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 4 punkto aa papunktis (pritaikytas)

- 1.60. Žemės ūkio veikla, kaip apibūdinta ŽŪES, iš esmės atitinka NACE 2 red. 01 skyrių, o skirtumai nurodyti 1.62–1.65 ☒ punktuose ☒.

↓ 138/2004
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 1 punkto a papunktis
→₂ 212/2008 1 straipsnis ir priedo 1 punktas

- 1.61. ŽŪES yra nacionalinių sąskaitų palydovinė sąskaita, kurios pagrindinės sąvokos, principai ir taisyklės yra pagrįstos →₁ ESS 2010 ←. Tačiau pastaroji yra tik bendroji ekonomikos struktūra ir turi būti pritaikyta prie konkrečių žemės ūkio reikalavimų. Šie konkretūs reikalavimai iš esmės atsiranda dėl specialių ŽŪES tikslų, turimų duomenų šaltinių ir specialaus žemės ūkio vienetų bei jų ekonominės veiklos rūšių pobūdžio. Dėl specialaus palydovinių sąskaitų pobūdžio būtina sudaryti ŽŪES būdingų žemės ūkio veiklos rūšių sąrašą, kuris akivaizdžiai turi būti pagrįstas →₂ NACE 2 red. ←

↓ 212/2008 1 straipsnis ir priedo 6 punktas

- 1.62. Sudarant nacionalines sąskaitas, žemės ūkio ekonominės veiklos rūšis yra apibrėžiama kaip visi vienetai, atskirai arba kartu su kita nepagrindine ekonomine veikla užsiimančios veikla, kuri klasifikuojama NACE 2 red. 01 skyriuje „Augalininkystė ir gyvulininkystė, medžioklė ir susijusių paslaugų veikla“. 01 skyrių sudaro⁷:

⁷ Taip pat žr. „Aiškinamąsias pastabas“: Eurostatas: NACE 2 red., Statistinis Europos bendrijos ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius, 2 tema, E serija, Liuksemburgas, 2007.

- 01.1 grupė: Nedaugiamėčių augalų auginimas;
- 01.2 grupė: Daugiamėčių augalų auginimas;
- 01.3 grupė: Augalų dauginimas;
- 01.4 grupė: Gyvulininkystė;
- 01.5 grupė: Mišrusis žemės ūkis;
- 01.6 grupė: Žemės ūkiui būdingų paslaugų ir derliaus apdorojimo veikla;
- 01.7 grupė: Medžioklė, gaudymas spąstais ir susijusių paslaugų veikla.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 4 punkto bb papunktis (pritaikytas)

1.63. ŽŪES būdingų žemės ūkio veiklos rūšių sąrašas atitinka šias septynias veiklos rūšių grupes (nuo 01.1 iki 01.7), tačiau yra toliau nurodytų skirtumų:

- įtraukiama vyno ir alyvuogių aliejaus gamyba (naudojant tik tame pačiame ūkyje išaugintas vynuoges ir alyvuoges),
- neįtraukiama tam tikra veikla, kuri NACE 2 red. yra laikoma žemės ūkio paslaugomis (☒ pavyzdžiui, ☒ drėkinimo sistemų eksploatacija – čia atsižvelgiama tik į žemės ūkio rangos darbus).

↓ 138/2004 (pritaikytas)

3. *Žemės ūkio būdingų vienetų ☒ apibrėžtis ☒*

↓ 212/2008 1 straipsnis ir priedo 8 punktas (pritaikytas)

1.64. Turi būti įtraukti visi vienetai, kurie užsiima ŽŪES žemės ūkio ekonominei veiklos rūšiai būdinga veikla. Šie vienetai užsiima veikla, priskiriama šioms NACE 2 red. grupėms:

- 01.1 ir 01.2 grupės: Nedaugiamėčių ir daugiamėčių augalų auginimas,
- sėklų auginimas: tik sėklų dauginimu užsiimantys vienetai,
- 01.3 grupė: Augalų dauginimas,
- 01.4 grupė: Gyvulininkystė,
- 01.5 grupė: Mišrusis žemės ūkis,
- 01.6 grupė: Žemės ūkiui būdingų paslaugų ir derliaus apdorojimo veikla,
- išskyrus vienetus, kurie užsiima žemės ūkio paslaugų veikla, išskyrus rangos darbus (☒ tai yra ☒ vienetai, kurie eksploatuoja drėkinimo sistemas arba verčiasi sėklininkyste),
- 01.7 grupė: Medžioklė, gaudymas spąstais ir susijusių paslaugų veikla.

↓ 138/2004 (pritaikytas)

- 1.65. Iš pateikto sąrašo matyti, kad, išskyrus žemės ūkio valdas, kiti žemės ūkio būdingi vienetai yra šie: vynu ir alyvų aliejų gaminančių gamintojų grupės ir specializuoti vienetai, atliekantys žemės ūkio rangos darbus (☒ žr. ☒ 1.20 ir 1.21 ☒ punktus ☒). Nederėtų pamiršti, kad vienetai, kuriems žemės ūkio veikla yra tik laisvalaikio veikla, nėra priskiriami žemės ūkiui būdingiems vienetais (☒ žr. ☒ 1.24 ☒ punktą ☒).

4. *Įvairios pastabos*

↓ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
10 punktas (pritaikytas)

- a) 01.1 ☒ , 01.2 ir ☒ 01.3 grupės: Nedaugiamečių ir daugiamečių augalų auginimas, augalų dauginimas
-

↓ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
11 punktas (pritaikytas)

- 1.66. 01.1 ☒ , 01.2 ir ☒ 01.3 grupės apima sisteminį suskirstymą, leidžiantį klasifikuoti visą augalininkystės veiklą valstybės narėse.
-

↓ 138/2004 (pritaikytas)

- 1.67. Norint traukti į apskaitą pašarinių augalų auginimą, jis turi būti ekonominės veiklos dalimi.
- 1.68. ŽŪES nomenklatūroje žemės ūkio sėklos yra grupuojamos pavadinimu „Sėklos“, išskyrus javų (įskaitant ryžius), aliejinių augalų, baltymingų augalų ir bulvių sėklas, kurios atitinkamai priskiriamos prie atskirų javų ir aliejinių augalų rūšių, baltymingų augalų ir bulvių⁸. Iš tiesų sėklų auginimas apima kelių rūšių gamybos veiklą: tyrimus (☒ tai yra ☒ pirmos kartos sėklų prototipų auginimas), dauginimą (kurį žemės ūkio valdos atlieka pagal sutartį) ir sertifikavimą (☒ tai yra ☒ rūšiavimą ir pakavimą specializuotuose gamybos vienetuose). Tik sėklų dauginimas yra būdinga žemės ūkio veikla, kadangi tyrimų ir sertifikavimo veiklą atlieka mokslo ir gamybos institutai, o ši veikla nepriklauso tradicinei žemės ūkio veiklai (☒ tai yra ☒ gamtinių išteklių naudojimui siekiant išauginti augalus ir gyvūnus). Todėl sėklų auginimas ŽŪES reiškia tik padaugintų sėklų auginimą. Tarpinis sėklų vartojimas atitinka i) pirmos kartos sėklas, įsigytas siekiant jas dauginti, ir ii) sertifikuotas sėklas, įsigytas žemės ūkio gamintojų siekiant verstis augalininkyste.

⁸ Toks nukrypimas nuo bendrosios taisyklės naudojamas todėl, kad šiais specialiais atvejais didelė sėklų dalis gaunama iš įprastos atitinkamos javų, aliejinių augalų sėklų, ankštinių augalų arba bulvių derliaus produkcijos, o kitais atvejais jos gaminamos specializuotose valdose.

- 1.69. Pagal NACE 2 red. priimtą tvarką⁹, kai gamybos vienetas perdirba jo paties pagamintus žemės ūkio produktus, perdirbti produktai taip pat priskiriami žemės ūkiui. Pavyzdžiui, vynuogių misa, vynas ir alyvuogių aliejus klasifikatoriuje pagal veiklos rūšis (CPA) laikomi maisto produktais. NACE 2 red. vyno ir alyvuogių aliejaus gamyba klasifikuojama C sekcijoje „Gamyba“ (11.02 klasė „Vyno gamyba iš vynuogių“ ir 10.41 klasė „Aliejaus ir riebalų gamyba“). Žemės ūkiui priskiriama tik vyninių vynuogių ir alyvuogių auginimas (01.21 klasė „Vynuogių auginimas“ ir 01.26 klasė „Aliejinių kultūrų vaisių auginimas“). Tačiau pagal ☒ tą ☒ tvarką, vynas ir alyvuogių aliejus, pagamintas iš to paties gamybos vieneto išaugintų vynuogių ir alyvuogių, priskiriamas žemės ūkiui.

- 1.70. Vyno gamyba vienetuose, glaudžiai susijusiuose su žemės ūkio valdomis, ŽŪES taip pat traktuojama kaip žemės ūkio būdinga veikla. Prie vienetų, glaudžiai susijusių su žemės ūkio valdomis, priskiriamos gamintojų grupės (☒ pavyzdžiui ☒, vynmedžių augintojų kooperatyvai). Šios organizacijos priskiriamos žemės ūkio ekonominės veiklos rūšiai dėl jų pobūdžio, kadangi jos istoriškai buvo žemės ūkio valdų „pratęsimai“ (abipusiais pagrindais, susijusias su gamyba ir pardavimu) ir paprastai joms priklauso. Priešingai, vyno (alyvų aliejaus) gamyba žemės ūkio produktų įmonėse nėra įtraukiama į ŽŪES (kadangi ji yra akivaizdžiai pramoninė dėl savo pobūdžio).
- 1.71. Vynuogių misos gamyba būdingų veiklos rūšių sąraše priskiriama prie vyno gamybos, kadangi vynuogių misą galima parduoti arba eksportuoti jos neperdirbus arba įtraukti ją į atsargas iki pardavimo arba eksporto vartojimui arba vyno gamybai per vėlesnį ataskaitinį laikotarpį.
- 1.72. Kadangi vynas, alyvų aliejus ir vynuogių misa (pastaroji tik tiek, kiek jos naudojama vyno fermentacijai per ataskaitinį laikotarpį) gaunama vykdant žemės ūkio gamybą ir perdirbant vynuoges bei alyvas, išaugintas tame pačiame vienetė, į produkciją neturėtų būti įtraukiamos nei vynuogių misai ir vynui gaminti skirtos vynuogės, nei alyvų aliejui gaminti skirtos alyvos (☒ tai yra ☒ pagrindiniai produktai). Jos yra laikomos vietiniu vieneto vartojimu, kuris nėra vertinamas kaip ekonominės veiklos rūšies produkcija (☒ žr. ☒ 2.052 ☒ punktą ☒). Vynuogių misa, kuri per ataskaitinį laikotarpį nenaudojama vyno fermentacijai, turėtų būti įtraukta į laikotarpio produkciją. Vyno fermentacijos laikotarpiu ji turėtų būti traukiama į apskaitą kaip tarpinis vartojimas (vartojimas tarp ekonominių veiklos rūšių), subalansuojantis atitinkamą atsargų sumažėjimą. Misą perdirbus gautas vynas turėtų būti traukiamas į apskaitą kaip produkcijos sudėtinė dalis.
- 1.73. Sodiniai (☒ pavyzdžiui ☒, vynuogynai ir vaismedžių sodai) yra ilgalaikės gamybos priemonės, o jų įkūrimas turi būti traukiamas į apskaitą prie produkcijos. Sodinių savo poreikiams sodinimas priskiriamas prie „Ilgalaikių gamybos priemonių savo poreikiams“. Jeigu sodinius pagal sutartį pasodina specializuoti padaliniai, atitinkama vertė yra laikoma „Pardavimais“.

⁹ Žr. NACE 2 red. „Ivadines gaires“: Statistinis Europos bendrijos ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius, 2 tema, E serija, Liuksemburgas, 2007.

↓ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
14 punktas

b) 01.4 grupė: Gyvulininkystė

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
16 punktas
→₂ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 4 punkto cc papunktis

- 1.74. Kaip ir augalininkystės veiklos atveju (☒ žr. ☒ 1.66 ☒ punktą ☒), šią grupę sudaro sisteminis visų valstybėse narėse gaminamų gyvulinės ir gyvūninės kilmės produktų suskirstymas.
- 1.75. Arklininkystė yra ŽŪES būdinga veikla, nepriklausomai nuo galutinės gyvūnų paskirties (veisimas, mėsos gamyba ar paslaugos). →₁ Tačiau reikėtų pastebėti, kad lenktyninių žirgų arklidžių ir jojimo mokyklų valdymas nėra žemės ūkiui būdinga veikla (tai „Sportinės veiklos, pramogų ir poilsio organizavimo veiklos“, 93 skyrius) (☒ žr. ☒ 2.210 ☒ punktą ☒). ← →₂ Todėl iš tokios veiklos ūkininkų sukaupti srautai neturėtų būti įtraukiami į ŽŪES. ← Be to, į ŽŪES neįtraukiamas žirgų arba jojamų arklių laikymas, kuris nėra žemės ūkio gamybos proceso dalis. Panašiai traktuojami ir bulių kovoms auginami buliai.
- 1.76. Ekonominėse sąskaitose šalutiniai produktai¹⁰, kurie automatiškai gaunami gaminant tam tikrus žemės ūkio produktus, nėra traukiami į apskaitą toje pačioje eilutėje kaip ir pats produktas. Jie įrašomi atskirai kiekvienos gamybos veiklos grupės pabaigoje, suskirstant juos pagal rūšis. Pavyzdžiui, augalininkystėje – šiaudai, runkelių lapai ir kopūstų lapai, žirnių ir pupų ankštys ir pan.; vyno fermentacijoje – nuosėdos ir vyno akmenys; alyvų aliejaus gamyboje – tokios atliekos kaip aliejinių augalų sėklų išspaudos; gyvūnų produkcijoje – negyvų medžiojamųjų gyvūnų odos, plaukai ir kailis, ausų sieta, mėšlas ir srutos. Apskritai nė vienas iš šių produktų nėra pagrindinis gamybos tikslas, o tai paaiškina, kodėl jų statistiniai duomenys taip dažnai nepatikimi. Pačiame žemės ūkyje šie produktai dažniausia naudojami kaip gyvūnų pašarai arba dirvožemio savybes gerinančios medžiagos, tačiau kartais šie šalutiniai produktai parduodami ne žemės ūkio, o kitiems ekonomikos sektoriams, ir šiuo atveju produkcijos vertė turėtų būti traukiama į apskaitą ŽŪES.

↓ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
17 punktas

c) 01.6 grupė: Žemės ūkiui būdingų paslaugų ir derliaus apdorojimo veikla

↓ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
18 punktas (pritaikytas)

- 1.77. 01.6 grupei priskiriamą veiklą galima suskirstyti į dvi kategorijas:

¹⁰ Antrinis produktas — tai produktas, kuris formaliai susijęs su kitų produktų gamyba. Jis gali būti išskirtinis, kai siejamas su kitais tos pačios grupės produktais, tačiau jo gamyba vyksta tik šioje grupėje, arba paprastas, kai siejamas su kitais produktais, tačiau jo gamyba vyksta ne tik vienoje grupėje.

- žemės ūkio paslaugos, teikiamos kaip rangos darbai gamybos etapu (☒ tai yra ☒ žemės ūkio rangos darbai),
- „kitos“ žemės ūkio paslaugos (drėkinimo sistemų eksploatacija, sėklininkystė ir kt.).

↓ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
19 punktas

- 1.78. Antrosios kategorijos žemės ūkio paslaugų veikla nėra laikoma būdinga ŽŪES veikla (nors ji yra įrašoma nacionalinių sąskaitų žemės ūkio sąskaitose), kadangi tai nėra tradicinė arba tipinė žemės ūkio veikla.

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
20 punktas

Žemės ūkio rangos darbai

- 1.79. Vykstant ekonominės specializacijos procesui, žemės ūkio valdos ir namų ūkiai seniai nustojo atlikti tam tikras funkcijas, kurias dabar atlieka vis daugiau specializuotų verslų, turinčių savo gamybos vienetus. Šis funkcijų suskirstymas daugiausia susijęs su žemės ūkio produktų perdirbimu (skerdimu ir mėsos perdirbimu, javų malimu, duonos, sviesto ir sūrio gamyba bei sėklų perdirbimu naujuose sektoriuose), o vėlesnėje pakopoje su tam tikrais prekybiniais sandoriais. Tai ypač pastebima atsižvelgiant į esminius žemės ūkį veikiančius struktūrinius pasikeitimus, dažniau naudojamą stambiają techniką ir žemės ūkio veiklą, kuri tiesiogiai prisideda prie augalininkystės ir gyvulininkystės produktų gamybos ir kuri vis dažniau išnuomojama specializuotiems vienetams.
- 1.80. Iš šių veiklos rūšių paminėtinas tręšimas mėšlu ir kalkėmis, arimas, sėjimas, ravėjimas, apsauga nuo kenkėjų, augalų apsauga, šieno ruošimas, kūlimas ir avių kirpimas.
- 1.81. Visai šiai veiklai būdinga tai, kad ji dažniausia yra privaloma žemės ūkio produktų gamybos proceso dalis ir yra susijusi su šių produktų gamyba.
- 1.82. Veikla, kuri nėra tiesiogiai susijusi su žemės ūkio produktų gamyba, ☒ tai yra ta, kuri ☒ nevykdoma žemės ūkio gamybos etapu (transportas trečiųjų asmenų sąskaita ir pieno pristatymas į pieninę yra ne žemės ūkio veiklos, sudarančios kitos ekonominės veiklos rūšies dalį, pavyzdžiai), neturėtų būti įtraukiama į ŽŪES (nebent tai yra veikla, kurios negalima atskirti nuo pagrindinės žemės ūkio veiklos; ☒ žr. ☒ 1.12 ☒ punktą ☒).
- 1.83. Reikėtų prisiminti, kad šis klasifikavimas taikomas tik tiek, kiek atitinkamą veiklą atlieka tik specializuoti vienetai. →₁ Tačiau jeigu ūkininkas samdo techniką be operatoriaus arba tik su tais operatoriais, kurie jam reikalingi, o veiklą naudodamas techniką tęsia pats ūkininkas, ši veikla priskiriama NACE 2 red. 77 skyriui. ← Tokia padėtis dažniausia susidaro tada, kai naudojama paprasta technika, kuriai nereikia daug remonto ir dažniausia ji samdoma piko metu, kai yra didžiausia technikos paklausa (☒ žr. ☒ 1.23 ☒ punktą ☒).
- 1.84. Žemės ūkio gamybos etapu atliekami rangos darbai susiję su brangios technikos ir įrenginių naudojimu. Tokius darbus gali atlikti:

- a) specializuoti rangovai, kuriems tai yra pagrindinė veikla (rangovai tikrąja prasme);
- b) žemės ūkio valdos

Savininkų atliekami rangos darbai dažniausia yra tokie:

- kalbant apie ūkininkų papildomas pajamas, pats lanksčiausias pavidalas – tai atsitiktinė pagalba kaimynams. Šiai kategorijai taip pat priskiriamas patalpų gyvuliams, daugiausia kiaulėms ir naminiams paukščiams, skyrimas, gyvulininkystė už mokestį (ypač penėjimas). Patalpos gali būti suteikiamos kitam ūkininkams priklausantiems gyvuliams arba gyvuliai gali būti pramonės įmonės, dažniausia tiekėjo (☒ pavyzdžiui ☒, pašarinių augalų augintojo arba prekybininko) arba pirkėjo (☒ pavyzdžiui ☒, skerdėjo), nuosavybė,
- daugiau ar mažiau savarankiškas technikos fondas, kuris atitinka sisteminės kaimynų tarpusavio pagalbos formą. Didelės technikos sąnaudos ir mažas jų panaudojimo koeficientas individualioje valdoje skatina valdas, kurios turi tokios technikos, sudaryti technikos fondus, kuriais gali naudotis kitos valdos ir kurie turi reikalingų darbuotojų. Vis dažniau ūkininkai pagrindines žemės ūkio pajamas gauna iš rangos darbų, kuriuos teikia asmenims, kuriems žemės ūkis tėra tik nepagrindinė veikla ir kurie tam tikrais atvejais yra tik žemės savininkai,
- žemės ūkio technikos kooperatyvai¹¹. Tai yra dideli kooperatyvai, turintys apmokamus darbuotojus; jie panašūs į specializuotus rangovus;
- c) įmonės, kurios dalyvauja vėlesnėje gamybos pakopoje ir kurios augina vaisius arba daržoves ☒, kuriuos ☒ pačios perdirba (☒ pavyzdžiui ☒, konservų gamyklos, pagal sutartį konservuojančios žirnelius);
- d) įmonės, kurios dalyvauja ankstesnėje gamybos pakopoje. Prie jų priskiriami žemės ūkio technikos prekybininkai, kurie atlieka rangos darbus. Nors, žiūrint iš ŽŪES perspektyvų, kiti atvejai mažai tikėtini, yra teorinė galimybė, kad pesticidų gamintojai gali ☒ patys ☒ naudoti produktą. Tačiau, jeigu tai daroma taikant ypač šiuolaikiškus metodus, tai nebūtinai yra rangos darbai žemės ūkio gamybos etapu, jau nekalbant apie tai, kai tokių darbų reguliariai neatlieka pats ūkininkas (☒ pavyzdžiui ☒, parazitų purškimas aviacijos priemonėmis).

1.85. Tais atvejais, kai reikia nuspręsti, ar veikla turi būti laikoma rangos darbais, (☒ tai yra ☒ darbais, kuriuos žemės ūkio gamybos procese paprastai atliktų pačios žemės ūkio valdos), reikėtų atminti tai, kad svarbu yra ne tik šios veiklos pobūdis, bet ir konkrečios aplinkybės, kurioms esant ji atliekama, ☒ tai yra ☒ „žemės ūkio gamybos procesas“.

¹¹ Įrenginiai ir technika priklauso kooperatyvams, skirtingai nei bendras technikos, kuri dažniausia priklauso atskiroms valdoms, fondas.

↓ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
21 punktas
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 1 punkto a papunktis

- 1.86. Gyvulininkystė, kuria ūkiai verčiasi už užmokestį (žemės skyrimas gyvuliams), yra žemės ūkio rangos darbai, kadangi jie yra žemės ūkio gamybos proceso dalis. Tačiau šiai pozicijai nepriskiriamas nei privatus jojamųjų arklių auginimas, nei priežiūra, kadangi ši veikla yra ne prekių gamyba, o tikra paslauga, kaip apibrėžta →₁ ESS 2010 ← (NACE 2 red. R sekcija).
-

↓ 138/2004 (pritaikytas)

- 1.87. Nesvarbu, kokios rūšies kompensacija mokama asmenimis, atliekantiems rangos darbus. Tai nebūtinai turi būti fiksuoto dydžio atlygis (☒ tai yra ☒ darbo užmokestis siaurąja prasme); kompensacija gali būti ir pelno pasidalijimas arba mišraus tipo (pavyzdžiui, veršelius penintis ūkininkas kaip kompensaciją paprastai gauna fiksuotą sumą už kiekvieną gyvulį ir grynojo pelno dalį). Kompensacija taip pat gali būti tam tikra produkcijos dalis.
- 1.88. Nepaisant to, darbus visuomet turi atlikti nepriklausomos įmonės: šiai kategorijai nepriskiriami darbai, kuriuos atlieka apmokami valdos darbuotojai. Iš valdos perspektyvos, atlygis už tokį darbą (pavyzdžiui, apmokamo kerdžiaus atliekamą darbą) yra darbo užmokesčio sąnaudos ir priskiriamos eilutei „kompensacija darbuotojams“. Priešingai, įmonės, kuri melžimą atliko kitoms žemės ūkio valdoms pagal sutartį, darbai ŽŪES traukiami į apskaitą ir kaip produkcija (paslaugų pardavimas) iš rangovo perspektyvos, ir kaip tarpinis vartojimas (paslaugų pirkimas) iš žemės ūkio valdos perspektyvos.
-

↓ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
22 punktas

- d) 01.7 grupė: Medžioklė, gaudymas spąstais ir susijusių paslaugų veikla
-

↓ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
23 punktas

- 1.89. Šią veiklos rūšių grupę sudaro šios veiklos rūšys: i) medžioklė ir gaudymas spąstais komerciniu pagrindu; ii) gyvūnų gaudymas spąstais arba nušovimas maistui, kailiui arba odai, moksliniams tyrimams, zoologijos sodams arba naminių gyvūnėlių auginimui; iii) kailių, roplių ar paukščių odų, gautų iš medžioklės arba gaudymo spąstais veiklos, gamyba. Reikėtų pastebėti, kad odų ir išdirbtų odų iš skerdyklų ir medžioklės, kuri yra sporto arba laisvalaikio veikla, gamyba nėra priskiriama žemės ūkiui būdingai veiklai. Be to, „medžioklės“ grupei nepriskiriamas medžiojamųjų gyvūnų auginimas ūkiuose, nes tai turėtų būti įrašoma kaip 01.49 klasės „Kitų gyvū gyvūnų auginimas“ dalis.

↓ 138/2004

5. ŽŪES žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies ir nacionalinių sąskaitų centrinės struktūros žemės ūkio šakos neatitikimai

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
4 punkto dd papunktis (pritaikytas)

- 1.90. ŽŪES žemės ūkio veikla, apibūdinta 1.62–1.65 punktuose, skiriasi tam tikrais atžvilgiais nuo ☒ žemės ūkio ☒ šakos, kaip apibrėžta nacionalinėse sąskaitose. Skirtumai susiję su būdingų veiklų ir vienetų ☒ apibrėžtimis ☒. Juos galima apibendrinti taip:

ŽŪES žemės ūkio veikla = NS žemės ūkio šaka (NACE 2 red. 01 skyrius)

- Gamybos vienetai, teikiantys susijusias žemės ūkio paslaugas, išskyrus žemės ūkio rangos darbus (☒ pavyzdžiui ☒, drėkinimo sistemų eksploatacija)
- Vienetai, kuriems žemės ūkio veikla yra tik laisvalaikio veikla ir kurie yra įtraukti į nacionalines sąskaitas, ☒ žr. ☒ ESS 2010, 3.08 punktą
- + Vyną ir alyvuogių aliejų gaminantys gamybos vienetai (naudojant tik to paties vieneto (gamintojų grupės, kooperatyvų ir pan.) išaugintas vynuoges ir alyvas)
- + Vienetų, kurių pagrindinė veikla nėra susijusi su žemės ūkiu, atskiriama nepagrindinė žemės ūkio veikla (☒ žr. ☒ 1.18 ☒ punktą ☒).

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 1 punkto a papunktis

II. PRODUKTŲ SANDORIAI

- 2.001. Produktų sandoriai parodo produktų kilmę ir naudojimą. Produktai – tai prekės ir paslaugos, sukuriamos gamybai priskiriamos veiklos metu. Pagrindinės →₁ ESS 2010 ← apibrėžtos produktų sandorių kategorijos yra: produkcija, tarpinis vartojimas, galutinio vartojimo išlaidos, faktinis galutinis vartojimas, bendrasis kapitalo formavimas, prekių ir paslaugų eksportas bei prekių ir paslaugų importas.

- 2.002. Kaip ☒ nurodyta ☒ 1.40 ir 1.41 ☒ punktuose ☒, tik produkcija, tarpinis vartojimas ir bendrasis kapitalo formavimas traukiamas į apskaitą ŽŪES. Gamybos sąskaitoje produkcija traukiama į apskaitą kaip ištekliai, o tarpinis vartojimas – kaip panaudojimas. Bendrasis kapitalo formavimas traukiamas į apskaitą kaip panaudojimas (turto pokytis) kapitalo sąskaitoje.

A. BENDROSIOS TAISYKLĖS

1. Ataskaitinis laikotarpis

- 2.003. ŽŪES ataskaitinis laikotarpis yra kalendoriniai metai.

2. *Vienetai*

a) *Kiekiai*

2.004. Paprastai kiekiai turėtų būti nurodomi tūkstančiais tonų (10 000 hl vynuogių misai ir vynui) vienos dešimtosios tikslumu. Gyvūnams naudojamas gyvasis svoris.

b) *Kainos*

2.005. ŽŪES kainos turėtų būti nurodomos už toną (10 hl vyno ir vynuogių misos).

↓ 2022/590 1 straipsnio 4 dalis ir I priedo 3 punktas

2.006. ŽŪES kainos nurodomos apvalinant iki artimiausio sveiko skaičiaus arba vienos ar dviejų dešimtųjų dalių, priklausomai nuo turimų kainų duomenų statistinio patikimumo. Norint rengti ŽŪES reikia atitinkamos informacijos apie sąnaudų ir produkcijos kainas.

↓ 138/2004

c) *Vertės*

2.007. Vertės turėtų būti nurodomos nacionalinės valiutos vienetų milijonais.

3. *Apskaitos laikas*

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 5 punkto a papunktis

2.008. ESS 2010 (1.101–1.105 punktai) srautai (ypač produktų sandoriai ir paskirstymo sandoriai) traukiami į apskaitą kaupiamuoju principu, t. y. tada, kai ekonominė vertė, mokėtina suma arba reikalavimas sukuriama, pakeičiami, atšaukiami arba išnyksta, o ne tada, kai faktiškai atliekamas mokėjimas.

↓ 138/2004

a) *Produkcija*

2.009. Produkcija turėtų būti įvertinama ir traukiama į apskaitą jos sukūrimo metu. Todėl ji trauktina į apskaitą tada, kai yra pagaminama, o ne kai už ją sumoka pirkėjas.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 5 punkto b papunktis (pritaikytas)

2.010. ESS 2010 gamyba traktuojama kaip nepertraukiamas procesas, per kurį prekės ir paslaugos paverčiamos kitomis prekėmis ir paslaugomis. Šis procesas gali vykti įvairiais laikotarpiais, priklausomai nuo produktų, o laikotarpiai gali trukti ilgiau kaip ataskaitinis laikotarpis. Todėl taip apibūdinant gamybą ir taikant kaupimo principą, produkcija traukiama į apskaitą kaip nebaigta gamyba. Todėl, remiantis ESS 2010 (3.54 punktas), žemės ūkio produkcija įrašoma kaip per visą gamybos laikotarpį nuolat gaminama produkcija (ne vien tada, kai nuimamas derlius ar skerdziami gyvūnai) Žemės ūkio augalai, stačioji mediena ir maistui auginamos žuvys ar gyvūnai augimo metu laikomi nebaigtos gamybos atsargomis, o užaugus laikomi

pagamintos produkcijos atsargomis. Neauginamų biologinių išteklių pokyčiai, ☒ pavyzdžiui ☒, į produkciją neįrašomas laisvėje esančių gyvūnų, paukščių, žuvų ar specialiai neauginamų miškų prieaugis, bet įrašomas laisvėje esančių gyvūnų, paukščių, žuvų laimikis.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 5 punkto c papunktis

- 2.011. Produkcijos kaip nebaigtos gamybos apskaita yra pageidautina ir būtina ekonominei analizei atlikti, kai gamybos procesas trunka ilgiau nei ataskaitinis laikotarpis. Tai leidžia išlaikyti sąnaudų ir produkcijos apskaitos nuoseklumą, siekiant gauti reikšmingų duomenų apie pridėtinę vertę. Kadangi ŽŪES yra pagrįsta kalendoriniais metais, galima daryti prielaidą, kad nebaigtos gamybos apskaita taikoma tik tiems produktams, kurių gamybos procesas nebuvo baigtas kalendorinių metų pabaigoje (tačiau ir tais atvejais, kai per ataskaitinį laikotarpį labai sparčiai keičiasi bendrasis kainų lygis).

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 5 punkto d papunktis
→₂ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 5 punkto e papunktis

- 2.012. Tačiau ūkio produktų, kurių gamybos ciklas trumpesnis nei ataskaitinis laikotarpis, produkcijos nereikėtų traukti į apskaitą kaip nebaigtos gamybos. Iš tiesų produkcijos traukimas į apskaitą gatavo produkto etapu, ☒ tai yra ☒ nuėmus derlių (augalininkystės atveju), leidžia išlaikyti reikiamą produkcijos ir gamybos sąnaudų nuoseklumą. Tai taikytina daugumai žemės ūkio produkcijos, kurios gamybos ciklas trumpesnis kaip vieneri metai. Be to, nebūtina trumpo ciklo augalininkystės, kurios gamybos procesas tęsiasi ir antrais kalendoriniais metais, traukti į apskaitą kaip nebaigtos gamybos (☒ žr. ☒ 2.173 ☒ punktą ☒). Šiais atvejais augantys augalai nelaikomi nebaigtos gamybos atsargomis.
- 2.013. Praktiškai nebaigtos gamybos apskaitos metodas taikomas tik produktams, kurių gamybos ciklas ilgas. Šie produktai — tai visų pirma gyvuliai, augaliniai produktai, tokie kaip vynas (kurio išlaikymas yra neatsiejama gamybos proceso dalis) ir sodiniai. Iš tiesų Europos Sąjungos kainų įprasta tendencija nėra labai žymi ir ji neturėtų būti laikoma pagrindu tam tikrus produktus traukti į apskaitą kaip nebaigtą gamybą (nors taip gali būti išskirtiniais atvejais, ☒ žr. ☒ 2.173 ☒ punktą ☒).
- 2.014. Kai nuimamas produktų, kurių gamybos ciklas ilgas ir kurie buvo traukti į apskaitą kaip nebaigta gamyba, derlius (augalininkystė) arba jie paskerdžiami (gyvūnai), gamybos procesas užbaigiamas ir nebaigta gamyba paverčiama gatavų produktų atsargomis, kurias galima parduoti arba panaudoti kitai paskirčiai. →₁ Vykstant gamybos procesui, kiekvienais metais įtraukiamą į apskaitą vertę, kuri įrašoma kaip produkcija prie nebaigtos gamybos, galima gauti numatomą gatavo produkto vertę paskirstant proporcingai per kiekvieną laikotarpį patirtoms sąnaudoms (2008 m. NSS, 6. 112 punktas). ←
- 2.015. Gyvūnai: gyvulininkystės produkcijai paprastai reikalingas laikotarpis, kuris gali apimti kelis ataskaitinius laikotarpius iki proceso užbaigimo. Nuo gimimo laiko galima ir tikslinga traukti į apskaitą kiekvieną produkcijos etapą, ☒ tai yra ☒

kiekvieną atskirų gyvūnų amžiaus grupę (tačiau gamybos proceso dalies iki gimimo negalima traukti į apskaitą, kadangi jos negalima atskirti nuo paslaugų, sunaudotų auginant tėvus).

- 2.016. Darbinių gyvulių auginimo procesas formaliai užbaigiamas jiems gimus; nuo tada jie yra traukiami į apskaitą kaip pagrindinis turtas. Žinoma, tada gyvūnų dar negalima naudoti numatyta paskirčiai, tačiau individualūs nukrypimai yra tokie, kad bet kuris nustatyto amžiaus parinkimas visais atvejais būtų itin netinkamas. Gimimo momentas buvo pasirinktas dėl praktinių sumetimų, visų pirma kadangi tolimesnis naudojimas, kuriam jie skirti, yra nustatomas jau šiuo etapu.
- 2.017. Tai ne visuomet taikytina galvijams, kiaulėms, avims ir kitiems gyvuliams, kurie gali būti auginami veisimui arba skerdimui. ➔₂ Jeigu yra galimybė jaunos gyvulius skirstyti pagal jų būsimą panaudojimą, gyvuliai, skirti naudoti kaip gamybos veiksniai, turėtų būti traukiami į apskaitą kaip BPKF nuo pat jų gimimo (BPKF savo reikmėms – šis įrašomas tada, kai yra atliekamas), (☒ tai yra ☒ jie yra laikomi nebaigta gamyba, o jų augimas traukiamas į apskaitą kaip produkcija, ☒ žr. ☒ ESS 2010, 3.134 punktą). ← Kitais atvejais gyvuliai įtraukiami į atsargas kaip nebaigta gamyba iki jie subręsta ir yra naudojami kaip gamybos veiksniai (☒ pavyzdžiui ☒, kaip pieninės karvės, veisimui ar kitai gamybinei paskirčiai, pavyzdžiui vilnos gamybai). Tada jie priskiriami prie pagrindinio kapitalo. Gyvuliai, kurie buvo atskirti nuo veisimo bandų iki juos paskerdžiant, turėtų būti traukiami į apskaitą kaip atsargos, o ne pagrindinis turtas.
- 2.018. Viščiukų auginimas yra traktuojamas specialiai, jeigu jis apima du atskaitinius laikotarpius. Inkubatoriuose perimi kiaušiniai laikotarpio pabaigoje yra laikomi viščiukų produkcija ir ŽŪES traukiami į apskaitą prie naminių paukščių produkcijos (kaip nebaigta gamyba) (☒ žr. ☒ 2.048 ☒ punktą ☒).
- 2.019. Vynas: produkcija turėtų būti traukiama į apskaitą kaip nebaigta gamyba, kadangi jo išlaikymas yra gamybos proceso dalis ir gali tęstis kelis atskaitinius laikotarpius. Panašiai ir vynuogių misos, kuri nebėra žalia misa, bet ir dar ne vynas, fermentacija atskaitinio laikotarpio pabaigoje yra traktuojama kaip ir inkubatoriuose perinami kiaušiniai, o ŽŪES traukiama į apskaitą kaip nebaigta vyno gamyba.
- 2.020. Sodiniuose auginamas turtas: prekės, skirtos BPKF savo poreikiams (išskyrus gyvulius), tokios kaip derlių duodantys daugiamečiai produktai, turėtų būti traukiamos į apskaitą kaip BPKF atitinkamo turto sukūrimo metu.
- b) Tarpinis vartojimas
- 2.021. Prekės ir paslaugos turėtų būti traukiamos į apskaitą tada, kai jos įtraukiamos į gamybos procesą, ☒ tai yra ☒ kai jos faktiškai suvartojamos, o ne kai nuperkamos arba perkeliamos sandėliuoti.
- 2.022. Konkretaus atskaitinio laikotarpio prekių vartojimas praktiškai atitinka prekių pirkimus arba įsigijimus pridėjus pradines atsargas ir atėmus galutines atsargas laikotarpio pabaigoje¹².
- 2.023. Paslaugos traukiamos į apskaitą pirkimo metu. Kadangi paslaugos negali būti sandėliuojamos, pirkimo laikas taip pat yra ir suvartojimo laikas.

¹²

Žr. 2.029, 2.030 ir 2.031 punktus dėl laiko, kada traukiamos į apskaitą atsargos.

- 2.024. Toliau išvardytos paslaugos, kurios yra šios taisyklės išimtys:
- paslaugos, susijusios su prekių pirkimu, pavyzdžiui, prekybos ir transporto paslaugos, yra traukiamos į apskaitą kaip tarpinis vartojimas tuo metu, kai sunaudojamos atitinkamos prekės (☒ žr. ☒ 2.112 ☒ punktą ☒)
 - paslaugos, kurios yra laikomos nuolatinėmis, pavyzdžiui, draudimo paslaugos. Jos yra traukiamos į apskaitą ataskaitinio laikotarpio pabaigoje proporcingai už metus arba jų dalį mokėtino mokesčio daliai. Atitinkamai traukiamos į apskaitą sumos nebūtinai atitinka per tam tikrą laikotarpį sumokėtas draudimo įmokas.
- c) Bendrasis pagrindinio kapitalo formavimas
- 2.025. BPKF yra traukiamas į apskaitą ilgalaikio turto nuosavybės perdavimo vienetui, kuris jį ketina panaudoti gamybai, metu. Nepaisant to, yra dvi šio principo išimtys: pirma, finansinio lizingo būdu įsigytas turtas traukiamas į apskaitą taip, tarsi naudotojas savininku tapo tada, kai ☒ naudotojas ☒ galėjo panaudoti prekes (☒ žr. ☒ 2.123 ☒ punktą ☒). Antra, BPKF savo poreikiams traukiamas į apskaitą turto sukūrimo metu (išskyrus galvijus, kiaules, avis ir kitus gyvulius, kurių būsimą naudojimą negalima aiškiai identifikuoti, kadangi gyvūnai yra priskirti atsargoms kaip nebaigta gamyba, ☒ žr. ☒ 2.017 ☒ punktą ☒).
- 2.026. Atitinkamai sukuriant vaismedžių sodus ir vynuogynus (ilgalaikės gamybos priemonės savo poreikiams), jeigu ne visi būtini darbai buvo užbaigti iki ataskaitinio laikotarpio pabaigos, per ataskaitinį laikotarpį sunaudotų medžiagų ir suteiktų paslaugų vertė traukiama į apskaitą kaip BPKF laikotarpio pabaigoje.
- 2.027. Žemės pirkimas ir pardavimas bei susijusios sąnaudos traukiamos į apskaitą nuosavybės perdavimo metu. Tačiau grynasis žemės įsigijimas nepriskiriamas BPKF, kadangi žemė nėra sukurtas turtas. Grynasis žemės įsigijimas (ir kitas nesukurtas materialusis turtas) traukiamas į apskaitą kapitalo sąskaitoje (nefinansinio turto įsigijimų sąskaitoje).
- d) Atsargų pokyčiai
- 2.028. Atsargų pokyčiai atitinka ataskaitiniu laikotarpiu atsargas papildžiusių ir iš atsargų išimtų prekių skirtumą.
- 2.029. Atsargas papildančios prekės – tai vėliau gamybos procese skirtos suvartoti prekės (sąnaudų atsargos), kurios yra traukiamos į apskaitą nuosavybės perdavimo metu, arba pačios ekonominės veiklos rūšies prekės, skirtos naudoti ateityje, ☒ pavyzdžiui ☒, parduoti arba priskirti vieneto pagrindiniam kapitalui (produkcijos atsargos), kurios traukiamos į apskaitą kaip atsargos, kai yra baigiama jų gamyba.
- 2.030. Ekonominės veiklos rūšies nebaigtų produktų (traukiamų į apskaitą kaip nebaigta gamyba) atveju, per ataskaitinį laikotarpį sunaudotų medžiagų ir suteiktų paslaugų vertė taip pat traukiama į apskaitą kaip atsargos to laikotarpio pabaigoje (išskyrus trumpalaikio ciklo augalus, ☒ žr. ☒ 2.012 ☒ punktą ☒; todėl per ataskaitinį laikotarpį sunaudotų medžiagų ir suteiktų paslaugų dalis bus sunaudota atitinkamai nepadidėjus atsargų vertei).
- 2.031. Iš atsargų išimtos prekės – tai gamybos procesui naudojamos prekės, jeigu tai sąnaudų atsargos arba, prekės, paliekančios ekonominės veiklos rūšį ir skirtos parduoti arba naudoti kitai paskirčiai, jeigu tai yra produkcijos atsargos. Pirmuoju atveju prekės atimamos iš ekonominės veiklos rūšies atsargų jų faktinio tarpinio

suvartojimo gamybos procese metu; antruoju atveju jos atimamos iš atsargų pardavimo arba kitokio panaudojimo metu.

B. PRODUKCIJA

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 5 punkto f papunktis (pritaikytas)

(☒) žr. (☒) ESS 2010, 3.07–3.54 punktus)

↓ 138/2004
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 1 punkto a papunktis

1. Bendrosios pastabos apie →₁ ESS 2010 ← ir ŽŪES produkcijos sąvokas

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 5 punkto g papunktis

2.032. Produkcija – per ataskaitinį laikotarpį sukurtų produktų visuma (ESS 2010, 3.14 punktas). Svarbu skirti sąvokas „produkcija“ ir „gamyba“, nes produkcija reiškia sukuriama prekės ir paslaugos, o gamyba – procesą.

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 1 punkto a papunktis
→₂ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 5 punkto h papunktis
→₃ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 5 punkto i papunktis

2.033. Remiantis →₁ ESS 2010 ←, produkcija taip pat laikoma: i) prekės ir paslaugos, kurias vienas vietinis VRV teikia kitam vietiniam VRV, kai abu vietiniai VRV priklauso tam pačiam instituciniam vienetui, ii) vietinio VRV pagamintos prekės, ataskaitinio laikotarpio, kurio metu jos buvo pagamintos, pabaigoje likusios atsargose, neatsižvelgiant į jų vėlesnį panaudojimą. Tačiau tuo pačiu ataskaitiniu laikotarpiu ir tame pačiame vietiniame VRV pagamintos ir suvartotos prekės bei paslaugos atskirai nenurodomos. →₂ Todėl sąskaitose jos neįrašomos kaip to vietinio VRV produkcijos arba tarpinio vartojimo dalis. ←

2.034. ŽŪES naudojama produkcijos sąvoka, kuri yra susijusi su „visos produkcijos“ sąvoka, yra pagrįsta →₁ ESS 2010 ← pritaikymu, kadangi kai kurios tuo pačiu ataskaitiniu laikotarpiu tame pačiame žemės ūkio vienetė pagamintos ir suvartotos žemės ūkio prekės ir paslaugos traukiamos į apskaitą kaip visos žemės ūkio veiklos produkcija. Kriterijai, taikomi šioms prekės ir paslaugoms identifikuoti ir priskirti prie žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies produkcijos, yra išdėstyti 2.055 ☒ punkte ☒. →₁ ESS 2010 ← ir ŽŪES taikomo metodo skirtumus atitinka tie vartojimo pačiame vienetė elementai, kurių vertė įtraukiama ir į produkciją, ir į tarpinį vartojimą. Todėl, nepriklausomai nuo to, kuris metodas taikomas, pridėtinė vertė išlieka tokia pati.

2.035. Kaip ☒ nurodyta ☒ 1.34 ☒ punkte ☒, šis ESS ☒ 2010 ☒ taisyklės ☒ pritaikymas ☒ yra pagrįstas specialiu žemės ūkio veiklos pobūdžiu ir žemės ūkio valda (kaip vietiniu VRV). Be to, tai leidžia:

- pagerinti žemės ūkio sąskaitų ekonominę analizę, ypač nustatant techninius koeficientus ir pridėtinės vertės normas (produkcijos ir tarpinio vartojimo santykį),
- pagerinti ekonominės veiklos pošakių ir įvairių šalių techninių koeficientų ir pridėtinės vertės normų palyginimą. Iš tikrųjų vienetė suvartojamai produkcijai dažniausia priskiriami tik keli labai specifiniai produktai (tokie kaip grūdai, baltymingų ir aliejinių augalų produktai, pašariniai augalai ir pienas gyvuliams šerti), o vartojimo pačiame vienetė dydžiai labai skiriasi, priklausomai nuo ekonomikos šakos ir šalies,
- padidinti gamybos, pajamų formavimo ir verslo pajamų sąskaitų nuoseklumą: įgyvendinus bendrosios žemės ūkio politikos reformą 1992 metais, buvo padidintas būtinas produktų sandorių (produkcija, tarpinis vartojimas ir pan.) ir paskirstymo sandorių (kompensacija darbuotojams, subsidijos, mokesčiai, renta, palūkanos ir pan.) nuoseklumas, kadangi šiuo metu subsidijoms (kai kurios iš jų skirtos pačioje šakoje suvartojamiems produktams) tenka svarbus vaidmuo formuojant ir plėtojant žemės ūkio pajamas.

2.036. ➔₃ Nors tai nėra siūloma ESS 2010, ŽŪES taikoma taisyklė yra numatyta NSS dėl specialaus žemės ūkio pobūdžio bei Maisto ir žemės ūkio organizacijos (FAO) metodiniame vadove¹³. ← Galiausiai tai leidžia itin sumažinti produkcijos vertinimų skirtumą, atsirandantį dėl pagrindinio vieneto (vietinio VRV arba vienaarūšės gamybos vieneto) pasirinkimo.

2. Žemės ūkio veiklos produkcija: kiekiai

2.037. Sudarant ŽŪES, produkcija yra palaipsniui suskirstoma pagal kiekius.

Žemės ūkio išteklių ir panaudojimo schema

Bendroji produkcija (1q)							
Nuostoliai (2q)	Panaudotina produkcija (3q)						Pradinės atsargos (PA) (4q)
	Visi turimi ištekliai (5q)						
Vartojimas vienetė (6q)	Gamintojų perdirbimo veikla (7q)	Galutinis vartojimas savo poreikiams (8q)	Viso pardavimai (9q)	S (*) (10q)	Galutinės atsargos (GA) (11q)		
					GA-PA (**) (12q)		

(*) S = ilgalaikės gamybos priemonės savo poreikiams.

(**) GA-PA = atsargų pokytis. Pateiktoje schemoje daroma prielaida, kad galutinės atsargos yra didesnės už pradines atsargas.

2.038. ☒ Priklausomai nuo to, ar ataskaitiniai derliaus duomenys apima laukų, derliaus ir ūkio nuostolius, ar ne, ☒ šio laipsniško skaičiavimo pradinis taškas yra:

- bendroji produkcija (1q) arba
- panaudotina produkcija (3q).

a) Bendroji produkcija

Bendroji produkcija: (1q)

- 2.039. Tai pradinis taškas šalims, į kurių oficialius derliaus statistinius duomenis įtraukiami nuostoliai. Remiantis ekonominės veiklos rūšies sąvoka, reikia įvertinti visus ekonominės veiklos rūšiai priskiriamų žemės ūkio vienetų žemės ūkio veiklos produktus (kaip ☒ nurodyta ☒ 1.62 ir 1.63 ☒ punktuose ☒). Laikantis priimtos tvarkos ☒ pagal 1.31 punktą ☒ (kad ne žemės ūkio vienetų nepagrindinės žemės ūkio veiklos produkcijos nėra, kadangi visa žemės ūkio veikla yra laikoma atskiriama ir todėl sudaro jų pačių vietinio žemės ūkio VRV pagrindinę veiklą), visa žemės ūkio produkcija turi būti traukiama į apskaitą, išskyrus tą, kurią pagamina vienetai, kuriems žemės ūkio veikla yra tik laisvalaikio veikla (☒ žr. ☒ 1.24 ☒ punktą ☒).

b) Nuostoliai

Nuostoliai: (2q)

- 2.040. Šis straipsnis skirtas pasikartojantiems prekių atsargų nuostoliams (☒ žr. ☒ 2.041 ☒ punktą ☒), prie kurių priskiriami ūkių laukų, derliaus ir kiti nuostoliai (dėl greito produktų gedimo, klimato sąlygų, pavyzdžiui, šalnos, sausros ir pan.). Čia neturėtų būti priskiriami nuostoliai, patiriami įvairiais pardavimo etapais, ☒ tai yra ☒ vežant iš ūkio, sandėliuojant pas prekybos agentus ir perdirbant arba apdirbant perdirbimo pramonėje. Priešingai, turėtų būti įtraukiami gamintojų pardavimui pateikti produktai, kurie sugenda dar neparduoti (ypač vaisiai ir daržovės).

Nuostolių rūšys

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto j papunktis

- 2.041. Remiantis ESS 2010, gamintojai gali patirti trijų rūšių nuostolius: pasikartojančius atsargų nuostolius (ESS 2010, 3.147 punktas), išimtiniai atsargų nuostolius (ESS 2010, 6.13.e punktas) ir katastrofų nuostolius (ESS 2010, 6.08 ir 6.09 punktai).

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
1 punktas

Trijų rūšių nuostolių apskaita

- 2.042. Traukiant į apskaitą prekių atsargų nuostolius, reikia skirti pasikartojančius nuostolius nuo ypatingų ir stichinių nelaimių padarytų nuostolių, tačiau nuostolių apskaita taip pat priklauso nuo kiekvienos šalies produkcijos apskaičiavimo metodo ir pagrindinės statistinės medžiagos rūšies.
- 2.043. Jeigu produkcija apskaičiuojama remiantis pradinių ir galutinių atsargų, pardavimų ir kito galimo panaudojimo (pavyzdžiui, kaip ilgalaikių gamybos priemonių savo poreikiams) duomenimis, pasikartojantys nuostoliai jau yra atimti iš atsargų pokyčių, o juos įtraukus į apskaitą vėliau straipsnyje „nuostoliai“, jie būtų skaičiuojami du kartus. Priešingai, jeigu produkcijos apskaičiavimui naudojami ne duomenys apie atsargas, o gerai pagrįsti skaičiavimai, pavyzdžiui, faktiniai duomenys apie gimimus, turėtų būti traukiami į apskaitą atitinkamo ataskaitinio laikotarpio gamybos

pasikartojantys nuostoliai bei auginimui ar penėjimui importuotų arba per ankstesnius laikotarpius gimusių gyvūnų nuostoliai.

2.044. Prekių atsargų ypatingi nuostoliai ir nuostoliai dėl stichinių nelaimių turi būti traukiami į apskaitą kaupiamosiose sąskaitose, t. y. „kitų turto apimties pokyčių“ sąskaitoje. Todėl į produkciją įtraukiamos visos šių nuostolių vertės.

2.045. Ilgalaikio turto nuostoliai (pasikartojantys, ypatingi arba dėl stichinių nelaimių) (pavyzdžiui, melžiamų karvių, veislinių gyvulių ir pan.) turėtų būti traukiami į apskaitą „kitų turto apimties pokyčių“ sąskaitoje. Jie neturi jokio poveikio produkcijos vertei. Reikėtų pabrėžti, kad sodinius, kurie jau duoda derlių, veikiantys nuostoliai turėtų būti traukiami į apskaitą kaip „ilgalaikio kapitalo vartojimas“ arba „kiti turto apimties pokyčiai“, priklausomai nuo nuostolių rūšies.

c) Panaudotina produkcija

Panaudotina produkcija: $(3q) = (1q) \text{ minus } (2q) = \text{bendroji produkcija minus nuostoliai (gamintojo etapu)}$

2.046. Tai pirmasis straipsnis, kurį įrašo šalys, į kurių ataskaitinius derliaus statistinius duomenis neįtraukiami nuostoliai. Tai yra disponuojama ataskaitinio laikotarpio produkcija, kuri bus parduodama, naudojama kaip gamybos priemonės, perdirbama ☒ pačių gamintojų ☐, suvartojama ☒ jų ☐ valdose, sandėliuojama arba naudojama kaip ilgalaikės gamybos priemonės savo poreikiams.

d) Pradinės atsargos

Pradinės atsargos: $(4q)$

2.047. Jas sudaro nuosavų gatavų produktų arba pusgaminių atsargos, esančios žemės ūkio valdoje (☒ tai yra ☐ laikomos gamintojų) ataskaitinio laikotarpio pradžioje. Todėl čia neturėtų būti įrašomos skirtingų pardavimo etapų atsargos ir intervencinės atsargos (☒ žr. ☐ 2.202 ☐ punktą ☐ ir toliau dėl gyvulių traktavimo).

2.048. Prie pradinių „naminių paukščių“ atsargų turėtų būti priskiriami ir inkubatoriuose perinami kiaušiniai ataskaitinio laikotarpio pradžioje, kadangi jie yra laikomi naminių paukščių pusgaminiais (☒ žr. ☐ 2.018 ☐ punktą ☐).

e) Visi turimi ištekliai

Visi turimi ištekliai: $(5q) = \text{panaudotina produkcija plus pradinės atsargos } (3q \text{ plus } 4q)$

f) Vartojimas vienetu

Vartojimas vienetu: $(6q)$

2.049. Vartojimo vienetu eilutėje traukiami į apskaitą produktai, pagaminti žemės ūkio vienetu (vietiniame VRV) ir sunaudoti tame vienetu kaip to paties ataskaitinio laikotarpio gamybos proceso sąnaudos.

2.050. Visi žemės ūkio vieneto kitiems gaminantiems žemės ūkio vienetams parduoti žemės ūkio produktai (išskyrus gyvulius; ☒ žr. ☐ 2.067 ir 2.209 ☐ punktus ☐) turi būti traukiami į apskaitą kaip pardavimai, o vėliau – kaip tarpinis vartojimas. Prie jų priskiriamos prekės, kurios apdorojamos arba perdirbamos, ir jų šalutiniai produktai (☒ pavyzdžiui ☐, nugriebto pieno, sėlenų, išspaudų ir cukrinių runkelių masės bei viršūnių grąžinimas, o taip pat sėklų grąžinimas po apdorojimo).

Vartojimo vienetė klasifikavimas

2.051. Vartojimą vienetė galima suskirstyti pagal atitinkamų produktų naudojimą:

2.052. Produktai, kurie tai pačiai žemės ūkio veiklai sunaudojami ekonominės veiklos rūšies ribose (☒ tai yra ☒ tos pačios klasės veiklos →₁ NACE 2 red. ← keturių ženklų lygyje):

- sėklos (javams, daržovėms, gėlėms ir t. t.): iš naujo panaudotos tam pačiam augalui,
- vyninės vynuogės ir vynuogių misa: naudojama vynui gaminti,
- alyvos: naudojamos alyvų aliejui gaminti,
- pienas: naudojamas gyvuliams šerti.

2.053. Produktai, kurie skirtingai žemės ūkio veiklai sunaudojami ekonominės veiklos rūšies ribose (☒ tai yra ☒ kitos klasės veiklos →₁ NACE 2 red. ← keturių ženklų lygyje).

Tai daugiausia augaliniai produktai, naudojami pašarams, tačiau jiems priskiriami ir gyvūninės kilmės šalutiniai produktai, naudojami kitos veiklos gamybos procese (srutos ir mėšlas, naudojamas kaip trąšos augalininkystėje). Augaliniai produktai, naudojami gyvuliams šerti, gali būti klasifikuojami pagal įprastą jų pardavimo laipsnį (kuris įvertinamas apskritai):

- paprastai parduodami pašarų produktai: javai (kviečiai, rugiai, miežiai, avižos, kukurūzai, sorgas, ryžiai ir kiti javai); baltymingi augalai; bulvės; aliejinių augalų sėklos (rapsų sėklos, saulėgrąžų sėklos, sojos pupelės ir kitų aliejinių augalų sėklos),
- paprastai neparduodami pašarų produktai:
 - vienmečiai pašariniai augalai: šakniavaisiai (cukriniai runkeliai, pašariniai runkeliai, griežčiai, pašarinės ropės, pašarinės morkos, pašariniai kopūstai ar garbanotieji kopūstai ir kiti šakniavaisiai); pašariniai kukurūzai ir kiti žalieji pašarai (žali, džiovinti arba konservuoti),
 - daugiamečiai pašariniai augalai: nuolatiniai ir laikini pašariniai produktai, gauti vykdant ekonominę veiklą (žali, džiovinti arba konservuoti),
 - pašariniai šalutiniai produktai (šiaudai, pelai, augalų lapai ir liekanos bei kiti pašariniai šalutiniai produktai).

Vartojimo vienetė ☒ apibrėžtis ☒, įtraukiama į ekonominės veiklos rūšies produkciją

2.054. Žemės ūkio produktai, kurie yra vartojami pačiame vienetė, neįtraukiami į ekonominės veiklos rūšies produkcijos vertinimą, jeigu jie neatitinka tam tikrų kriterijų. Ribojančių vartojimo vienetė apskaitos kriterijų nustatymas tenkina du reikalavimus: metodinį, kadangi nukrypęs nuo ESS ☒ 2010 ☒ taisyklių formaliai, reikėjo nenukrypti nuo jų dvasios (įtraukiant dvi atskiras veiklas), ir praktinį, kadangi kuriami kriterijai tyrėjo tapti tikslu ir palyginamu pagrindu nustatant, kuris vartojimas vienetė turėjo būti traukiamas į apskaitą, kad šis produkcijos vertinimo metodas būtų galimas.

2.055. Šie kriterijai yra tokie:

↓ 212/2008 1 straipsnis ir priedo
25 punktas

1. Dvi vykdomos veiklos rūšys turėtų būti priskiriamos skirtingiems NACE 2 red. keturženkliais lygiams (01 skyrius: Augalininkystė ir gyvulininkystė, medžioklė ir susijusių paslaugų veikla). Todėl taikant šį kriterijų neįmanoma, pavyzdžiui, įvertinti išaugintų sėklų, naudojamų tame pačiame ūkyje augalams auginti (per tą patį apskaitos laikotarpį).

↓ 138/2004 (pritaikytas)

2. Žemės ūkio produktas turėtų turėti didelės ekonominės vertės dideliame ūkininkų skaičiui.
 3. Duomenys apie kainas ir kiekius turėtų būti gaunami be didelių sunkumų. Kai kurių neparduodamų produktų atveju šį kriterijų sunku patenkinti.
- 2.056. Laikantis atrankos kriterijų, pagal kuriuos vienetu vartojami produktai įtraukiami į produkcijos vertinimą, ☒ apibrėžties ☒ (☒ žr. ☒ 2.055 ☒ punktą ☒) , tik augaliniai produktai, naudojami pašarams (parduodami arba ne) įtraukiami į ekonominės veiklos rūšies žemės ūkio produkciją.
- 2.057. Jeigu šie produktai įtraukiami į ekonominės veiklos rūšies produkciją, jie taip pat turi būti traukiami į apskaitą kaip tarpinis vartojimas, taip laikantis principo, kad yra atsižvelgiama į visus pagamintus kiekius, kurie vėliau panaudojami kitai gamybos veiklai per ataskaitinius metus (☒ žr. ☒ 2.055 ☒ punktą ☒). Jeigu pokytis iš produkcijos į tarpinį vartojimą trunka ilgiau kaip atitinkami ataskaitiniai metai, atitinkami produkcijos kiekiai turėtų būti įrašomi kaip nagrinėjamo produkto „galutinės atsargos“ per ataskaitinius metus.
- 2.058. Gyvūniniai pašaliniai produktai nepriskiriami vartojimui vienetu dėl praktinių sunkumų, kadangi nėra duomenų apie kiekius, o ypač kainas.
- g) Gamintojų perdirbimo veikla
- Gamintojų perdirbimo veikla: (7q)

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto k papunktis (pritaikytas)

- 2.059. Gamintojų perdirbimo veiklos eilutėje traukiami į apskaitą kiekiai, pagaminti tolesniam žemės ūkio gamintojų atliekamam perdirbimui (☒ pavyzdžiui ☒, pienas, perdirbamas sviestui arba sūriui gaminti, obuoliai, perdirbami obuolių misai arba sidrui gaminti), tačiau su sąlyga, kad ši perdirbimo veikla yra atskiriama nuo pagrindinės žemės ūkio veiklos (remiantis apskaitos dokumentais, ☒ žr. ☒ 1.26 ☒ punktą ☒). Turėtų būti traukiamos į apskaitą tik žaliavos (☒ pavyzdžiui ☒, žalias pienas, obuoliai), o ne iš jų pagaminti perdirbti produktai (☒ pavyzdžiui ☒, sviestas, obuolių misa ir sidras). Kitaip tariant, šioje eilutėje neatsižvelgiama į darbą, atliktą perdirbant žemės ūkio produktus.

↓ 138/2004 (pritaikytas) → ₁ 212/2008 1 straipsnis ir priedo 26 punktas
--

2.060. Jeigu ši perdirbimo veikla yra neatskiriama ne žemės ūkio veikla, šios perdirbimo veiklos produktas traukiamas į apskaitą žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies produkcijos vertėje (☒ žr. ☒ 1.25 ☒ punktą ☒). Pagrindiniai žemės ūkio produktai, šiai perdirbimo veiklai naudojami kaip tarpinis vartojimas, nėra traukiami į apskaitą nei kaip produkcija, nei kaip tarpinis vartojimas. Ši taisyklė atsiranda todėl, kad šios dvi veiklos rūšys (žemės ūkio produktų gamyba ir jų perdirbimas) negali būti išskirtos remiantis apskaitos dokumentais. Atitinkamai šių dviejų veiklos rūšių sąnaudos traukiamos į apskaitą kartu, o jų produkcija įvertinama kaip perdirbtų produktų produkcija.

h) Galutinis vartojimas savo poreikiams

Galutinis vartojimas savo poreikiams: (8q)

2.061. Prie jo priskiriama:

- i) produktai, sunaudoti ūkininkų namų ūkių, kurie juos pagamino;
- ii) produktai, atsirandantys žemės ūkio vienetuose (valdose) ir naudojami mokėjimams natūra kaip atlygis, mokamas valdos darbininkams, arba keitimui į kitas prekes.

2.062. →₁ Žemės ūkio vieneto atskiriamu būdu perdirbti žemės ūkio produktai (☒ tai yra ☒ sukuriant vietinį ne žemės ūkio VRV), kuriuos suvartoja ūkininkų namų ūkiai, įrašomi prie „Gamybos“ ekonominių veiklos rūšių (NACE 2 red. C sekcija) produkcijos kaip galutinis vartojimas savo poreikiams. ← Priešingai, žemės ūkio produktų, perdirbtų neatskiriamu būdu, vartojimas žemės ūkio valdose (☒ tai yra ☒ neatskiriamos ne žemės ūkio perdirbimo veiklos produkcija) traukiamas į apskaitą kaip šios veiklos galutinis vartojimas savo poreikiams (☒ žr. ☒ 2.080 ☒ punktą ☒) ir įtraukiamas į žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies produkciją.

↓ 212/2008 1 straipsnis ir priedo 27 punktas

2.063. Priskirta savininko užimamo būsto vieneto nuomos vertė įrašoma ne čia, o prie šakos „Nuosavo arba nuomojamo nekilnojamojo turto nuoma ir eksploatavimas“ (NACE 2 red. 68.20 klasė). Būsto nuoma yra ne žemės ūkio veikla, kuri visuomet laikoma atskirtina nuo žemės ūkio veiklos.

↓ 138/2004 (pritaikytas) → ₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 5 punkto I papunktis
--

i) Pardavimai

Pardavimai: (9q)

2.064. Ši eilutė apimta žemės ūkio vienetų žemės ūkio produktų pardavimus kitiems vienetams (žemės ūkio arba kitų šakų), įskaitant pardavimus sandėliavimo ir

intervenciniams centrams, išskyrus ilgalaikio turto netekimus. Ji suskirstoma į vietinius pardavimus už ekonominės veiklos rūšies ribų, vietinius pardavimus kitiems žemės ūkio vienetams ir pardavimus užsienyje.

- 2.065. Todėl konkretaus vieneto pardavimus atitinka apyvarta, gauta iš jo produkcijos pardavimo. ➔₁ Reikėtų pažymėti, kad gyvūnų, klasifikuojamų kaip ilgalaikis turtas, kurie atskiriami nuo produktyvios bandos (eksportui arba paskerdimui), pardavimas nėra traukiamas į apskaitą kaip pardavimas. ⬅ Gyvūnai, klasifikuojami kaip ilgalaikis turtas, kurie atskiriami nuo produktyvios bandos, perkeliama į atsargas iki jų pardavimo, tačiau šių gyvūnų pardavimai (paskerdimui arba eksportui) sąskaitose matomi kaip atsargų sumažėjimas, kuris atspindimas tik kapitalo sąskaitoje. Atitinkama produkcija jau buvo priskirta prie ilgalaikių gamybos priemonių savo poreikiams¹⁴, o vėliau traukiama į apskaitą gamybos sąskaitoje.
- 2.066. Gyvuliai, kurie laikomi atsargomis: remiantis 2.064 ☒ punkte ☒ pateikta ☒ apibrėžtimi ☒, gyvulių, kurie laikomi atsargomis, perdavimas kitai valdai yra laikomas pardavimu. Šis pardavimas gali būti kompensuojamas išėmimu iš atsargų, jeigu ataskaitinio laikotarpio pradžioje gyvuliai traukiami į apskaitą kaip atsargos (priešingu atveju traukiami į apskaitą tik pardavimai).
- 2.067. Gyvulių įsigijimas yra įrašomas prie atsargų, jeigu produktai nėra perparduodami per ataskaitinį laikotarpį. Tačiau įsigyti gyvuliai negali būti traktuojami kaip tarpinis vartojimas, kadangi tarpinio vartojimo prekės iš esmės yra skirtos dingti (arba bent jau iš esmės pasikeisti) per gamybos procesą. Šie gyvūnai yra laikomi nebaigta gamyba, kadangi gyvulių auginimo procesas nėra visiškai nutraukiamas (auginimo procesas baigiamas paskerdimo metu). Todėl įsigijimai traukiami į apskaitą kaip nebaigtos gamybos atsargų papildymas ir įrašomi kaip „neigiami“ pardavimai, o ne kaip tarpinis vartojimas. Jeigu prekyba vyksta tarp valdų rezidenčių, pardavimai ir atitinkami pirkimai kompensuoja vieni kitus (išskyrus nuosavybės perdavimo sąnaudas)¹⁵. Atsižvelgiant į tokį specialų prekybos gyvais gyvūnais tarp žemės ūkio vienetų traktavimą, „gyvulių ir gyvūninių produktų“ eilutėje nėra tarpinio vartojimo¹⁶.
- 2.068. Gyvuliai, klasifikuojami kaip ilgalaikis turtas: prekyba ilgalaikio turto gyvuliais tarp žemės ūkio vienetų yra traukiama į apskaitą ne prie pirmiau apibrėžtų pardavimų, bet kaip prekyba turtu (traukiama į apskaitą kapitalo sąskaitoje kaip žemės ūkio BPKF). Jeigu prekyba vyksta tarp valdų rezidenčių, pardavimai ir atitinkami pirkimai kompensuoja vieni kitus (išskyrus perdavimo sąnaudas).
- 2.069. Gyvų gyvūnų (neskirtų nedelsiant paskersti) importo apskaita: kaip ir prekybos tarp valdų rezidenčių atveju, gyvuliai, traktuojami kaip atsargos (išskyrus nedelsiant skerstinus gyvulius) ir žemės ūkio vienetų importuoti per ataskaitinį laikotarpį, traukiami į apskaitą kaip nebaigtos gamybos atsargų padidėjimas ir todėl atimami iš pardavimų. Tačiau gyvuliai, klasifikuojami ir importuojami kaip ilgalaikis turtas (pavyzdžiui, veisliniai gyvūnai), neturėtų būti atimami iš pardavimų.

¹⁴ Šių gyvūnų produkcija apskaičiuojama pridant ilgalaikės gamybos priemones savo poreikiams (= turto padidėjimas atėmus netekimus) ir pardavimus (= netekimus).

¹⁵ Vertinant prekybą, nuosavybės perdavimo sąnaudos (preybos antkainiai ir transporto išlaidos) įtraukiamos į įsigijimo vertę. Preybos tarp valdų rezidenčių atveju, pardavimai ir pirkimai kompensuoja vieni kitus, išskyrus perdavimo sąnaudas, kurios apskaičiuojant produkciją traktuojamos kaip „neigiami pardavimai“.

¹⁶ Identiškai traktuojami kiti žemės ūkio produktai, turintys atsargų pobūdį.

2.070. Nepaisant to, kadangi dažnai yra sunku tinkamai atskirti įvairias gyvūnų kategorijas remiantis turimais ES duomenų šaltiniais (gyvūnus, kurie klasifikuojami kaip ilgalaikis turtas, nuo gyvūnų, klasifikuojamų kaip atsargos), visas importas yra laikomas skirtas didinti gyvūnų atsargas, o visų importuotų gyvūnų vertė (išskyrus nedelsiant skerstinų) atimama iš pardavimų vertės. Toks apskaitos metodas užtikrina, kad išorinė prekyba gyvais gyvūnais traktuojama panašiai kaip ir tuo atveju, kai rengiant gyvulių auginimo statistinius duomenis apskaičiuojama bendroji vietinė gamyba.

j) Ilgalaikės gamybos priemonės savo poreikiams

Ilgalaikės gamybos priemonės savo poreikiams: (10q)

2.071. Prie jų priskiriama tik:

- darbai, kuriuos atlieka žemės ūkio vienetai (☒ pavyzdžiui ☐, darbo jėgos, technikos ir kitų gamybos priemonių naudojimas, įskaitant sodmenis) savo poreikiams skirtiems sodiniams, tokiems kaip vaismedžių sodai, vynuogynai, uogų sodiniai ir apynių laukai, pasodinti. Apskritai vaismedžių sodų, vynuogynų ir pan. sodinimo savo poreikiams darbus sudaro daugybė atskirų darbų, kurių negalima sudėti į konkrečius kiekius,
- gyvūnai, išauginti žemės ūkio vienetuose ir perkelti į jų pagrindinį kapitalą (☒ žr. ☐ 2.161 ☒ punktą ☐). Tai yra gyvūnai, išauginti produkcijai, kurią jie teikia reguliariai (daugiausia veisliniai gyvuliai, meldžiami gyvuliai, darbiniai gyvūnai, avys ir kiti gyvūnai, auginami dėl jų vilnos; ☒ žr. ☐ 2.203 ☒ punktą ☐).

k) Galutinės atsargos

Galutinės atsargos: (11q)

2.072. Tai yra gatavų produktų arba nebaigtos gamybos atsargos ekonominės veiklos rūšies valdose (☒ tai yra ☐ turimos gamintojų) ataskaitinių metų pabaigoje. Čia neturėtų būti išvardijamos skirtingų pardavimo etapų atsargos (ypač prekyautojų ir perdirbimo įmonių turimi rezervai) ir intervencinės atsargos.

2.073. Čia taip pat turėtų būti įrašomi tie produktai, kurie laikomi tik laikinai ir vėliau sunaudojami ekonominės veiklos rūšies ribose (☒ pavyzdžiui ☐, javai pašarams, sėklos ir sodmenys ir pan.), kadangi produktą įtraukiant į atsargas nėra žinomas galutinis jo panaudojimas.

l) Visi panaudojimai

Visi panaudojimai: (12q) (neįskaitant vartojimo vienetu) = (7q) + (8q) + (9q) + (10q) + (11q) = gamintojų atliekamas perdirbimas plius galutinis vartojimas savo poreikiams plius pardavimai plius ilgalaikės gamybos priemonės savo poreikiams plius galutinės atsargos.

2.074. Šis įrašas yra 7q–11q skilčių suma.

m) Atsargų pokytis

Atsargų pokytis: (12q) = (11q) minus (4q) = atsargų papildymai (A) minus išėmimai iš atsargų (W)

2.075. Ekonominės veiklos rūšies atsargų pokytis (išskyrus atsargas įvairiais pardavimo etapais) per ataskaitinius metus yra vertinamas apskaičiuojant atsargų papildymų ir išėmimų skirtumą arba pradinių ir galutinių atsargų skirtumą. Pastaruoju atveju

apskaičiuojat vertes reikia atimti kitus apimtį ir turimo turto vertės padidėjimo (atėmus sumažėjimą) pokyčius (☒ žr. ☒ 2.180 ☒ punktą ☒ ir toliau).

n) Žemės ūkio veiklos produkcija

Žemės ūkio veiklos produkcija = (6q, gyvūniniai pašarai) + (7q) + (8q) + (9q) + (10q) + (12q)

2.076. Remiantis produkcijos sąvoka ir vartojimo vienetu (☒ žr. ☒ 2.049 ☒ punktą ☒ ir toliau), žemės ūkio produktų perdirbimo (☒ žr. ☒ 2.059 ir 2.060 ☒ punktus ☒) ir galutinio vartojimo savo poreikiams (☒ žr. ☒ 2.061, 2.062 ☒ ir ☒ 2.063 ☒ punktus ☒) apskaitos taisyklėmis, žemės ūkio veiklos produkciją galima pavaizduoti taip:

Ištekliai	Panaudojimas	Žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies žemės ūkio produkcija
Bendroji produkcija	Pardavimai (visi, išskyrus prekybą gyvūnais tarp žemės ūkio valdų)	X
	Atsargų (gamintojų) pokyčiai	X
– Nuostoliai	Ilgalaikės gamybos priemonės (sodiniai, duodantys ilgalaikį derlių, produktyvūs gyvūnai) savo poreikiams	X
	Galutinis vartojimas (žemės ūkio produktų) savo poreikiams	X
= Panaudotina produkcija	Gamintojų atliekamas perdirbimas (žemės ūkio produktų, atskiriama veikla)	X
	Vartojimas vienetu: — tai pačiai veiklai: (sėklos, pienas gyvuliams šerti, vyninės vynuogės, alyvos alyvų aliejui, perinti skirti kiaušiniai)	
	— skirtingai veiklai: augaliniai produktai, naudojami pašarams (javai, aliejinių augalų sėklos, pašariniai augalai, parduodami arba ne, ir pan.)	X

	gyvūniniai šalutiniai produktai, naudojami augalininkystei (srutos, mėšlas)	
--	---	--

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto m papunktis

- 2.077. Žemės ūkio veiklos produkcijos vertinimo sąvoka „visa produkcija“ apima prekybą žemės ūkio prekėmis ir paslaugomis tarp žemės ūkio vienetų ir gyvulių pašarų produktų (parduodamų arba ne) vartojimą vienetė.

↓ 138/2004 (pritaikytas)

3. *Neatskiriamos ne žemės ūkio nepagrindinės veiklos produkcija*

- 2.078. Išskiriamos dvi „neatskiriamos ne žemės ūkio nepagrindinės veiklos“ rūšys (☒ žr. ☒1.29 ☒ punktą ☒):

- „žemės ūkio produktų perdirbimas“: šiai grupei priskiriama veikla, kuria pratęsiama žemės ūkio veikla ir kuriai naudojami žemės ūkio produktai. Žemės ūkio produktų perdirbimas yra tipinė šios pirmosios grupės veikla,
- „kita neatskiriama ne žemės ūkio nepagrindinė veikla“: šiai grupei priskiriama veikla, kuriai naudojama žemės ūkio valda ir jos žemės ūkio gamybos priemonės. Ji ne tokia vienoda kaip pirma grupė.

- 2.079. Apskritai šioms veiklos rūšims priskiriami įvairūs produktai (prekės ir paslaugos), kurių kiekiai negali būti sumuojami.

- 2.080. Šios veiklos produktas yra skirtas pardavimui, natūriniam mainams, mokėjimams natūra, galutiniam vartojimui savo poreikiams (☒ žr. ☒ 2.062 ☒ punktą ☒) arba laikymui atsargose.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto n papunktis

- 2.081. Remiantis ESS 2010, 3.82 punktu Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra (MTTP) yra sisteminga kūrybinė veikla, kuria siekiama padidinti turimas žinias ir jas naudoti kuriant ar plėtojant naujus produktus, įskaitant patobulintas jų versijas arba naujų produktų kūrimą, taip pat esamų produktų patobulintas versijas ar savybes, arba kuriant ar plėtojant naujus ar veiksmingesnius gamybos procesus. Jei, palyginti su pagrindine veikla, MTTP yra plataus masto, ji į sąskaitas įrašoma kaip vietinio VRV nepagrindinė veikla. Jei įmanoma, MTTP skiriamas atskiras vietinis VRV, kuris nėra priskiriamas žemės ūkio veiklai. Jei vienetai vykdo ir MTTP veiklą, kurios negalima priskirti atskiram vietiniam VRV, kai yra įmanoma apskaičiuoti MTTP išlaidas žemės ūkio veiklai, šie apskaičiavimai turėtų būti įrašomi kaip žemės ūkio produkcija – „kita neatskiriama ne žemės ūkio nepagrindinė veikla“ (gamyba savo reikmėms) – ir BPKF.

↓ 138/2004

4. Žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies produkcija

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto o papunktis (pritaikytas)

- 2.082. Remiantis žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies produkcijos ☒ apibrėžtimi ☒ (☒ žr. ☒ 1.16 ☒ punktą ☒) , žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies produkciją sudaro žemės ūkio produktų (☒ žr. ☒ 2.076 ☒ ir ☒ 2.077 ☒ punktus ☒) produkcijos ir neatskiriamos ne žemės ūkio nepagrindinės veiklos sukurtų prekių ir paslaugų (☒ žr. ☒ 2.078–2.081 ☒ punktus ☒) suma.

↓ 138/2004

5. Produkcijos vertinimas

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto p papunktis (pritaikytas)

- 2.083. Produkcija yra vertinama bazine kaina. Bazinė kaina yra kaina, kurią gamintojams moka pirkėjas, įsigyjantis pagamintos prekės arba suteiktos paslaugos vienetą, atėmus už tą vienetą sumokėtus mokesčius (☒ tai yra ☒ mokesčius produktams), susijusius su jo gamyba arba pardavimu, ir pridėjus visas tam vienetui skirtas subsidijas (☒ tai yra ☒ subsidijas produktams), susijusias su jo gamyba arba pardavimu. Į bazinę kainą neįskaičiuojamos transporto išlaidos, kurioms gamintojas išrašo atskiras sąskaitas faktūras. Be to, neįskaičiuojamas finansinio ir nefinansinio turto vertės padidėjimas ir sumažėjimas (☒ žr. ☒ ESS 2010, 3.44 punktą).

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 5 punkto q papunktis

- 2.084. Bazinė kaina turėtų būti vertinamos tokios produkcijos sudedamosios dalys kaip pardavimai, mokėjimai natūra, atsargų papildymai ir vienetu suvartoti produktai. Panašiai produkcija galutiniam naudojimui savo poreikiams (☒ tai yra ☒ ilgalaikės gamybos priemonės savo poreikiams ir galutinis vartojimas savo poreikiams) turėtų būti vertinama panašių rinkoje parduodamų produktų bazine kaina. Nebaigta gamyba ir jos papildymai vertinami proporcingai dabatinei gatavo produkto bazinei kainai. Jeigu pastaroji turi būti įvertinta iš anksto, apskaičiavimas turi būti pagrįstas faktinėmis patirtomis išlaidomis pridėjus sumą, atitinkančią numatomą likutinį perteklių arba mišrias pajamas.
- 2.085. Nustatant ŽŪES pagal „grynąją“ apskaitos sistemą (☒ žr. ☒ 3.033 ir 3.035–3.043 ☒ punktus ☒) , gamintojo į sąskaitą faktūrą įrašytas PVM neįskaitomas nustatant bazinę kainą.
- 2.086. →₁ Gamintojo gauta kaina atitinka gamintojų kainą (neįskaitant sąskaitos faktūros PVM), kaip apibrėžta 2008 m. NSS 6.51–6.54 punktuose (☒ tai yra ☒ kaina iš ūkio). ← Bazinę kainą galima gauti prie gamintojų kainos pridėjus subsidijas ir

atėmus produktų mokesčius (išskyrus PVM). Jeigu dėl produktų mokesčio arba subsidijos priskyrimo konkrečiam produktui problemų sunku apskaičiuoti bazinę kainą, produkcija gali būti apskaičiuota tiesiogiai bazine kaina. Tokiu atveju ji gaunama tiesiogiai iš gamintojų kainos vertės (be sąskaitos faktūros PVM) atėmus produktų mokesčių (išskyrus PVM) vertę ir pridėjus subsidijų produktams vertę.

- 2.087. Produkciją vertinant bazine kaina būtina daryti skirtumą tarp produktų mokesčių (išskyrus PVM) ir subsidijų produktams (☒ žr. ☒ 3.027 ir 3.053 ☒ punktus ☒) bei kitų gamybos mokesčių ir subsidijų gamybai (☒ žr. ☒ 3.044 ir 3.058 ☒ punktus ☒). Produktų mokesčiai ir subsidijos produktams nėra įtraukiamos į ekonominės veiklos rūšies pajamų formavimo sąskaitą (į šią sąskaitą įtraukiami tik kiti gamybos mokesčiai ir kitos subsidijos gamybai, ☒ žr. ☒ 3.055 ☒ punktą ☒).
- 2.088. Gamintojų už konkrečią prekę gaunama kaina ne visuomet yra tokia pati; ji gali skirtis, *inter alia*, priklausomai nuo pristatymo rūšies. Pavyzdžiui, gamintojų tiesiogiai eksportuojamų prekių kokybinė struktūra gali skirtis nuo nacionaliniam vartojimui skirtų pardavimų arba vietinių pardavimų kitiems žemės ūkio vienetams struktūros. Galutinė šių prekių kaina būtų skirtinga. Reikėtų pastebėti, kad tais atvejais, kai gaminantis vienetas tiesiogiai eksportuoja savo produkciją, ŽŪES būtina atsižvelgti į piniginių kompensacinių sumų už eksportą gavimą arba mokėjimą.
- 2.089. Šie bendrieji vertinimo principai turi būti ypatingai taikomi tam tikriems produktams, tokiems kaip sezoniniai produktai ir vynos. Jų taikymas išaiškintas atsargų pokyčių vertinimą nagrinėjančioje dalyje (☒ žr. ☒ 2.186–2.201 ☒ punktus ☒).

C. TARPINIS VARTOJIMAS

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto r papunktis (pritaikytas)

(☒ žr. ☒ ESS 2010, 3.88–3.92 punktus)

↓ 138/2004 (pritaikytas)

1. ☒ *Apibrėžtis* ☒

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto s papunktis (pritaikytas)

- 2.090. Tarpinis vartojimas susideda iš gamybos procese suvartotų prekių ir paslaugų vertės, išskyrus ilgalaikį turtą, kurio suvartojimas traukiamas į apskaitą kaip pagrindinio kapitalo vartojimas. Tos prekės ir paslaugos gamybos procese transformuojamos arba visiškai suvartojamos (☒ žr. ☒ ESS 2010, 3.88 punktą). Išsamiai klasifikuojant pagal skirtingas straipsnių kategorijas, tarpinis vartojimas rodo, kad žemės ūkis persipina su kitomis ekonomikos šakomis dėl naudojamų sąnaudų. Tarpinis vartojimas taip pat naudojamas kaip įrašas apskaičiuojant veiksmų intensyvumą (☒ tai yra ☒ dviejų gamybos veiksmų koeficientas, pavyzdžiui, tarpinės gamybos ir darbo sąnaudų).

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto t papunktis (pritaikytas)

- 2.091. Tarpiniam vartojimui nepriskiriamas naujas arba esamas įsigytas ilgalaikis turtas, kuris buvo sukurtas ekonomikoje arba importuotas: jis yra traukiamas į apskaitą kaip BPKF (☒ žr. ☒ 2.110 ☒ punkto ☒ c–f ☒ papunkčius ☒). Tai liečia tuos objektus, kurie yra ne žemės ūkio ilgalaikis turtas, pavyzdžiui, pastatai ir kiti statiniai, technika ir įrenginiai, o taip pat žemės ūkio ilgalaikis turtas, pavyzdžiui, sodiniai ir produktyvūs gyvuliai. Nesukurto turto, pavyzdžiui, žemės, įsigijimas taip pat nepriskiriamas tarpiniam vartojimui. Nebrangūs įrankiai, naudojami paprastiems darbams, ☒ kaip antai ☒ pjūklai, plaktukai, atsuktuvai, veržliarakčiai ir kiti įrankiai; nedideli prietaisai, ☒ kaip antai ☒ kišeniniai skaičiuotuvai, traukiami į apskaitą kaip tarpinis vartojimas.
-

↓ 138/2004 (pritaikytas)

- 2.092. Prie tarpinio vartojimo priskiriamos prekės ir paslaugos, sunaudotos pagalbinei veiklai (☒ pavyzdžiui ☒, pirkimų ir pardavimų administravimui, rinkodarai, apskaitai, transportui, sandėliavimui, priežiūrai ir pan.). Šių prekių ir paslaugų vartojimas neturėtų būti atskiriamas nuo prekių ir paslaugų, suvartotų pagrindinei (arba nepagrindinei) vietinio VRV veiklai.
- 2.093. Prie tarpinio vartojimo taip pat priskiriamos visos išlaidos prekėms ir paslaugoms, naudingos ne tik darbuotojams, bet labiausiai patiems darbdaviams¹⁷ (☒ pavyzdžiui ☒, kompensacijos darbuotojams už keliones, važiavimo į kitoje vietoje esančią darbo vietą, perkėlimo į kitą darbo vietą ir pramogų išlaidos, patirtos jiems atliekant savo pareigas; išlaidos teikiant patogumus darbo vietoje).
- 2.094. Atsižvelgiant į ekonominės veiklos rūšies sąvokos ir vietinio VRV kaip pagrindinio ŽŪES vieneto naudojimą, ekonominės veiklos rūšies tarpinis vartojimas apima prekes ir paslaugas, kurias vienas vietinis VRV suteikia kitam vietiniam VRV (gamybai), net jeigu šie vienetai priklauso tam pačiam instituciniam vienetui.
-

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto u papunktis (pritaikytas)

- 2.095. Prekyba gyvuliais, kuri yra panaši į nebaigtos gamybos atsargas (☒ kaip antai ☒ paršeliai ir perinti skirti kiaušiniai) ir vyksta tarp žemės ūkio vienetų, o taip pat gyvulių importas nėra priskiriamas tarpiniam vartojimui (arba bet kuriai produkcijos rūšiai) (☒ žr. ☒ 2.066–2.070 ☒ punktus ☒).
-

↓ 138/2004 (pritaikytas)

- 2.096. Prekės ir paslaugos, pagamintos ir suvartotos tame pačiame žemės ūkio vienetė (☒ tai yra ☒ pagamintos ir sunaudotos per tą patį ataskaitinį laikotarpį žemės ūkio gamybai), nėra traukiamos į apskaitą kaip tarpinis vartojimas, nebent jos taip pat priskiriamos ekonominės veiklos rūšies produkcijai (☒ tai yra ☒ augaliniai

¹⁷ Taip dažniausia yra tada, jeigu gamyba yra skatinama, o kartais įmanoma tik tada, jeigu darbdavys patiria šių išlaidų.

produktai, naudojami pašarams, ☒ žr. ☒ 2.049–2.057 ☒ punktus ir ☒ 2.060 ☒ punktą ☒.

2. *Tarpinio vartojimo elementai*

a) Sėklos ir sodmenys

2.097. Ši eilutė apima visą supirktų vietinių ir importuotų sėklų ir sodmenų vartojimą dabartinei gamybai ir vynuogynų, vaismedžių sodų ir Kalėdų eglių sodinių priežiūrai. Jai visų pirma priskiriami tiesioginiai sėklų ir sodmenų pirkimai iš kitų ūkininkų. Tačiau per tą patį ataskaitinį laikotarpį tame pačiame vienete išaugintos ir sunaudotos sėklos nėra traukiamos į apskaitą šioje eilutėje (☒ žr. ☒ 2.052 ☒ punktą ☒.

2.098. Reikėtų pastebėti, kad lauko augalų ir daržovių sėklų tarpinis vartojimas daugiausia atitinka: i) pirmos kartos sėklas, kurias gamintojai įsigyja dauginimui, ir ii) sertifikuotas sėklas, kurias žemės ūkio valdų savininkai įsigyja augalininkystei.

b) Energija; tepalai

2.099. Ši eilutė apima elektrą, dujas ir kitą kietą bei skystą kurą ir varomasias medžiagas. Reikėtų pastebėti, kad turi būti parodytas tik energijos vartojimas žemės ūkio valdose, o ne vartojimas ūkininkų namų ūkiuose.

c) Trąšos ir dirvožemio savybes gerinančios medžiagos

2.100. Prie dirvožemio savybes gerinančių medžiagų priskiriamos, pavyzdžiui, kalkės, durpės, dumblas, smėlis ir sintetinės putos.

d) Augalų apsaugos priemonės ir pesticidai

2.101. Prie jų priskiriami herbicidai, fungicidai, pesticidai ir kitos panašios neorganinės ir organinės medžiagos (☒ pavyzdžiui ☒, užnuodytas jaukas).

e) Veterinarinės išlaidos

2.102. Čia turėtų būti įrašomi medikamentai, už kuriuos sąskaita faktūra išrašoma atskirai nuo mokesčio veterinarijos gydytojui (medikamentai, kuriuos tiesiogiai skiria veterinarijos gydytojai, įrašomi kartu su mokesčiu), ir veterinarinės sąnaudos.

f) Gyvūnų pašarai

2.103. Ši eilutė apima visus supirktus vidinius ir importuotus perdirbtus arba neperdirbtus pašarus, įskaitant tuos, kurie gauti tiesiogiai iš kitų ūkininkų. Gyvūnų pašarams naudojami augaliniai produktai, pagaminti ir sunaudoti per tą patį ataskaitinį laikotarpį toje pačioje žemės ūkio valdoje, taip pat traukiami į apskaitą ir įrašomi eilutės „gyvūnų pašarai“ subpozicijoje kaip vartojimas vienete (☒ žr. ☒ 2.057 ☒ punktą ☒). Jie taip pat traukiami į apskaitą prie produkcijos.

2.104. Ruošiant ir konservuojant pašarus patirtos išlaidos (☒ pavyzdžiui ☒, energijos išlaidos ir cheminių konservantų išlaidos ir pan.) turi būti suskirstytos pagal išlaidų rūšis, o ne derinamos su pačiais pašarais.

g) Medžiagų priežiūra

2.105. Šiai eilutei priskiriama:

- prekių ir paslaugų pirkimai priežiūrai (☒ tai yra ☒ reguliariam atskirų sugadintų arba sulūžusių dalių keitimui) ir remontui, kuris reikalingas gamybos priemonių tinkamai būklei išlaikyti (☒ ☒ 2.127 ☒, 2.128 ir ☒ 2.129 ☒ punktus ☒),

- augalų apsaugos įrenginių (išskyrus augalų apsaugos ir apsaugos nuo kenkėjų priemonės, ☒ žr. ☒ 2.101 ☒ punktą ☒) , pavyzdžiui, detonatorių, apsaugos nuo krušos, dūmų nuo šalnos ir pan. pirkimai.

h) Pastatų priežiūra

- 2.106. Ši eilutė apima medžiagų pirkimus (cemento, plytų ir pan.), darbo sąnaudas arba bendras sąnaudas, patirtas ūkininkų atliekant žemės ūkio pastatų ar kitų statinių priežiūrą (išskyrus būsto statinius) (☒ žr. ☒ 2.127 ☒ , 2.128 ir ☒ 2.129 ☒ punktus ☒).

i) Žemės ūkio paslaugos

- 2.107. Šios žemės ūkio paslaugos (kurias sudaro technikos ir įrenginių su atitinkama darbo jėga nuoma) yra neatsiejama žemės ūkio dalis (☒ žr. ☒ 1.79–1.88 ☒ punktus ☒) ir yra traukiamos į apskaitą kaip tarpinis vartojimas bei įrašomos prie „produkcijos“.

↓ 909/2006 1 straipsnis ir I priedo 2 punktas

j) Netiesiogiai apskaičiuotos finansinio tarpininkavimo paslaugos (NAFTAP)

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 5 punkto v papunktis (pritaikytas)

- 2.108. Pagal ESS 2010 susitarimą, netiesiogiai apskaičiuota finansinio tarpininkavimo paslaugų, naudojamų žemės ūkio veikloje, (NAFTAP) vertė turėtų būti traukiamos į apskaitą kaip žemės ūkio veiklos tarpinis vartojimas (☒ žr. ☒ ESS 2010, 14 skyrius).

↓ 909/2006 1 straipsnis ir I priedo 3 punktas

k) Kitos prekės ir paslaugos

↓ 138/2004

- 2.109. Prie šių kitų prekių ir paslaugų priskiriama:

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 5 punkto w papunktis (pritaikytas)

- a) nuomos įmoka, sumokėta tiesiogiai arba kaip nuomos sutarties dalis, už negyvenamųjų pastatų ir kito pagrindinio turto (materialiojo arba nematerialiojo), pavyzdžiui, technikos ir įrenginių be operatorių nuomą (☒ žr. ☒ 1.23 ☒ punktą ☒) arba kompiuterių programinės įrangos, naudojimą. Tačiau, jeigu negyvenamųjų pastatų, kuriuos nuomoja vietinis žemės ūkio VRV, negalima atskirti nuo žemės nuomos, viskas traukiama į apskaitą kaip žemės nuoma įmonės pajamų sąskaitoje (☒ žr. ☒ 3.082 ☒ punktą ☒);

↓ 138/2004

- b) mokesčiai už darbininkų medicininę apžiūrą;
- c) mokesčiai žemės ūkio konsultantams, matininkams, buhalteriams, mokesčių konsultantams, teisininkams ir pan.;

↓ /2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 5 punkto w papunktis

- d) rinkos tyrimų ir reklamos paslaugų pirkimai, išlaidos darbuotojų mokymams ir panašioms paslaugoms;

↓ 138/2004 (pritaikytas)

- e) išlaidos transporto paslaugoms: čia priskiriamos darbuotojų kelionių, važiavimo į kitoje vietoje esančią darbo vietą ir perkėlimo į kitą darbo vietą išlaidų, kurias jie patiria vykdydami savo pareigas, dažniausia darbdavio naudai, kompensacijos bei sumos, darbdavio sumokėtos nepriklausomoms įmonėms, kurios darbuotojus aprūpina transportu (išskyrus transportą kelionėms nuo namų iki darbo vietos; ☒ žr. ☒ 2.093 ☒ punktą ☒, 2.110 ☒ punkto ☒ b ☒ papunktį ☒ ir 3.016 ☒ punktą ☒) ir teikia transportą prekėms gabenti į muges ir parodas. Tačiau, jeigu transportą teikia personalas ir naudojamas paties darbdavio transportas, išlaidos turėtų būti traukiamos į apskaitą atitinkamose eilutėse.

Kadangi prekių pirkimai turi būti vertinami pirkėjų kaina, o pardavimai – bazine kaina (☒ žr. ☒ 2.111 ir 2.112, 2.083 ☒ punktus ☒), prekių transporto išlaidos dažniausia nėra nurodomos atskirai. Laikoma, kad į pardavimus įtrauktoms transporto išlaidoms išrašomos atskiros sąskaitos faktūros. Tais atvejais, kai gamintojas naudojasi trečiojo asmens paslaugomis prekes pristatyti pirkėjui, transporto išlaidos ŽŪES nėra priskiriamos nei tarpinei gamybai, nei produkcijai. Jeigu gamintojas pats veža prekes, tai yra laikoma ne žemės ūkio veikla, kurios išlaidos turėtų būti atitinkamai traukiamos į apskaitą, jeigu veikla yra neatskiriama. Galiausiai, šiai eilutei priskiriamos išlaidos, patirtos vykdant ne žemės ūkio nepagrindinę veiklą, susijusią su transportu, prekyba ir sandėliavimu tretiesiems asmenims;

- f) pašto ir telekomunikacijų išlaidos;

↓ 2022/590 1 straipsnio 4 punktas
ir I priedo 4 punktas (pritaikytas)

- g) kompensacija už paslaugas, įtrauktas į bendrąsias draudimo įmokas, mokamas apdraudžiant įmonę nuo tokios rizikos kaip gyvulių netekimas, krušos, šalnos, gaisro ir audros padaryta žala. Likusi dalis, ☒ tai yra ☒ grynoji įmoka, yra bendrosios sumokėtos įmokos sudedamoji dalis, kurią draudimo bendrovės naudoja reikalavimams patenkinti.

Tiksliai suskirstyti bendrąsias įmokas į dvi sudedamąsias dalis galima tik visos nacionalinės ekonomikos atžvilgiu, kaip yra daroma rengiant nacionalines

sąskaitas. Paslaugų sudedamosios dalies paskirstymas tarp gamybos šakų dažniausiai atliekamas naudojant atitinkamus suskirstymo raktus, sudarant sąnaudų-produkcijos lenteles. Todėl sudarant tą straipsnį ŽŪES daroma nuoroda į nacionalines sąskaitas (kaip traukiamos į apskaitą su draudimo paslaugomis susijusios subsidijos, žr. 3.063 punkto 1 išnašą);

↓ 138/2004

h) žirgynų mokesčiai;

↓ 909/2006 1 straipsnis ir I priedo 4 punktas

i) banko mokesčiai (bet ne banko paskolų palūkanos);

↓ 138/2004 (pritaikytas)

- j) įmokos, profesinių susivienijimų, ☒ kaip anai ☒ žemės ūkio rūmų, prekybos rūmų ir žemės ūkio profesinių sąjungų, narystės mokesčiai;
- k) įmokos žemės ūkio kooperatyvams;
- l) pieno tyrimų, parodų ir įtraukimo į kilmės registrus išlaidos;
- m) išlaidos dirbtiniam apsėklinimui ir kastravimui;
- n) mokėjimai už nesukurto nematerialiojo turto, ☒ kaip anai ☒ patentuoto turto, prekės ženklų, autorių teisių, pieno kvotų ar kitų gamybos teisių ir pan., naudojimą, tačiau šio nesukurto nematerialiojo turto pirkimai traukiami į apskaitą kapitalo sąskaitoje;

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 5 punkto w papunktis (pritaikytas)

- o) mokėjimai valstybės organams už išduodamas licencijas ar leidimus verstis komercine ar profesionalia veikla, jeigu leidimai išsamiai nagrinėjami reguliavimo tikslu (nebent mokesčiai neproporcingi atitinkamų paslaugų teikiamai naudai, ☒ žr. ☒ 3.048 punkto e papunktį ir ESS 2010, 4.80 punkto d papunktį);
- p) nebrangių smulkių įrankių, darbo drabužių, atsarginių dalių ir ilgalaikio naudojimo įrenginių, skirtų santykinai paprastiems darbams atlikti, pirkimas (ESS 2010 3.89 f 1 ir 2008 m. NSS, 6.225);
- q) rinkliavos už trumpalaikes sutartis, nuomos sutartis ir licencijas, priskirtas nesukurtam turtui; tiesioginis tokio nesukurto turto įsigijimas neįtraukiamas.

↓ 138/2004 (pritaikytas)
 ➔₁ 2019/280 1 straipsnis ir
 I priedo 5 punkto x papunktis
 ➔₂ 2019/280 1 straipsnis ir
 I priedo 5 punkto y papunktis

k) Tarpiniam vartojimui nepriskiriami straipsniai

2.110. Tarpiniam vartojimui nepriskiriama:

- a) prekės ir rinkos paslaugos, kurias gamybos vienetai savo darbuotojams teikia nemokamai arba su nuolaida, jeigu šios išlaidos yra aiškiai ir visų pirma skirtos darbuotojų naudai. Šių prekių ir paslaugų vertė yra kompensacijos darbuotojams dalis (☒ žr. ☒ 3.018 ☒ punktą ☒);
- b) kelionpinigiai, kuriuos darbdavys grynaisiais išmoka ☒ savo ☒ darbuotojams; jie yra laikomi kompensacijos darbuotojams dalimi (vėliau darbuotojas šiuos pinigus panaudoja apmokėti transportui nuo ☒ savo ☒ namų iki darbo vietos) (☒ žr. ☒ 3.018 ☒ punkto ☒ c ☒ papunktį ☒). Panašiai ir darbdavio tiesioginiai mokėjimai transporto įmonei už kolektyvinį darbuotojų vežimą (nuo namų iki darbo vietos) laikomi kompensacija darbuotojams. Šios paslaugos, ☒ kaip antai ☒ transportas nuo namų iki darbo vietos arba automobilių stovėjimo aikštelės, turi tarpinio vartojimo savybių, ➔₁ tačiau laikoma, kad darbdaviams šios paslaugos būtinos darbuotojams pritraukti ir išlaikyti (už kurias jie ir taip paprastai turėtų patys mokėti), o ne skatinamos paties gamybos proceso poreikių (☒ žr. ☒ 2008 m. NSS, 7.51 punktą); ⬅
- c) ūkio pastatų ir kilnojamojo turto pirkimai (☒ tai yra ☒ gamybos priemonių, kurių įprastas naudojimo laikotarpis yra daugiau kaip vieneri metai); šie įsigijimai laikomi BPKF (☒ žr. ☒ 2.162 ☒ punktą ☒);
- d) finansinio lizingo mokėjimai už ilgalaikio turto naudojimą žemės ūkiui yra laikomi ne paslaugų pirkimais, o sandoriais, kurie iš dalies sudaromi už palūkanas (verslo pajamų sąskaitoje) ir iš dalies kaip kapitalo kompensavimas (finansinėje sąskaitoje) (☒ žr. ☒ 2.123 ☒ punktą ☒);
- e) ilgalaikių gamybos priemonių (stogų, nutekamųjų vamzdžių, elektros ir šildymo įrenginių ūkio pastatuose restauravimas) restauravimo išlaidos (atliekant priežiūrą, ☒ žr. ☒ 2.105 ir 2.106 ☒ punktus ☒) ir gamybos priemonių gerinimo bei remonto išlaidos, siekiant prailginti įprastą jų tarnavimo laiką arba padidinti jų produktyvumą; šios išlaidos laikomos BPKF, kadangi jas patiriant siekiama daugiau nei vien išlaikyti ilgalaikio turto darbinę būseną (☒ žr. ☒ 2.127 ☒ , 2.128 ir ☒ 2.129 ☒ punktus ☒);
- f) ➔₁ paslaugų, susijusių su žemės, pastatų ir kitų esamų ilgalaikių gamybos priemonių nuosavybės įsigijimu, pirkimai; pavyzdžiui, mokesčiai tarpininkams, advokatams, matininkams, inžinieriams ir pan., o taip pat mokesčiai už įtraukimą į žemės registrą (☒ žr. ☒ ESS 2010, 3.133 punktą). ⬅ Tai yra laikoma BPKF dalimi (☒ žr. ☒ 2.132 ir 2.133 ☒ punktus ☒);
- g) prekės ir paslaugos, pagamintos ir suvartotos tame pačiame vienetu per tą patį ataskaitinį laikotarpį (išskyrus tam tikrus produktus, ☒ žr. ☒ 2.056, 2.103

☒ ir ☒ 2.107 ☒ punktus ☒). Šios prekės ir paslaugos ☒ taip pat ☒ nėra traukiamos į apskaitą kaip produkcija;

- h) renta, sumokėta už žemės naudojimą, priskiriama „rentai“ (☒ žr. ☒ 3.080 ☒ punktą ☒);
- i) būsto naudojimo išlaidos; tai yra galutinis vartojimas (namų ūkių sąskaitos), kuris nėra traukiama į apskaitą ŽŪES;
- j) gamybos priemonių susidėvėjimas, kuris priskiriamas pagrindinio kapitalo vartojimui (☒ žr. ☒ 3.099 ☒ punktą ☒);
- k) grynosios draudimo įmokos (☒ žr. ☒ 2.109 ☒ punkto ☒ g ☒ papunktį ☒);
- l) draudimo įmokos už asmens sužalojimą ir įmokos pagal ligos ir nelaimingų atsitikimų darbe draudimo schemas; jos paskirstomos tarp paskirstymo sandorių ir galutinio vartojimo (namų ūkių sąskaitos);
- m) vandens tarifai, mokami tik kaip mokesčiai, visiškai nesusiję su sunaudoto vandens kiekiu;
- n) paslaugų pirkimas iš valstybinių organų tam tikromis aplinkybėmis (☒ žr. ☒ 3.048 ☒ punkto ☒ e ☒ papunktį ☒).

3. Tarpinio vartojimo vertinimas

- 2.111. Tarpiniam vartojimui naudojami produktai turėtų būti vertinami pirkėjų kainomis už panašias prekes ir paslaugas, taikomomis jų įterpimo į gamybos procesą metu.
- 2.112. Pirkėjų kaina yra ta kaina, kurią pirkėjas faktiškai sumoka už produktus juos pirkdamas. Į ją įeina visi mokesčiai, atėmus subsidijas produktams (bet neįskaičiuojami išskaitytini produktų mokesčiai, tokie kaip PVM). ➔₂ Į pirkėjo kainą taip pat įeina vežimo mokesčiai, kuriuos pirkėjas apmoka atskirai už atvežimą nurodytu laiku ir į nurodytą vietą; iš standartinių kainų ar mokesčių atimtos nuolaidos, taikomos perkant didesnę kiekį ar mažos paklausos metu; neįtraukiamos palūkanos arba mokėjimai už paslaugas, kuriuos reikia mokėti papildomai pagal kredito sutartis; neįskaitomi papildomi mokesčiai, imami tuo atveju, kai nesumokama perkant produktus nustatytu laikotarpiu (ESS 2010, 3.06 punktas). ◀
- 2.113. Skirtingai nei kitose ekonomikos šakose, su tarpiniu vartojimu susijusios subsidijos žemės ūkyje yra svarbios. Jų tikslas — sumažinti tarpinio vartojimo savikainą. Kai šios subsidijos klasifikuojamos kaip subsidijos (ne žemės ūkio) produktams, jos sumažina tarpinio vartojimo, kuris traukiamas į apskaitą pirkėjų kaina, vertę (nepriklausomai nuo to, ar jos mokamos tarpinio vartojimo tiekėjams ar žemės ūkio gamintojams).
- 2.114. Jeigu prekes arba paslaugas tiesiogiai importuoja gamybos vienetai, į taikomą pirkėjų kainą turi būti įskaičiuoti visi importo muitai, neišskaitytinas PVM ir piniginės kompensacinės sumos (gavimai arba mokėjimai).
- 2.115. Tarpinis vartojimas vertinamas be išskaitytino PVM. Išskaitytinas PVM apskaičiuojamas visiems žemės ūkio vienetų pirkimams, nepriklausomai nuo to, ar PVM jiems taikomas pagal standartinę ar vienodo tarifo PVM sistemą. Išskaitytino PVM, kurį žemės ūkio vienetai būtų galėję išskaityti pagal vienodo tarifo sistemą, jeigu jiems būtų taikoma standartinė PVM schema, ir vienodo tarifo kompensacijos skirtumas atitinka per didelį arba per mažą PVM kompensavimą. Tai atitinkamai

traukiama į apskaitą prie kitų subsidijų gamybai arba kitų gamybos mokesčių (☒ žr. ☒ 3.041 ir 3.042 ☒ punktus ☒.

D. PAGRINDINIO KAPITALO FORMAVIMAS

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto aa papunktis (pritaikytas)

(☒ žr. ☒ ESS 2010, 3.122–3.157 punktus)

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto bb papunktis

2.116. Pagrindinio kapitalo formavimą sudaro:

- BPKF (P.51g),
- atsargų pokytis (P.52),
- vertybių įsigijimas atėmus netekimus (P.53).

↓ 138/2004

2.117. Kadangi ŽŪES — tai sąskaitos, sudaromos siekiant atspindėti srautus, paprastai sukuriamus vienetams atliekant jų gamybos funkciją, toliau nagrinėjamas tik BPKF ir atsargų pokyčiai.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto cc papunktis (pritaikytas)

2.118. Pagrindinio kapitalo formavimas apskaičiuojamas pridėjus pagrindinio kapitalo vartojimą (P.51c).

Grynojo kapitalo formavimas (P.51n) apskaičiuojamas iš pagrindinio kapitalo formavimo atėmus pagrindinio kapitalo vartojimą. Pagrindinio kapitalo vartojimas – tai ilgalaikių gamybos priemonių nusidėvėjimo vertė dėl įprasto nusidėvėjimo per gamybos procesą (☒ žr. ☒ 3.099 ☒ punktą ☒.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto dd papunktis

1. *Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas (BPKF)*

↓ 138/2004 (pritaikytas)

a) ☒ Apibrėžtis ☒

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto ee papunktis (pritaikytas)

2.119. BPKF sudaro per tam tikrą laikotarpį gamintojų rezidentų įsigytas ilgalaikis turtas, atėmus netekimus ir pridėjus tam tikrus nesukurto turto vertės padidėjimus dėl

gamintojo arba institucinių vienetų gamybinės veiklos (ESS 2010, 3.125–3.129 punktai). Ilgalaikis turtas yra sukurtas turtas, daugiau nei vienus metus naudojamas gamybai (☒ žr. ☒ ESS 2010, 3.124 punktą ir 7.1 priedą).

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 1 punkto a papunktis

b) Svarba visai nacionalinei ekonomikai

- 2.120. Nacionalinės ekonomikos BPKF suprantamas kaip bendrojo vidaus produkto (BVP), sukurto per ataskaitinius metus, dalis, skirta gamybos procese kaip gamybos priemonė naudoti ilgiau kaip vienerius metus (atskirai nuo privačių ar viešųjų namų ūkių galutinio vartojimo, eksporto ir atsargų pokyčių). Todėl į nacionalinės ekonomikos BPKF neįtraukiamos prekės, kurios, nors ir pagamintos praeityje ir priskirtos nacionaliniam produktui, ataskaitiniais metais naudojamos kitai paskirčiai. Paskirties arba nuosavybės pasikeitimas nereiškia, kad tokios prekės tampa vidaus produkto dalimi antrą kartą ir jokių būdu nekeičia visos nacionalinės ekonomikos bendros pagrindinio kapitalo masės. Tačiau šių sandorių įtraukimas yra svarbus atliekant analizę pagal vienerių metų šakas, ekonominės veiklos rūšis arba sektorius.
- 2.121. Jeigu, pasikeitus nuosavybei, pasikeičia ir panaudojimas (☒ tai yra ☒ prekės nebenaudojamos kaip pagrindinis turtas), sumažėja nacionalinės ekonomikos pagrindinis turtas. Labiausiai paplitę pavyzdžiai — tai naudotas autotransportas, kurį namų ūkiai perka iš gamintojų vienetų, naudoti laivai, parduodami kitoms šalims, o taip pat gamybos priemonės, kurios išskirstomos ir skiriamos tarpiniam panaudojimui. Kadangi šiais atvejais naujas panaudojimas yra nacionalinio produkto dalis (galutinis vartojimas, eksportas arba kitas panaudojimas, priklausomai nuo prekių, pagamintų iš laužo, rūšies), BPKF turi būti sumažintas. Būtent todėl →₁ ESS 2010 ← naudojama esamų pagamintų prekių grynujų įsigijimų sąvoka BPKF apskaičiuoti: šioje eilutėje atsižvelgiama į kapitalo netekimus, ☒ tai yra ☒ atsižvelgiama į pagrindinio kapitalo sumažėjimą.
- 2.122. Esamų prekių grynieji įsigijimai gali būti teigiami, kitaip tariant rodyti visos ekonomikos pagrindinio turto padidėjimą. Taip yra tada, kai, pavyzdžiui, naudoti automobiliai, kurie nacionaliniame produkte jau buvo nurodyti kaip galutinis vartojimas, įsigijami naudoti kaip pagrindinis kapitalas. Kadangi esamų investicinių prekių pardavimai viršija pirkimus, visos nacionalinės ekonomikos grynieji įsigijimai yra neigiami. Tačiau, jeigu BPKF suskirstomas pagal vartotojų šakas, kai kurių šakų grynieji įsigijimai gali būti teigiami.

c) Nuosavybės perdavimo kriterijus

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto ff papunktis (pritaikytas)

- 2.123. Ekonomikos sektorių arba šakų BPKF nustatymas pagrįstas nuosavybės (įsigijimo, netekimo) kriterijumi, o ne prekių panaudojimo kriterijumi. Reikėtų pažymėti, kad ilgalaikis turtas, įsigytas finansine nuoma (o ne tiesiog nuomojamas), yra traktuojamas kaip nuomininko (jeigu nuomininkas yra gamintojas), o ne nuomotojo, kuris išlaiko finansinį turtą, prilygstantį hipotetiniam reikalavimui, turtas (☒ žr. ☒

2.110 ☒ punkto ☒ d ☒ papunktį ☒ ir ESS 2010 15 skyrių dėl to, kaip skiriamos įvairios ilgalaikio vartojimo prekių nuomos formos)☒ ¹⁸ ☒.

↓ 138/2004

→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 5 punkto gg papunktis

- 2.124. →₁ Nuosavybės kriterijaus taikymas priklauso nuo statistinės sistemos, kuria remiantis apskaičiuojamas BPKF. ← Jeigu tai pirkėjų duomenys, teoriškai neturi būti jokių sunkumų (išskyrus praktinį sunkumą traukti į apskaitą visus investuotojus). Tačiau dažnai (ir tai itin būdinga žemės ūkiui) skaičiavimams naudojama gamybos priemonių gamintojų informacija apie jų produkciją arba pardavimus. Be tų atvejų, kai nėra aišku, ar produktas priklauso gamybos priemonių eilutei ar ne, taip pat sunku nustatyti faktinį pirkėją, kadangi gamybos priemonių pobūdis leidžia tik nuspėti, kas yra vartotojas. Todėl žemės ūkyje yra rizikos, kad bus traukiamos į apskaitą ir tos gamybos priemonės, kurias įsigijo ne žemės ūkio valdos, o komercinės įmonės jų nuomai be operatorių.

d) Įsigijimai

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 5 punkto hh papunktis (pritaikytas)

- 2.125. Ilgalaikio turto įsigijimas apima įsigytą naują arba esamą ilgalaikį turtą (nupirtą, įgytą natūrinių mainų sandoriais, gautą kaip kapitalo pervedimai natūra arba įgytą pagal finansinę nuomą), gamintojo pagamintas ir savo reikmėms pasiliktas ilgalaikis turtas, ilgalaikio turto ir nesukurto materialiojo turto didelio masto patobulinimai, natūralus žemės ūkio turto augimas (gyvulių ir sodinių) bei sąnaudos, susijusios su nesukurto turto nuosavybės perdavimu (☒ žr. ☒ ESS 2010, 3.125 punkto a papunktį).

↓ 138/2004 (pritaikytas)

→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 5 punkto jj papunktis

- 2.126. →₁ Ilgalaikio vartojimo prekių, kurios reikalingos pradiniam įrengimui, pirkimas arba gamyba savo reikmėms laikoma pagrindinio kapitalo formavimu. ← Pavyzdžiui, alaus daryklos ar vyno gamyklos butelių atsargos (neįskaitant nesuperkamų butelių) yra prekių masė, kuri traukiama į apskaitą kaip turtas, nors kiekvieno butelio vertė yra nežymi. Tas pats taikytina ir restoranų kėdėms bei stalams, indams ir stalo įrankiams bei įmonės įrankiams. Pradinis šių prekių įrengimas laikomas pagrindinio kapitalo formavimu: nepaisant to, šiais atvejais nėra skaičiuojamas pagrindinio kapitalo vartojimas, kadangi daroma prielaida, kad po pradinio įrengimo prekių vertė visada išliks tokia pati, kadangi bus nuolatos

¹⁸

Lizingas skiriasi nuo paprastos nuomos, kadangi lizingo atveju rizika ir nuosavybės privalumai perleidžiami *de facto*, bet ne *de jure*, iš nuomotojo nuomininkui (turto naudotojui). ESS ☒ 2010 ☒ atsižvelgiama į lizingo ekonominę padėtį ir jį apskaitant laikoma, kad nuomotojas suteikia paskolą nuomininkui, todėl pastarasis gali įsigyti ilgalaikio naudojimo prekę ir tapti jos *de facto* savininku. Todėl lizingas laikomas specialia investicijų finansavimo forma.

perkamos jas pakeičiančios prekės, kad būtų kompensuojamos prarastosios arba tos, kurių nebegalima naudoti. Einamieji pakeičiančių prekių pirkimai yra traukiami į apskaitą kaip tarpinis vartojimas. Ši taisyklė, nors ir aiški teoriškai, kartais sunkiai pritaikoma praktiškai, kadangi gamybos arba pardavimų statistiniai duomenys negali aiškiai parodyti, ar atitinkamos prekės buvo nupirktos pradiniam įrengimui ar turimiems gaminiams pakeisti.

- 2.127. Prekės ir paslaugos, įtrauktos į esamas ilgalaikes gamybos priemones, siekiant jas pagerinti, atstatyti arba rekonstruoti, jų naudojimo laikui prailginti arba jų produktyvumui padidinti, yra traukiamos į apskaitą kartu su gamybos priemonėmis, į kurias jos yra įtrauktos. Šis darbas yra laikomas naujo ilgalaikio turto įsigijimu. Iš esmės ši eilutė apima visas prekes ir paslaugas, įtrauktas į ilgalaikes gamybos priemones, kurios tikrai nepriskiriamos einamajai priežiūrai ir remontui. Laikoma, kad einamoji priežiūra — tai visos paslaugos, kurios, lyginant su įprastu gamybos priemonių naudojimo laiku, turi būti pakartotinai teikiamos gana trumpais intervalais, siekiant išlaikyti priemones tinkamas naudojimui. Ji, pavyzdžiui, apima gamybos priemonių greitai susidėvinčių dalių keitimą, išorinį ir vidinį dažymą ir pan.
- 2.128. Sumų, išleistų šiai priežiūrai, dydis nelaikomas kriterijumi nustatyti, ar paslauga sukuria turtą, ar yra einamoji priežiūra, kadangi didelės vertės gamybos priemonių atveju netgi einamosios priežiūros paslaugos gali būti itin brangios (☒ žr. ☒ 2.110 ☒ punkto ☒ e ☒ papunktį ☒). Iš esmės paslaugų, suteiktų esamoms ilgalaikėms gamybos priemonėms, priskyrimas „einamosios priežiūros“ arba „BPKF“ kategorijai turėtų būti nustatomas pagal laiko tarpą, kuris pasibaigs kai paslaugą reikės pakartoti, ☒ pavyzdžiui ☒, dalių, kurios įprastai susidėvi per vienerius metus, tarkim sunkvežimio padangų keitimas laikomas einamąja priežiūra, o variklio keitimas jau laikomas pagrindinio kapitalo formavimu, bet ne todėl, kad jo vertė didesnė, o todėl, kad paprastai variklis keičiamas ne kasmet, o tik po kelių metų. Kai šios rūšies paslauga traukiama į apskaitą turto eilutėje (☒ tai yra ☒ laikoma pagrindinio kapitalo formavimu, o ne einamąja priežiūra), vertę galima vienodai paskirstyti per visą naudojimo laiką, taikant pagrindinio kapitalo vartojimo mechanizmą.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto kk papunktis (pritaikytas)

- 2.129. 2008 m. NSS nurodyta, kad ilgalaikio turto pagerinimas pagal ilgalaikio turto savybių pokyčių dydį, ☒ tai yra ☒ pagal esminius jų dydžio, formos, produktyvumo, našumo arba numatomo tarnavimo laiko pokyčius, arba pagal tą faktą, kad pagerinimai nėra tokie pokyčiai, kurie įprastai vyksta kitame tos pačios rūšies ilgalaikiame turte, turėtų būti nustatomas kaip įprastų priežiūros ir remonto programų dalis (☒ žr. ☒ 2008 m. NSS, 10.43 ir 10.46 punktus).

e) Netekimai

↓ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 5 punkto ll papunktis
(pritaikytas)

- 2.130. Ilgalaikio turto netekimams priskiriamas ilgalaikio turto savininko atliktas pardavimas, sugriovimas, išmetimas arba sunaikinimas arba ilgalaikio turto perdavimas natūriniais mainais arba kaip kapitalo pervedimas natūra (☒ žr. ☒ ESS 2010, 3.125 punkto b papunktį ir 3.126 punktą). Dėl tokių netekimų paprastai turėtų pasikeisti nuosavybė ir jie turėtų turėti tiesioginį ekonominį tikslą (todėl ilgalaikis turtas, kurį sugriauna, išmeta arba sunaikina jų savininkas, kad jo nebebūtų galima ekonomiškai panaudoti, prie šių netekimų nėra priskiriamas) (☒ žr. ☒ 2008 m. NSS, 10.38 punktą). Tačiau kai kurie netekimai gali išlikti tame pačiame instituciniame vienetė; taip yra tais atvejais, kai gyvulius paskerdžia ūkininkas ir sunaudoja jo šeima.

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 5 punkto mm papunktis

f) Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo vertinimas

- 2.131. BPKF yra vertinamas pirkėjų kainomis (įskaitant nuosavybės perdavimo sąnaudas, įrengimo ir kitus pervedimo mokesčius) arba, jeigu sukurtas savo reikmėms, jis vertinamas panašaus ilgalaikio turto bazinėmis kainomis (bazinė kaina gali būti gaunama iš patirtų išlaidų sumos). Netekimai turėtų būti traukiami į apskaitą pardavimo kaina, kuri turėtų atitikti pirkėjų kainą atėmus sąnaudas, patirtas perduodant turto nuosavybę, įrengimo ir perdavimo mokesčius (☒ žr. ☒ 2.130).

g) Nuosavybės perdavimo sąnaudos

- 2.132. Turto nuosavybės perdavimo sąnaudos sudaro turtą įsigijusio BPKF, net jeigu tam tikras sąnaudas apmoka pardavėjas. Jas sudaro sąnaudos, patirtos siekiant perimti turtą (įrengimo ir transporto išlaidos ir pan.), mokesčiai ir komisiniai tarpininkams (advokatams, ekspertams ir pan.) bei mokesčiai, mokėtini už tarpines paslaugas, kurios buvo suteiktos perduodant turto nuosavybę.
- 2.133. Turtą įsigijusio BPKF sudaro įsigytų prekių vertė (neįskaitant perdavimo sąnaudų) pridėjus visas patirtas su įsigijimu susijusias perdavimo sąnaudas. Priešingai, pardavėjo BPKF sudaro tik parduotų prekių vertė (neįskaitant perdavimo sąnaudų)¹⁹. Jeigu turtas nėra sukurtas (pavyzdžiui, žemė arba patentuotas turtas – tarkime, gamybos teisės) ir nėra įtrauktas į BPKF, šios sąnaudos turi būti atskirtos nuo šio turto įsigijimų ar netekimų ir traukiamos į apskaitą kitoje eilutėje kaip turtą įsigijusio BPKF.

¹⁹ Tiesioginė šio metodo pasekmė – išlaidos, susijusios su prekyba tarp vienetų „ilgalaikio turto“ gyvuliais, turėtų būti priskiriama prie įsigijusio vieneto BPKF.

h) BPKF ir turto vertės pokytis

- 2.134. Balansas, kuriame pagal straipsnius nurodomos turimo turto ir prisiimtų įsipareigojimų vertės, teikia informacijos apie įvairias turto vertės pokyčių sudedamąsias dalis. ➔₁ Kaip nustatyta balanse (☒ žr. ☒ ESS 2010, 7.12 ir 7.13 punktus), turto vertės pokytį per ataskaitinį laikotarpį galima būtų apibūdinti taip: ◀

Turto vertė ataskaitinio laikotarpio pabaigoje	
– Turto vertė ataskaitinio laikotarpio pradžioje =	BPKF
	– Pagrindinio kapitalo vartojimas
	+ Kiti apimties pokyčiai
	+ Nominalus turimo turto vertės padidėjimas (atėmus sumažėjimą)

- 2.135. Nominalus turimo turto vertės padidėjimas (atėmus sumažėjimą) atitinka turimo turto vertės padidėjimą (atėmus sumažėjimą), susikaupusį per nagrinėjamą laikotarpį ir atsiradusį pasikeitus turto, kurio ekonominės ir fizinės (kiekybinės ir kokybinės) savybės per tą patį laikotarpį nepakito, kainai. Šie pokyčiai traukiami į apskaitą perkainojimo sąskaitoje.
- 2.136. Kiti turto apimties pokyčiai yra srautai, kurie leidžia traukti į apskaitą gamtos turtų atradimą, pablogėjimą ar sumažėjimą bei ypatingų įvykių pasekmes, kurios gali pakeisti turto teikiamą naudą. Kalbant apie žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies turtą, apimties pokyčius galima suskirstyti į tris pagrindines kategorijas:
- ypatingi nuostoliai arba nuostoliai dėl stichinių nelaimių (žemės drebėjimų, karų, sausrų, epidemijų ir pan.),
 - numatomo turto nuvertėjimo (vertinamo pagal pagrindinio kapitalo vartojimą) ir faktiškai nustatyto nuvertėjimo (dėl nenumatyto senėjimo, žalos, pablogėjimo ir atsitiktinių įvykių, dėl kurių nuvertėjimas yra didesnis nei numatyta) skirtumas,

↓ 2022/590 1 straipsnio 4 punktas
ir I priedo 5 punktas (pritaikytas)

- ilgalaikio turto klasifikavimo arba struktūros pokyčiai: ☒ pavyzdžiui ☒, žemės ūkiui skirtos žemės ekonominės paskirties pokyčiai, melžiami gyvuliai, skirti mėsos gamybai (☒ žr. ☒ 2.149 punkto 1 išnašą), arba žemės ūkio pastatai, kurie buvo pakeisti privačiam arba kitokiam ekonominiam panaudojimui.

↓ 138/2004 (pritaikytas)

- 2.137. Todėl BPKF ir pagrindinio kapitalo vartojimas (☒ žr. ☒ 3.098–3.106 ☒ punktus ☒) nėra vieninteliai elementai, į kuriuos būtina atsižvelgti analizuojant turto vertės pokyčius.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto oo papunktis (pritaikytas)

2.138. ESS 2010 išskiriami keli elementai, kurie turi būti traukiami į apskaitą kaip BPKF (☒ žr. ☒ ESS 2010, 3.127 punktą):

- būstas,
 - kiti pastatai ir statiniai, įskaitant pagrindinius žemės gerinimus,
 - mašinos ir įranga, ☒ kaip antai ☒ laivai, automobiliai ir kompiuteriai,
 - ginklų sistemos,
 - auginami biologiniai ištekliai, ☒ pavyzdžiui ☒, medžiai ir gyvuliai,
 - nesukurto turto, ☒ pavyzdžiui ☒, žemės, sutarčių, nuomos sutarčių ir licencijų, nuosavybės teisių perdavimo sąnaudos,
 - MTTP, įskaitant nemokamai teikiamas šias paslaugas,
 - mineralinių išteklių žvalgymas ir vertinimas,
 - kompiuterių programinė įranga ir duomenų bazės,
 - pramogų, literatūros ar meno kūrinių originalai,
 - kitos intelektinės nuosavybės teisės.
-

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto pp papunktis (pritaikytas)

2.139. ŽŪES skiriamos šios BPKF elementų rūšys:

- sodiniai, iš kurių gaunami pakartotiniai produktai,
- ilgalaikio turto gyvuliai,
- ilgalaikis turtas, išskyrus žemės ūkio turtą:
 - technika ir kitos gamybos priemonės,
 - transporto įrenginiai,
 - ūkio pastatai (negyvenamosios paskirties),
 - kiti statiniai, išskyrus žemės gerinimą (kiti pastatai ir statiniai ir pan.),
 - kita (kompiuterių programinė įranga ir pan.),
- pagrindinis žemės gerinimas,
- sąnaudos, susijusios su nuosavybės teisės į nesukurtą turtą, ☒ kaip antai ☒ žemę ar gamybos teises, perdavimu,
- MTTP, apimanti specializuotų vienetų mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą bei mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą savo gamybai.

↓ 138/2004

- 2.140. Žemės ūkio turto BPKF yra susijęs su dviejų rūšių turtu (sodiniais ir gyvūnais), kuris naudojamas pakartotinai ir nuolat tokiems produktams kaip vaisiai, kaučiukas, pienas ir pan. gaminti: vaismedžiai, vynmedžiai, apynių laukai, uogų sodiniai ir šparagų lysvės. Kalėdų eglių sodiniai (iš kurių gatavas produktas gaunamas tik vieną kartą) nėra ilgalaikis turtas kaip ir javai bei daržovės. Prie gyvūnų, kurie laikomi ilgalaikiu turtu, priskiriami veisliniai gyvūnai, melžiami galvijai, dėl vilnos auginamos avys ir darbiniai gyvūnai (skerstini gyvūnai, įskaitant naminius paukščius, nelaikomi ilgalaikiu turtu).
-

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto qq papunktis

- j) Sodiniai, iš kurių gaunami pakartotiniai produktai
-

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto rr papunktis (pritaikytas)

- 2.141. Remiantis ESS 2010 (3.125 punktas), sodinių BPKF atitinka subrendusių gamtos turtų, kurie duoda pakartotinius produktus (☒ pavyzdžiui ☐, vaismedžių), įsigijimų atėmus netekimus vertę, pridėjus natūralų tokių gamtos turtų augimą, kol jie pasiekia brandą (☒ tai yra ☐ sukuria produktą) per atitinkamą ataskaitinį laikotarpį.
-

↓ 138/2004 (pritaikytas)

- 2.142. Ši BPKF ☒ apibrėžtis ☐ atitinka:

- išlaidas naujiems sodiniams (naujiems arba atnaujintiems) per ataskaitinį laikotarpį, įskaitant sumas, išleistas jauniems sodiniams prižiūrėti per ataskaitinį laikotarpį (per pirmuosius trejus metus),
- sodinių vidinės vertės padidėjimą iki jų subrendimo,
- sąnaudas, susijusias su nuosavybės perdavimu žemės ūkio vienetams keičiantis brandą pasiekusiais sodiniais.

- 2.143. Pirmieji du BPKF elementai sodiniuose atitinka BPKF žemės ūkio produkciją savo poreikiams.
-

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto ss papunktis (pritaikytas)

- 2.144. Sodinių netekimai (traukiami į apskaitą kaip neigiamas BPKF) gali būti dviejų rūšių: tai gali būti nuolatinių sodinių pardavimas kitiems (žemės ūkio) vienetams. Šiuo atveju ŽŪES traukiamos į apskaitą tik sąnaudos, susijusios su nuosavybės perdavimu. Kita galimybė – sodinių kirtimas. Tačiau šiuo atveju, vadovaujantis bendrąja netekimų ☒ apibrėžtimi ☐, iškirsti sodiniai turi turėti tiesioginį ekonominį panaudojimą; kitaip tariant, reikalingas priešpriešinį įrašas, traukiant į apskaitą prekių ir paslaugų panaudojimą (pavyzdžiui, pardavimas įmonėms, kurių

specializacija – medienos pardavimas²⁰). Antruoju atveju sodinių netekimai, traukiami į apskaitą kaip neigiamas BPKF, turėtų būti lygūs tik nedidelei sumai.

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 1 punkto a papunktis

- 2.145. Todėl daugumoje atvejų (☒ tai yra ☒ išskyrus antrąjį, apibūdintą 2.144 punkte), išrovimų vertė neturi būti atimama iš investicijų į sodinius vertės. Investicijos, skirtos esamiems sodiniams atnaujinti, turėtų būti traktuojamos kaip investicijos, o ne įprastos priežiūros sąnaudos.
- 2.146. Sodinių išrovimo traktavimą reikėtų analizuoti pagal pagrindinio kapitalo vartojimo apskaičiavimą. Remiantis →₁ ESS 2010 ←, sodinių atveju pagrindinio kapitalo vartojimas atitinka sodinių nusidėvėjimą, kai jie pasiekia brandą. Todėl sodinių išrovimas²¹ turėtų būti aiškinamas taip:
- įprasto sodinių augimo laikotarpio pabaigoje atliekamas išrovimas atitinka sodinius, išimtus iš turto. Į šį išrovimą atsižvelgiama traukiant į apskaitą pagrindinio kapitalo vartojimą per sodinių produktyvų laikotarpį,
 - „ypatingas“ išrovimas – tai išrovimas, atliekamas nesibaigus įprastam sodinių augimo laikotarpiui dėl įvairių (ekonominių, strateginių ir pan.) priežasčių. Jis turėtų būti aiškinamas kaip realaus (efektyvaus) nuvertėjimo ir įprasto nuvertėjimo skirtumas, matuojamas pagal pagrindinio kapitalo vartojimą. Šis nuvertėjimo perteklius turėtų būti traukiamas į apskaitą „kitų turto apimties pokyčių“ sąskaitoje (kaupiamojoje sąskaitoje), kuri neįtraukiama į ŽŪES.
- 2.147. Todėl sodinių vertės pokytį per ataskaitinį laikotarpį sudaro šios keturios sudedamosios dalys (☒ žr. ☒ 2.134 ☒ punktą ☒):
- BPKF, kuris atitinka įsigijimų ir netekimų vertės skirtumą per ataskaitinį laikotarpį, kaip apibrėžta 2.141–2.145 ☒ punktuose ☒,
 - pagrindinio kapitalo vartojimas, kuris rodo sodinių nuvertėjimą, kaip apibrėžta 2.146 ☒ punkte ☒,
 - kiti „apimties“ pokyčiai, kuriuose atsižvelgiama į nenumatytų įvykių įtaką sodiniams (☒ kaip antai ☒ ypatingų išrovimų) ir kurie traukiami į apskaitą „kitų turto apimties pokyčių“ sąskaitoje (☒ žr. ☒ 2.136 ir 2.146 ☒ punktuose ☒ pateiktą ☒ apibrėžtį ☒),
 - turimo turto vertės padidėjimą (atėmus sumažėjimą), kuris rodo vertės pokytį dėl kainų kitimo per ataskaitinį laikotarpį ir kuris traukiamas į apskaitą →₁ ESS 2010 ← kaupiamųjų sąskaitų perkainojimo sąskaitoje (☒ žr. ☒ 2.135 ☒ punkte ☒ pateiktą ☒ apibrėžtį ☒).

²⁰ Šiuo atveju sodinių kirtimo ir medienos pardavimo veikla priskiriama miškininkystės veiklai.

²¹ Reikėtų pastebėti, kad išrovimo paslaugos, už kurią išrovimo bendrovė gali išrašyti sąskaitą, kaina yra paslaugos tarpinis vartojimas.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto tt papunktis (pritaikytas)

- 2.148. Darbas auginamų augalų turte, ☒ tai yra ☒ sodiniuose, traukiamas į apskaitą kaip įmonių, kurios specializuojasi atlikdamos šios rūšies žemės ūkio rangos darbus (paruošiant dirvožemį, tiekiant mašinas, įrenginius, darbo jėgą ir pan.) pardavimai arba kaip savo reikmėms sukurtų ilgalaikių gamybos priemonių produkcija (☒ žr. ☒ 1.73 ☒ punktą ☒).

↓ 138/2004
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 1 punkto a papunktis

k) Ilgalaikio turto gyvuliai

- 2.149. Gyvulių BPKF atitinka šiuos elementus:

- metinis gyvulių augimas (kol pasiekia brandą),
- gyvulių įsigijimai (importas) atėmus netekimus (paskerdimas²² ir eksportas),
- sąnaudos, susijusios su nuosavybės perdavimu vykstant prekybai tarp žemės ūkio vienetų²³.

- 2.150. Remiantis →₁ ESS 2010 ←, gyvulių BPKF rodo gyvulių įsigijimų (natūralaus augimo ir importo) per metus, įskaitant atsiradusius dėl gamybos savo poreikiams, ir gyvulių netekimų (paskerdimui²⁴, eksportui ar bet kuriam kitam galutiniam panaudojimui) skirtumą, prie kurio pridedamos nuosavybės perdavimo sąnaudos²⁵. Gyvulių BPKF vyksta per visą gyvulių gyvenimą. Iš pradžių BPKF daugiausia sudaro natūralus gyvulių augimas. Kai gyvuliai pasiekia brandos amžių, BPKF daugiausia apskaičiuojamas pagal netekimus (pardavimus skerdimui arba eksportui). Importas, eksportas ir su nuosavybės perdavimu susijusios sąnaudos yra gyvulių BPKF sudedamosios dalys, kurios, tikėtina, vyksta per visą gyvulio naudingumo laikotarpį. Natūralus gyvulių augimas (o ne BPKF kaip visuma) yra ilgalaikių gamybos priemonių, kurias sudaro gyvuliai, žemės ūkio gamyba savo poreikiams.

²² Gyvulių, skirtų paskersti, pardavimų (tai yra kai parduoda skerdyklos arba ūkininkas, įskaitant visus pardavimus ne žemės ūkio vienetams ne skerdimui, o kitokiam ekonominiam panaudojimui) traktavimas kaip ilgalaikio turto netekimai – tai ilgalaikio turto, kurio ekonominis panaudojimas pakito, netekimų apskaitos procedūros supaprastinamas. Iš tiesų „ilgalaikio turto“ gyvuliai paverčiami atsargomis, apskaitant srautą, pavadintą „kiti apimtys pokyčiai“ (žr. 2.136 punktą), įrašomą į „kitų turto apimtys pokyčių“ sąskaitą. Jie parduodami tik kaip atsargos, o pardavimas laikomas išėmimu iš atsargų, o ne turto netekimais.

²³ Jeigu pardavimas ir pirkimas vyko per tą patį ataskaitinį laikotarpį. Priešingu atveju traukiamas į apskaitą netekimas (per laikotarpį, per kurį įvyko pardavimas) ir įsigijimas (per laikotarpį, per kurį įvyko pirkimas).

²⁴ Įskaitant skerdimus galutiniam vartojimui savo poreikiams arba mokėjimui natūra.

²⁵ Sąskaitose nėra traukiama į apskaitą prekyba veisliniais gyvuliais tarp ūkininkų. Taip yra ir tada, jei prekyba vykdoma per atstovus (jeigu pirkimas ir pardavimas vyko per tą patį laikotarpį). Tačiau nuosavybės perdavimo savikaina (atstovų paslaugų, prekybos pelno, transporto išlaidų ir pan.) turi būti įtraukta į gyvulių BPKF vertę.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto uu papunktis (pritaikytas)

2.151. Gyvulių BPKF vertinimas sudaro tik vieną turto vertės pokyčio elementą. Iš tiesų gyvulių BPKF galima įvertinti tik per gyvulių skaičiaus pokytį, vertinamą kiekvienos gyvulių kategorijos vidutine kaina per kalendorinius metus (kiekybinis metodas), jeigu tenkinami šie reikalavimai:

- nėra nominalaus turimo turto vertės padidėjimo arba sumažėjimo (☒ tai yra ☒ reguliarios kainų ir gyvulių populiacijos skaičiaus tendencijos),
- nėra jokių kitų apimties pokyčių (☒ tai yra ☒ nėra nuostolių dėl stichinių nelaimių ir nėra klasifikavimo pokyčių ir pan.),

Kitą apskaičiavimo metodą (tiesioginį metodą) sudaro kiekvienos gyvulių kategorijos papildymų ir išėmimų srautų vertinimas atitinkamomis kainomis: be įsigijimų ir netekimų, taikant šį metodą reikia atsižvelgti į valdų papildymus (ypač gimimus) ir išėmimus iš valdų.

↓ 138/2004
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 5 punkto vv papunktis

2.152. Todėl gyvulių BPKF paprastai negalima vertinti pagal gyvulių verčių ataskaitinio laikotarpio pabaigoje ir pradžioje skirtumą. Gyvulių BPKF apskaičiavimo taisyklė tiesiogiai priklauso nuo metodo, taikomo trims gyvulių vertės pokyčio elementams traukti į apskaitą ir vertinti (išskyrus BPKF), o ypač nuo pagrindinio kapitalo vartojimo elemento. →₁ Tai yra nukrypimas nuo ESS 2010. ←

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto ww papunktis
(pritaikytas)

2.153. Pagal ☒ 2008 m. ☒ NSS teoriškai reikėtų skaičiuoti gyvulių pagrindinio kapitalo vartojimą²⁶. Iš tiesų gyvulių pagrindinio kapitalo vartojimas atitinka numatomo gyvulių, naudojamų gamybai, produktyvumo mažėjimo vertinimą. Šis sumažėjimas savo ruožtu atspindi atnaujintoje būsimų pajamų už šiuos gyvulius vertėje. Tačiau atsižvelgiant į praktinius pagrindinio kapitalo vartojimo vertinimo sunkumus (apskaičiavimo parametru ☒ apibrėžtis ☒ yra labai sudėtinga, ☒ žr. ☒ 3.105 ir 3.106 ☒ punktus ☒, produktyvių gyvulių pagrindinio kapitalo vartojimas neturėtų būti skaičiuojamas.

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 1 punkto a papunktis

2.154. Gyvulių BPKF galima vertinti įvairiais metodais. Taikant nuolatinio inventorizavimo metodą galima labai tiksliai įvertinti kiekvieną BPKF elementą, apibrėžtą

²⁶ 2008 m. NSS (10.94 punktas), skirtingai nei ESS 2010 (3.140 punktas), laikoma, kad pagrindinio kapitalo vartojimas gyvuliams turėtų būti skaičiuojamas.

2.149 ☒ punkte ☒ (natūralus gyvulių augimas, importas, pardavimai skerdimui ir eksportui, su nuosavybės perdavimu susijusios sąnaudos). Nepaisant to, tam reikia daugybės duomenų (☒ kaip antai ☒ produktyvių gyvulių kainų per jų naudingumo laikotarpį). Tas pats pasakytina ir apie gyvulių auginimo ciklu pagrįstus metodus. Todėl reikia taikyti paprastesnį metodą, net jeigu jis yra ne toks tikslus.

2.155. Rekomenduojamas metodas pagrįstas netiesioginio apskaičiavimo būdu²⁷. Jis paremtas gyvulių skaičiaus pokyčio apskaičiavimu ir šiomis dviem prielaidomis:

- gyvulių kainos yra pastovios ir įprastai prognozuojamos, todėl kiekams vertinti galima naudoti vidutinę metinę kainą, neįskaitant turimo turto vertės padidėjimo ar sumažėjimo,
- galima apskaičiuoti ypatingus nuostolius (kiekiais ir kainomis).

2.156. BPKF vertinimą sudaro šių elementų suma:

BPKF =	Gyvulių skaičiaus pasikeitimas per ataskaitinį laikotarpį, vertinamas vidutine metine kaina P
	+ Skerdimo nuolaida
	+ Kiti produktyvių gyvulių nuostoliai
	+ Su nuosavybės perdavimu susijusios sąnaudos.

2.157. Sąvoka „skerdimo nuolaida“ reiškia gyvulių, kurie vertinami kaip produktyvūs (kaina, kurią būtų galima pavadinti „kapitalo“ kaina), vertės ir tų pačių gyvulių, kurie vertinami kaip skerdimui skirti gyvuliai (☒ tai yra ☒ skerdyklos pardavimo kaina), vertės skirtumą jų išėmimo iš produktyvių gyvulių metu.

2.158. Sąvoka „kiti produktyvių gyvulių nuostoliai“ apima dviejų rūšių nuostolius:

- ypatingus produktyvių gyvulių, kurie pasiekė brandą, nuostolius,
- gyvulių, produktyviai naudojamų iki gyvenimo pabaigos (natūralios mirties) vertę.

2.159. Nuostolių, traukiamų į apskaitą BPKF apskaičiuoti, vertė atitinka gyvulių vertės kainą, vyraujančią laikotarpio pradžioje, ir gyvulių netekimų vertės skirtumą. Šie netekimai vertinami gyvulių, kurie paskerdžiami (☒ tai yra ☒ skirti parduoti arba vartoti savo poreikiams), pardavimo kaina. Jie taip pat gali būti nulinės vertės, jeigu jie neturi ekonominio panaudojimo (☒ pavyzdžiui ☒, jeigu jų netenkama ir pan.).

2.160. Sąvokos „kiti produktyvių gyvulių nuostoliai“ ir „skerdimo nuolaida“ atitinka srautus, kurie traukiami į apskaitą balanso „kitų turto apimties pokyčių“ sąskaitoje. Jie teikia sąsają tarp skirtingų turto vertės pokyčių sudedamųjų dalių ir BPKF bei užtikrina atitiktį ➔₁ ESS 2010 ➔. Jeigu jie būtų ignoruojami, tikrasis gyvulių BPKF dydis būtų nepakankamai įvertintas.

2.161. Gyvulių pagrindinio kapitalo sukūrimo savo poreikiams, kuris atitinka natūralų gyvulių augimą, vertinimas gaunamas iš gyvulių BPKF ☒ apibrėžties ☒, pateiktos 2.149 ☒ punkte ☒, taikomo gyvulių, kurie dar nevysiškai nesubrendę, kategorijoms:

²⁷ Galima taikyti bet kurį kitą metodą, kuriuo gaunami lygiaverčiai rezultatai.

Gamyba savo poreikiams = BPKF + netekimai (skerdimas ir eksportas) – įsigijimai (importas)²⁸ – (nuosavybės perdavimo sąnaudos).

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto xx papunktis

l) Ilgalaikis turtas, išskyrus žemės ūkio turtą

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto yy papunktis

2.162. Ilgalaikį turtą, išskyrus žemės ūkio turtą (sodinius ir gyvulius), sudaro šie elementai:

- technika ir kitos gamybos priemonės,
- transporto įrenginiai,
- ūkio pastatai (negyvenamosios paskirties),
- kita (kiti pastatai ir statiniai, kompiuterių programinė įranga ir pan.).

↓ 138/2004 (pritaikytas)

2.163. BPKF atitinka šio turto įsigijimą (naujas turtas, sukurtas arba importuotas per ataskaitinį laikotarpį, arba esamas turtas) atėmus perdavimus kitiems vienetams (žemės ūkio arba kitoms ekonominės veiklos rūšims). Reikėtų priminti, kad, jeigu šiame sandoryje dalyvauja du žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies vienetai per tą patį ataskaitinį laikotarpį, du srautai panaikina vienas kitą ir tik nuosavybės perdavimo sąnaudos traukiamos į apskaitą atitinkamoje ilgalaikio turto eilutėje.

2.164. Statybos arba gamybos priemonių (skirtų pardavimui), kurių gamyba tęsiasi kelis laikotarpius, atveju gamybos laikotarpiu atliktų darbų vertė traukiama į apskaitą prie gamintojo atsargų pokyčių kaip nebaigta gamyba. Šios prekės (kilnojamąsios arba nekilnojamąsios) BPKF netraukiamos į apskaitą tol, kol neperduodama jų nuosavybė. Priešingai, kai ši gamyba yra savo poreikiams, darbai traukiami į apskaitą kaip BPKF per visą gamybos laikotarpį (☒ žr. ☐ 2.025 ☐ punktą ☐).

2.165. Turtas, kurio ekonominis panaudojimas pasikeičia be nuosavybės pasikeitimo (☒ pavyzdžiui ☐, kai ūkio pastatas naudojamas ne žemės ūkio gamybos veiklai), nėra traukiamas į apskaitą kaip turto netekimas. Šie pokyčiai traukiami į apskaitą „kitų turto apimties pokyčių“ sąskaitoje.

²⁸ Šis atskaitymas atitinka teorinį atvejį, kai produktyvių gyvulių importas traukiamas į apskaitą kaip BPKF. Praktiškai visi žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies importuoti gyvuliai traktuojami kaip atsargų pokyčiai (žr. 2.205).

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto zz papunktis

m) Pagrindinis žemės gerinimas

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto aaa papunktis

2.166. Pagrindiniai nesukurto materialiojo turto gerinimai daugiausia atitinka žemės gerinimą (geresnė žemės kokybė ir didesnis derlingumas dėl drėkinimo, drenažo ir potvynio prevencijos priemonių ir pan.) ir turėtų būti traktuojami kaip bet kuris kitas BPKF (ESS 2010, 3.128 punktas).

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 5 punkto bbb papunktis

2.167. Šios investicijos atitinka išlaidas žemei gerinti ir ją paruošti kitokiam produktyviam panaudojimui, išskyrus išlaidas einamajai priežiūrai (☒ žr. ☒ 2.127☒, 2.128 ir ☒ 2.129 ☒ punktus ☒). Šias išlaidas turi patirti žemės savininkai arba šių išlaidų rezultatas turi tapti jų nuosavybe. →₁ Tai visų pirma susiję su išlaidomis tokiems infrastruktūros darbams, kaip valymas, lyginimas, drenažas, drėkinimas ir konsolidavimas (☒ žr. ☒ ESS 2010, 3.128 punktą ir 2008 m. NSS, 10.79–10.81 punktus). ←

n) Sąnaudos, susijusios su nesukurto turto nuosavybės perdavimu

2.168. Sąnaudos, susijusios su nesukurto turto nuosavybės perdavimu, reiškia žemės ir kito nesukurto materialiojo turto (☒ kaip antai ☒ patentuoto turto, gamybos teisių ir pan.) žemės ūkio vienetų įsigijimus. Šie įsigijimai nėra traukiami į apskaitą kaip BPKF (jie įrašomi kitoje kapitalo sąskaitos eilutėje, kadangi įsigyjamas nesukurtas turtas). Kaip BPKF (turtą įsigijusio, ne pardavusio) traukiamos į apskaitą tik sąnaudos, susijusios su nuosavybės perdavimu).

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto ccc papunktis
(pritaikytas)

o) Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra

2.168.1 Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra yra sistemingai vykdomo kūrybinio darbo, siekiant sukaupti daugiau žinių, ir panaudoti šias žinias naujai jas pritaikant, išlaidų vertė. Išskyrus atvejus, kai vertę galima pagrįstai įvertinti, ji paprastai nustatoma kaip sąnaudų, taip pat ir nesėkmingiems moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai, suma (☒ žr. ☒ ESS 2010 7.1 priedą).

↓ 138/2004

p) Prekės ir paslaugos, nepriskiriamos BPKF

2.170. Toliau išvardytos prekės ir paslaugos nepriskiriamos BPKF:

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto ddd papunktis
(pritaikytas)

- a) smulkūs įrankiai, darbo drabužiai, atsarginės dalys ir įrenginiai, net jeigu šių prekių įprastas naudojimo laikotarpis daugiau kaip vieneri metai; kadangi jos yra reguliariai atnaujinamos ir siekiant laikytis verslo apskaitos praktikos, šie prekių pirkimas yra laikomas tarpiniu vartojimu (☒ žr. ☒ 2.105 ir 2.106 ☒ punktus ☒);
-

↓ 138/2004 (pritaikytas)

- b) vykdoma priežiūra ir remontas (☒ žr. ☒ 2.127 ☒, 2.128 ir ☒ 2.129 ☒ punktus ☒) klasifikuojami kaip tarpinis vartojimas;
-

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto ddd papunktis
(pritaikytas)

- c) reklamos, rinkos tyrimų ir pan. paslaugos. Šių paslaugų pirkimas priskiriamas tarpiniam vartojimui (☒ žr. ☒ 2.109 ☒ punkto ☒ d ☒ papunktį ☒);
-

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 1 punkto a papunktis
→₂ 2019/280 1 straipsnis ir I
priedo 5 punkto eee papunktis
→₃ 2019/2810 1 straipsnis ir I
priedo 5 punkto fff papunktis

- d) ilgalaikio vartojimo prekės, kurias namų ūkiai įsigijo savo buities poreikiams tenkinti; kadangi šios prekės nenaudojamos gamybai, jos yra traktuojamos kaip galutinis vartojimas;
- e) gyvuliai, kurie laikomi atsargomis: penimi gyvuliai, auginami skerdimui, įskaitant naminius paukščius;
- f) turimo ilgalaikio turto vertės padidėjimas ir sumažėjimas (traukiamas į apskaitą perkainojimo sąskaitoje, ☒ žr. ☒ 2.135 ☒ punktą ☒);
- g) ilgalaikio turto nuostoliai dėl katastrofinių įvykių (galvijų ligų ir pan.) arba *force majeure* (potvyniai, audros ir pan.) (☒ žr. ☒ 2.045 ir 2.136 ☒ punktus ☒).

2.171. Ilgalaikių gamybos priemonių, tuo pat metu naudojamų profesiniams ir privatiems tikslams (pavyzdžiui, automobilių), vertė traukiama į apskaitą pagal du galimus jų naudojimo būdus; iš dalies kaip BPKF ir iš dalies kaip galutinis vartojimas.

2. *Atsargų pokyčiai*

a) Atsargų ir atsargų pokyčio ☒ apibrėžtis ☒

2.172. Atsargas sudaro visos prekės, kurios nėra pagrindinio kapitalo dalis ir kurias konkrečiu momentu turi gamintojų vienetai. Skiriamos dvi atsargų rūšys: sąnaudų atsargos ir produkcijos atsargos:

- Sąnaudų atsargas sudaro žaliavos ir medžiagos, kurios vėliau bus panaudotos kaip tarpinės gamybos proceso sąnaudos. Paprastai šių produktų vartojimas apskaičiuojamas pirkimus (ar kitas įsigijimo formas) kompensuojant atsargų pokyčiais per ataskaitinį laikotarpį (☒ žr. ☒ 2.021 ☒ punktą ☒).
- Produkcijos atsargas sudaro gatavų produktų ir gamintojo nebaigtos gamybos atsargos. Į jas atsižvelgiama apskaičiuojant produkciją. Produkcijos atsargas sudaro:
 - gatavi ekonominės veiklos rūšies produktai: tai prekės, kurių gamintojai neketina perdirbti prieš išsiųsdami jas kitai ekonominei paskirčiai. Žemės ūkio atveju jiems priskiriami augalų produktai, alyvų aliejus, vynuogių misa, gyvulių produktai ir ne žemės ūkio prekės, pagamintos vykdant neatskiriamą nepagrindinę veiklą,
 - nebaigta gamyba: tai ne visiškai baigta gamyba. ŽŪES jai priskiriamas vynas, skerstiniai gyvuliai, visi viščiukai ir kiti naminiai paukščiai (įskaitant veislinius naminius paukščius) bei kiti gyvūnai, išskyrus tuos, kurie laikomi pagrindiniu kapitalu. Reikėtų paminėti, kad metinėse ekonominėse sąskaitose augantys augalai (☒ žr. ☒ 2.012 ☒ punktą ☒) nėra laikomi nebaigta gamyba.

2.173. Augančių augalų nepriskyrimas nebaigtai gamybai yra pagrįstas Europos žemės ūkio atveju, kadangi daugumos augalų gamybos ciklas trumpesnis už ataskaitinį laikotarpį. Taip pat manoma, kad jų įrašymas derliaus nuėmimo metu užtikrina pakankamą nuoseklumą su gamybos išlaidų apskaita, kuris turi būti išlaikomas analizuojant veiklos pajamas (☒ žr. ☒ 2.012 ☒ punktą ☒). Kai derliaus nuėmimas, dirvos paruošimas ir sėjimas vykdomas skirtingais ataskaitiniais laikotarpiais, laikotarpio, per kurį buvo patirtos išlaidos, sąskaitose rodomas buhalterinis nuostolis, o derliaus nuėmimo — buhalterinis pelnas. Tačiau šis apskaitos metodas gali būti priimtas, nes, jeigu nuo vieno metų iki kitų sąlygos išliks tokios pačios, gali būti nustatytas apytikris balansas, kadangi išlaidos per tą patį laikotarpį kompensuojamos pelnu už ankstesnių metų derliaus pardavimą. Toks kompensavimas nevyksta tik iš esmės pasikeitus gamybai arba esant itin prastam derliui. Esant tokioms aplinkybėms, galima nurodyti produkciją traukti į apskaitą kaip nebaigtą gamybą (taip pat žr. 2.013 ☒ punktą ☒).

2.174. Reikėtų pastebėti, kad paslaugos nėra įrašomos kaip atsargos, išskyrus paslaugas, įtrauktas į prekių, kurios laikomos atsargomis, pirkimo vertę.

2.175. Remiantis $\rightarrow_1$ ESS 2010 $\leftarrow$, atsargų pokyčiai vertinami iš atsargų papildymų vertės atėmus atsargų išėmimų vertę ir visus pasikartojančius atsargų prekių nuostolius.

b) Atsargų pokyčių įrašymo laikas ir vertinimas

2.176. Atsargų papildymas turėtų būti vertinamas atsargų papildymo dieną, o išėmimai — kainomis, kurios dominuoja išėmimo iš atsargų metu. Atsargų papildymų ir išėmimų apskaitos (ir vertinimo) laikas turėtų atitikti kitų produktų sandorių (produkcijos ir tarpinio vartojimo) laiką.

- 2.177. Bazinė kaina – tai kaina, taikoma atsargų pokyčiams įvertinti (gatavų produktų arba nebaigtos gamybos papildymams, išėmimams arba pasikartojantiems nuostoliams). Kalbant apie nebaigtos gamybos papildymus, kaina turėtų būti nustatoma taikant koeficientą, apskaičiuotą visas gamybos sąnaudas, patirtas iki laikotarpio pabaigos, padalijus iš bazinės panašaus gatavo produkto kainos. ➔₂ Kita vertus, nebaigtos gamybos papildymų vertę galima nustatyti pagal gamybos savikainos vertę, pridėjus apskaičiuotą likutinį perteklių arba (numatomas) mišriąsias pajamas (☒ žr. ☒ ESS 2010, 3.47 ir 3.48 punktus). ⬅
- 2.178. ➔₁ ESS 2010 ⬅ atsargų papildymams ir išėmimams traukti į apskaitą rekomenduojama taikyti nuolatinio inventorizavimo metodą. Tačiau šis sprendimas negali būti taikomas visais atvejais, atsižvelgiant į tai, kad sunku gauti informacijos apie papildymus ir išėmimus. Siekiant apskaitą suderinti su nuolatinio inventorizavimo metodu, ➔₁ ESS 2010 ⬅ rekomenduojama taikyti „kiekybinį“ metodą, pagal kurį atsargų pokyčiai vertinami kaip atsargų apimties pokyčių ataskaitinio laikotarpio pradžioje ir pabaigoje skirtumas, taikant tuo laikotarpiu galiojusias vidutines kainas. Tačiau šis metodas gali būti taikomas tik tada, jeigu per nagrinėjamą laikotarpį kainos išlieka stabilios arba jeigu atsargose laikomi kiekiai ir kainos per ataskaitinį laikotarpį didėja arba mažėja pastoviu greičiu.
- 2.179. Šis „kiekybinis metodas“ negali būti taikomas augalininkystei, kadangi gamybos proceso eigoje sukurti kiekiai ir kainos bei pasiūlos ir paklausos struktūra kinta. ➔₃ Ši žemės ūkiui būdinga problema yra pripažįstama ESS 2010 (☒ žr. ☒ 3.153 ☒ punkto ☒ c ☒ papunktį ☒). ⬅
- 2.180. Reikėtų atminti, kad atsargų pokytis, kaip nustatyta 2.175 ☒ punkte ☒, yra tik viena atsargų vertės pokyčio per ataskaitinius metus sudedamoji dalis. Iš tiesų yra pagrindinė apskaitos lygtis, leidžianti sujungti atsargų turto pradinį ir galutinį likutį:

Galutinių atsargų vertė ataskaitinio laikotarpio pabaigoje taikomomis kainomis	
– Pradinių atsargų vertė ataskaitinio laikotarpio pradžioje taikomomis kainomis =	Atsargų pokytis (papildymai – išėmimai – pasikartojantys nuostoliai)
	+ nominalus turimo turto vertės padidėjimas (atėmus sumažėjimą)
	+ kiti apimties pokyčiai

- 2.181. Šis nominalus turimo turto vertės padidėjimas ir sumažėjimas bei kiti apimties pasikeitimai²⁹ turėtų būti įtraukiami ne vertinant produkciją, bet į kitų turto pokyčių sąskaitą (atitinkamai į perkainojimo sąskaitą ir į kitų turto apimties pokyčių sąskaitą).
- 2.182. Pagrindinė atsargų pokyčio ŽŪES vertinimo problema susijusi su augalų produktais. Tai yra sezoniniai produktai, kurie įtraukiami į atsargas tik po derliaus, o iš atsargų išimami per kelis mėnesius po derliaus nuėmimo ir dažnai tęsiasi kitais ataskaitiniais metais. Jų kaina taip pat gali itin smarkiai skirtis skirtingais laikotarpiais, o kartais net ir per tą patį laikotarpį.

²⁹ Kiti apimties pokyčiai paprastai suprantami kaip prekių atsargos, sugadintos dėl ypatingų įvykių (pavyzdžiui, stichinių nelaimių). Einamieji nuostoliai įtraukiami į išėmimus iš atsargų.

- c) Gyvulių ir gyvūninės kilmės produktų atsargų pokyčiai
- 2.183. Vertinant gyvulių atsargų pokyčius, nesvarbu, ar gyvuliai šalyje buvo auginami nuo pat gimimo, ar buvo importuoti jauni ir auginami bei penimi šalyje. Kai importuotus gyvulius perima valda, kuri juos toliau augina nacionalinėje teritorijoje, gyvuliai yra „nacionalizuojami“ ir vėliau priskiriami vietos gamybai.
- 2.184. Norint įvertinti pokyčius bandoje ataskaitinio laikotarpio pabaigoje, reikia skirti „atsargų“ bandą nuo „ilgalaikio turto“ bandos (☒ žr. ☒ 2.140 ir 2.203 ☒ punktus ☒). Turėtų būti laikoma, kad pirmos kategorijos gyvulio vertė bazinėmis kainomis yra gamybos sąnaudų per skirtingos gyvulių klasės vidutinio gyvulio gyvenimą iki ir įskaitant ataskaitinį laikotarpį suma, pridėjus apskaičiuotą likutinį perteklių arba apskaičiuotas mišrias pajamas (☒ žr. ☒ 2.177 ☒ punktą ☒). Jeigu gyvulys į nacionalinę teritoriją buvo įvežtas iki laikotarpio, pirkėjų kaina įvežimo metu gali būti laikoma atitinkančia gamybos sąnaudų iki tos dienos sumą.
- 2.185. Kadangi gyvulių kainos keičiasi gana reguliariai, gyvulių atsargų pokytį galima įvertinti taikant paprasto apvalinimo metodą, kuriuo neįtraukiamas nominalus turimo turto vertės padidėjimas (atėmus sumažėjimą). Kiekvienos gyvulių kategorijos populiacijos pokytis per ataskaitinius metus padauginamas iš vidutinės kainos, galiojusios per ataskaitinį laikotarpį.
- d) Sezoninių produktų atsargų pokytis
- 2.186. Sezoniniai produktai (☒ žr. ☒ 2.179 ir 2.182 ☒ punktus ☒) – tai produktai, kuriems taikant kiekybinį metodą negaunamas geras nuolatinės inventurizacijos suapvalinimas, kadangi jų kainos ir kiekiai kinta nereguliariai. Taikant kiekybinį metodą, nominalus turimo turto padidėjimas arba sumažėjimas gali būti įtrauktas į atsargų pokyčio vertinimą. Galimas sprendimas – atsargų pokyčio vertinimas per laikotarpį, kuris yra trumpesnis už ataskaitinį laikotarpį (pavyzdžiui, kiekvieną ketvirtį). Tokiems tarpiniams laikotarpiams būtų būdingos vienosdesnės kainų ir kiekių tendencijos. Nepaisant to, šios rūšies metodą dažnai sunku taikyti, nes trūksta pagrindinių duomenų.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto ggg papunktis

- 2.187. Kitas sezoninių produktų atsargų vertinimo metodas – tai saugomų prekių kainų tendencijos nagrinėjimas. Sandėliuojamos prekės kaina gali pasikeisti dėl mažiausiai trijų priežasčių (2008 m. NSS, 6.143 punktas):
- gamybos procesas trunka pakankamai ilgai, todėl prieš pristatant (gana seniai) atliktam darbui taikomos diskonto normos,
 - su laiku jos fizinės savybės gali pagerėti arba pablogėti,
 - jos pasiūlai arba paklausai įtakos turi sezoniniai veiksniai ir dėl to jos kaina per metus reguliariai ir prognozuojamai keičiasi, nors jos fizinės savybės gali nesikeisti,

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
5 punkto hhh papunktis

- 2.188. Kainos, kuria produktai perkeliama į atsargas, ir kainos, kuria jie išimami iš atsargų, skirtumas turėtų atspindėti papildomą produkcijos vertę, sukurtą sandėliuojant prekes (2008 m. NSS, 6.143 punktas), nes produktai, išimti iš atsargų praėjus keliems mėnesiams nuo derliaus nuėmimo, ekonomine prasme skiriasi nuo produktų, kurie ką tik perkelti į atsargas. Toks produktų vertės padidėjimas neturėtų būti skaičiuojamas kaip nominalus turimo turto vertės padidėjimas.

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 1 punkto a papunktis

- 2.189. Remiantis skirtingomis atsargų vertės pokyčio sudedamosiomis dalimis ir veiksniais, nulemiančiais saugomų produktų kainų pokyčius, ir atsižvelgiant į tai, kad vertinant sezoninę produkciją sunku visiškai atmesti turimo turto vertės padidėjimą arba sumažėjimą, rekomenduojama taikyti du metodus. Jie skiriasi tuo, kaip aiškinama sandėliavimo veikla ir kada traukiamas į apskaitą prekių vertės pasikeitimas dėl jų sandėliavimo. Pirmasis metodas – tai pamatinis metodas, taikomas vertinant sezoninės žemės ūkio gamybos produkciją ir atsargų pokyčius. Antrąjį metodą galima taikyti specialiais atvejais (dažniausiai produktams, kurių kainos sunkiai prognozuojamos).
- 2.190. Taikant pamatinį metodą, atsargų pokytis nustatomas kaip metų produkcijos vertės ir tų pačių metų pardavimų (ir kitokio panaudojimo) vertės skirtumas³⁰. Jis pagrįstas prielaida, kad prekybos metų pabaigoje (kitų kalendorinių metų pirmo pusmečio pabaigoje) nelieka jokių atsargų. Taikant šį metodą, visa produkcija, kuri gaunama per metus n , tiesiogiai įvertinama taikant prekybos metų svertinę vidutinę kainą $(n/n+1)$ ir atimant visų pardavimų (ir kitokio panaudojimo) per kalendorinius metus n , kurie atitinka derliaus nuėmimo metus³¹, vertę pardavimo (arba kitokio panaudojimo) metu taikomomis kainomis.
- 2.191. Taikant pamatinį metodą, sandėliavimo veikla traktuojama kaip veiksnys prekių kainai sandėliavimo metu padidinti. Todėl daromas skirtumas tarp sandėliavimo veiklos ir jos poveikio produktų kainoms. Vertės padidėjimas dėl sandėliavimo yra „numatytas“, kadangi jis priskiriamas metų n (☒ tai yra ☒ derliaus nuėmimo metų, net jeigu pardavimai vyksta dvejus kalendorinius metus) produkcijai ir todėl galima pakankamai aiškiai numatyti kainų tendencijas, nes jas nulemia gana reguliari ir prognozuojami pasikeitimai (☒ žr. ☒ 2.187 ☒ punktą ☒).
- 2.192. Taikant šį metodą galima sumažinti nominalaus turimo turto vertės padidėjimo arba sumažėjimo įtraukimą į produkcijos vertinimą. Jis užtikrina produkcijos vertės ir kiekių skaičiavimo nuoseklumą ir leidžia išvengti produkcijos įrašymo remiantis nebaigta gamyba (tam reikia duomenų apie atsargas kalendorinių metų pradžioje ir pabaigoje ir jų atitinkamų kainų). Be to, tai leidžia sąskaitas parengti palyginamosiomis kainomis.

³⁰ Produkcija skirstoma į pardavimus (ir kitokį panaudojimą) ir atsargų pokyčius.

³¹ Panašų rezultatą galima gauti pardavimus apskaitant kas pusmetį ir apskaičiuojant ataskaitinių metų n produkciją susumuojant metų n antrojo pusmečio pardavimus bei metų $n+1$ pirmojo pusmečio pardavimus.

- 2.193. Antrąjį metodą rekomenduojama taikyti specialiais atvejais, kai produktų kainas sunku prognozuoti (pavyzdžiui, vaisių, daržovių, bulvių ir alyvų aliejaus) ir kai tokių produktų sandėliavimas žemės ūkio valdose pasiekia ekonomiškai didelius kiekius. Šis metodas nėra toks tikslus kaip pamatinis metodas, leidžiantis į produkcijos vertinimą neįtraukti turimo turto vertės padidėjimo ir sumažėjimo. Jį taikant laikoma, kad sandėliavimo veikla yra gamybos proceso tęsa. Sandėliuojamų prekių kainų padidėjimo įtraukimas atidedamas ir priskiriamas tiems metams, kuriais prekės buvo sandėliuojamos.
- 2.194. Taikant antrąjį metodą, sezoninė produkcija apskaičiuojama tiesiogiai kaip pardavimų, kitokio panaudojimo ir atsargų pokyčių suma. Atsargų pokyčiai apskaičiuojami vertinant atsargas ataskaitinio laikotarpio pabaigoje ir pradžioje pagal jų dabartines kainas.
- 2.195. Reikėtų pastebėti, kad šie du metodai skiriasi tuo, kaip vertinamas atsargų pokytis, tačiau pardavimai vertinami taip pat (bazinėmis kainomis taikomomis kaip prekės išimamos iš atsargų).
- e) Vyno (iš tos pačios valdos išaugintų vynuogių) atsargų pokyčiai
- 2.196. Vynas – tai produktas, kuris dažniausia keletą metų laikomas kol pasensta ir subręsta. Per šį laikymo laikotarpį pasikeičia jo kokybė. Šią sandėliavimo veiklą valdoje galima laikyti vyno gamybos proceso tęsa, kadangi iš sandėlių išvežamas vynas skiriasi nuo įvežto vyno. Todėl laikomas vynas turėtų būti traktuojamas kaip nebaigta gamyba, o tada nustatomas vertės padidėjimas turėtų būti laikomas produkcijos padidėjimu, kuris bėgant laikui nuolat matuojamas.
- 2.197. Vyno vertė gali pasikeisti dėl trijų veiksnių: pasikeitus jo kokybei, pasiūlos ir paklausos struktūrai (☒ tai yra ☒ santykinėms jauno ir brandinto vyno kainoms) ir apskritai padidėjus kainoms. Vyno vertės pokytis dėl pirmų dviejų veiksnių turėtų būti įtraukiamas į produkcijos vertinimą, tačiau vyno kainos padidėjimas dėl bendro vynu kainų padidėjimo turėtų būti atspindimas ne produkcijos vertėje, o traktuojamas kaip turimo turto vertės padidėjimas (traukiamas į apskaitą perkainojimo sąskaitoje).
- 2.198. Vyno vertės padidėjimas turėtų būti įrašomas į produkcijos vertę per visą senėjimo procesą, tačiau tai reikštų, kad reikia turėti labai daug duomenų apie vyno atsargų struktūrą pagal pagaminimo metus, kokybę ir gamybos vietą bei apie atitinkamų vyno kainų raidą. Kadangi šių duomenų valstybėse narėse paprastai nėra, buvo sukurti du praktiniai metodai, leidžiantys ŽŪES apytikriai apskaičiuoti vyno vertės padidėjimą dėl senėjimo. Nors šie du metodai nėra itin tikslūs konceptualia prasme, panašu, kad, atsižvelgus į esamą duomenų trūkumą, jie yra priimtini. Kiekviena valstybė narė metodą pasirenka priklausomai nuo jos vynininkystės ekonominės veiklos rūšies ir statistinės sistemos struktūros.
- 2.199. Vyno vertės padidėjimo dėl senėjimo numatymas: taikant pirmąjį metodą, vertinami vyno, kurį laikys gamintojas, atsargų papildymai naudojant vynu, kurie jau yra išlaikyti, pardavimo kainas, galiojančias antrajame pusmetyje. Laukiamas vertės padidėjimas numatomas derliaus nuėmimo metų produkcijoje. Šis padidėjimas yra tik dalinis, kadangi šie vynai vertinami ne tikrąja jų pardavimo kaina, bet kitų tos pačios rūšies, tačiau senesnių, vynu kaina. Tikrosios pardavimo kainos ir atsargų papildymui vertinti naudojamos kainos skirtumas nėra įskaitomas į produkcijos vertę, kadangi jis laikomas turimo turto vertės padidėjimu (pastaba: šis skirtumas apima infliacijos poveikį). Kadangi pagal šį metodą nedaromas skirtumas tarp

saugomo ir parduoto vyno priklausomai nuo derliaus nuėmimo metų, daroma prielaida, kad kokybiško vyno rinka yra vienoda vyno amžiaus prasme.

2.200. Vyno senėjimo apskaitos vėlinimas: taikant antrąjį metodą, atsargų papildymai vertinami „neišlaikyto“ vyno kaina derliaus nuėmimo metu ir nebaigtos vyno gamybos papildymas (☒ tai yra ☒ kainos padidėjimas dėl išlaikymo, nepriklausomai nuo bendro vyno kainų pasikeitimo poveikio) nepaskaitomas tol, kol išlaikytas vinas neparduodamas. Kadangi pardavimai vertinami vidutine metų kaina, bet kuris vertės padidėjimas nuo derliaus metų iki pardavimo metų įrašomas prie pardavimo metų produkcijos (ir todėl nepaskirstomas laike). Šiam metodui reikia daugiau duomenų apie vyno atsargų struktūrą, kadangi daroma prielaida, kad atsargų paskirstymas (ir išėmimai iš atsargų) yra žinomas kiekvienais derliaus metais. Nepaisant to, jis leidžia susidaryti tikslesnį vaizdą apie skirtingų metų derliaus pardavimus ir atsargas.

2.201. Nė vienas iš šių dviejų praktinių metodų neleidžia laike paskirstyti vyno vertės padidėjimo dėl išlaikymo: pagal vieną metodą padidėjimas traukiamas į apskaitą iš anksto, pagal kitą — vėliau. Šis trūkumas laikytinas nedideliu abiem atvejais, jeigu daroma prielaida, kad yra tam tikras „išlaikyto“ vyno gamybos stabilumas laiko prasme. Pirmąjį metodą geriau taikyti tada, kai vidutinis išlaikymo laikotarpis trumpas.

3. *Gyvulių kaip „BPKF“ arba „atsargų pokyčių“ apskaita*

2.202. Kaip ☒ nurodyta ☒ 2.140 ir 2.151 ☒ punktuose ☒, gyvulių skaičiaus pokyčiai (žemės ūkio statistiniais tikslais) traukiami į apskaitą kaip BPKF arba atsargų pokyčiai, priklausomai nuo gyvulių rūšies.

a) ☒ Apibrėžtis ☒

2.203. Gyvulių BPKF susijęs su gyvuliais, ☒ tai yra ☒ ilgalaikiu turtu, pakartotinai ir visą laiką naudojamais gamybos procesams. Jie auginami dėl produkcijos, kurią jie tiekia reguliariai, ir prie jų priskiriami, pavyzdžiui, veisliniai gyvuliai, melžiami gyvuliai, darbiniai gyvuliai, avys ir gyvuliai, auginami dėl vilnos. Priešingai, gyvuliai, kurie laikomi atsargomis, — tai gyvuliai, atsiradę per einamąjį arba ankstesnį laikotarpį, laikomi siekiant juos vėliau parduoti arba panaudoti kitokiai gamybai. Prie jų priskiriami gyvuliai, kurie auginami dėl jų mėsos, pavyzdžiui, skerstiniai gyvuliai ir naminiai paukščiai.

b) Gyvulių importo apskaita

1. Gyvuliai, kurie laikomi ilgalaikiu turtu:

2.204. Jeigu importo metu gyvulius buvo galima aiškiai įvardyti kaip ilgalaikį turtą, jie traukiami į apskaitą tik kaip BPKF įsigijimai (☒ žr. ☒ 2.149 ir 2.150 punktus). Žinoma, kaip žemės ūkio BPKF traukiami į apskaitą tik žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies įsigyti gyvuliai, o ne, pavyzdžiui, jojamieji arkliai privačiam naudojimui arba kitam tikslui įsigyti gyvuliai.

2. Gyvuliai, kurie laikomi atsargomis:

2.205. Priešingai, jeigu importo metu gyvulius buvo galima aiškiai įvardyti kaip atsargas (☒ pavyzdžiui, ☒ skerstinus gyvulius), jų importas būtų laikomas nebaigtos gamybos atsargų papildymu ir todėl atimamas iš pardavimų (neigiami pardavimai) apskaičiuojant produkciją (☒ žr. ☒ 2.069 ☒ punktą ☒.

3. Taikytinas traktavimas:

2.206. Dažnai remiantis turimais duomenų šaltiniais sunku tinkamai atskirti šias dvi gyvulių kategorijas. Todėl apskaičiuojant produkciją visų importuojamų gyvulių (klasifikuojamų kaip ilgalaikis turtas arba atsargos, išskyrus nedelsiant paskersti importuotus gyvulius) vertė turėtų būti atimama iš pardavimų. Jeigu jie bet kada perkeliami į produktyvių gyvulių bandą (☒ tai yra ☒ ilgalaikį turtą), jie traukiami į apskaitą kaip savo poreikiams sukurtos ilgalaikės gamybos priemonės per ataskaitinį laikotarpį, kai įvyksta perkėlimas (kaip ir gyvulių, kurie atsiranda ir auginami šalyje, o vėliau perkeliami į produktyvių gyvulių bandas, atveju) (☒ žr. ☒ 2.069 ir 2.070 ☒ punktus ☒.

2.207. Reikėtų pastebėti, kad nedelsiant paskersti importuoti gyvuliai traukiami į apskaitą kaip nacionalinių skerdyklų importas ir nėra įrašomi į ŽŪES, kadangi pastaroji skirta tik nacionalinio žemės ūkio produkcijai atspindėti.

c) Prekybos gyvuliais tarp žemės ūkio vienetų apskaita

2.208. Gyvuliai, kurie laikomi ilgalaikiu turtu: prekyba šiais gyvuliais BPKF traukiama į apskaitą kaip ilgalaikio turto įsigijimai ir netekimai (paslaugos, susijusios su nuosavybės perdavimu, traukiamos į apskaitą pirkėjų kaina). Jeigu pardavimas ir pirkimas vyksta per tą patį ataskaitinį laikotarpį, šie srautai kompensuoja vienas kitą ir kaip BPKF traukiamos į apskaitą tik paslaugos, susijusios su nuosavybės perdavimu (☒ žr. ☒ 2.068 ☒ punktą ☒.

2.209. Gyvuliai, kurie laikomi atsargomis: šie pardavimai ir pirkimai traukiami į apskaitą tik tada, jeigu jie vyksta per du skirtingus ataskaitinius laikotarpius. Su šia prekyba susijusios paslaugos, kurios įtraukiamos į pirkėjų kainą, turėtų būti atimamos iš bendros produkcijos, jeigu prekyba vyksta tuo pačiu ataskaitiniu laikotarpiu (☒ žr. ☒ 2.067 ☒ punktą ☒.

2.210. Kadangi prekyba gyvuliais tarp žemės ūkio vienetų ir gyvulių importas traktuojami ypatingai, nėra „gyvulių ir gyvūninės kilmės produktų“ tarpinio vartojimo.

d) Ne žemės ūkio gyvūnai

2.211. Lenktyninių žirgų, jojamųjų arklių, šunų, kačių, narvuose laikomų paukščių, zoologijos sodų ir cirko gyvūnų bei bulių kovoms skirtų bulių auginimas priskiriamas veiklai, apibrėžiančiai žemės ūkio ekonominės veiklos rūšį, nepriklausomai nuo to, ar jie auginami veisimui, mėsos gamybai, laisvalaikio ar sporto reikiniams (☒ žr. ☒ 1.75 ☒ punktą ☒). Šių gyvūnų naudojimas paslaugų veiklai priskiriamas žemės ūkio ekonominės veiklos rūšiai tik tada, jeigu tokia veikla žemės ūkio vienetai užsiima kaip neatskiriama nepagrindinė veikla. ŽŪES dalimi nelaikomas ne žemės ūkio gyvūnų auginimas vienetuose, kuriems žemės ūkio veikla yra tik laisvalaikio veikla (☒ žr. ☒ 1.24 ☒ punktą ☒.

2.212. Šie gyvūnai gali būti parduodami:

- namų ūkiams: šiuo atveju bet kuri paskesnė veikla, naudojant šiuos gyvūnus, nėra susijusi su ŽŪES,
- kitoms šakoms: pavyzdžiui, apsaugos šuo, cirko gyvūnas arba lenktyniniai žirgai; jie sudaro juos nusipirkusios šakos pagrindinio kapitalo formavimo dalį.

III. PASKIRSTYMO SANDORIAI IR KITI SRAUTAI

A. ☒ APIBRĖŽTIS ☒

- 3.001. Paskirstymo sandoriai – tai sandoriai ☒ , kuriais ☒:
- gamybos metu sukurta pridėtinė vertė yra paskirstoma darbuotojams, kapitalui formuoti ir valdžios sektoriui,
 - yra perskirstomos pajamos bei turtas.
- 3.002. ➔₁ ESS 2010 ◀ skiriami einamieji pervedimai ir kapitalo pervedimai. Pastarųjų tikslas yra perskirstyti sutaupytas lėšas arba turtą, bet ne pajamas.
- 3.003. Atsižvelgiant į tai, kad ŽŪES yra ekonominės veiklos rūšies sąskaitos, šiame skyriuje bus apibūdinti tik tam tikri paskirstymo sandoriai. Svarbiausi sandoriai traukiami į apskaitą pirminių pajamų paskirstymo sąskaitose, ypač pajamų formavimo sąskaitoje ir verslo pajamų sąskaitoje (☒ žr. ☒ ŽŪES sąskaitų seka, 1.38–1.48 ☒ punktai ☒). Pajamų formavimo sąskaitos atveju, šie paskirstymo sandoriai yra susiję su kitais gamybos mokesčiais, kitomis subsidijomis gamybai ir kompensacija darbuotojams. Verslo pajamų sąskaitoje jie atitinka tam tikras turto pajamų rūšis (daugiausia žemės rentą, palūkanas ir turto pajamas, priskiriamas draudimo liudijimų savininkams). Sąskaitoje taip pat traukiami į apskaitą paskirstymo sandoriai, atitinkantys pagalbą investicijoms ir kitus kapitalo pervedimus kapitalo sąskaitoje.
- 3.004. ŽŪES nepriskiriami kai kurie paskirstymo sandoriai, susiję su tam tikromis turto pajamomis (daugiausia dividendais ir kitomis įmonių paskirstomomis pajamomis), einamaisiais pajamų ir nekilnojamojo turto mokesčiais ir pan. Šiuos sandorius traukti į apskaitą statistiniu požiūriu įmanoma ir prasminga tik tada, jeigu atsižvelgiama į institucinių vienetų grupes, ☒ tai yra ☒ sektorius ir subsektorius (☒ žr. ☒ 1.06 ☒ punktą ☒).

B. BENDROSIOS TAISYKLĖS

1. *Ataskaitinis laikotarpis*
- 3.005. ŽŪES ataskaitinis laikotarpis yra kalendoriniai metai.
2. *Vienetai*
- 3.006. Vertės turėtų būti išreikštos nacionalinės valiutos vienetų milijonais.
3. *Paskirstymo sandorių apskaitos laikas*
- 3.007. Kaip buvo paaiškinta 2.008 ☒ punkte ☒, ➔₁ ESS 2010 ◀ paskirstymo sandoriai traukiami į apskaitą kaupimo principu, ☒ tai yra ☒ tada, kai sukurama, pakeičiama, panaikinama arba nustoja egzistuoti ekonominė vertė, priklausanti suma arba reikalavimas, o ne tada, kai faktiškai atliekamas mokėjimas. Šis apskaitos principas (pagrįstas teisėmis ir įsipareigojimais) taikomas visiems srautams, nepriklausomai nuo to, ar tai piniginiai srautai, ar jie vyksta tarp vienetų ar vieno vieneto viduje. Tačiau praktiniais sumetimais kai kurios išimtys gali būti pagrįstos.

3.008. Įvairių paskirstymo sandorių rūšių apskaitos laikas yra toks:

a) Kompensacija darbuotojams

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
6 punkto a papunktis (pritaikytas)

3.009. Bruto darbo užmokestis ir faktinės socialinės įmokos (darbdavių sąskaita) traukiamos į apskaitą tą laikotarpį, kuriuo atliekamas darbas, tačiau premijos ir kitos specialiosios išmokos traukiamos į apskaitą tą laikotarpį, kuriuo jos turi būti mokamos (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.12 punktą).

↓ 138/2004

b) Gamybos mokesčiai ir subsidijos

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
6 punkto b papunktis (pritaikytas)

3.010. Gamybos mokesčiai traukiami į apskaitą tada, kai įvyksta mokestinius įsipareigojimus lemianti veikla, sandoriai arba kiti įvykiai (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.26 ☒ punktą ☒). Panašiai subsidijos gamybai traukiamos į apskaitą tada, kai įvyksta sandoris arba įvykis (gamyba, pardavimas, importas ir pan.), dėl kurio subsidija tampa mokėtina (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.39 punktą).

↓ 138/2004

c) Turto pajamos

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
6 punkto c papunktis (pritaikytas)

3.011. Ataskaitiniu laikotarpiu susikaupiančios palūkanos turi būti traukiamos į apskaitą, neatsižvelgiant į tai, ar jos faktiškai sumokamos (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.50 punktą ir toliau). Tai yra daroma nuolat atitinkamai kapitalo sumai. Renta traukiama į laikotarpio, kai turi būti mokama, apskaitą. (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.75 punktą).

↓ 138/2004

d) Kapitalo pervedimai

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
6 punkto d papunktis (pritaikytas)

3.012. Kapitalo pervedimai (investicinės dotacijos ar kiti pervedimai) traukiami į apskaitą tada, kai turi būti atliekamas mokėjimas. (arba pervedimų natūra atveju – kai perleidžiama turto nuosavybė arba panaikinama skola) (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.162 ir 4.163 punktus).

4. *Bendrosios pastabos dėl pridėtinės vertės*

- 3.013. Pridėtinė vertė — tai gamybos sąskaitos balansuojantis straipsnis. Tai produkcijos vertės ir tarpinio vartojimo vertės skirtumas (nepriklausomai nuo naudojamos produkcijos sąvokos, kadangi atitinkamai pasikeičia tarpinis vartojimas). Tai esminis ekonomikos arba ekonominės veiklos rūšies produktyvumo vertinimo dalykas. Ji gali būti apskaičiuojama ir kaip bendroji (bendroji pridėtinė vertė), ir kaip grynoji (grynoji pridėtinė vertė), ☒ tai yra ☒ iki arba po pagrindinio kapitalo vartojimo atskaitymo. Grynoji pridėtinė vertė yra vienintelis pajamų formavimo sąskaitos išteklius. Derinant su produkcijos (bazine kaina) ir tarpinio vartojimo (pirkėjų kaina) vertinimo metodu, grynoji pridėtinė vertė matuojama bazinėmis kainomis.
- 3.014. Iš pridėtinės vertės bazinėmis kainomis atėmus kitus gamybos mokesčius ir pridėjus kitas subsidijas gamybai gaunama pridėtinė vertė gamintojų kainomis. Grynoji pridėtinė vertė gamintojų kainomis yra gamybos veiksmų pajamos.

C. **KOMPENSACIJA DARBUOTOJAMS**

(☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.02–4.13 punktus)

- 3.015. →₁ Kompensacija darbuotojams – visas darbdavio darbuotojui mokamas atlygis pinigais arba natūra už darbą, kurį darbuotojas atliko per ataskaitinį laikotarpį. (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.02 punktą). ← Ją sudaro:
- bruto darbo užmokestis (pinigais ☒ ir ☒ natūra),
 - darbdavių socialinės įmokos (faktinės ir priskirtosios).
- 3.016. Bruto darbo užmokestį pinigais sudaro šios sudedamosios dalys:
- a) tiesioginis bazinis darbo užmokestis (mokamas reguliariai);
 - b) padidintos normos už viršvalandžius, darbą nakties metu arba savaitgaliais, itin įtemptą darbą ir pan.;
 - c) pragyvenimo išlaidų ir pragyvenimo pašalpos;
 - d) premijos, pavyzdžiui, Kalėdų, metų pabaigos, atostogų arba produktyvumo premijos ir išmokos už aukštesnę klasę;
 - e) pašalpos už keliones į ir iš darbo³²;
 - f) kompensacijos už faktiškai nedirbtas dienas, apmokamos atostogos;
 - g) komisiniai, arbatpinigiai, priežiūros pašalpos;

³² Šiai kategorijai neturėtų būti priskiriami mokėjimai, kurie visų pirma atitinka darbdavio interesą. Šie mokėjimai yra tarpinio vartojimo dalis (žr. 2.109 punkto e papunktį).

- h) kitos išmokos arba vienkartiniai mokėjimai, susiję su bendrais įmonės rezultatais kaip pelno dalijimosi schemų dalis;
- i) darbdavių mokėjimai, kuriais prisidedama prie darbuotojų kuriamo turto;
- j) vienkartinės išmokos darbuotojams paliekant įmonę, jeigu mokėjimai nėra atliekami pagal kolektyvinę sutartį;
- k) būsto pašalpos, kurias darbdaviai darbuotojams moka pinigais.

3.017. Reikėtų pažymėti, kad įrašomi duomenys — tai bruto darbo užmokestis, įskaitant darbo užmokesčio mokesčius bei didesnes šių mokesčių ir darbuotojų socialinio draudimo įmokų normas. Todėl tais atvejais, kai darbdaviai darbuotojams moka grynąjį darbo užmokestį, jis turi būti padidintas nurodytų dalykų verte.

3.018. Bruto darbo užmokestį natūra sudaro nemokamai arba sumažintomis kainomis darbdavių teikiamos prekės ir paslaugos darbuotojams, kurias darbuotojai ir jų šeimos gali naudoti savo laiku ir savo pačių nuožiūra savo poreikiams tenkinti. Šios prekės ir paslaugos nebūtinai naudojamos gamybos procese. Jų vertė lygi naudos, kurią jie atitinka, vertei: prekių vertei, jeigu jos teikiamos nemokamai, arba pastarosios vertės ir mokėjimų darbuotojams skirtumą, jeigu jos teikiamos sumažintomis kainomis. Šį darbo užmokestį natūra, kuris yra itin svarbus ŽŪES, sudaro šios sudedamosios dalys:

- a) žemės ūkio produktai, kurie kaip atlygis teikiami darbuotojams nemokamai arba sumažintomis kainomis³³;
- b) apgyvendinimo paslaugos, sukurtos savo poreikiams ir darbuotojams teikiamos nemokamai arba sumažintomis kainomis³⁴;

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto g papunktis (pritaikytas)

- c) darbdavių nupirkto prekės ir paslaugos, su sąlyga, kad jų pirkimas atitinka darbo užmokesčio natūra ☒ apibrėžtį ☒ (☒ tai yra ☒ jie nėra tarpinis vartojimas). Visų pirma, darbuotojų vežiojimas tarp darbo vietos ir namų yra jų darbo užmokesčio natūra dalis, išskyrus vežimą darbo valandomis. Šiai kategorijai priskiriamos nupirkto apgyvendinimo paslaugos ir vaikų lopšeliai ir pan. (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.05 punktą).

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto h papunktis

3.019. Darbo užmokestis natūra turėtų būti vertinamas bazine kaina arba pirkėjų kaina (priklausomai nuo to, ar gaminius pagamino vienetas, ar jie buvo įsigyti iš išorės).

3.020. Priešingai bruto darbo užmokesčiui nepriskiriamos darbdavių išlaidos jų pačių naudai ir patirtos dėl įmonės interesų. Prie jų priskiriama, *inter alia*: pašalpos arba

³³ Darbuotojams teikiami žemės ūkio produktai yra žemės ūkio šakos produkcija.

³⁴ Apgyvendinimo paslaugos laikomos atskiriama ne žemės ūkio veikla, jeigu jos teikiamos tik kaip kompensacija darbuotojams ir tik kaip atskaitymas iš žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies likutinio pertekliaus. Jeigu jos būtų neatskiriama ne žemės ūkio veikla, jos būtų traukiamos į apskaitą kaip gamybos sudedamoji dalis ir kompensacijos darbuotojams forma.

kompensacijos darbuotojams už kelionės, važiavimo į kitoje vietoje esančią darbo vietą ar perkėlimo į kitą vietą išlaidos, kurias darbuotojai patiria atlikdami savo pareigas, pramogų išlaidos, kurias darbuotojai patiria įmonės vardu ir išlaidos, susijusios su patogumų sudarymu darbo vietoje (☒ pavyzdžiui ☒, sporto ir laisvalaikio organizavimas). Panašiai į šią eilutę įtraukiamam bruto darbo užmokesčiui nepriskiriami darbdavių mokėjimai pinigais darbuotojams, kad šie pirktų įrankius arba specialius drabužius (įskaitant sumas, kurias darbuotojai pagal sutartį turi skirti šiam tikslui). ➔₁ Visa tai traukiama į apskaitą kaip darbdavių tarpinis vartojimas (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.07 punktą). ←

- 3.021. Prie darbdavių socialinių įmokų priskiriama darbdavių mokamų socialinių įmokų vertė siekiant užtikrinti, kad jų darbuotojams taikomos socialinės apsaugos nuostatos (išskyrus darbuotojų socialines įmokas, išskaičiuotas iš bruto darbo užmokesčio (☒ žr. ☒ 3.017 ☒ punktą ☒). Šios įmokos gali būti faktinės ar priskirtosios.
- 3.022. Faktinės socialinės įmokas sudaro darbdavių mokėjimai, įskaitant įstatymuose ir sutartyse numatytas bei savanoriškas įmokas draudžiant nuo rizikos ir socialinių sunkumų. Šios socialinės įmokos mokamos draudikams (socialinės apsaugos tarnyboms arba privatiems draudikams). Nors jos mokamos tiesiogiai draudikams, jos yra laikomos kompensacijos darbuotojams dalimi, kadangi laikoma, kad pastarieji gauna šias įmokas ir vėliau jas sumoka draudimo įmonėms.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
6 punkto i papunktis (pritaikytas)

- 3.023. Sąlyginės darbdavių socialinės įmokos atitinka kitas socialinio draudimo išmokas, kurias darbdaviai tiesiogiai moka savo darbuotojams, buvusiems darbuotojams ir kitiems teisę jas gauti turintiems asmenims, nedalyvaujant draudimo bendrovei ar autonominiam pensijų fondui³⁵ (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.10 punktą). Šios įmokos traukiamos į apskaitą laikotarpiu, kurį buvo atliktas darbas (jeigu jos atitinka privalomas socialines išmokas) arba kai buvo suteiktos išmokos (jeigu jos atitinka savanoriškas socialines išmokas). Sąlyginės darbdavių socialinės įmokos skirstomos į dvi kategorijas: a) sąlyginės darbdavių pensijų įmokos, ir b) sąlyginės darbdavių ne pensijų įmokos (ESS 2010, 4.10 ir 4.97 punktai).

↓ 138/2004 (pritaikytas)

- 3.024. Reikia pastebėti, kad ŽŪES, jeigu gamybos vienetai yra individualios įmonės, kompensacija darbuotojams neapima atlygio už darbą, kurį valdoje atliko savininkas arba jo šeimos nariai, kuriems nemokamas atlyginimas; šie asmenys dalijasi mišriomis pajamomis, kurios yra individualios įmonės pajamų formavimo sąskaitos likutis. Tačiau, jeigu gamybos vienetai priklauso korporacijoms (☒ žr. ☒ 5.09 ir 5.10 ☒ punktus ☒), visas atlygis turi būti traukiamas į apskaitą kaip kompensacija darbuotojams.

³⁵ Jos visų pirma atitinka darbo užmokestį, kurį darbdaviai ir toliau moka darbuotojams laikinai ligos, motinystės, nelaimingų atsitikimų darbe, invalidumo arba atleidimo atveju, jeigu atitinkamas sumas galima identifikuoti atskirai.

D. GAMYBOS IR IMPORTO MOKESČIAI

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto j papunktis (pritaikytas)

(☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.14–4.29 punktus)

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto k papunktis

3.025. Gamybos ir importo mokesčius sudaro privalomi neatlygintini mokėjimai pinigais arba natūra, kuriais valdžios sektorius arba Sąjungos institucijos apmokestina gamybą, prekių ir paslaugų importą, darbuotojų darbą, žemės, pastatų arba kito gamyboje naudojamo turto nuosavybę arba naudojimą. →₁ Šie mokesčiai yra mokami nepriklausomai nuo to, ar gaunamas pelnas (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.14 punktą). ←

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto j papunktis

3.026. Gamybos ir importo mokesčiai yra skirstomi į:

- produktų mokesčius (D.21):
 - PVM pobūdžio mokesčius (D.211),
 - importo mokesčius ir muitus, išskyrus PVM (D.212),
 - produktų mokesčius, išskyrus PVM ir importo mokesčius (D.214),
- kitus gamybos mokesčius (D.29)

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto m papunktis
→₂ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto n papunktis

1. Produktų mokesčiai

3.027. Produktų mokesčiai yra mokesčiai, mokami nuo pagaminto arba realizuojamo prekės arba paslaugos vieneto. →₁ Jie gali būti lygūs pinigų sumai, nustatytai už prekės arba paslaugos vieneta, arba apskaičiuoti *ad valorem* kaip prekės arba paslaugos vieneto kainos arba vertės nustatyta procentinė dalis (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.16 punktą). ←

3.028. →₂ PVM pobūdžio mokesčiai yra prekių arba paslaugų mokesčiai, kuriuos įmonės renka etapais ir kuriuo galiausiai apmokestinamas galutinis pirkėjas (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.17 punktą). ← Jiems priskiriamas PVM ir kiti išskaitytini mokesčiai, taikomi pagal taisykles, panašias į PVM reglamentuojančias taisykles³⁶.

³⁶ Apyvarta yra svarbiausias apmokestinamas dalykas. Visos valstybės narės apyvartos mokestį surenka PVM pavidalu. Šio mokesčio normos skiriasi įvairiose valstybėse narėse, o kartais ir vienoje valstybėje narėje. Apskritai žemės ūkio produktams taikoma mažesnė nei standartinė mokesčio norma.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto o papunktis (pritaikytas)

- 3.029 Importo mokesčiai ir muitai, išskyrus PVM – tai privalomieji mokėjimai, išskyrus PVM, kuriais valdžios sektorius arba Sąjungos institucijos apmokestina importuojamas prekes, kad jos galėtų būti išleistos į laisvą apyvartą ekonominėje teritorijoje, ir paslaugas, kurias vienetais rezidentams teikia vienetai nerezidentai (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.18 punktą).

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto p papunktis

- 3.030. →₁ Jiems priskiriami importo muitai ir kiti mokesčiai, pavyzdžiui, importuojamų žemės ūkio produktų mokesčiai, importui taikomos piniginės kompensacinės sumos, akcizo mokesčiai ir pan. ← Juos moka importuotojai ir paprastai jie perleidžiami savininkui, kuris perka produktus, ☒ tai yra ☒ jie tampa prekių ir paslaugų pirkėjų kainos dalimi. Tais atvejais, kai gamybos priemonės tiesiogiai importuoja žemės ūkio gamintojų vienetai, importo muitai, neišskaitytinas PVM ir piniginės kompensacijos sumos (gavimai arba mokėjimai) taip pat turėtų būti įtraukti į ŽŪES naudojamą pirkėjų kainą.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto q papunktis (pritaikytas)

- 3.031. Mokesčiai produktams, išskyrus PVM ir importo mokesčius, – tai įmonių rezidenčių sukurtų prekių ir paslaugų mokesčiai, kurie yra mokėtini, kai tos prekės ar paslaugos pagaminamos (sukuriamos), eksportuojamos, parduodamos, perleidžiamos, išnuomojamos arba pristatomos arba kai jos panaudojamos savo galutiniam vartojimui arba nuosavam kapitalui formuoti (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.19 ir 4.20 punktus).

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto r papunktis
→₂ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto s papunktis

- 3.032. Žemės ūkio atveju šiems mokesčiams priskiriami:
- cukrinių runkelių mokesčiai,
 - baudos už pieno kvotų viršijimą,
 - bendros atsakomybės mokesčiai, kurie anksčiau buvo taikomi pienui ir javams.
- 3.033. Kadangi produkcija yra traukiama į apskaitą bazinėmis kainomis, produktų mokesčiai yra įrašomi į gamybos sąskaitą (☒ žr. ☒ 2.083–2.087 ☒ punktus ☒) ir neįtraukiami į pajamų formavimo sąskaitą. Jie turėtų būti traukiami į apskaitą, kai įvykdoma veikla, sandoriai arba kiti įvykiai, dėl kurių atsiranda mokėjimas. Kadangi ŽŪES jie traukiami į apskaitą atėmus išskaitytiną PVM, vienintelis traukiamas į

apskaitą apyvartos mokestis yra neišskaitytinas PVM. Štai kodėl PVM nėra traukiamas į apskaitą sąskaitose, išskyrus ypatingą ne viso PVM grąžinimo atvejį, kai jis įtraukiamas į „kitus gamybos mokesčius“ (☒ žr. ☒ 3.048 ☒ punkto ☒ g ☒ papunktį ☒).

- 3.034. Produktų mokesčiai (išskyrus PVM), kurie turi įtakos tam tikriems žemės ūkio tarpinio vartojimo produktams, turėtų būti įtraukti į tarpinio vartojimo pirkėjų kainą gamybos sąskaitoje (☒ žr. ☒ 2.111–2.114 ☒ punktus ☒). Prie tokių atvejų priskiriama, pavyzdžiui, cukraus ir alkoholio, naudojamo vynui gaminti, mokesčiai, kurie renkami kai kuriose valstybėse narėse. Šie mokesčiai, kurie sudaro žemės ūkio produktų ekonominės veiklos rūšių produktų mokesčius, turėtų būti pridėti prie žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies tarpinio vartojimo vertės.

2. PVM traktavimas

- 3.035. ➔₁ ESS 2010 4.17 punkte pateiktame aprašyme nurodyta standartinė PVM sistema, pagal kurią kiekvienai įmonei leidžiama iš PVM sumos, mokėtinos už jos pardavimus, išskaičiuoti mokesčių sumą, kurią ji sumokėjo už tarpinių sąnaudų arba gamybos priemonių pirkimą. ⬅ Tačiau be standartinių PVM taisyklių yra specialios taisyklės, skirtos žemės ūkiui (vienodo PVM tarifo sistemos), kurios įvairiose valstybėse narėse yra skirtingos.

- 3.036. Valstybėse narėse taikomas vienodo tarifo sistemas galima suskirstyti į dvi pagrindines PVM, sumokėto už pirkimus, kompensavimo rūšis:

- per kainą. Šiuo atveju ūkininkai, kuriems taikoma vienodo tarifo sistema, savo produktus parduoda kaina, padidinta PVM vienodo tarifo procentu, tačiau nemoka į sąskaitą įtraukto PVM finansinėms institucijoms, kadangi jų taikomas ir išlaikomas PVM apskaičiuojamas taip, kad kuo tiksliau kompensuotų PVM, kurį jie sumokėjo už pirkimus,
- kaip grąžinamoji išmoka. Pagal šią sistemą ūkininkai savo produktus parduoda be PVM. Pateikę prašymą finansinėms institucijoms jie vėliau gauna grąžinamąją išmoką, apskaičiuotą kaip vienodo dydžio dalis procentais³⁷, taikoma jų pardavimams, kuri kompensuoja PVM, kurį jie sumokėjo už pirkimus.

a) ☒ Apibrėžtys ☒

- 3.037. Vienodo tarifo sistemoms taikomos šios standartinės PVM sistemos sąvokos:

- a) gamintojo taikomas PVM: tai PVM, kurį gamintojas apskaičiuoja pagal parduotam produktui taikomą tarifą ir kurį ☒ gamintojas ☒ įtraukia į ☒ savo ☒ sąskaitą faktūrą, išrašomą kiekvienam vietos pirkėjui;
- b) PVM, kurį gamintojas moka už tarpinį vartojimą: tai PVM, kuris apskaičiuojamas pagal kiekvienam nupirktam produktui taikomą tarifą ir kurį

³⁷

Tarifo dalis procentais gali skirtis priklausomai nuo produkto rūšies ir platinimo kanalo.

sumokėjo gamintojas už tarpines sąnaudas; jis vadinamas tarpinio vartojimo išskaitytinu³⁸ PVM;

- c) PVM, kurį gamintojas moka už ilgalaikių gamybos priemonių pirkimus: jis vadinamas gamybos priemonių pirkimo išskaitytinu PVM;
- d) PVM, kurį gamintojas moka už einamuosius sandorius: tai PVM, kurį taiko gamintojas, ir PVM, kurį gamintojas moka už tarpinio vartojimo pirkimus, skirtumas (a–b);
- e) visas gamintojo sumokėtas PVM: tai PVM, kurį taiko gamintojas, ir PVM, kurį gamintojas moka už tarpinio vartojimo pirkimus ir gamybos priemonių pirkimus, skirtumas (a–b–c).

3.038. ➔₂ ESS 2010 4.17 punkto nuostatose nustatytas vienas PVM apskaitos metodas. ← Tai yra „grynoji“ sistema, kai produkcijos ir sąnaudų kainos traukiamos į apskaitą be išskaitytino PVM.

3.039. Mokesčių teisėje PVM traktuojamas kaip gamintojų „pereinamasis dalykas“, todėl išskaitytinas PVM, kurį gamintojai turi sumokėti už pirkimus, nėra tikra kainos sudedamoji dalis atliekant vidinius skaičiavimus ir gali būti laikomas tiesiog išankstiniu daliniu PVM mokėjimu, kurį gamintojai turi apskaičiuoti nuo savo apyvartos, todėl mokesčių tarnybai ☒ jiems ☒ telieka sumokėti tik skirtumą. Kadangi paprastai tik galutinis vartotojas turi sumokėti tam produktui taikomą PVM, gamintojas (kartu su reikalingu tarpinio vartojimo prekių gamintojais) iš tikrųjų veikia kaip mokesčių tarnybos tarpininkas. Priešingai, kai gamintojas negali išskaičiuoti (arba susigražinti) mokesčio, sumokėto už pirkimus (neišskaitytinas PVM), PVM turėtų būti laikomas sudedamąja kainos dalimi.

b) Grynojo apskaitos metodo veikimas

3.040. Ūkininkams, kuriems taikoma standartinė sistema, neiškyla jokių sunkumų dėl apskaitos; už parduotus ar kitaip realizuotus produktus mokėtinas PVM ignoruojamas ŽŪES ir neturėtų būti įtraukiamas į jokios produkcijos kainą vertinant galutinę produkciją, o išskaitytinas PVM, sumokėtas už tarpinio vartojimo prekių ir ilgalaikių gamybos priemonių pirkimus, taip pat neįtraukiamas į atitinkamas kainas apskaičiuojant ŽŪES išlaidas.

3.041. Tačiau ūkininkams, kuriems taikomos vienodo tarifo sistemos, iškyla apskaitos problemų (☒ žr. ☒ 3.035 ☒ punktą ☒ ir toliau). Akivaizdu, kad atskiriems ūkininkams numatyta kompensacija retai bus lygi PVM, kurį jie sumokėjo už nupirktas prekes. Kai taikomos vienodo tarifo sistemos, PVM traukimo į apskaitą metodas bus identiškas naudojamam standartinėje sistemoje, ☒ tai yra ☒ neįskaitant atskirų galutinės produkcijos gaminių PVM ir neįskaitant atskirų tarpinio vartojimo ir BPKF gaminių PVM.

Vienodo tarifo kompensacijos, suteikiamos ūkininkams, kuriems taikoma vienodo tarifo sistema, ir PVM, kurį jie būtų galėję išskaityti, jeigu jiems būtų taikoma standartinio PVM sistema, skirtumas laikomas per dideliu arba per mažu

³⁸

Kartais dėl to, kad valstybės narės taiko skirtingas PVM sistemas, susidaro tokia padėtis, kai ūkininkai negali susigražinti arba gauti kompensaciją už PVM, sumokėtą už jų įsigytas prekes. Tokius PVM mokėjimus sudaro: i) neišskaitytinas PVM, tai yra už pirkimus sumokėtas PVM, kurį ūkininkai, nepriklausomai nuo jiems taikomos sistemos, gali neišskaičiuoti iš pardavimams taikomo PVM ir kuris todėl nėra kompensuojamas; ii) ir (arba) PVM, išskyrus nurodytą i), sumokėtas už pirkimus, kuris ne visas kompensuojamas ūkininkams, kuriems taikoma vienodo tarifo sistema, per pardavimo kainą arba kompensaciją.

kompensavimu. Bet kuris per didelis arba per mažas kompensavimas turi būti atskirai įrašytas į ŽŪES.

3.042. Per didelio arba per mažo PVM kompensavimo pagal vienodo tarifo sistemą traukimo į apskaitą metodas yra toks:

- per didelis PVM už pirkimus kompensavimas traukiamas į apskaitą eilutėje „Kitos gamybos subsidijos“,
- per mažas PVM už pirkimus kompensavimas traukiamas į apskaitą eilutėje „Kiti gamybos mokesčiai“.

„PVM už pirkimus“ yra PVM, kurį ūkininkai, kuriems taikoma vienodo tarifo sistema, būtų galėję išskaityti, jeigu jiems būtų taikoma standartinė PVM sistema.

3.043. Šis apskaitos metodas turi tą privalumą, kad jis nepriklausomai nuo ūkininkams taikomos PVM sistemos leidžia vienodai traktuoti žemės ūkio produkciją, tarpinį vartojimą ir BPKF. Be to, jis leidžia simetriškai traktuoti per didelį ir per mažą PVM kompensavimą, lyginant su bendrąja pridėtine verte bazinėmis kainomis. Todėl bendrąją pridėtinę vertę bazinėmis kainomis galima apskaičiuoti nepriklausomai nuo taikomos PVM sistemos, o tai yra palanku valstybių narių ŽŪES suderinimui ir palyginamumui (☒ žr. ☒ 3.033 ☒ punktą ☒).

3. *Kiti gamybos mokesčiai*

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
6 punkto t papunktis (pritaikytas)

3.044. Kitus gamybos mokesčius sudaro visi mokesčiai, kuriuos įmonės turi mokėti vykdydamos gamybinę veiklą, neatsižvelgiant į pagamintų (sukurtų) ar parduotų prekių ir paslaugų kiekį ir vertę (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.22 punktą). Jie gali būti taikomi gamybos procese naudojamai žemei, ilgalaikiam turtui, darbo jėgai, taip pat tam tikros rūšies veiklai ar sandoriams

↓ 138/2004 (pritaikytas)

3.045. Kiti gamybos mokesčiai yra vieninteliai mokesčiai, kurie traukiami į apskaitą ekonominės veiklos rūšies pajamų formavimo sąskaitoje. Jie įrašomi į šakų arba sektorių, kurie moka šiuos mokesčius (mokėjimo kriterijus) sąskaitas.

3.046. Mokesčiai, kurie traukiami į apskaitą žemės ūkio pajamų formavimo sąskaitoje, turi būti:

- a) privalomi;
- b) tiesiogiai mokami žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies;
- c) mokami valdžios sektoriui arba Sąjungos institucijoms;
- d) atitikti kitų gamybos mokesčių ☒ apibrėžtį ☒ (žr. 3.044 ☒ punktą ☒).

3.047. Dėl skirtingos istorinės valstybės finansų raidos įvairiose valstybėse narėse gamybos mokesčiai yra labai įvairūs ☒ Sąjungoje ☒. Žemės ūkyje yra kitu du gana svarbūs gamybos mokesčiai: nekilnojamojo turto mokestis ir automobilių mokestis.

3.048. Žemės ūkyje svarbiausi kiti gamybos mokesčiai:

- a) nekilnojamojo turto mokesčiai ir kiti žemės ir pastatų, skirtų gamybai, naudojimo mokesčiai (nepriklausomai nuo to, ar jie priklauso nuosavybės teise, ar yra nuomojami žemės ūkio vienetų);
- b) mokesčiai už ilgalaikių gamybos priemonių, pavyzdžiui, automobilių, mašinų ir kitų įrenginių, naudojimą gamybai (nepriklausomai nuo to, ar jie priklauso nuosavybės teise, ar yra nuomojami žemės ūkio vienetų);
- c) darbdavio mokami algalapio mokesčiai;
- d) mokesčiai už taršą dėl gamybinės veiklos;
- e) licencijų ar leidimų verstis komercine arba profesine veikla mokesčiai, su sąlyga, kad licencijos ar leidimai išduodami automatiškai sumokėjus reikiamą sumą. Jeigu su šiais mokėjimais siejama reguliavimo veikla (☒ pavyzdžiui ☒, pareiškėjo kompetencijos arba kvalifikacijos patikrinimu), jie turėtų būti traktuojami kaip paslaugų pirkimas iš valdžios sektoriaus ir traukiami į apskaitą kaip tarpinis vartojimas (nebent jie visiškai neproporcingi atitinkamų paslaugų teikimo kainai) (☒ žr. ☒ 2.109 ☒ punkto ☒ o ☒ papunktį ☒);
- f) vandens tarifai, mokami kaip vienodo dydžio mokesčiai nepriklausomai nuo sunaudoto vandens kiekio;
- g) per mažas PVM kompensavimas taikant vienodo tarifo PVM sistemas (☒ žr. ☒ 3.041 ir 3.042 ☒ punktus ☒.

3.049. Laikantis kaupimo principo, gamybos mokesčiai traukiami į apskaitą tada, kai atsiranda mokestinis įsipareigojimas. Per mažo PVM kompensavimo atveju, tai atliekama tarpinio vartojimo prekių ir paslaugų ir BPKF pirkimo metu, kada atsiranda mokestinis įsipareigojimas (ne kompensavimo metu).

3.050. Prie kitų gamybos mokesčių nepriskiriama:

- a) įstatymų numatyti mokėjimai, kuriuos žemės ūkio ekonominės veiklos rūšis atlieka tiesiogiai, tačiau jų gavėjais nėra nei valdžios sektorius, nei Sąjungos institucijos. Šie mokėjimai laikomi rinkos paslaugų pirkimu iš pervedimų gavėjų ir todėl įtraukiami į žemės ūkio tarpinį vartojimą;

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto u papunktis (pritaikytas)

- b) baudos ir delspinigiai bei su mokesčių surinkimu ir susigrąžinimu susijusios išlaidos neturėtų būti traukiamos į apskaitą su mokesčiais, su kuriais jie susiję, nebent jų neįmanoma atskirti (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.133 punktą);

↓ 138/2004

- c) privalomieji mokesčiai, kurių nerenka valdžios sektorius ar Sąjungos institucijos, kurie, nors jais apmokestinamas žemės ūkis, sumokami klientų šakos. Šie mokėjimai turėtų būti traukiami į apskaitą vartotojų šakos tarpiniame vartojime;

- d) mokesčiai, kuriais paprastai apmokestinamas pelnas arba turtas, pavyzdžiui, išlyginamieji mokesčiai, pajamų mokestis, juridinių asmenų pelno mokestis ir turto mokestis. Jie turėtų būti priskiriami prie einamųjų pajamų, turto ir pan. mokesčių antrinio pajamų paskirstymo sąskaitoje;
- e) paveldėjimo, dovanų ir specialiojo turto mokesčiai. Jie turėtų būti įrašomi kaip kapitalo mokesčiai kapitalo sąskaitoje;
- f) vandens tarifai, kurių dydis tiesiogiai arba netiesiogiai susijęs su sunaudoto vandens kiekiu.

E. SUBSIDIJOS

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto v papunktis (pritaikytas)

(☒) žr. ☒ ESS 2010, 4.30–4.40 punktus)

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 I priedo 6 punkto w papunktis

3.051. Subsidijos (D.3) yra einamieji negrąžintini mokėjimai, kuriuos valdžios sektorius arba Sąjungos institucijos skiria gamintojams rezidentams, norėdamos paveikti jų gamybos lygį, produktų kainas arba atlyginti už gamybą skatinančius veiksniai. Kiti ne rinkos gamintojai gali gauti kitas subsidijas gamybai tik tada, jei šie mokėjimai yra skiriami pagal bendruosius nuostatus, taikomus tiek rinkos, tiek ne rinkos gamintojams. →₁ Pagal susitarimą subsidijos produktams į sąskaitas neįrašomos kaip ne rinkos produkcija (P.13) ☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.30 punktą). ←

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto x papunktis

3.052. Subsidijos yra skirstomos į:

- subsidijas produktams (D.31):
 - subsidijas importui (D.311),
 - kitas subsidijas produktams (D.319) ir
- kitas subsidijas gamybai (D.39).

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto y papunktis
→₂ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo punkto z papunktis

1. Subsidijos produktams

3.053. Subsidijos produktams yra subsidijos, mokamos nuo pagamintos arba importuotos prekės arba paslaugos vieneto. Subsidija gali būti konkreti pinigų suma už prekės ar paslaugos kiekio vienetą arba ji gali būti apskaičiuota *ad valorem* kaip tam tikras

vieneto kainos procentas. Subsidija taip pat gali būti apskaičiuota kaip nustatytos kontrolinės kainos ir rinkos kainos, kurią faktiškai moka pirkėjas, skirtumas. Paprastai subsidijos produktams yra mokamos, kai prekės yra pagaminamos, parduodamos arba importuojamos. ➔₁ Pagal susitarimą, subsidijos produktams gali būti siejamos tik su rinkos produkcija (P.11) arba produkcija savo galutiniam naudojimui (P.12) (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.33 punktą). ⬅

- 3.054. Subsidijas importui sudaro prekių ir paslaugų subsidijos, kurių gavimo teisė yra įgaunama, kai naudoti ekonominėje teritorijoje skirtos prekės yra pervežamos per sieną arba kai paslaugos yra suteikiamos institucijų vienetais rezidentams. ➔₂ Jos gali apimti nuostolius, kuriuos, įgyvendindamos tikslingą valdžios sektoriaus politiką, patiria valdžios sektoriaus prekybos organizacijos, superkančios produktus iš nerezidentų ir perparduodančios juos mažesnėmis kainomis rezidentams (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.34 punktą). ⬅
- 3.055. Subsidijos produktams traukiamos į apskaitą bazine kaina (☒ žr. ☒ 2.082–2.086 ☒ punktus ☒) produkcijos vertinimo metu, todėl jos neatspindimos ekonominės veiklos rūšies pajamų formavimo sąskaitoje. Į subsidijas produktams, susijusias su tarpinio vartojimo produktų arba ilgalaikių gamybos priemonių įsigijimu (☒ tai yra ☒ importu ar kt.), dėl kurių sumažėja šių prekių pirkėjų kainos, atsižvelgiama naudojant pirkėjų kainas tarpiniam vartojimui arba BPKF įvertinti (☒ žr. ☒ 2.110–2.113 ☒ punktus ☒); atitinkamai sumažėja šių produktų arba prekių sąnaudos.

↓ 306/2005 1 straipsnis ir I priedo
1 punktas

- 3.056. Taikant produkcijos vertinimo bazinėmis kainomis metodą, būtina iš esmės skirti subsidijas produktams ir kitas subsidijas gamybai. Subsidijos žemės ūkio produktams³⁹ gali būti mokamos arba žemės ūkio gamintojams, arba kitiems ūkio subjektams. Tik žemės ūkio gamintojams išmokėtos subsidijos pridedamos prie rinkos kainos, kurią gauna gamintojai, siekiant apskaičiuoti bazinę kainą. Subsidijos ūkio produktams, sumokėtos ne žemės ūkio gamintojams, o kitiems ūkio subjektams, neįtraukiamos į ŽŪES.

↓ 138/2004 (pritaikytas)

- 3.057. Subsidijos produktams turėtų būti traukiamos į apskaitą tada, kai įvyksta sandoriai arba įvykiai (gamyba, pardavimas, importas ir pan.), už kuriuos jos mokamos, kad būtų išlaikytas nuoseklumas su kitomis sąskaitomis (☒ tai yra ☒ produkcijos vertinimas bazinėmis kainomis). Todėl kompensacinė pagalba už pasėlius turėtų būti traukiama į apskaitą derliaus nuėmimo metu, o specialios priemokos už galvijus ir karves žindenes bei priemokos už aveles traukiamos į apskaitą tada, kai gyvuliai yra laikomi ir (arba) pateikiama paraiška dotacijai.

³⁹ Subsidijos žemės ūkio produktams, mokamos žemės ūkio gamintojams, apima bet kurias subsidijas, mokamas savininkams padengiant trūkumą (tai yra tais atvejais, kai valdžios institucija žemės ūkio gamintojams moka vidutinių rinkos kainų ir žemės ūkio produktų garantuotų kainų skirtumą).

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
6 punkto aa papunktis (pritaikytas)

- 3.058. Kitos subsidijos gamybai – subsidijos, kurias gamintojai vienetai rezidentai gali gauti vykdydami gamybinę veiklą, išskyrus subsidijas produktams. Ne rinkos gamintojai ne rinkos produkcijai gali gauti kitas subsidijas gamybai tik tada, jei valdžios sektorius šias subsidijas suteikia pagal bendras taisykles, taikomas tiek rinkos, tiek ne rinkos gamintojams (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.36 punktą). ESS 2010 minimos keturios kitų subsidijų gamybai rūšys (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.37 punktą): darbo užmokesčio ir darbo jėgos subsidijos, taršos mažinimo subsidijos, lengvatinių palūkanų dotacijos ir PVM kompensacijų perviršis. Šios išmokos daugiausia susijusios su gamybos sąnaudų prisiėmimu arba gamybos metodo pakeitimo parama.

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 1 punkto a papunktis

- 3.059. Kadangi produkcija yra vertinama bazinėmis kainomis, pajamų formavimo sąskaitoje traukiamos į apskaitą tik kitos subsidijos gamybai (kaip neigiamas panaudojimas).

a) Gavėjo rūšis

- 3.060. Subsidijų gavėjai paprastai turi gaminti rinkos prekes ir teikti rinkos paslaugas arba prekes ir paslaugas galutiniam panaudojimui savo poreikiams. Rinkos prekės ir paslaugos – tai visos prekės ir paslaugos, kurios išleidžiamos arba kurias ketinama išleisti į rinką. Joms priskiriami produktai, skirti parduoti ar mainyti, naudojami mokėjimams natūra arba saugojami iki vėlesnio panaudojimo vienai ar daugiau minėtų paskirčių. Gamybai galutiniam panaudojimui savo poreikiams naudojami produktai, kurie tame pačiame vienetuose išlaikomi galutiniam vartojimui arba BPKF. Nepaisant to, ne rinkos gamintojai gali pasinaudoti kitomis subsidijomis gamybai, jeigu jos mokamos pagal bendrąsias taisykles, vienodai taikomas rinkos ir ne rinkos gamintojams.

- 3.061. Rinkos paslaugų sukūrimui taip pat priskiriamos komercinės ir sandėliavimo paslaugos. Todėl subsidijos taip pat gali būti skiriamos prekybos ir rinkos reguliavimo agentūroms, kurios perka, sandėliuoja ir perparduoda žemės ūkio produktus (☒ žr. ☒ 3.068 ir 3.069 ☒ punktus ☒ dėl rinkos reguliavimo agentūrų).

b) Kitų subsidijų gamybai paskirtis

- 3.062. Pagal →₁ ESS 2010 ← kitos subsidijos gamybai gali būti skiriamos tais atvejais, kai jų poveikis pardavimo kainoms arba atitinkamam gamybos veiksmų kompensavimui nebūtinai yra pagrindinis subsidijų tikslas. Pavyzdžiui, finansinė pagalba gali būti skiriama žemės ūkio gamybai, siekiant apsaugoti kultūrinį ir gamtos paveldą, skatinti turizmą konkrečiame regione arba apsaugoti dirvą nuo erozijos, reguliuoti gamtos vandens balansą arba daryti įtaką klimatui.

c) Mokėjimo kriterijus

- 3.063. Išskyrus palūkanų subsidijas, kurios yra speciali subsidijų rūšis, kitos subsidijos gamybai priskiriamos gamybos šakų arba sektorių, kuriems jos išmokamos, pajamų

formavimo sąskaitai. Šitaip taikant subsidijų skyrimo metodą, ŽŪES netraukiamos į apskaitą visos žemės ūkiui skiriamos dotacijos. Be tiesioginės pagalbos, žemės ūkio gamybos vienetai gauna naudos iš subsidijų (kaip apibrėžta ➔₁ ESS 2010 ⬅), išmokėtų tiekėjų ir vartotojų gamybos šakoms ir ypač rinkos reguliavimo agentūroms⁴⁰.

↓ 306/2005 1 straipsnis ir I priedo 2 punktas (pritaikytas)
➔₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto bb papunktis

3.064. Žemės ūkiui svarbiausių kitų subsidijų, susijusių su gamyba, rūšys:

- atlyginimų ir darbo užmokesčio fondo subsidijos,
- ➔₁ gamintojams vienetams rezidentams suteikiamos lengvatinių palūkanų dotacijos (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.37 punkto c papunktį), net jei jomis siekiama skatinti kapitalo formavimą⁴¹ ⬅. Iš tikrųjų tai yra einamieji pervedimai gamintojų veiklos išlaidoms sumažinti. Sąskaitose jos yra parodomos kaip subsidijos iš jų naudą gaunantiems gamintojams, net jei palūkanų skirtumą valdžios sektorius tiesiogiai sumoka paskolą išduodančiai kredito įstaigai (nukrypstant nuo mokėjimo kriterijaus),
- grąžintos per didelės PVM sumos, kurios buvo apskaičiuotos taikant vienodų tarifų sistemas (☒ žr. ☒ 3.041 ir 3.042 ☒ punktus ☒),
- socialinio draudimo įmokų ir nekilnojamojo turto mokesčių prisiėmimas,
- kitų išlaidų prisiėmimas, pavyzdžiui, privataus sandėliavimo pagalbos vynui ir vynuogių misai ir stalo vynu pakartotinio sandėliavimo (tuo atveju, kai atsargos priklauso žemės ūkio vienetui),
- įvairios kitos subsidijos gamybai,
- dotacijos nenaudojamai žemei (privalomas žemės nenaudojimas, susietas su akrais pagrįstomis dotacijomis, ir savanoriškas žemės nenaudojimas),
- finansinė kompensacija už šviežių vaisių ir daržovių išėmimą iš rinkos. Šios išmokos dažnai skiriamos rinkos gamintojų grupėms ir turėtų būti traktuojamos kaip subsidijos žemės ūkiui, kadangi tai yra tiesioginė prarastos gamybos kompensacija,
- priemokos už galvijus sezoniniam reguliavimui („sezoniškai išlyginti“) ir už ekstensyvųjį gyvulių auginimą,
- dotacijos žemės ūkio gamybai mažiau palankiose ūkininkauti ir (arba) kalnuotose vietovėse,

⁴⁰ Svarbus pavyzdys — tai subsidijos, mokamos ne gyvybės draudimo bendrovėms, leidžiančios šioms bendrovėms nustatyti mažesnes (bendrąsias) įmokas draudimo polisų savininkams (pavyzdžiui, žemės ūkio įmonėms, kurios draudžiasi nuo tokios rizikos, kaip krušos, šalnos padaryta žala ir pan.). Kadangi jos laikomos subsidijomis produktams, o šiuo atveju produktas — draudimo paslauga, jos nėra traukiamos į apskaitą draudimo polisų savininko pajamų formavimo sąskaitoje (taigi ir ŽŪES pateikto pavyzdžio atveju). Tačiau tiek, kiek šios subsidijos sumažina draudimo paslaugų sąnaudas (draudimo poliso savininkui), jų poveikis atspindimas draudimo poliso savininko gamybos sąskaitoje (mažesne tarpinio vartojimo verte, žr. 2.109 punkto g papunktį).

⁴¹ Tačiau tais atvejais, kai dotacija finansuojama tiek skolos amortizacija, tiek skolos palūkanos ir kai šių dviejų elementų neįmanoma atskirti, visa dotacija laikoma investicine dotacija.

- kitos dotacijos, kurių tikslas daryti įtaką gamybos metodams (ekstensifikacija, taršai mažinti sukurti metodai ir pan.),
- sumos, mokamos savininkams kaip kompensacija už pasikartojančius prekių atsargų, pavyzdžiui, augalų ar galvijų produktų, kurie laikomi nebaigta gamyba, ir kultūrinių medynų, kurių augimo laikotarpis nesibaigęs, nuostolius (☒ žr. ☒ 2.040–2.045 ☒ punktus ☒). Priešingai, kompensaciniai pervedimai už prekių atsargų ir (arba) kultūrinių medynų, naudojamų kaip gamybos veiksniai, nuostolius įtraukiami į apskaitą kaip kiti kapitalo pervedimai kapitalo sąskaitoje.

↓ 138/2004 (pritaikytas)
 ➔₁ 2019/280 1 straipsnis ir
 I priedo 6 punkto cc papunktis
 ➔₂ 2019/280 1 straipsnis ir
 I priedo 1 punkto a papunktis

- 3.065. Kaupimo principo taikymas kitų subsidijų gamybos apskaitai gali būti gana keblus. Kadangi sunku nustatyti bendrąją taisyklę, šis principas turėtų būti taikomas nuosekliai, lanksčiai ir pragmatiškai. Kadangi daugelis subsidijų žemės ūkiui yra susietos su gamyba ir gamybos veiksniais (akrais, banda ir pan.), šios subsidijos dažniausiai turėtų būti traukiamos į apskaitą gamybos metu arba išigyjant gamybos veiksnius (ypač žemės ir gyvulių atveju). Jeigu subsidijos nėra tiesiogiai susietos su gamyba ar gamybos veiksniais, sunku nustatyti sandorio, dėl kurio skiriamos subsidijos, laiką ir atskirti jį nuo laiko, kada mokamos subsidijos. Šiuo konkrečiu atveju subsidijos traukiamos į apskaitą tada, kai jos gaunamos.
- 3.066. Rekomenduojamas toks specialus traktavimas:
- kompensacinės išmokos už nenaudojamus pasėlius: tuo metu, kada nurodomas plotas, kuris bus nenaudojamas,
 - produktų (vaisių ar daržovių) išėmimai: tuo pat metu kaip ir fizinis išėmimas derliaus metais, o ne kalendoriniais metais, siekiant užtikrinti produkcijos vertinimo, atėmus išėmimus derliaus metais, ir subsidijų (kaip neigiamo panaudojimo) apskaitos atitikimą pajamų formavimo sąskaitoje,
 - dotacijos galvijų auginimui (ekstensifikacijos priemoka ir pan.): tuo metu, kai gyvulius išigyja valdos savininkai, ir paraiškos dotacijai dieną,
 - sąnaudų prisiėmimas (įskaitant atleidimą nuo palūkanų mokėjimo): tuo metu, kai laikas patirti išlaidas ir mokėti palūkanas,
 - pasikartojančių nuostolių, darančių poveikį produkcijai (augalams, gyvuliams ir sodiniams, kurių augimo laikotarpis nesibaigęs, ☒ žr. ☒ 3.064 ☒ punktą ☒) kompensavimas: tuo metu, kai produkcija traukiama į apskaitą ŽŪES (jeigu tikrai žinoma tiksli kompensacijos suma),
 - kitos subsidijos, netiesiogiai mokamos už produktus ar gamybos veiksnius (tiesioginė parama pajamoms, pagalba ūkininkauti mažiau palankiems regionams ir pan.): rekomenduojama naudoti kriterijų, priklausančių nuo išmokų trukmės, kadangi sunku nustatyti, kada buvo pateiktas prašymas kompensacijai ir ar buvo tiksliai nurodytos atitinkamos sumos.

3.067. ŽŪES subsidijomis nelaikoma:

- einamieji pervedimai, kurie, nors yra subsidijos, kaip apibrėžta ŽŪES, nėra išmokami žemės ūkio gamybos vienetams. Dauguma šių pervedimų yra subsidijos, mokamos rinkos reguliavimo agentūroms. Nors išmokėtos sumos gali turėti įtakos žemės ūkio produktų pardavimo kainoms ir todėl tapti žemės ūkio stimulu, jos turėtų būti traukiamos į apskaitą taikant mokėjimo kriterijų eilutėje, skirtoje gamybos šakai, kuri jas gauna,
- ➔₁ rinkos reguliavimo agentūros einamieji pervedimai žemės ūkio gamintojų vienetams. Jie turėtų būti traukiami į apskaitą kaip atitinkamo produkto, kuriam taikomas pervedimas, produkcijos sudedamosios dalys, jeigu rinkos reguliavimo agentūra tik perka, parduoda arba sandėliuoja prekes. ◀ Tačiau, jeigu agentūra užsiima tik subsidijų mokėjimu, einamieji pervedimai gamintojų vienetams turėtų būti traukiami į apskaitą kaip subsidijos (☒ žr. ☒ 3.068 ir 3.069 ☒ punktus ☒),
- ypatingi profesinių organų pervedimai žemės ūkio gamybos vienetams. Šie pervedimai negali būti laikomi subsidijomis, kadangi profesiniai organai nėra valdžios sektorius,
- einamieji valdžios sektoriaus pervedimai namų ūkiams kaip vartotojams. Jie traktuojami kaip socialinės išmokos arba kiti einamieji pervedimai. Prie socialinių išmokų priskiriamos tam tikros valstybės dotacijos struktūriniams pokyčiams, pavyzdžiui, finansinė pagalba savininkų profesiniam perkvalifikavimui,
- kapitalo pervedimai: jie skiriasi nuo einamųjų pervedimų tuo, kad jie yra susiję su bent vienos iš sandorio šalių turto arba kapitalo įsigijimu arba netekimu. ➔₁ Neatsižvelgiant į tai, ar kapitalo pervedimas atliekamas pinigais, ar natūra, jis turėtų lemti atitinkamą finansinio arba nefinansinio turto pokytį, kuris nurodomas vienos arba abiejų sandorio šalių balansuose (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.145 punktą). Kapitalo pervedimai apima kapitalo mokesčius, investicines dotacijas ir kitus kapitalo pervedimus (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.147 punktą). ◀ Jie traukiami į apskaitą sektoriaus arba ekonominės veiklos rūšies kapitalo sąskaitoje kaip įsipareigojimų ir grynosios vertės pokyčiai. Tam tikrų rūšių pagalba žemės ūkiui yra kapitalo pervedimai. Svarbiausi yra šie:
 - dotacijos vaismedžių sodų ar vynuogynų pertvarkymui (netaikomas persodinimo įsipareigojimas), kurios priskiriamos kitiems kapitalo pervedimams,
 - dotacijos vaismedžių sodų ar vynuogynų restruktūrizavimui (taikomas persodinimo įsipareigojimas), kurios laikomos dotacijomis investicijoms,
 - dotacijos už pieno gamybos nutraukimą arba sumažinimą: jos traukiamos į apskaitą kaip kiti kapitalo pervedimai tiek, kiek jos turi aiškaus arba numanomo poveikio kvotų vertei,
- valdžios sektoriaus pervedimai žemės ūkio korporacijoms ir tariamosioms korporacijoms, skirti padengti nuostoliams, susikaupusiems per kelis finansinius metus, arba ypatingiems nuostoliams dėl veiksmų, nepriklausomų nuo įmonių valios. Šie pervedimai turėtų būti klasifikuojami kaip kiti kapitalo pervedimai,

- valdžios sektoriaus arba kitų šalių (☒ tai yra ☒ užsienio ir (arba) Sąjungos institucijų) kompensacijos, mokamos ilgalaikių gamybos priemonių savininkams, kurie gamina žemės ūkio produktus, ypatingų arba stichinių nelaimių nuostoliams padengti dėl šių prekių sunaikinimo arba sugadinimo vykstant karui, kitiems politiniams įvykiams arba stichinėms nelaimėms (☒ žr. ☒ 2.045 ☒ punktą ☒). Šie mokėjimai turėtų būti klasifikuojami kaip kiti kapitalo pervedimai (☒ žr. ☒ 3.096 ☒ punktą ☒,
- žemės ūkio produktų gamintojų skolų valdžios sektoriui panaikinimas (☒ pavyzdžiui ☒, valdžios sektoriaus avansai gamybos įmonei, kuri per keletą finansinių metų sukaupė veiklos nuostolių). ➔₂ ESS 2010 ← nurodyta, kad šie pervedimai taip pat turėtų būti klasifikuojami kaip kapitalo pervedimai,
- gamybos, pajamų arba turto mokesčių sumažinimas nėra aiškiai nurodytas ➔₂ ESS 2010 ←, o dėl to ir ŽŪES, kadangi traukiami į apskaitą tik faktiškai surinkti mokesčiai,
- valdžios sektoriaus turimos akcijos ir dalyvavimas žemės ūkio korporacijų ir tariamųjų korporacijų kapitale. Tai traukiama į apskaitą kaip akcijos ir kitas dalyvavimas kitų įmonių kapitale.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
6 punkto dd papunktis

d) Rinkos reguliavimo agentūros

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
6 punkto ee papunktis (pritaikytas)

3.068. Pagal ekonomikos suskirstymą rinkos reguliavimo agentūros:

- a) kurios užsiima tik prekių pirkimu, pardavimu arba sandėliavimu, priskiriamos:
 - i) prekybai, jeigu ekonomika skirstoma į ekonominės veiklos rūšis; ši veikla pagal susitarimą laikoma nefinansinių rinkos paslaugų produkcija;
 - ii) nefinansinėms bendrovėms ir kvazibendrovėms, jeigu ekonomika skirstoma į sektorius ir šios rinkos reguliavimo agentūros yra laikomos instituciniais vienetais, kaip apibrėžta ESS 2010, o jeigu ne – tam sektoriui, kuriam priklauso didesnis vienetas;
- b) kurios užsiima tik subsidijų mokėjimu, priskiriamos:
 - i) valdžios sektoriaus ne rinkos produkcijos šakoms, jeigu ekonomika skirstoma į ekonominės veiklos rūšis, nes pagal ESS 2010 taisykles tik valdžia (be Sąjungos institucijų) gali mokėti subsidijas;
 - ii) valdžios sektoriui, jeigu ekonomika skirstoma į sektorius (☒ žr. ☒ ☒ pirmesnę punktą ☒,
- c) kurios užsiima tiek prekių pirkimu, pardavimu arba sandėliavimu, tiek subsidijų mokėjimu:
 - i) jeigu ekonomika skirstoma į ekonominės veiklos rūšis: jų gamybos vienetai (vietinio VRV tipo), kurie perka, parduoda ar sandėliuoja prekes,

priskiriami prekybos šakai, o kartu su gamybos vienetais – valdžios sektoriaus ne rinkos produkcijos šakoms;

- ii) valdžios sektoriui, jeigu ekonomika skirstoma į sektorius, nes tik valdžios sektorius gali mokėti subsidijas. Jeigu jos būtų priskirtos kitam sektoriui, tai reikštų, kad rinkos reguliavimo agentūros išmokėtos subsidijos nėra laikomos subsidijomis, kaip apibrėžta ESS 2010.

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 1 dalies a punktas
→₂ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 dalies ff punktas

- 3.069. Kadangi mokėjimo kriterijus taikomas griežtai, įvairios subsidijos, kaip apibrėžta →₁ ESS 2010 ←, neįtraukiamos į ŽŪES, nes jos traukiamos į apskaitą tose šakose ir sektoriuose, kuriems išmokamos subsidijos. →₂ Jeigu rinkos reguliavimo agentūros yra priskiriamos valdžios sektoriui, agentūroms išmokėtos subsidijos siekiant reguliuoti rinką (pirkti, sandėliuoti ir perparduoti), traukiamos į apskaitą valdžios sektoriaus skiltyse „Panaudojimas“ ir „Ištekliai“. ← Todėl valdžios sektorius subsidijas (☒) tai yra ☒ kitas subsidijas gamybai) gali skirti kitoms valdžios sektoriaus agentūroms.

F. TURTO PAJAMOS

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto gg papunktis (pritaikytas)

(☒) žr. ☒ ESS 2010, 4.41–4.76 punktus)

↓ 138/2004 (pritaikytas)

1. ☒ Apibrėžtis ☒

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto hh papunktis

- 3.070. Turto pajamos yra finansinio turto arba materialiojo nesukurto turto savininko gaunamos pajamos už lėšų suteikimą arba materialiojo nesukurto turto perdavimą disponuoti kitam instituciniam vienetui (ESS 2010, 4.41 punktas).

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto ii papunktis

- 3.071. ESS 2010 turto pajamos skirstomos į:
- palūkanas (D.41);
 - bendrovių paskirstomasias pajamas (dividendus ir mokėjimus iš kvazibendrovių pajamų) (D.42),
 - tiesioginių užsienio investicijų reinvesticijas (D.43),

- kitas investicijų pajamas (D.44): draudimo polisų savininkams priskirtinos investicijų pajamos (D.441), investicijų pajamas, mokėtinas pagal pensinius įsipareigojimus/teises (D.442); investicijų pajamas, priskirtinas kolektyvinio investavimo fondų akcininkams (D.443),
- rentą (D.45)

↓ 138/2004 (pritaikytas)

3.072. ŽŪES susijusi tik su turto pajamomis, traukiamomis į apskaitą verslo pajamų sąskaitoje (☒ žr. ☒ sąskaitų seką, 1.38–1.48 ☒ punktai ☒). Šioje sąskaitoje vienetų pajamos, gautos tiesiogiai dalyvaujant gamybos procese (likutinis perteklius arba mišrios pajamos), ir gautinos turto pajamos traukiamos į apskaitą išteklių pusėje. Panaudojimo pusėje traukiamos į apskaitą mokėtinos turto pajamos, susijusios su žemės ūkio veikla (ir neatskiriama ne žemės ūkio nepagrindine veikla). Apskritai verslo pajamų sąskaita gali būti apskaičiuota tik instituciniams sektoriams, nors gali būti apskaičiuojama ir ekonominės veiklos rūšiai, jeigu tam tikras turto pajamas galima priskirti vietiniam VRV.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto jj papunktis (pritaikytas)

3.073. ŽŪES susijusi tik su trijų rūšių turto pajamomis: palūkanomis (D.41), renta (D.45) ☒ ir ☒ draudimo polisų savininkams priskirtinomis investicijų pajamomis (D.441).

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto kk papunktis

2. *Palūkanos*

(ESS 2010, 4.42–4.52 punktai)

↓ 138/2004 (pritaikytas)

- 3.074. Palūkanos – tai mokesčiai, mokami už kapitalo paskolą. Jas sudaro paskolos vertės dalies procentais (nustatytos ar kt.) mokėjimai iš anksto nustatytais intervalais. ŽŪES palūkanos yra paskolų, suteiktų žemės ūkio valdų poreikiams tenkinti (pavyzdžiui, siekiant įsigyti žemės, pastatų, technikos, automobilių ar kitų įrenginių, net jeigu jie naudojami neatskiriama ne žemės ūkio nepagrindinei veiklai), dalis.
- 3.075. Palūkanoms taip pat priskiriami mokėjimai, susiję su ilgalaikių gamybos priemonių nuoma joms naudoti žemės ūkyje (galimai įskaitant ir žemę). Tik renta (traktuojama kaip sąlyginė nuomotojo nuomininkui suteikta paskola), kurią moka nuomininkas, įtraukiama prie palūkanų mokėjimo (kapitalas traukiamas į apskaitą finansinėje sąskaitoje).
- 3.076. Reikėtų pastebėti, kad pagrindinio nuosavo kapitalo sąlyginės palūkanos žemės ūkio valdose nėra traukiamos į apskaitą šioje eilutėje; jos priskiriamos žemės ūkio įmonės pajamoms (☒ žr. ☒ 5.06 ☒ punktą ☒). Panašiai ir sumai, kuri traukiama į apskaitą kaip mokėtinos palūkanos, priskiriamos palūkanų subsidijos žemės ūkiui.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
6 punkto ll papunktis

- 3.077. ¹ Palūkanos, gautos iš žemės ūkio bendrovėms priklausančių vienetų žemės ūkio veiklos, turėtų būti traukiamos į apskaitą. Palūkanos, gautos iš individualių įmonių, neįtraukiamos į žemės ūkio rūšies ekonominės veiklos verslo pajamų vertinimą, nes manoma, kad didžioji dalis palūkanas duodančio turto nėra susijusi su vienetų žemės ūkio veikla ir kadangi labai sunku šeimos turtą atskirti nuo gamybai naudojamą turto⁴².
-

↓ 138/2004 (pritaikytas)

- 3.078. Palūkanos traukiamos į apskaitą taikant kaupimo principą, ☒ tai yra ☒ kaip sukauptos palūkanos (ne kaip sumokėtos palūkanos).
-

↓ 909/2006 1 straipsnis ir I priedo
5 punktas (pritaikytas)
→¹ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 6 punkto mm papunktis

- 3.079. Finansinių tarpininkų teikiamų paslaugų vertė skirstoma skirtingiems klientams, faktiniai palūkanų finansiniams tarpininkams mokėjimai arba gavimai turėtų būti koreguojami, kad būtų pašalintos sumos, atitinkančios numanomus finansinių tarpininkų mokesčius. Apskaičiuota šių išlaidų vertė turėtų būti atimta iš palūkanų, kurias skolininkai sumokėjo finansiniams tarpininkams, ir pridedama prie indėlininkų gautų palūkanų. →¹ Išlaidos laikomos atlygiu už finansinių tarpininkų savo klientams suteiktas paslaugas, o ne palūkanų mokėjimu (žr. 2.108 ☒ punktą ☒ ir 2.109 ☒ punkto ☒ i ☒ papunktį ☒; ESS 2010, 4.51 punktą). ←

⁴² Gautinos palūkanos atitinka finansinės sąskaitos dalyje „Kitos gautos sumos“ (F.8).

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto nn papunktis (pritaikytas)

3. Renta (žemės ir žemės gelmių turto)

(ESS 2010, ☒ 4.72– ☒ 4.76 punktai)

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto oo papunktis
→₂ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto pp papunktis
→₃ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 1 punkto a papunktis

- 3.080. →₁ Renta atitinka mokėjimus nesukurto materialiojo turto (žemės ir žemės gelmių turto) savininkui už tai, kad jis leidžia tą turtą naudoti kitam vienetui. ← ŽŪES šis straipsnis dažniausia atitinka rentas, kurias turėtojai moka žemės savininkams⁴³.
- 3.081. Jeigu savininkas sumoka tam tikrus mokesčius, tiesiogiai susijusius su žemės ūkio veikla (nekilnojamojo turto mokesčių, žemės priežiūros mokesčių ir pan.), turėtų būti atitinkamai sumažinamos traukiamos į apskaitą rentos. Šie mokesčiai traukiami į apskaitą kaip kiti gamybos mokesčiai (nekilnojamojo turto mokesčio atveju) arba kaip tarpinis vartojimas (žemės priežiūros atveju).
- 3.082. Žemės rentai nepriskiriamos pajamos už joje esančių pastatų arba būsto nuomą; šios nuomos pajamos traktuojamos kaip mokėjimas už rinkos paslaugas, kurias savininkas suteikė pastato arba būsto nuomininkui, ir sąskaitose traukiamos į apskaitą kaip paslaugų tarpinis vartojimas arba kaip galutinio vartojimo išlaidos (namų ūkių sąskaitose), priklausomai nuo nuomininko vieneto rūšies. Jeigu nėra objektyvaus pagrindo, kuris leistų atskirti žemės rentos ir joje esančių pastatų rentos mokėjimus, visa suma traukiama į apskaitą kaip žemės renta. →₂ Ši taisyklė yra pritaikyta ESS rekomendacijos variantas (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.73 punktą) →₃ ⁴⁴ ←. ←
- 3.083. Visa žemės renta turėtų būti įrašoma šioje eilutėje, nepriklausomai nuo to, ar žemė išnuomota trumpiau ar ilgiau kaip vieneriems metams.
- 3.084. Rentai nepriskiriama:
- šiose pastatuose esančio būsto nuomos vertė; tai atlygis už rinkos paslaugą, o tai yra privataus vartojimo sudedamoji dalis (☒ tai yra ☒ nuomininkas rentą moką iš jam likusių pajamų),
 - renta, mokama už profesinį negyvenamųjų pastatų panaudojimą (☒ žr. ☒ 2.108 ☒ punkto ☒ a ☒ papunktį ☒)
 - pastatų nuvertėjimas,
 - einamosios pastatų priežiūros išlaidos (☒ žr. ☒ 2.106 punktą),

⁴³ Atkreipkite dėmesį, kad ŽŪES nesusijusi su gautomis rentomis dėl žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies sąvokos naudojimo (žr. 1.44 punktą).

⁴⁴ →₃ ESS 2010 ← siūloma visą sumą traukti į apskaitą kaip žemės rentą, jeigu laikoma, kad žemės vertė didesnė už pastato vertę, arba kaip pastatų rentą, jeigu ji mažesnė.

- nekilnojamojo turto mokestis (☒ žr. ☒ 3.048 ☒ punkto ☒ a ☒ papunktį ☒),
- išlaidos, susijusios su pastatų draudimu (☒ žr. ☒ 2.109 ☒ punkto ☒ g ☒ papunktį ☒).

3.085. Jeigu žemę ir pastatus naudoja savininkas, sąlyginės rentos traukti į apskaitą nereikia. Rentos, kurios atitinka nesukurtą nematerialųjį turtą, pavyzdžiui, patentuotą turtą ir gamybos teises (pieno kvotas), turėtų būti traukiamos į apskaitą kaip tarpinis vartojimas (☒ žr. ☒ 2.109 ☒ punkto ☒ n ☒ papunktį ☒).

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto qq punktas

4. *Draudimo polisų savininkams priskirtinos investicijų pajamos (neįtraukiamos į ŽŪES)*

↓ 138/2004 (pritaikytas)
 →₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto rr punktas
 →₂ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 1 punkto a punktas
 →₃ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto ss punktas

3.086. →₁ Draudimo polisų savininkams priskirtinos investicijų pajamos – visos pirminės pajamos, gautos investavus draudimo techninius atidėjimus ir pensijų lėšas (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.68 punktą). ← Šie techniniai atidėjimai traktuojami kaip turtas, priklausantis draudėjams. →₂ ESS 2010 ← numatyta, kad, apskaičiuojant verslo pajamas, prie išteklių priskiriamos pajamos, gautos investavus draudimo techninius atidėjimus. Šios pajamos priskiriamos draudėjui kaip turto pajamos, priskirtos draudimo polisų savininkams. Laikoma, kad pastarosios grąžinamos draudimo bendrovėms papildomų įmokų forma, kadangi praktiškai pajamos lieka joms (☒ žr. ☒ →₂ ESS 2010 ←, 4.69 punktą).

3.087. →₃ Draudimo polisų savininkams priskirtinos investicijų pajamos neįtraukiamos į ŽŪES. ← Iš tiesų, tam, kad žemės ūkio veiklos pajamų vertinimas būtų prasmingas, reikia, kad:

- būtų apimami visi srautai, susiję su ne gyvybės draudimu (paslaugos vertė, pajamos, priskirtos draudimo polisų savininkams, gryniosios įmokos ir reikalavimai): šiuo atveju vertinamos pajamos atsiranda apibūdinus visus perskirstymo sandorius (tarp draudimo polisų savininkų ir draudimo bendrovių ir tarp laikotarpių), susijusius su ne gyvybės draudimu, arba
- būtų atsižvelgiama tik į paslaugos vertę (kuri tikrai gaunama iš draudimo bendrovės) (☒ žr. ☒ 2.109 ☒ punkto ☒ g ☒ papunktį ☒): šiuo atveju vertinamos pajamos atsiranda iki visų šių perskirstymo sandorių apibūdinimo.

ŽŪES buvo pasirinktas antrasis sprendimas.

G. KAPITALO PERVEDIMAI

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto tt papunktis (pritaikytas)

(☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.145–4.167 punktus)

↓ 138/2004 (pritaikytas)

3.088. Vieninteliai ŽŪES traukiami į apskaitą kapitalo pervedimai yra gaunami kapitalo pervedimai, ☒ tai yra ☒ dotacijos investicijoms ir kiti kapitalo pervedimai. Šie paskirstymo sandoriai traukiami į apskaitą kapitalo sąskaitoje (☒ žr. ☒ 1.41 ir 1.48 ☒ punktus ☒).

1. Dotacijos investicijoms

↓ 2019/2019 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto uu papunktis (pritaikytas)

3.089. Investicinės dotacijos – valdžios sektoriaus arba likusio pasaulio sektoriaus kapitalo pervedimai pinigais arba natūra kitiems instituciniams vienetams rezidentams ar nerezidentams, skirti visoms ilgalaikių gamybos priemonių įsigijimo sąnaudoms arba jų daliai finansuoti (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.152 punktą). Likusio pasaulio sektoriaus investicinėms dotacijoms priskiriamos tiesioginės Sąjungos institucijų dotacijos, skiriamos per Europos žemės ūkio garantijų fondą (EŽŪGF) ir Europos žemės ūkio fondą kaimo plėtrai (EŽŪFKP).

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto vv papunktis

3.090. Palūkanų subsidijos nepriskiriamos prie dotacijų investicijoms (☒ žr. ☒ 3.064 punktą), net jeigu jos skirtos investicijų sandoriams palengvinti. Tačiau reikėtų atminti, kad, jeigu dotacija taip pat prisideda prie skolos grąžinimo finansavimo ir palūkanų už kapitalą mokėjimo ir jeigu jos negalima atskirti nuo šių dviejų sudedamųjų dalių, tada dotacija turėtų būti įrašoma visa kaip dotacija investicijoms.

3.091. →₁ Svarbiausios kitų dotacijų, skiriamų EŽŪGF, EŽŪFKP, ir žemės ūkio investicinių dotacijų rūšys: ←

- dotacijos vaismedžių sodams ar vynuogynams restruktūrizuoti, jeigu jiems taikomas persodinimo išsipareigojimas (☒ žr. ☒ 3.067 ☒ punktą ☒),
- valdžios sektoriaus sąskaita perskirstomos paskolos, kurias gamybos vienetai paėmė investicijoms finansuoti,
- verslo pradžios dotacijos jauniems ūkininkams, siekiant jiems padėti finansuoti turto įsigijimą.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto ww papunktis (pritaikytas)

- 3.092. Investicinės dotacijos pinigais traukiamos į apskaitą tada, kai turi būti atliekamas mokėjimas. Investicinės dotacijos natūra traukiamos į apskaitą tada, kai perleidžiama turto nuosavybės teisė (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.162 punktą).
-

↓ 138/2004

2. *Kiti kapitalo pervedimai*

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto xx papunktis

- 3.093. Kiti kapitalo pervedimai – pervedimai (išskyrus investicines dotacijas ir kapitalo mokesčius), kuriais tarp įvairių ekonomikos sektorių ir subsektorių arba likusio pasaulio sektoriaus perskirstomas taupymas arba turtas, o ne pajamos. Šie pervedimai gali būti atliekami pinigais arba natūra (skolos prisiėmimo arba skolos panaikinimo atvejai) ir atitinka savanorišką turto pervedimą (ESS 2010, 4.164 punktas).
-

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto yy papunktis

- 3.094. Kiti kapitalo pervedimai skiriasi nuo dotacijų investicijoms dviem aspektais:
- tik valdžios sektorius gali mokėti dotacijas investicijoms, o kitus kapitalo pervedimus gali išmokėti visi instituciniai vienetai,
 - dotacijos investicijoms yra ribojamos mokėjimais, susijusiais su ilgalaikio turto įsigijimu, o kiti kapitalo pervedimai gali būti susiję su bet kuriuo taupymo arba turto pervedimu tarp vienetų.
- 3.095. Kiti kapitalo pervedimai gali būti valdžios sektoriaus arba kitų šalių kompensacijos, mokamos gamybos priemonių, kurios buvo sunaikintos dėl karo veiksmų arba stichinių nelaimių, pavyzdžiui, potvynių ir pan., savininkams. →₁ Jiems taip pat priskiriami valdžios sektoriaus pervedimai, skirti per kelerius finansinius metus susidariusiems nuostoliams arba ypatingiems nuostoliams, kuriuos lėmė nuo įmonės nepriklausantys veiksniai, padengti (☒ žr. ☒ ESS 2010, 4.165 punktą). ←
-

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto zz papunktis (pritaikytas)

- 3.096. Žemės ūkio atveju kitiems kapitalo pervedimams taip pat priskiriama:
- dotacijos nuolatiniam vaismedžių sodų arba vynuogynų apleidimui,
 - dotacijos pieno gamybos nutraukimui arba sumažinimui (tiek, kiek jos aiškiai arba tariamai turi įtakos kvotų vertei),

- kompensacija už ypatingus arba stichinių nelaimių padarytus nuostolius ilgalaikėms gamybos priemonėms, kurios naudojamos žemės ūkio prekių gamybai (☒ pavyzdžiui, ☒ gyvuliams ir įrenginiams) (☒ žr. ☒ 2.045 ir 3.067 ☒ punktus ☒)
- verslo pradžios dotacijos jauniems ūkininkams, išskyrus skirtas turto įsigijimui finansuoti,
- dotacijos turto vertės sumažėjimui kompensuoti arba skoloms sumažinti,
- dideli mokėjimai kompensuojant už žalą ar kūno sužalojimą, už kuriuos nėra kompensuojama pagal draudimo polisus (išskyrus ESS 2010 4.165 punkto a papunktyje apibūdintus valdžios sektoriaus arba likusio pasaulio sektoriaus mokėjimus) ir kurie priteisiami arba dėl jų susitariama neteisminiu būdu, pavyzdžiui, mokėjimai, kuriais kompensuojama dėl didelių sprogimų, naftos išsiliejimų ir pan. atsiradusi žala (ESS 2010, 4.165 punkto h papunktis).

↓ 138/2004

3.097. Kiti kapitalo pervedimai pinigais traukiami į apskaitą tada, kai reikia atlikti mokėjimą (o kapitalo pervedimų natūra atveju – kai perleidžiama turto nuosavybė arba kai kreditorius panaikina skolą).

H. PAGRINDINIO KAPITALO VARTOJIMAS

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto aaa papunktis (pritaikytas)

(☒ žr. ☒ ESS 2010, 3.139–3.145 punktus)

↓ 138/2004 (pritaikytas)
 →₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 6 punkto bbb papunktis
 →₂ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 7 punktas
 →₃ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 1 punkto a papunktis

3.098. Numatomas ilgalaikių gamybos priemonių susidėvėjimas ir senėjimas per ataskaitinį laikotarpį yra numanomas mokestis, kol gaminyt nepakeičiamas nauju įsigijimu. Šis nusidėvėjimas ir senėjimas vertinamas pagrindinio kapitalo vartojimu. Jį įtraukiant prie gamybos sąskaitos „panaudojimo“ galima pagrindinio kapitalo formavimo išlaidas paskirstyti visam naudojamam laikotarpiui.

3.099. Jeigu gamybos priemonių ekonominio naudingumo laikotarpis yra ilgesnis kaip vieneri metai, pagrindinio kapitalo vartojimas atitinka pagrindinio kapitalo dydį, sunaudotą gamybos procese per ataskaitinį laikotarpį dėl įprasto nusidėvėjimo ir numatomo senėjimo⁴⁵. Tačiau, jeigu naudojamų gamybos priemonių ekonominio

⁴⁵ Įskaitant atidėjimą ilgalaikių gamybos priemonių nuostoliams dėl netyčinės žalos, nuo kurios galima apsidrausti. Šių atidėjimų traukiama į apskaitą vertė lygi grynųjų įmokų, kurios sumokamos už apdraustas ilgalaikes gamybos priemones, vertei.

naudingumo laikotarpis trumpesnis kaip vieneri metai, nusidėvėjimas traukiamas į apskaitą kaip tarpinis vartojimas.

- 3.100. Visos ilgalaikės gamybos priemonės (☒ tai yra ☒ produktai) yra susijusios su pagrindinio kapitalo vartojimu (nors tam tikrais atvejais reikalingas lankstumas; ☒ žr. ☒ 3.105 ☒ punktą ☒). Tai apima ilgalaikį materialųjį ir nematerialųjį turtą, pagrindinius nesukurto turto pagerinimus ir sąnaudas, susijusias su nuosavybės perleidimu. Pagrindinio kapitalo vartojimas neskaiciuojamas atsargoms ir nebaigtai gamybai, o taip pat tokiam nesukurtam turtui kaip žemė, žemės gelmių ištekliai ir patentuotas turtas.
- 3.101. Pagrindinio kapitalo vartojimas yra tik viena turto vertės pokyčių sudedamoji dalis (kartu su BPKF, kitais apimties pokyčiais ir nominaliu turimo turto vertės padidėjimu (atėmus sumažėjimą); ☒ žr. ☒ 2.134 ☒ punktą ☒). Pagrindinio kapitalo vartojimas neapima kitų turto apimties pokyčių (išskyrus tuos, kurie atsiranda dėl BPKF):
- ypatingų nuostolių dėl nelaimių (žemės drebėjimų, karo, sausras, epidemijos ir pan.),
 - nenumatomo senėjimo, kuris yra skirtumas tarp pagrindinio kapitalo vartojimo atidėjimų dėl įprasto nusidėvėjimo ir faktinių nuostolių, netikėtų įvykių, dėl kurių nusidėvėjimas yra didesnis nei buvo trauktas į apskaitą remiantis numatomu pagrindinio kapitalo vartojimu,
 - ilgalaikio turto klasifikavimo pokyčių, ☒ tai yra ☒ jų ekonominio panaudojimo pokyčių, kai žemės ūkio naudmenos arba pastatai pradedami naudoti privačiai arba kitokiai ekonominei paskirčiai.
- 3.102. Pagrindinio kapitalo vartojimas, kurį reikia skirti nuo nuvertėjimo, skaičiuojamo mokestiniais tikslais ir pateikiamo įmonių sąskaitose, turėtų būti vertinamas pagal ilgalaikių gamybos priemonių atsargas ir (vidutinį) galimą įvairių nagrinėjamų prekių kategorijų ekonominio naudingumo laikotarpį. Jeigu nėra informacijos apie ilgalaikių gamybos priemonių atsargas, rekomenduojama skaičiavimams taikyti nuolatinio inventorizavimo metodą ir įvertinti įsigijimo kainą ataskaitiniu laikotarpiu (☒ tai yra ☒ turto atstatomąją vertę ataskaitiniu laikotarpiu, o ne remiantis praeities vertėmis). Atstatomoji vertė nustatoma pagal kainas, kurias bet kuriuo konkrečiu ataskaitiniu laikotarpiu turi mokėti savininkai norėdami pakeisti ilgalaikę gamybos priemonę nauja, kuri į ją kuo labiau panaši. Šio metodo būtina laikytis tam, kad būtų tiksliai apskaičiuotas vidaus produktas.
- 3.103. Pagrindinio kapitalo vartojimas apskaičiuojamas taikant tiesinį nuvertėjimo metodą, ☒ tai yra ☒ atitinkamos ilgalaikės gamybos priemonės vertę tolygiai paskirstant per laikotarpį, kada ji yra naudojama. Nusidėvėjimo norma nustatoma pagal formulę $100/n$, kur „n“ yra galimas šios kategorijos ekonominio naudingumo laikotarpis, matuojamas metais („n“ gali skirtis įvairiose šalyse skirtingu metu). Tam tikrais atvejais nusidėvėjimo norma gali būti geometrinė. Atsižvelgiant į dabartinės atstatomosios kainos ir vienodos pagrindinio kapitalo vartojimo normos naudojimą, pagrindinio kapitalo vartojimas skiriasi skirtingais metais, nebent pirkėjų kainos išlieka nepakitusios per visą turto įprastą ekonominio naudingumo laikotarpį.
- 3.104. Pagrindinio kapitalo vartojimas sąnaudų, susijusių su sukurto materialiojo ir nematerialiojo turto nuosavybės perleidimu, forma turėtų būti apskaičiuojamas remiantis vidutiniu ekonominio naudingumo laikotarpiu, kuris pagal susitarimą lygus vieneriems metams.

- 3.105. Pagrindinio kapitalo vartojimas gyvulių atveju atitinka numatomą gyvulių produktyvumo sumažėjimą, jeigu jie būtų naudojami gamybai (pienas, vilna ir pan.), kuris atspindimas dabartinėje būsimų pajamų, kurias galima gauti iš šių gyvulių, vertėje. Kadangi būsimų pajamų, gautinų iš produktyvių gyvulių, vertė laikui bėgant mažėja, gyvuliai turės tapti pagrindinio kapitalo vartojimo objektu. Tačiau, atsižvelgus į praktinius šios rūšies turto pagrindinio kapitalo vartojimo apskaičiavimo sunkumus, buvo nuspręsta, kad nereikėtų skaičiuoti produktyvių gyvulių pagrindinio kapitalo vartojimo. Sprendimas neįtraukti gyvulių į šį skaičiavimą buvo pagrįstas šiais argumentais:
- produktyvumo ir ekonominės vertės sumažėjimas yra susijęs su amžiumi, tačiau nėra tiesioginės, pastovios ir nenutrūkstamos nepriklausomybės, o tai yra numanomas nuvertėjimo reikalavimas,
 - gyvulių išėmimas iš produktyvios bandos gali priklausyti nuo ekonominės aplinkos (pasikeitus kainoms, gaunamoms už paskerstus gyvulius, ir gyvulių pašarų kainoms ir pan.).
- 3.106. Nors šie argumentai nekludytų skaičiuoti pagrindinio kapitalo vartojimą gyvulių atveju, toks skaičiavimas būtų labai sudėtingas, nes reikėtų atitinkamų vidutinio naudojimo laikotarpio ir normų $\boxtimes$ apibrėžčių $\boxtimes$, taikomų pagrindinio kapitalo vartojimui. Priešingu atveju būtų sunku užtikrinti gyvulių prognozuojamo ir faktinio vidutinio nuvertėjimo atitikimą. $\rightarrow_1$ Toks traktavimas taip pat užtikrina ŽŪES ir ESS 2010 ($\boxtimes$ žr. $\boxtimes$ ESS 2010, 3.140 punktą) bei ūkių apskaitos duomenų tinklo mikroekonomikos sąskaitų derėjimą. Be to, nebereikia skirti, kurie gyvuliai turi ilgalaikių gamybos priemonių savybių, o kurie – atsargų savybių. $\leftarrow$

IV. ŽEMĖS ŪKIO DARBO SĄNAUDOS

- 4.01. Užimtumas žemės ūkyje apima visus asmenis – samdomus ir dirbančius savarankiškai – teikiančius apmokamas arba neapmokamas darbo sąnaudas vienetams rezidentams, užsiimantiems ŽŪES žemės ūkio ekonominės veiklos rūšiai būdinga veikla (žemės ūkio ir neatskiriama ne žemės ūkio nepagrindine veikla).
- Visi pensinio amžiaus asmenys, kurie ir toliau dirba valdoje, priskiriami užimtumui žemės ūkyje.
- Neįtraukiami asmenys, kurie nėra sulaukę brandos amžiaus.
- 4.02. Darbuotojai yra apibrėžiami kaip visi asmenys, kurie pagal susitarimą dirba kitam instituciniam vienetui rezidentui (kuris yra žemės ūkio vienetas) ir gauna atlyginimą (nurodomą kaip kompensacija darbuotojams, $\boxtimes$ žr. $\boxtimes$ III skyriaus C dalį). Darbuotojų teikiamos darbo sąnaudos vadinamos apmokamomis darbo sąnaudomis. Pagal susitarimą, ne šeimai priklausančių darbuotojų darbas yra klasifikuojamas kaip apmokamos darbo sąnaudos. Jeigu žemės ūkio vieneto struktūra atitinka įprastą bendrovės struktūrą ($\boxtimes$ žr. $\boxtimes$ 5.09 $\boxtimes$ punktą $\boxtimes$), visos naudojamos darbo sąnaudos klasifikuojamos kaip apmokamos darbo sąnaudos.
- 4.03. Savarankiškai dirbantys asmenys yra tokie, kurie yra neinkorporuotų įmonių, kuriose jie dirba, vieninteliai savininkai arba bendrasavininkiai. Savarankiškai dirbančių asmenų teikiamos darbo sąnaudos vadinamos neapmokamomis darbo sąnaudomis. Savininko šeimos nariai, kurie negauna iš anksto nustatytos ir pagal faktinį darbą apskaičiuotos kompensacijos, yra klasifikuojami kaip savarankiškai dirbantys asmenys.

- 4.04. Specialių įmonių atveju (☒ žr. ☒ V skyriaus B dalį), darbuotojų darbo sąnaudos traktuojamos taip pat kaip ir neinkorporuotų įmonių atveju (individualios įmonės). Direktoriams arba akcininkams tenka vieneto mišrios pajamos (neapmokamos darbo sąnaudos), o jų darbuotojai gauna atlygį (apmokamos darbo sąnaudos).
- 4.05. Bendras dirbtų valandų skaičius atitinka visą valandų, kurias darbuotojas arba savarankiškai dirbantis asmuo faktiškai išdirbo žemės ūkio vienetą rezidente per ataskaitinį laikotarpį, skaičių.
- 4.06. ➔₂ Kas priskiriama ir nepriskiriama bendram dirbtų valandų skaičiui, apibūdinta ESS 2010 (11.27 ir 11.28 punktai). ⬅ Bendram dirbtų valandų skaičiui nepriskiriamas darbas savininko arba vadovo privačiam namų ūkiui.
- 4.07. Darbo vienetai per metus (DVPM) apibrėžiami kaip visos darbo dienos ekvivalento užimtumas (atitinkantis visos darbo dienos ekvivalento darbo vietų skaičių), ☒ tai yra ☒ kaip bendras dirbtų valandų skaičius, padalytas iš per metus visą darbo dieną dirbtų vidutinio valandų skaičiaus toje ekonominėje teritorijoje.
- 4.08. Vienam asmeniui negalima priskirti daugiau kaip vieno DVPM. Šis apribojimas taikomas ir tada, jeigu asmuo žemės ūkyje dirba daugiau valandų nei visos darbo dienos valandų skaičius.
- 4.09. Asmenų, kurie žemės ūkio valdose dirba ne visą dieną, žemės ūkio darbo sąnaudos apskaičiuojamos kaip faktiškai dirbtų valandų skaičiaus (per savaitę arba per metus) ir visą darbo dieną faktiškai dirbtų valandų skaičiaus (per savaitę arba per metus) dalmuo.
- 4.10. Visą darbo laiką faktiškai dirbtų valandų skaičius nebūtinai vienodas visose darbo kategorijose. Gali būti, kad valandų, sudarančių savarankiškai dirbančių asmenų visą darbo dieną, skaičius yra didesnis nei darbuotojų valandų skaičius. Pastaruoju atveju didžiausias dirbamų valandų skaičius nustatomas sutartyje.
- 4.11. Asmens dirbtų valandų skaičiui netaikomi jokie nuo amžiaus (☒ tai yra ☒ jaunesniems kaip 16 ar vyresniems kaip 65 metų asmenims) ar lyties priklausomi koeficientai. Būtina laikytis lygybės principo. „Visa darbo diena“ nustatoma pagal dirbtų valandų skaičių, o ne vertinant sukurtą dydį ir (arba) kokybę.
- 4.12. Išskyrus tuos atvejus, kai yra pagrįsta siekti alternatyvių šaltinių, DVPM, atitinkantis visą darbo dieną žemės ūkyje, turėtų būti pagrįstas dabartine ☒ apibrėžtimi ☒, taikoma ☒ Sąjungos ☒ žemės ūkio valdų struktūros tyrimuose, kaip mažiausias valandų skaičius, nustatytas nacionalinėse darbo sutartis reglamentuojančiose taisyklėse. Jeigu jose nenurodytas per metus dirbamų valandų skaičius, kaip mažiausias skaičius imama 1 800 valandų (225 darbo dienos, sudarytos iš aštuonių valandų).

V. ŽEMĖS ŪKIO PAJAMŲ RODIKLIAI

- 5.01. Vienas iš pagrindinių ŽŪES tikslų — vertinti žemės ūkio pajamas ir jų pokyčius.

A. PAJAMŲ IR BALANSUOJANČIŲ STRAIPSNIŲ ☒ APIBRĖŽTIS ☒

- 5.02. Pajamas galima apibrėžti kaip didžiausią sumą, kurią gavėjas gali sunaudoti per tam tikrą laikotarpį, nesumažindamas savo turto apimties. Jas taip pat galima apibrėžti ir kaip visą per tam tikrą laiką turimo turto vartojimą ir vertės pokytį, nepakitus visiems kitiems dalykams, kadangi pajamos atitinka tai, ką būtų galima suvartoti.
- ➔₃ ESS 2010 ⬅ daromas skirtumas tarp einamųjų ir kapitalo sąskaitų leidžia

didžiausią galimą vartojimą tirti vertinant einamųjų sąskaitų vartojimą ir taupymą ir kapitalo sąskaitos turto vertės pokytį.

- 5.03. Žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies sąskaitų seka (☒ žr. ☒ 1.43 ☒ punktą ☒) leidžia apskaičiuoti tris balansuojančius straipsnius, kuriuos galima naudoti kaip suvestinius žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies pajamų rodiklius. Tai grynoji pridėtinė vertė, grynas likutinis perteklius (grynosios mišrios pajamos) ir grynosios verslo pajamos. Toliau parodytas šių straipsnių santykis:

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
8 punkto a papunktis

Gamybos sąskaita			Pajamų formavimo sąskaita			Verslo pajamų sąskaita		
P.1		Produkcija	B.1n		Grynoji pridėtinė vertė	B.2n B.3n		Grynasis likutinis perteklius / grynosios mišriosios pajamos
P.2	–	Tarpinis vartojimas	D.1	–	Kompensacija darbuotojams	D.41	+	Gautinos palūkanos ⁴⁶
P.51c	–	Pagrindinio kapitalo vartojimas	D.29	–	Kiti gamybos mokesčiai	D.41	–	Mokėtinos palūkanos
			D.39	+	Kitos subsidijos gamybai	D.45	–	Sumokėta renta
B.1n	=	Grynoji pridėtinė vertė	B.2n B.3n	=	Grynasis likutinis perteklius / grynosios mišriosios pajamos	B.4n	=	Grynosios verslo pajamos
D.29	–	Kiti gamybos mokesčiai						
D.39	+	Kitos subsidijos gamybai						
	=	Grynoji pridėtinė vertė gamybos						

⁴⁶

Tik žemės ūkio vienetų, organizuotų kaip bendrovės, gautos palūkanos.

		veiksnių kaina / gamybos veiksnių pajamos						
--	--	---	--	--	--	--	--	--

↓ 138/2004 (pritaikytas)

- 5.04. Ekonominės veiklos rūšies grynoji pridėtinė vertė rodo visų žemės ūkio vietinių VRV sukurtą vertę po pagrindinio kapitalo vartojimo. Atsižvelgiant į tai, kad produkcija vertinama bazinėmis kainomis, o tarpinis vartojimas – pirkėjų kainomis, grynoji pridėtinė vertė apima subsidijas produktams atėmus produktų mokesčius. Grynoji pridėtinė vertė gamybos veiksnių kaina (apibrėžiama kaip grynoji vertė bazinėmis kainomis, atėmus kitus gamybos mokesčius ir pridėjus kitas subsidijas gamybai) leidžia įvertinti visų gamybos veiksnių atlygį (žemės, kapitalo, darbo) ir ją galima vadinti „gamybos veiksnių pajamomis“, kadangi ji atitinka visą vertę, kurią sukuria gamybos veikla užsiimantis vienetas.
- 5.05. Grynasis likutinis perteklius rodo žemės, kapitalo ir neapmokamo darbo pelną. Tai pajamų formavimo sąskaitos likutis, rodantis pajamų pasiskirstymą tarp gamybos veiksnių ir valdžios sektoriaus. Grynoji pridėtinė vertė ir grynasis likutinis perteklius skaičiuojami ekonominės veiklos rūšims.
- 5.06. Grynosios verslo pajamos, gaunamos sudėjus žemės ūkio vienetų, organizuotų kaip bendrovės, gautas palūkanas ir grynąjį likutinį perteklių, vėliau atėmus rentą (☒ tai yra ☒ ūkio ir žemės rentas) ir palūkanų mokėjimus, rodo neapmokamo darbo kompensavimą, vienetams priklausančios žemės atlygį ir iš kapitalo naudojimo gaunamą pelną. Jos yra panašios į įmonių apskaitos einamojo pelno iki paskirstymo ir pajamų mokesčių sąvoką. Nors grynosios verslo pajamos ne visuomet skaičiuojamos ekonominės veiklos rūšims, paprastai galima įvertinti žemės ūkio grynąsias verslo pajamas, kadangi galima nustatyti, kuri palūkanų ir rentų dalis susijusi tik su žemės ūkio veikla (bei su nepagrindine ne žemės ūkio veikla).
- 5.07. Individualių įmonių atveju, verslo pajamos atitinka kompensaciją už žemės ūkio valdos savininko atliktą darbą (ir neapmokamų šeimos narių darbą) ir įmonėje liekančias pajamas. Šių dviejų sudedamųjų dalių neįmanoma atskirti (akivaizdu, kad čia naudojama sąvoka „savininkas“ reiškia visus asmenis, kuriems priklauso šios ekonominės veiklos rūšies individualios įmonės). Todėl jos laikomos mišriomis pajamomis. Tačiau kaip ir bet kurios kitos ekonominės veiklos rūšies atveju, žemės ūkiui priskiriami gamybos vienetai, kurie priklauso skirtingoms institucinių vienetų rūšims: tai bendrovės ir individualios įmonės. Verslo pajamos, kurias gauna individualios įmonės ir vienetai, organizuoti kaip bendrovės, skiriasi. Pastaruoju atveju tai yra „tikrosios“ verslo pajamos, kadangi į jas neįtrauktos jokios darbo pajamos (darbo kompensavimas turi būti laikomas apmokamo darbo kompensavimu, net jeigu tai susiję su bendrovės vadovais ir akcininkais).
- 5.08. Reikia atsiminti, kad suvestiniai pajamų rodikliai, gauti kaip ekonominės veiklos rūšies sąskaitų sekos balansuojantys straipsniai, nėra visų pajamų arba namų ūkių, kurie dirba žemės ūkyje, grynųjų pajamų rodikliai, kadangi pastarieji be grynai žemės ūkio pajamų gali turėti ir iš kitų šaltinių gaunamų pajamų (ne žemės ūkio veiklos, kompensacijų, socialinių išmokų, pajamų iš nekilnojamojo turto). Kitaip

tariant, žemės ūkio pajamos neturėtų būti laikomos ūkininkų pajamomis. Be to, toks pajamų vertinimas susijęs su pajamomis, gautomis iš žemės ūkio veiklos (bei neatskiriamos ne žemės ūkio nepagrindinės veiklos) per tam tikrą ataskaitinį laikotarpį, net jeigu tam tikrais atvejais atitinkamos pajamos gaunamos vėliau. Todėl tai nėra pajamos, kurios faktiškai gaunamos per patį ataskaitinį laikotarpį.

B. VIENETŲ, ORGANIZUOTŲ KAIP ĮMONĖS, PAJAMŲ TRAKTAVIMAS

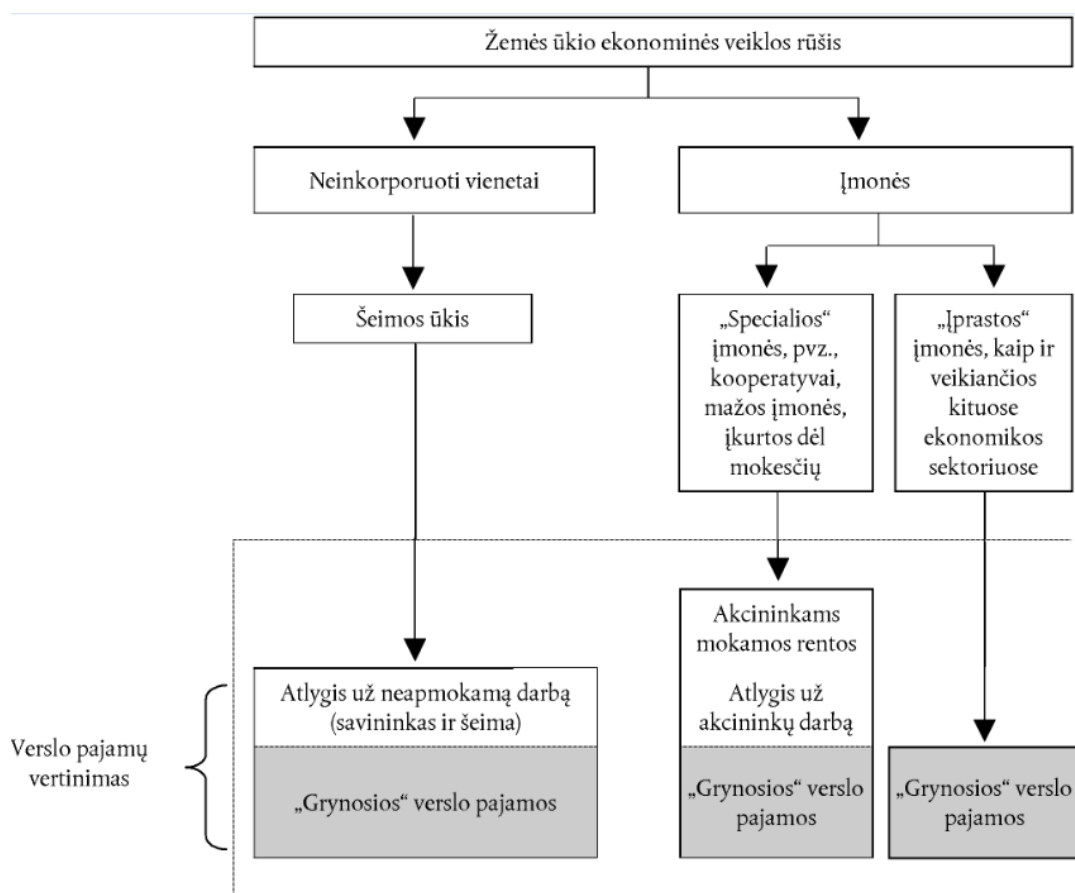
5.09. Sąjungoje individualios įmonės (arba šeimos valdos) yra populiariausia žemės ūkio vienetų rūšis. Tačiau kai kurie žemės ūkio gamybos vienetai gali turėti įmonių struktūrą ir gali būti arba tradicinių bendrovių pavidalo (☒ tai yra ☐ jų organizacinė struktūra yra panaši į kituose ekonomikos sektoriuose veikiančių bendrovių struktūrą), arba specialių bendrovių pavidalo (pavyzdžiui, kai ūkininkas dėl mokesčių sukuria specialią atskirą bendrovę savo ekonominės veiklos komercinei daliai arba kai ūkininkų grupė sudaro susivienijimą, siekdami kartu naudoti žemę ir darbo jėgą tam tikros rūšies kooperatyvo pagrindu).

5.10. Todėl žemės ūkio grynąsias verslo pajamas sudaro šios trys sudedamosios dalys:

- individualių įmonių (neinkorporuotų įmonių) „mišrios“ verslo pajamos,
- „tradicinių“ bendrovių „tikrosios“ (grynosios) verslo pajamos,
- žemės ūkiui būdingų bendrovių „mišrios“ verslo pajamos.

Šios trys sudedamosios dalys parodytos 5.11 punkte pateiktoje scheme.

5.11. „Tikrosios“ verslo pajamos neturi apimti jokių kompensacijų darbuotojams, o taip pat jokių rentų, sumokėtų iki pelno paskirstymo. Tačiau daugumos žemės ūkiui būdingų bendrovių atveju labai sunku atskirti atlygį akcininkams, žemei ir darbo sąnaudas nuo pelno paskirstymo. Todėl rekomenduojama žemės ūkio verslo pajamoms vertinti naudoti „mišrių“ pajamų sąvoką tokios rūšies žemės ūkio vienetui, ☒ tai yra ☐ reikėtų įtraukti kompensacijas už darbuotojų, kurie yra akcininkai, darbą bei rentas. Todėl atlygis ir rentos neturėtų būti atimamos iš verslo pajamų apskaičiavimo šių specialių bendrovių atveju. Todėl skaičiuojant verslo pajamas jos priskiriamos individualių įmonių grupei. „Tradicinių“ bendrovių atveju atlygis ir pelno paskirstymas turi būti aiškiai atskirtas.

C. ŽEMĖS ŪKIO PAJAMŲ RODIKLIŲ APIBRĖŽTIS

5.12. Tris žemės ūkio pajamų rodiklius galima apibrėžti taip:

- rodiklis A: tikrųjų gamybos veiksmų pajamų žemės ūkyje indeksas pagal DVPM

Šis vertinimas atitinka tikrąją žemės ūkio grynąją pridėtinę vertę gamybos veiksmų kaina visiems DVPM⁴⁷,

- rodiklis B: tikrųjų grynujų žemės ūkio verslo pajamų indeksas, pagal neapmokamą DVPM

Šis rodiklis pateikia grynujų verslo pajamų pokyčius pagal neapmokamą DVPM. Konvertuotas į kiekvienos valstybės narės indeksą, jis teikia informacijos apie tendencijas, o ne apie pajamų dydį. Jis naudingiausias tose šalyse, kuriose žemės ūkis organizuojamas individualių įmonių pavidalu. Tačiau, siekiant atsižvelgti į tai, kad egzistuoja ir „tradicinės“ bendrovės, kurios verslo pajamas kuria tik naudodamos apmokamą darbą, rodiklis B yra pervertintas, lyginant su individualių pajamų sąvoka. Šis trūkumas gali neleisti lyginti valstybių narių pajamų dydžius, jeigu „tradicinių“ bendrovių dalis itin skiriasi,

⁴⁷

Siekiant atsižvelgti į ne visos darbo dienos ir sezoninius darbus, užimtumas žemės ūkyje arba jo pokyčiai vertinami pagal DVPM (daugiau informacijos IV skyriuje). Daromas skirtumas tarp apmokamų ir neapmokamų DVPM, kurie kartu sudaro visus DVPM.

- rodiklis C: grynosios žemės ūkio verslo pajamos

Šis suvestinis pajamų rodiklis pateikiamas kaip absoliuti vertė⁴⁸ (arba kaip indeksas realiomis kainomis). Jis leidžia lyginti valstybių narių žemės ūkio pajamas per tam tikrą laiką.

D. PAJAMŲ RODIKLIŲ SUMAVIMAS SĄJUNGOJE

- 5.13. Visos Sąjungos indeksus ir pokyčius galima apskaičiuoti kaip nacionalinių indeksų ar pokyčių svertinius vidurkius arba tiesiogiai remiantis ES suvestiniais rodikliais, nacionalinius duomenis konvertuojant į eurus arba perkamosios galios standartus (PGS). Abiem atvejais reikia pasirinkti bazinius metus; tai metai, kuriais buvo nustatytos įvairių $\boxtimes$ valstybių narių $\boxtimes$ dalys, įtraukiamos skaičiuojant Bendrijos vidurkius, arba metai, kurių keitimo kursai buvo naudojami apskaičiuojant suvestinius rodiklius.
- 5.14. Šiek tiek kitokie metodai ir kiti baziniai metai naudojami priklausomai nuo to, ar analizuojama trumpalaikė (pokyčiai per metus „n“ lyginant su metais „n–1“) ar ilgalaikė (paprastai nuo 1980 metų iki metų n) tendencija.
- 5.15. Atliekant trumpalaikės tendencijos analizę, Sąjungos metų n nominalių arba realių pajamų rodiklių pokyčiai lyginant su metais n–1 apskaičiuojami kaip valstybėse narėse nustatytų atitinkamų pokyčių svertiniai vidurkiai, o svertiniai koeficientai apskaičiuojami remiantis metų n–1 suvestiniais pajamų rodikliais, konvertuotais į eurus pagal metų n–1 keitimo kursus; šie koeficientai yra specifiniai kiekvienam suvestiniam rodikliui. Manoma, kad šis metais n–1 pagrįstas metodas labiausiai tinka trumpalaikiai analizei ir jis labiausiai atitinka metodus, taikomus atskirose valstybėse narėse.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 8 punkto b papunktis (pritaikytas)

- 5.16. Atliekant ilgalaikės tendencijos analizę, Sąjungos pajamų rodiklių indeksai ir pokyčiai skaičiuojami remiantis ES suvestiniais rodikliais, išreikštais euraiis pastoviais keitimo kursais: jeigu vertės išreikštos realiomis kainomis ($\boxtimes$ tai yra $\boxtimes$ atėmus vidutinio kainų padidėjimo poveikį), naudojami defliatoriai irgi pagrįsti nustatytais baziniais metais.

↓ 138/2004 (pritaikytas)

E. PAJAMŲ RODIKLIŲ DEFLIACIJA

- 5.17. Kiekvienos valstybės narės pajamų rodiklių verčių indeksai ir pokyčiai realiomis kainomis gaunami sumažinus atitinkamus nominalius duomenis BVP numatomų kainų indeksu.
- 5.18. Tokie svarbūs veiksniai kaip patikimumas ir palyginamumas yra šio defliatoriaus naudojimo privalumai. BVP numatomų kainų indeksas – tai bendrasis kainų rodiklis visos ekonomikos visoms prekėms, produktams ir paslaugoms. Nacionalinių galutinių panaudojimų kainų indeksas taip pat gali būti naudojamas kaip defliatorius. Skirtingai nei BVP kainų indeksas, jis vienodai ir tiesiogiai atsižvelgia į išorės

⁴⁸ Toks pajamų vertinimas atitinka ankstesnį individualių įmonių „grynųjų pajamų iš šeimos žemės ūkio veiklos“ vertinimą.

prekybos poveikį ir todėl greičiau bei aiškiau atspindi bet kuriuos importo kainų pasikeitimus (☒ pavyzdžiui, ☒ energijos kainų svyravimus). Nepaisant to, siekiant užtikrinti suderinamumą su kitais Europos Komisijos rengiamais statistiniais duomenimis, buvo nuspręsta netaikyti šio naujo defliatoriaus.

- 5.19. Visos Sąjungos realių pajamų suvestiniai rodikliai gaunami visų pirma sumažinus įvairių valstybių narių apskaitytas nominalias vertes (dabartinėmis kainomis), taikant konkrečios valstybės narės BVP numatomų kainų indeksą ir vėliau jas konvertuojant į eurus (pagal 1995 metų keitimo kursus ilgalaikių tendencijų analizei arba metų $n-1$ keitimo kursus trumpalaikių tendencijų analizei, kaip nurodyta anksčiau). Vėliau rezultatai susumuojami, kad būtų gautos Sąjungos realios vertės. Remiantis būtent šiais suvestiniais rodikliais realiomis kainomis apskaičiuojami Sąjungos indeksai ir pokyčiai, o tai reiškia, kad niekada aiškiai netaikomas „Sąjungos defliatorius“.

VI. ŽŪES VERTINIMAS PALYGINAMOSIOMIS KAINOMIS

A. KAINŲ IR APIMTIES MATAI

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 9 punkto a papunktis (pritaikytas)

(☒ žr. ☒ ESS 2010, 10 skyrių)

↓ 138/2004 (pritaikytas)
 →₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 9 punkto b papunktis
 →₂ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 1 punkto a papunktis
 →₃ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 9 punkto c papunktis
 →₄ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 9 punkto d papunktis

- 6.01. Atliekant ekonominę analizę ir stebint, kaip keičiasi vertės, naudinga skirti šiuos verčių pokyčius, kuriuos sukelia apimtys pokyčiai, nuo kainų pokyčių sukeltų pasikeitimų. →₁ ESS 2010 (10.13–10.23 punktuose) aiškiai nurodyta, kad į kainų dedamąją turi būti įtraukti tik su kainomis susiję pokyčiai, o visi kiti pokyčiai turi būti įtraukiami į apimtys dedamąsias. ← Todėl į produktų kokybės skirtumus (fizinų savybių, mažmeninės prekybos rūšių ir pan.) atsižvelgiama kaip į apimtys, o ne kainos pasikeitimus.
- 6.02. Yra keletas daugelio prekių ir paslaugų atmainų, kurių kokybė skiriasi. →₂ ESS 2010 ← nustatyti keli veiksniai, dėl kurių atsiranda kokybės skirtumai, tačiau ŽŪES svarbiausias veiksnys yra susijęs su fizinėmis savybėmis. Taip pripažįstama, kad konkretaus produkto ☒ apibrėžtyje ☒ gali būti numanomi fiziniai skirtumai, kurie reiškia, kad fiziniai vienetai (☒ pavyzdžiui ☒, viena tona) nėra identiški ekonomine prasme. Kaip pavyzdį galima pateikti dvi grūdų tonas, parduotas ☒ dvejus ☒ metus iš eilės. Pirmaisiais metais visi grūdai yra malimui tinkamos kokybės, o antraisiais – malimui tinka mažiau nei pusė, o likę grūdai parduodami pašarams. Tai reiškia, kad vidutinė grūdų kokybė sumažėjo. →₃ Kitas kokybės skirtumas, kuris svarbus ŽŪES, yra produkto prekybos tarp dviejų rinkų, kuriose vyrauja skirtingos kainos, ☒ pavyzdžiui ☒, vidaus ir užsienio, pramoninio

naudojimo ir pardavimo vartotojams, pasikeitimas (☒ žr. ☒ ESS 2010, 10.13–10.18 punktus). ←

- 6.03. Apimties ir kainos rodikliuose, naudojamuose duomenims palyginamosiomis kainomis parengti, reikia atsižvelgti į kokybės pokyčius. Todėl rekomenduojama darbą atlikti kaip įmanoma detaliau, kad būtų galima gauti kuo labiau vienerūšius elementarius produktus. Jeigu elementarus produktai bus visiškai vienerūšiai, apimties pokyčius bus galima vertinti remiantis kiekio pokyčiais.
- 6.04. Tačiau turima statistinė informacija nėra pakankamai išsami, todėl ji nesusijusi vien tik su vienerūšiais produktais. →₄ Šiuo atveju ESS 2010 (10.32 punkte) nurodyta, kad geriau sumažinti einamųjų metų vertę tinkamu kainų indeksu, kad būtų įvertinti apimties pokyčiai (ESS 2010, 10.01 punktas). ←
- 6.05. Išsamumo lygis, kuriam taikomas indeksas laikomas elementariuoju indeksu (todėl nagrinėjamas produktas yra laikomas vienerūšiu), yra vadinamas elementariuoju suvestinių rodiklių lygiu. ŽŪES elementarusis suvestinių rodiklių lygis atitinka bent jau mažiausiai suvestinį nomenklatūros lygį duomenų perdavimo lentelėje. Tačiau sudarant kainų indeksus reikalingas didesnis išsamumas.
- 6.06. Kiekvienam sąskaitose nurodytam kainų ir paslaugų suvestiniam rodikliui reikia apskaičiuoti kainos ir kiekio matus, kad:
- $$\text{vertės indeksas} = \text{kainų indeksas} \times \text{apimties indeksas}$$

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 9 punkto e papunktis (pritaikytas)

Tai reiškia, kad kiekvienas konkretaus srauto vertės pokytis turi būti priskiriamas arba kainos pokyčiui, arba apimties pokyčiui, arba abiem kartu (☒ žr. ☒ ESS 2010, 10.12 punktą).

↓ 138/2004

- 6.07. Dabartinės vertės sistemingas suskirstymas į sudedamąsias dalis „kainos pokyčiai“ ir „apimties pokyčiai“ taikomas tik tiems srautams, kurie atitinka prekių ir paslaugų sandorius bei elementams, susijusiems su šių sandorių vertinimu (produkcija, tarpinis vartojimas, pagrindinio kapitalo vartojimas, bendroji pridėtinė vertė, grynoji pridėtinė vertė, BPKF, atsargų pokytis, produktų mokesčiai ir subsidijos).

B. ŽŪES SUDARYMO PALYGINAMOSIOMIS KAINOS PRINCIPAI IR METODAS

1. Indekso formulės pasirinkimas

↓ 138/2004
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 9 punkto g papunktis

- 6.08. →₁ Vadovaujantis ESS 2010 (10.20), ŽŪES apimties pokyčiai vertinami taikant Laspeireso tipo indeksus, o kainų pokyčiai – Paše tipo indeksus. ←

Laspeireso apimties indeksas:

$$L(q) = \frac{\sum p_0 q_n}{\sum p_0 q_0} = \frac{\sum p_0 q_0 \frac{q_n}{q_0}}{\sum p_0 q_0} = \frac{\sum V_0 \frac{q_n}{q_0}}{\sum V_0}$$

Paše kainų indeksas:

$$P(p) = \frac{\sum q_n p_n}{\sum q_n p_0} = \frac{\sum p_0 q_n \frac{p_n}{p_0}}{\sum p_0 q_n}$$

Kiekvienam elementariam produktui:

—	p_0	:	atitinka kainą, apskaitytą baziniais metais 0,
—	p_n	:	atitinka kainą, apskaitytą metais n,
—	q_0	:	atitinka kiekį, apskaitytą baziniais metais 0,
—	q_n	:	atitinka kiekį, apskaitytą metais n,
—	V_0	:	atitinka vertę, apskaitytą baziniais metais 0: ($V_0 = p_0 q_0$).

2. Baziniai metai

- 6.09. Apimties pokyčiai vertinami naudojant Laspeireso tipo indeksus: todėl elementarios serijos kiekių pokyčiai skaičiuojami pagal bazinių metų vertę. Kainos pokyčiai vertinami naudojant Paše tipo indeksus: todėl elementarių serijų kainų pokyčiai skaičiuojami pagal einamųjų metų vertę bazinių metų kainomis.
- 6.10. Baziniai metai — tai metai, kurių kainos naudojamos svorių sistemai sudaryti.
- 6.11. Tiksliausias būdas vertinti apimties pokyčius iš metų į metus yra naudoti kaip galima vėlesnius bazinius metus. Tai užtikrina, kad apskaičiavimai yra pakankamai nauji ir leidžia išvengti problemų, susijusių su produktų, kurie nebegaminami, ir naujai atsiradusių produktų lyginimu. Būtent dėl šios priežasties ŽŪES apimties pokyčius vertina pagal praeitus metus.

3. Serijų pateikimas pagal ataskaitinius metus

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 9 punkto h papunktis

- 6.12. Metai, naudojami duomenims palyginamosiomis kainomis perduoti ir pateikti, gali skirtis nuo bazinių metų; jie yra vadinami ataskaitiniais metais. Indeksų serijoje ataskaitiniams metams priskiriama vertė 100

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 9 punkto i papunktis (pritaikytas)

- 6.13. Apimties indeksų serija ataskaitinių metų kainomis gaunama susiejant indeksus, apskaičiuotus praeitų metų kainomis (☒ žr. ☒ ESS 2010, 10.20 punktas).

↓ 138/2004

- 6.14. Svarbu, kad ataskaitinių metų pakeitimas neturėtų įtakos apimties pokyčiams praėtų metų atžvilgiu. Būtent todėl ŽŪES duomenys pateikiami pagal nustatytus ataskaitinius metus, pateikiant kiekvieno kintamojo nuorodą atskirai, nepriklausomai nuo to, ar tai yra suvestiniai duomenys ar elementarūs indeksai.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo 9 punkto j papunktis (pritaikytas)

- 6.15. Pavyzdys.

Panagrinėkime du vienerius elementarius produktus A ir B. Toliau pateikta serija yra pagrįsta praėtų metų kainų struktūra:

	$n P n$	$n - n + 1$ apimties indeksas	$n + 1 P n$	$n - n + 1$ kainų indeksas	$n + 1 P n + 1$	$n + 1 - n + 2$ apimties indeksas	$n + 2 P n + 1$	$n + 2 - n + 1$ kainų indeksas	$n + 2 P n + 2$
A	100	105,0	105	110,0	115	102,0	117	108,0	126
B	300	110,0	330	95,0	314	90,0	283	105,0	297
Iš viso	400	108,8	435	98,6	429	93,2	400	105,8	423

Visumos (A+B) apimties ir kainų indeksai priklauso nuo kiekvienam produktui (A ir B) suteikto svorio.

Jeigu šios serijos yra išreikštos pagal nustatytus ataskaitinius metus ($\boxtimes$ pavyzdžiui $\boxtimes$, n), vienintelis būdas išlaikyti tuos pačius $n/n-1$ apimties indeksus yra atskirai grandininio metodu susieti indeksus. Taip atsiranda tokia serija (bazė lygi 100 n):

	n	n + 1	n + 2
A	100	105,0	107,1
B	100	110,0	99,0
Iš viso	100	108,8	101,4

(101,4 = 108,8 * 93,2/100)

Vertės palyginamosiomis kainomis, išreikštos pagal n ataskaitinius metus:

	n	n + 1	n + 2
A	100	105	107,1
B	300	330	297,0

Iš viso	400	435	405,6
---------	-----	-----	-------

$$(405,6 = 400 * 101,4/100)$$

Todėl prie sąskaitos negalima daugiau nieko pridėti. Pridėjus A ir B vertes palyginamosiomis kainomis gaunama tokia serija:

	n	n + 1	n + 2
A + B	400	435	404,1

Išskyrus metus, einančius po ataskaitinių metų, serijos su naujomis nuorodomis negali būti sudedamos.“

↓ 138/2004
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 9 punkto k papunktis

- 6.16. →₁ Remiantis ESS 2010 (10.23 punktas), nesudedami palyginamųjų kainų duomenys yra skelbiami be jokio koregavimo⁴⁹. ← Toks pats metodas taikomas ir ŽŪES, tačiau vartotojams reikia paaiškinti, kad lentelės negali būti sudedamos.

↓ 2019/280 1 straipsnis ir I priedo
9 punkto l papunktis

4. Pridėtinės vertės apskaičiavimas nustatytų metų kainomis

↓ 138/2004 (pritaikytas)
→₁ 2019/280 1 straipsnis ir
I priedo 9 punkto m papunktis

- 6.17. Pridėtinė vertė yra gamybos sąskaitos balansuojantis straipsnis. Pačios pridėtinės vertės neįmainoma tiesiogiai suskirstyti į kainos ir apimtys sudedamąsias dalis. →₁ Teoriškai teisingas metodas pridėtinei vertei nustatytų metų kainomis apskaičiuoti yra atlikti „dvigubą defliaciją“ (☒ žr. ☒ ESS 2010, 10.31 ☒ ir ☒ 10.32 punktus). ←
- 6.18. Todėl bendroji pridėtinė vertė, išreikšta praėjusių metų kainomis, apibrėžiama kaip produkcijos, įvertintos praėjusių metų kainomis, ir tarpinio vartojimo, įvertinto praėjusių metų kainomis, skirtumas. Grynoji pridėtinė vertė, išreikšta praėjusių metų kainomis, apibrėžiama kaip bendrosios pridėtinės vertės, išreikštos praėjusių metų kainomis, ir pagrindinio kapitalo vartojimo, išreikšto praėjusių metų kainomis, skirtumas. Pridėtinė vertė nustatytų ataskaitinių metų kainomis gaunama darant pakartotines nuorodas.

⁴⁹ Tačiau neatmetama galimybė, kad tam tikromis aplinkybėmis duomenų rengėjai gali nuspręsti pašalinti neatitiktumus, norėdami pagerinti bendrą duomenų nuoseklumą.

6.19. Pavyzdys.

Toliau pateikiama produkcijos ir tarpinio vartojimo dabartinių verčių ir verčių praėjusių metų kainomis (apimčių) serija:

	n P n	n + 1 P n	n + 1 P n + 1	n + 2 P n + 1	n + 2 P n + 2
Produkcija	150	160	170	180	200
Tarpinis vartojimas	40	30	35	40	45

Pridėtinė vertė apimtimi gaunama iš produkcijos apimties atėmus tarpinio vartojimo apimtį. Gaunama tokia serija:

	n P n	n + 1 P n	n + 1 P n + 1	n + 2 P n + 1	n + 2 P n + 2
Bendroji pridėtinė vertė	110	130	135	140	155

Taip gaunami šie apimties indeksai praėjusių metų kainomis:

	n + 1	n + 2
Bendroji pridėtinė vertė	118,2	103,7

$$(118,2 = 130/110 * 100) (103,7 = 140/135 * 100)$$

Bendroji tam tikrų metų pridėtinė vertė n metų kainomis (nustatytų metų kainomis) gaunama dabartinę n vertę padauginus iš apimties grandininio indekso.

$$PV_{n+1} (n \text{ metų kainomis}) = 110 * 1,182 = 130$$

$$PV_{n+2} (n \text{ metų kainomis}) = 110 * 1,182 * 1,037 = 135$$

5. *Produktų mokesčių ir subsidijų produktams suskirstymas į apimties ir kainos sudedamąsias dalis*
- 6.20. Suskirstant vertinimus bazinėmis kainomis į atitinkamas apimties ir kainos sudedamąsias dalis daroma prielaida, kad šis suskirstymas taikomas produktų mokesčiams ir subsidijoms produktams. ŽŪES buvo pasirinktas toks variantas:
- 6.21. Subsidijos (arba mokesčio) produktui apimties indeksas atitinka produkcijos apimties indeksą gamintojų kaina. Šiuo atveju produkcijos apimties indeksas yra toks pats, nepriklausomai nuo to, ar jis išreikštas gamintojų ar bazine kaina.
- 6.22. Šis sprendimas turi dar vieną trūkumą: apimties indeksas nepriklauso nuo vertinimo metodo, todėl kainos ir apimties indeksų bazine kaina aiškinimas yra nesudėtingas: visiškai vienerūšio bazinio produkto apimties indeksas atitinka kiekio indeksą; kainų indeksas atspindi vidutinės bazinės kainos pokytį.

6.23. Pavyzdys:

Konkreto produkto produkcijos vertė gamintojų kainomis metais n yra 1 000; produkcijos vertė metais $n+1$ yra 900. Produkcijos apimtys lygus 102.

Šis produktas yra subsidijuojamas. Subsidijos vertė metais n yra 100; subsidijos vertė metais $n+1$ yra 150.

Subsidijos suskirstymas į apimtį ir kainos sudedamąsias dalis atliekamas taip:

	Vertė n	$n+1/n$ apimtys indeksas	Apimtis $n+1$	$n+1/n$ kainų indeksas	Vertė $n+1$
Produkcija gamintojų kainomis	1 000	102,0	1 020	88,2	900
Subsidija produktams	100	102,0	102	147,0	150
Produkcija bazinėmis kainomis	1 100	102,0	1 122	93,6	1 050

Subsidijos apimtys indeksas yra toks pats kaip ir produkcijos gamintojų kainomis apimtys indeksas.

↓ 2022/590 1 straipsnio 4 punktą ir I priedo 6 punktą (pritaikytas)

VII. REGIONINĖS ŽEMŲ ŪKIO EKONOMINĖS SĄSKAITOS (RŽŪES)

A. BENDRIEJI PRINCIPAI

1. Įžanga

7.01. Regioninės sąskaitos svarbios formuojant, įgyvendinant ir vertinant regioninę politiką. Objektiviūs, patikimi, nuoseklūs, darnūs, palyginami, aktualūs ir suderinami regioniniai statistiniai rodikliai – patikimas pagrindas formuoti politikai, kuria siekiama mažinti Sąjungos regionų ekonominius ir socialinius skirtumus.

7.02. RŽŪES yra regioniniam lygmeniui pritaikytos ŽŪES.

7.03. RŽŪES sudaro toks pats sąskaitų rinkinys kaip ŽŪES, bet dėl sąvokų ir vertinimo problemų regioninių sąskaitų rinkinys yra mažesnės apimtys ir detalumo nei nacionalinio lygmens ŽŪES.

7.04. RŽŪES yra regioninės sąskaitos ir todėl rengiamos remiantis tiesiogiai surinktais regioniniais duomenimis ir nacionaliniais duomenimis, suskirstytais pagal regionus remiantis prielaidomis. Rengiant regionines sąskaitas prielaidomis remiamasi, kai nėra pakankamai išsamių, laiku pateiktų ir patikimų regioninio lygmens duomenų. Dėl to regioninėse sąskaitose gali neatsispindėti kai kurie regionų skirtumai (☒ ESS ☒ 2010, 13.08 punktas).

2. Regioninė ekonomika ir regioninė teritorija

7.05. Neatsižvelgiant į tai, ar regioninės sąskaitos susijusios su ekonominės veiklos rūšimis, ar su instituciniais sektoriais, jas rengiant būtina griežtai apibrėžti regioninę

ekonomiką ir regioninę teritoriją. Teoriškai regione vykdoma žemės ūkio ekonominė veikla apima vienetus (žemės ūkio valdas), kurie to regiono teritorijoje vykdo žemės ūkio veiklą (☒ žr. ☒ 1.60–1.65 ☒ punktus ☒).

- 7.06. Šalies regioninė ekonomika sudaro dalį visos šalies ekonomikos. Visa ekonomika apibūdinama pagal institucinius vienetų ir sektorius. Ją sudaro visi instituciniai vienetai, kurių pagrindiniai ekonominiai interesai yra susiję su šalies ekonomine teritorija. Ekonominė teritorija nevisiškai sutampa su geografinė teritorija (žr. 7.08 ☒ punktą ☒). Šalies ekonominė teritorija yra skirstoma į regionines teritorijas ir teritoriją už regiono ribų (☒ ESS ☒ 2010, 13.09 punktas).
- 7.07. Regioninę teritoriją, kaip apibrėžta ☒ ESS ☒ 2010, sudaro šalies ekonominės teritorijos dalis, tiesiogiai priskirta regionui. Laisvosios zonos, muitinės sandėliai ir muitinės kontroliuojamos gamyklos siejami su regionais, kuriuose jie yra.
- 7.08. Vis dėlto šis teritorijos suskirstymas nevisiškai atitinka nacionalinėse sąskaitose taikomą šalies ekonominės teritorijos sąvoką. Teritoriją už regiono ribų sudaro šalies ekonominės teritorijos dalys, kurių negalima tiesiogiai susieti su vienu regionu ir kurios neįtraukiamos į RŽŪES, ☒ tai yra ☒:
- a) nacionalinė oro erdvė, teritoriniai vandenys ir kontinentinis šelfas, esantis tarptautiniuose vandenyse, į kurių šalis turi išimties teises;
 - b) teritoriniai anklavai (☒ tai yra ☒ likusio pasaulio sektoriuje esančios geografinės teritorijos, kurias pagal tarptautines valstybių sutartis ar susitarimus naudoja šalies valdžios sektoriaus institucijos (ambasados, konsulatai, karinės bazės, mokslinės bazės ir kt.);
 - c) už šalies kontinentinio šelfo tarptautiniuose vandenyse esantys naftos, gamtinių dujų ir kiti telkiniai, kuriuos eksploatuoja vienetai rezidentai.
- 7.09. Reglamentu (EB) Nr. 1059/2003 nustatytame Teritorinių statistinių vienetų nomenklatūros (NUTS) klasifikatoriuje pateikiamas bendras, vienodas Sąjungos ekonominės teritorijos suskirstymas. Regioninėms žemės ūkio ekonominėms sąskaitoms reikalinga NUTS 2 lygio statistika, kaip paprastai nustatyta pagal dabartinę tvarką pagal tą reglamentą. Nacionalinio lygmens reikmėms regioninės sąskaitos taip pat gali būti rengiamos išsamesniu regioniniu lygmeniu, konkrečiai NUTS 3 lygiu, jei taikytina (☒ ESS ☒ 2010, 13.12 punktas).

3. *RŽŪES pagrindinis vienetas*

- 7.10. Regioninėms sąskaitoms pagal ekonominės veiklos rūšis rengti naudojami vienetai – vietiniai veiklos rūšies vienetai (vietiniai VRV). Vietinis VRV yra gamybos vienetas, kurį galima stebėti.
- 7.11. Taikant statistinį metodą (pagal ekonominės veiklos rūšis) naudojama stebimo vieneto sąvoka, net jei tai reiškia, kad nukrypstama nuo vienos veiklos sąvokos. Kaip ir 2008 m. NSS, ☒ ESS ☒ 2010 struktūroje pirmenybė teikiama statistiniam metodui ir nurodoma, kad rengiant nacionalines sąskaitas pagal ekonominės veiklos rūšį reikėtų vadovautis vietiniais VRV. Tokiu būdu apibrėžiamas tas pats ekonominės veiklos vienetas neatsižvelgiant į tai, ar jis apskaitomas regioniniu lygmeniu, ar šalies lygmeniu.
- 7.12. Kaip ir ŽŪES, rengiant RŽŪES kaip pagrindinis žemės ūkio veiklos vienetas naudojama žemės ūkio valdos sąvoka, pritaikyta atitinkamiems tikslams vadovaujantis tam tikrais nusistovėjusiais principais. Šis pasirinkimas pagrįstas dviem labai svarbiomis priežastimis. Viena vertus, žemės ūkio valda yra žemės ūkio

vietinis VRV (☒ žr. ☒ 1.09–1.17 ☒ punktus ☒), apibrėžtas kaip tokia VRV dalis, kuri apima vietinį lygmenį. Vietinis VRV taip pat yra tinkamiausias žemės ūkio veiklos rūšies vienetas, net jei jis apima ne žemės ūkio nepagrindinę veiklą, kurios neįmanoma atskirti nuo žemės ūkio veiklos (☒ žr. ☒ 1.15 ir 1.16 ☒ bei ☒ 1.25–1.32 ☒ punktus ☒).

- 7.13. Naudojant žemės ūkio valdą kaip pagrindinį vienetą šių žemės ūkio valdų ne žemės ūkio nepagrindinė veikla įtraukiama į RŽŪES (☒ žr. ☒ 7.12 ☒ punktą ☒). Kadangi ŽŪES tikslas – įvertinti, apibūdinti ir analizuoti pajamų iš žemės ūkio ekonominės veiklos formavimą, neįtraukiami vienetai, kuriuose vykdoma tik laisvalaikio veikla (☒ pavyzdžiui ☒, asmeninio naudojimo daržai ir gyvulių auginimas privatiems tikslams). Priešingai, natūrinio ūkininkavimo besiverčiantys vienetai yra įtraukiami į ŽŪES (☒ žr. ☒ 1.24 ☒ punktą ☒).
- 7.14. Žemės ūkio valda yra su žemės ūkiu susijusių statistinių tyrimų (neatsižvelgiant į tai, ar jie rengiami šalies lygmeniu, ar regioniniu lygmeniu) ataskaitinis vienetas. To privalumas – kiekybiškai vertinant produkciją galima tiesiogiai remtis statistinėmis ploto, derlingumo, bandų dydžio ir pan. matavimo sistemomis. Naudojant žemės ūkio valdos sąvoką taip pat geriau užtikrinamas apskaitos nuoseklumas.

4. *RŽŪES rengimo metodai*

- 7.15. ESS (☒ ESS ☒ 2010, 13.24–13.32 punktai) ekonominės veiklos rūšims ar instituciniams sektoriams siūloma taikyti du metodus: metodą „nuo atskira prie bendra“ ir metodą „nuo bendra prie atskira“. Pagal metodą „nuo atskira prie bendra“ vienetų (vietinių VRV, institucinių vienetų) duomenys renkami ir sumuojami, kad būtų galima gauti įvairių suvestinių rodiklių regionines vertes. Pagal metodą „nuo bendra prie atskira“ regioninės vertės atkuriamos suskaidant nacionalines vertes pagal rodiklį, kuris kuo tiksliau atitinka atitinkamo kintamojo regioninį pasiskirstymą. Šiuos du metodus taip pat galima įvairiai derinti – tai ESS vadinama metodų „nuo atskira prie bendra“ ir „nuo bendra prie atskira“ deriniais. Tačiau turi būti vengiama rinkti tą pačią informaciją daugiau nei vieną kartą, kad nebūtų dubliuojamas duomenų teikimas. Vis dėlto pirmenybė teikiama metodams „nuo atskira prie bendra“, tačiau suprantama, kad daugeliu atvejų faktiškai taikomi metodų „nuo atskira prie bendra“ ir „nuo bendra prie atskira“ deriniai. Išsami informacija apie konkretų metodą ir šaltinius visiškai skaidriai pateikiama kokybės ataskaitose, nurodant, kurie regioniniai duomenys buvo surinkti tiesiogiai ir kurie duomenys pateikiami remiantis nacionaliniais duomenimis, išskirsčius juos pagal regionus remiantis prielaidomis.

5. *Rezidavimo vietos sąvoka ir teritorijos sąvoka*

- 7.16. Ir įmonių, ir namų ūkių ekonominiai sandoriai gali kirsti regionų sienas. Įmonės taip pat gali veikti ne viename regione (nuolatinėse vietose ar laikinai), ☒ pavyzdžiui ☒, dideli ūkiai gali veikti keliuose regionuose. Todėl reikia aiškaus principo, pagal kurį valstybėms narėms būtų lengviau nuosekliai priskirti tą kelis regionus aprėpiančią veiklą konkrečiam regionui.
- 7.17. Regioninės ekonominės veiklos rūšių sąskaitos pagrįstos gamybos vieneto rezidavimo vietos kriterijumi. Kiekviena regioninio lygmens ekonominės veiklos rūšis yra susijusi su tą pačią ar panašią pagrindinę ekonominę veiklą vykdančių vietinių VRV, kurių pagrindiniai ekonominiai interesai yra susiję su to regiono teritorija, grupe. Dažniausiai tie pagrindiniai interesai yra siejami su konkrečia

ilgalaike vieta tame regione, kaip ir su instituciniais vienetais, kuriems priklauso vietiniai VRV.

- 7.18. Vis dėlto regioninėms sąskaitoms būdingi keli išskirtiniai bruožai. Dėl tam tikrų rūšių veiklos ne visada paprasta apibrėžti regioną kaip konkrečią vietovę. Sunkumų gali kelti pagrindinės buveinės vietos ir žemės ūkio valdos fizinės vietos ryšys, nes žemės ūkio gamybos veiksniai gali būti administruojami kitame regione esančios pagrindinės buveinės. RŽŪES reikmėms svarbu atskirti du tokius subjektus ir todėl žemės ūkio valda turi būti priskiriama regionui, kuriame yra jos gamybos veiksniai, o ne regionui, kuriame yra jos pagrindinė buveinė. Todėl viena pagrindinė buveinė gali būti įsteigusi kelis vienetus, kaip apibrėžta RŽŪES, ☒ tai yra ☒ tiek vienetų, kiek yra vietinių VRV rezidavimo regionų, skirtingų nei pagrindinės buveinės regionas.
- 7.19. Kitas principas, paprastai netaikomas nacionalinėse ir regioninėse sąskaitose, yra pagrįstas tik teritorijos sąvoka. Pagal tą principą veikla priskiriama tai teritorijai, kurioje ji faktiškai vykdoma, neatsižvelgiant į toje veikloje dalyvaujančių vienetų rezidavimo vietą.
- 7.20. Priskiriant vienetų rezidentų sandorius regionams pirmenybė teikiama rezidavimo vieta pagrįstam metodui, tačiau pagal ☒ ESS ☒ 2010 paliekama tam tikrų galimybių taip pat taikyti teritorinį metodą (☒ ESS ☒ 2010, 13.21 punktas). Jis taikomas tais atvejais, kai dėl žemės ir pastatų sukuriama sąlyginiai vienetai regione ar šalyje, kuriame (-oje) ta žemė ar pastatai yra.
- 7.21. Hipotetiniu atveju, kai regiono vienetai rezidentai vykdo veiklą tik savo regiono teritorijoje, rezidavimo vietos sąvoka sutampa su teritorijos sąvoka. Jos taip pat sutampa, kai priskyrimas regionams grindžiamas sąlyginiais vienetais, sukurtais dėl žemės ir pastatų, ir kitose šalyse ar regionuose esančių neinkorporuotų įmonių, kurių savininko rezidavimo vieta yra kitame regione, atveju.
6. *Žemės ūkio ekonominės veiklos rūšis ir būdingi vienetai*
- 7.22. Ekonominės veiklos rūšis – tai visi vietiniai VRV, vykdančys tokią pačią arba panašią ekonominę veiklą (☒ žr. ☒ 1.59 ☒ punktą ☒). Žemės ūkio veikla, kaip apibūdinta ŽŪES, iš esmės atitinka NACE 2 red. 01 skyrių, o skirtumai nurodyti 1.62–1.65 ☒ punktuose ☒. RŽŪES taikymo sritis apibrėžiama remiantis ŽŪES reikmėms sudarytu būdingų veiklų sąrašu. ŽŪES (atitinkamai ir RŽŪES) žemės ūkio ekonominė veikla skiriasi nuo ekonominės veiklos, apibrėžtos pagrindinės nacionalinių sąskaitų sistemos reikmėms (☒ žr. ☒ 1.90 ☒ punktą ☒.

B. PRODUKTŲ SANDORIAI

- 7.23. Vertinant žemės ūkio produkciją kyla specifinių sunkumų. Pagrindiniai sunkumai yra susiję su sezoniniais produktais, gyvulininkystės produkcija ir įtraukimo į sąskaitas laiku. ŽŪES metodikoje nustatytos tikslios taisyklės, kuriose nurodoma, kaip turi būti atsižvelgiama į sezoninių produktų saugojimo poveikį, kaip turi būti vertinama ūkinių gyvūnų produkcija ir kaip turi būti traukiama į apskaitą nebaigta gamyba. Tų principų turi būti laikomasi ir rengiant RŽŪES. Tačiau tai nereiškia, kad negalima atlikti tam tikrų regioninio lygmens pakeitimų, ☒ pavyzdžiui ☒, dėl ūkinių gyvūnų produkcijos. Reikėtų pabrėžti, kad regioninių verčių visuma turi visiškai sutapti su ŽŪES vertinimu.

1. *Produkcija*

a) *Produkcijos vertinimas*

7.24. Pagal RŽŪES regiono produkcija – tai visi į ŽŪES taikymo sritį patenkantys produktai, pagaminti per ataskaitinį laikotarpį tame regione visų žemės ūkio veiklos vienetų, neatsižvelgiant į tai, ar tie produktai skirti tiekti ne žemės ūkio rinkai, parduoti kitoms žemės ūkio valdoms ar tam tikrais atvejais naudoti toje pačioje žemės ūkio valdoje. Todėl:

- a) bet koks žemės ūkio produktas, išvežamas iš regione esančios žemės ūkio valdos, traukiamas į apskaitą kaip to regiono produkcijos dalis, neatsižvelgiant į jo paskirties vietą ar jį įsigyjantį vienetą;
- b) tam tikri žemės ūkio produktai, naudojami tos pačios žemės ūkio valdos tarpiniam vartojimui, įtraukiami kaip regiono produkcija (☒ žr. ☒ 2.056 ☒ punktą ☒).

7.25. Ūkinių gyvūnų produkcijos gamybos procesas paprastai užtrunka kelerius metus. Nustatant ūkinių gyvūnų vertę reikia atskirti gyvūnus, priskiriamus prie ilgalaikio turto (veisliniai ir darbiniai ūkiniai gyvūnai, pieninės karvės ir pan.), ir prie atsargų priskiriamus gyvūnus (daugiausia mėšai skirti gyvūnai). Todėl siekiant išvengti šių gyvūnų apskaitymo du kartus, su gyvūnų perkėlimu iš žemės ūkio valdos į žemės ūkio valdą susiję sandoriai (juos parduodančių žemės ūkio valdų laikomi „teigiamu“ pardavimu, o juos įsigyjantių žemės ūkio valdų – „neigiamu“ pardavimu) traktuojami taip, kaip nurodyta toliau:

- a) to paties regiono žemės ūkio valdų tarpusavio sandoriai, susiję su prie ilgalaikio turto priskiriamais gyvūnais, vienas kitą panaikina, išskyrus nuosavybės teisių perdavimo sąnaudas⁵⁰; jie neįrašomi į sąskaitas kaip žemės ūkio valdų pardavimai ir todėl neįtraukiami į atitinkamo regiono produkciją;
- b) prie atsargų priskiriami gyvūnai, dėl kurių vyksta skirtingus regionus apimantis sandoris, laikomi kilmės regiono teigiamu pardavimu (kaip eksportas), o iš kitų regionų įsigyti gyvūnai – neigiamu pardavimu (kaip importas)⁵¹;
- c) jei nuosavybės teisių perdavimo sąnaudos (transportavimo, prekybos pelno ir pan.) yra susijusios su prekyba prie atsargų priskiriamais gyvūnais, jos atimamos iš produkcijos; tai įvyksta automatiškai, kai įsigyjama iš kitų regionų žemės ūkio valdų, kadangi šios sąnaudos yra neigiamo pardavimo dalis, tačiau kai kalbama apie to paties regiono žemės ūkio valdų tarpusavio prekybą gyvūnais, reikia atitinkamai koreguoti pardavimo (taigi ir produkcijos) duomenis.

b) *Produkcijos vertės nustatymas*

7.26. Produkcijos vertė nustatoma remiantis bazinėmis kainomis (☒ žr. ☒ 2.083 ☒ punktą ☒), ☒ tai yra ☒ įskaitant subsidijas produktams ir atėmus produktų mokesčius. Taikant šį apskaičiavimo metodą produktų mokesčiai ir subsidijos turi būti suskirstyti pagal regionus.

⁵⁰ Jeigu atitinkamas pardavimas ir pirkimas vyko tuo pačiu ataskaitiniu laikotarpiu.

⁵¹ Gyvūno įsigijimas niekada netraukiamas į apskaitą kaip tarpinis vartojimas (iš esmės tai nebaigtos gamybos įsigijimas, žr. 2.067 punktą) ir gyvūninė produkcija gali būti apskaičiuojama tik netiesiogiai, remiantis pardavimu, BPKF ir atsargų pokyčiais.

2. *Tarpinis vartojimas*

a) Termino apibrėžtis

7.27. Tarpinis vartojimas – prekės (išskyrus ilgalaikį turtą) ir rinkos paslaugos, suvartojamos kitų prekių gamybos proceso metu (☒ žr. ☒ 2.097–2.110 ☒ punktus ☒.

7.28. Rengiant RŽŪES tarpiniam vartojimui priskiriama:

- a) žemės ūkio produktai, įsigyti vartojimui gamybos proceso metu iš kitų žemės ūkio valdų (neatsižvelgiant į tai, ar tame pačiame regione, ar kitame);
- b) tam tikri produktai, naudojami vieneto vidaus vartojimui ir įtraukiami į sąskaitas kaip produkcija (☒ žr. ☒ 2.054–2.058 ir 7.24 ☒ punktus ☒.

7.29. NAFTAP regioninėse sąskaitose traktuojamos taip pat, kaip nacionalinėse sąskaitose. Jei turima pagal regionus suskirstytų paskolų ir indėlių likučių įverčių, galima taikyti metodą „nuo atskira prie bendra“. Vis dėlto paprastai pagal regionus suskirstytų paskolų ir indėlių likučių įverčių nėra. Tokiu atveju NAFTAP vartotojų ekonominės veiklos rūšims priskiriamos naudojant antrą pagal tinkamumą metodą: kaip pasiskirstymo rodikliai naudojama regiono bendroji produkcija ar bendroji pridėtinė vertė pagal ekonominės veiklos rūšis (☒ ESS ☒ 2010, 13.40 punktas).

b) Tarpinio vartojimo vertinimas

7.30. Visi tarpiniam vartojimui naudojami produktai ir paslaugos vertinami pirkėjo kaina (be išskaitytino PVM) (☒ žr. ☒ 2.109–2.115 ☒ punktus ☒.

3. *Bendrojo kapitalo formavimas*

7.31. Žemės ūkio bendrojo kapitalo formavimas smulkiau skirstomas taip:

- a) BPKF;
- b) atsargų pokyčiai.

a) BPKF

7.32. Žemės ūkyje pagrindinio kapitalo formavimu laikomi visi atvejai, kai savininkas įsigyja arba pagamina ilgalaikį turtą, skirtą naudoti daugiau nei vienus metus kaip gamybos priemonė žemės ūkio gamybos procese. Priskyrimo kriterijus, taikomas traukiant BPKF į apskaitą, grindžiamas ne teisėto savininko ekonominės veiklos rūšimi, o vartotojų ekonominės veiklos rūšimis.

7.33. Ilgalaikis turtas, priklausantis daugiaregioniniam vienetai, priskiriamas vietiniams VRV pagal turto naudojimo vietą. Pagal veiklos nuomos sutartį naudojamas ilgalaikis turtas traukiamas į apskaitą turto savininko regione, o pagal finansinės nuomos sutartį – turto naudotojo regione (☒ ESS ☒ 2010, 13.33 punktas).

7.34. Į pagrindinį kapitalą įtraukiamas naujas turtas įrašomas bruto, ☒ tai yra ☒ neatskaičius pagrindinio kapitalo vartojimo. Be to, paprastai šiam turtui skaičiuojamas pagrindinio kapitalo vartojimas. Grynojo kapitalo formavimas apskaičiuojamas iš bendrojo kapitalo formavimo atėmus ilgalaikio turto vartojimą.

7.35. Gamybos vienetai gali vieni kitiems parduoti esamą turtą (☒ pavyzdžiui ☒, panaudotas mašinas). Kai turtas perkeliamas iš vienos ekonominės veiklos rūšies ir regiono į kitus, visa sumokėta kaina įtraukiama į vienos ekonominės veiklos rūšies ar regiono BPKF, o gauta kaina atimama iš kitos ekonominės veiklos rūšies ar regiono BPKF. Turto nuosavybės teisių perdavimo sandorių sąnaudos, ☒ kaip antai ☒

žemės ir esamų pastatų pardavimo teisiniai mokesčiai, apskaičiuojamos kaip įsigyjančio subjekto papildomas BPKF, net jei jų dalį sumoka pardavėjas.

- 7.36. Regiono ūkinių gyvūnų BPKF turi būti sudarytas pagal ☒ ESS ☒ 2010 (☒ žr. ☒ 3.124–3.138 ☒ punktus ☒) ir šio priedo 2.149–2.161 ☒ punktus ☒. Ūkinių gyvūnų BPKF yra lygus ūkinių gyvūnų įgijimo per metus (natūralaus augimo ir pirkimo už regiono ribų, įskaitant importą), įskaitant savo reikmėms vykdytą gamybą, ir ūkinių gyvūnų realizavimo (skerdimui, pardavimui į kitus regionus, įskaitant eksportą, arba bet kokiam kitam galutiniam panaudojimui) skirtumui. Kai visi regionų duomenys apibendrinami, svarbu užtikrinti, kad regionų tarpusavio srautai vienas kitą panaikintų (neįskaitant nuosavybės teisių perdavimo sąnaudų) ir visų regioninių BPKF suma sutaptų su nacionalinių žemės ūkio sąskaitų BPKF. Kai naudojamas metodas „nuo atskira prie bendra“, taikomas toks principas: gyvūnų pardavimas kitų regionų žemės ūkio valdoms yra neigiamas BPKF, o įsigijimas iš kitų regionų – teigiamas BPKF. Apskaičiuojant regiono ūkinių gyvūnų BPKF galėtų būti naudojamas rekomenduojamas netiesioginis metodas (☒ žr. ☒ 2.156 ☒ punktą ☒).

b) Atsargų pokyčiai

- 7.37. Atsargas sudaro visas turtas, kuris nėra pagrindinio kapitalo dalis ir kurį konkrečiu momentu laikinai turi gamybos vienetai. Išskiriamos dvi rūšių atsargos: sąnaudų atsargos ir produkcijos atsargos (☒ žr. ☒ 2.172 ☒ punktą ☒).
- 7.38. Kalbant apie prie atsargų priskiriamus gyvūnus, apskaičiuojant atsargų pokyčius atsižvelgiama į tokią prekybos veiklą kaip pardavimas į kitus regionus ir įsigijimas iš kitų regionų, taip pat į importą ir eksportą.

C. PASKIRSTYMO SANDORIAI IR KITI SRAUTAI

- 7.39. ESS taikoma regioninėms žemės ūkio ekonominės veiklos sąskaitoms tik kelių suvestinių rodiklių atžvilgiu (pridėtinės vertės, subsidijų, mokesčių, kompensacijos darbuotojams, rentos ir kitų pajamų, palūkanų ir BPKF) dėl to, kad tam tikrais atvejais praktiškai sunku gauti patikimos regioninės informacijos apie paskirstymo sandorius, visų pirma dėl vienetų, vykdančių veiklą daugiau nei viename regione, arba jei regionas nėra aiškiai apibrėžta teritorija, kurioje vykdoma tam tikra veikla.

1. *Bendrosios taisyklės*

- 7.40. Paskirstymo sandoriai traukiami į apskaitą kaupimo principu, ☒ tai yra ☒ tada, kai sukuriamas, pakeičiamas, panaikinamas arba nustoja egzistuoti ekonominė vertė, priklausanti suma arba reikalavimas, o ne tada, kai faktiškai atliekamas mokėjimas. Tas apskaitos principas (pagrįstas teisėmis ir įsipareigojimais) taikomas visiems srautams, nepriklausomai nuo to, ar tai piniginiai srautai, ar jie vyksta tarp vienetų ar vieno vieneto viduje.
- 7.41. Vis dėlto, kai neįmanoma tiksliai nustatyti, kada įgyjamas reikalavimas (skola), galima naudoti mokėjimo datą arba kitą priimtina apytikslį kaupimo principu pagrįstą laiką (☒ žr. ☒ 3.007 ☒ punktą ☒).

2. *Pridėtinė vertė*

a) *Bendrosios taisyklės*

- 7.42. Pridėtinė vertė – tai visos ekonomikos arba atskiros ekonominės veiklos rūšies gamybos veiklos tam tikru laikotarpiu rezultatas ir gamybos sąskaitos balansuojantis straipsnis. Tai produkcijos vertės ir tarpinio vartojimo vertės skirtumas. Tai esminis

ekonomikos arba ekonominės veiklos rūšies (☒ žr. ☒ 3.013 ☒ punktą ☒) produktyvumo vertinimo aspektas.

b) Pridėtinės vertės vertinimas

7.43. Pridėtinė vertė gali būti traukiama į apskaitą ir kaip bendroji (bendroji pridėtinė vertė bazinėmis kainomis), ir kaip grynoji (grynoji pridėtinė vertė bazinėmis kainomis), ☒ tai yra ☒ iki arba po pagrindinio kapitalo vartojimo atskaitymo. Derinant su produkcijos (bazinė kaina) ir tarpinio vartojimo (pirkėjų kaina) vertinimo metodu, pridėtinė vertė matuojama bazinėmis kainomis (☒ žr. ☒ 3.013 ☒ punktą ☒).

7.44. Naudojant bazinės kainas produktų mokesčiai ir subsidijos produktams turi būti priskirti konkrečioms prekėms ir paslaugoms, o tada šios turi būti paskirstytos regionams.

7.45. Iš pridėtinės vertės bazinėmis kainomis atėmus kitus gamybos mokesčius ir pridėjus kitas subsidijas gamybai gaunama pridėtinė vertė gamintojų kainomis. Grynoji pridėtinė vertė gamintojų kainomis yra gamybos veiksmų pajamos (☒ žr. ☒ 3.014 ☒ punktą ☒).

3. *Pagrindinio kapitalo vartojimas*

7.46. RŽŪES laikoma, kad žemės ūkio valdos pagrindinį kapitalą sudarančios prekės ir paslaugos (☒ kaip antai ☒ sodiniai, iš kurių gaunami pakartotiniai produktai, mašinos ir pastatai, pagrindinis žemės gerinimas, programinė įranga, nesukurto turto nuosavybės teisių perdavimo sąnaudos), naudojamos kaip gamybos priemonės gamybos procese, nusidėvi ir sensta. Toks nusidėvėjimas ir senėjimas vertinami pagrindinio kapitalo vartojimu. Panašiai kaip ŽŪES, pagrindinio kapitalo vartojimas produktyviems gyvūnams neskaiciuojamas.

4. *Subsidijos*

7.47. RŽŪES taikomos tokios pat taisyklės, kaip ir ŽŪES: srautai, priskiriami prie veiklos subsidijų ŽŪES, taip pat traktuojami ir RŽŪES, panašiai vertinami ir kapitalo pervedimų formos srautai.

5. *Mokesčiai*

7.48. RŽŪES taikomos tokios pat taisyklės, kaip ir ŽŪES: įvairūs mokesčiai RŽŪES traktuojami taip pat, kaip ŽŪES.

6. *Kompensacija darbuotojams*

7.49. Gamintojų atveju kompensacija darbuotojams priskiriama vietiniams VRV pagal asmenų darbo vietą. Jei šių duomenų neturima, kompensacija darbuotojams priskiriama taikant antrą pagal tinkamumą metodą – pagal dirbtas valandas. Jei nėra kompensacijos darbuotojams ar dirbtų valandų duomenų, naudojamas samdomųjų darbuotojų skaičius pagal vietinius VRV (☒ žr. ☒ ☒ ESS ☒ 2010, 13.42 punktą).

7. *Grynasis likutinis perteklius*

7.50. Grynasis likutinis perteklius gaunamas iš grynosios pridėtinės vertės bazinėmis kainomis atėmus kompensaciją darbuotojams ir kitus gamybos mokesčius bei pridėjus kitas subsidijas gamybai.

8. *Palūkanos, renta*

7.51. RŽŪES taikomos tokios pat taisyklės, kaip ir ŽŪES: srautai, ŽŪES priskiriami prie palūkanų ir rentos, taip pat traktuojami ir RŽŪES.

9. *Žemės ūkio verslo pajamos: bendrosios apskaičiavimo taisyklės*

- 7.52. Tiesiogiai mokėtinos turto pajamos iš žemės ūkio veiklos ir ne žemės ūkio nepagrindinės veiklos, ☒ tai yra ☒ tokiai veiklai, įskaitant žemės ūkio paskirties žemės įsigijimą, suteiktų paskolų mokėtinos palūkanos, ir žemės savininkams mokama renta yra atimamos iš likutinio pertekliaus (☒ žr. ☒ 3.070–3.087 ☒ punktus ☒).

D. TRUMPA ĮGYVENDINIMO APŽVALGA

1. *Ižanga*

- 7.53. Šiame skirsnyje siekiama skirti daugiau dėmesio kai kuriems metodikos aspektams, visų pirma žemės ūkio valdos pasirinkimui ir produkcijos vertinimui.

- 7.54. Žemės ūkio valda yra su žemės ūkiu susijusių statistinių tyrimų (ir šalies, ir smulkesnio lygmens) ataskaitinis vienetas. Tai RŽŪES yra labai naudinga, nes vertinant produkciją galima tiesiogiai naudotis statistinėmis žemės ploto, derlingumo, bandų dydžio ir pan. matavimo sistemomis. Žemės ūkio valdos, kaip vieneto, pasirinkimas taip pat naudingas tuo, kad sąskaitos gali būti nuoseklesnės. Produkcija ir sąnaudos faktiškai yra susijusios su tokiais pat vienetų grupėmis, net jei priklausomai nuo šaltinio taikomi skirtingi ekstrapoliacijos metodai. Galiausiai, pasirinkus žemės ūkio valdos, būdingos veiklos ir vienetų sąvokas, nereikia atlikti potencialiai ginčytinų koregavimų, ☒ pavyzdžiui ☒, dėl asmeninio naudojimo daržų ir ūkinių gyvūnų auginimo privatiems tikslams ne žemės ūkio valdoje. Taikant tą principą lengviau palyginti šalių duomenis. Iš tiesų, sąsaja su fiziniiais vienetais išreikštais statistiniais duomenimis, ypač svarbiais žemės ūkiui ir užtikrinančiais, kad apskaitos įrašai būtų vertinami nuosekliai, nes tokiu būdu apribojami koregavimai ar nestatistiniai taisymai, neabejotinai supaprastina ir pagerina skaičiavimus. Tie aspektai taip pat atitinka siekį RŽŪES teikti pirmenybę metodui „nuo atskira prie bendra“.

2. *Regiono žemės ūkio ☒ apibrėžtis ☒*

- 7.55. Kiekvieno regiono žemės ūkio ekonominės veiklos rūšis apima visas žemės ūkio valdas, kurių gamybos veiksniai yra tame regione. Dėl to principo, atitinkančio gamybos vienetų rezidavimo vietos sąvoką, gali kilti problemų: paprastai žemės ūkio statistikoje žemės ūkio valdos vieta apibrėžiama ne pagal gamybos veiksmų vietą, o pagal pagrindinės buveinės vietą. Šios dvi vietos ne visada sutampa ir tokie atvejai, tikėtina, bus vis dažnesni, nes žemės ūkio valdos tampa vis didesnės. Todėl rengiant RŽŪES kai kurios žemės ūkio valdos perskirstomos kitiems regionams, o kai kuriais atvejais – net suskaidomos. Tikėtina, kad tai bus sunkiai įgyvendinama praktiškai ir tokiais atvejais gali būti geriau taikyti tokią pat žemės ūkio valdos vietą, kaip ir atliekant statistinius tyrimus. Tačiau tas pasiūlymas priklauso nuo dviejų sąlygų: pirma, vieta turi būti apibrėžiama vienodai visų šalies regionų atžvilgiu, antra – visų apskaitos įrašų vertė turi būti nustatoma pagal šaltinius, kurie žemės ūkio valdų vietai apibrėžti taiko tas pačias taisykles.

3. *Žemės ūkio produkcijos vertinimas*

- 7.56. Žemės ūkio produkcija apima tam tikrus augalininkystės produktus, kuriuos ta pati žemės ūkio valda pakartotinai panaudoja tarpiniam vartojimui; daugiausia tai susiję su pašarams skirtais produktais. Visų pirma pasėlių regioninė produkcija dažnai gali būti nustatoma remiantis kiekviename regione nuimto derliaus kiekiu, o jo vertė nustatoma pagal kainas. Tokiu atveju nustatoma visos produkcijos vertė, neatsižvelgiant į tai, ar ji skirta tiekti ne žemės ūkio rinkai, parduoti kitoms žemės

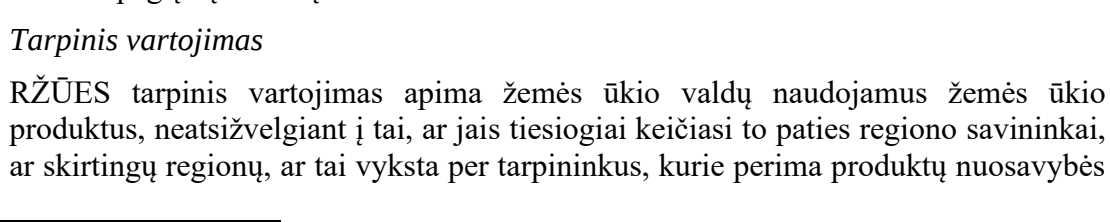
ūkio valdoms ar naudoti toje pačioje žemės ūkio valdoje. Taigi kiekvieno regiono produkcija gaunama tiesiogiai, vadovaujantis ŽŪES ir RŽŪES principais. Kainos, pagal kurias nustatoma vienetė suvartojamos produkcijos vertė, taip pat gali būti grindžiamos regioniniais duomenimis, atitinkančiais produkcijos pardavimo kainas. Vis dėlto vertinant produkciją (tiek rinkai tiekiamą (regiono) produkciją, tiek vienetė suvartojamą produkciją) paprastai kyla sunkumų dėl regioninių kainų duomenų trūkumo. Todėl RŽŪES nustatant vienetė suvartojamų produktų vertę kyla tokių pat sunkumų, kaip vertinant rinkai tiekiamų produktų vertę. Be abejo, tai negalioja atvejais, kai kiekių vertės neįmanoma nustatyti regioniniu lygmeniu. Paprastai tokiais atvejais galima taikyti tik metodą „nuo bendra prie atskira“, remiantis šalies lygmens vertėmis⁵².

7.57. Kalbant apie gyvūnus (neatsižvelgiant į tai, ar jie priskiriami prie atsargų, ar prie ilgalaikio turto), atsižvelgiama į šiuos dalykus:

- su gyvūnais susijusių atsargų ir BPKF pokyčių vertinimą regioniniu lygmeniu (iš tiesų, abu šie srautai yra naudojami netiesiogiai apskaičiuojant produkciją);
- regionų tarpusavio prekybos gyvūnais vertinimą (ši prekyba naudojama netiesiogiai apskaičiuojant produkciją);
- gyvūnų importo ir eksporto srautų suskirstymą pagal regionus;
- tinkamą nuosavybės teisių perdavimo sąnaudų traktavimą;
- RŽŪES koregavimo pagal ŽŪES metodą.

7.58. Tam tikrais atvejais gali būti pernelyg sudėtinga regioniniu lygmeniu netiesiogiai apskaičiuoti gyvūninę produkciją. Tuomet geriau apskaičiuoti produkciją pagal fizinius duomenimis pagrįstą modelį ir tas gautas vertes koreguoti pagal ŽŪES vertes.

4. *Neatskiriama ne žemės ūkio nepagrindinė veikla*

7.59. Neatskiriama ne žemės ūkio nepagrindinę veiklą galima traukti į RŽŪES įvairiai, priklausomai nuo veiklos rūšies. Kai kurių rūšių ši nepagrindinė veikla,

5. *Tarpinis vartojimas*

7.60. RŽŪES tarpinis vartojimas apima žemės ūkio valdų naudojamus žemės ūkio produktus, neatsižvelgiant į tai, ar jais tiesiogiai keičiasi to paties regiono savininkai, ar skirtingų regionų, ar tai vyksta per tarpininkus, kurie perima produktų nuosavybės

⁵² Atsižvelgiant į taikomą metodą, vieneto vidaus vartojimas koreguojamas pagal ŽŪES vertes.

teises prieš perpardavimą, arba ne. Be to, kai kurie vienete suvartojami žemės ūkio produktai (paprastai – tam tikri pašarams naudojami augalai) taip pat traukiami į apskaitą kaip tarpinis vartojimas. Gyvūnų (net importuotų) įsigijimas neįtraukiamas kaip tarpinis vartojimas.

- 7.61. Vienas iš žemės ūkio produktų tarpinio vartojimo regioniniu lygmeniu apskaičiavimo būdų – apskaičiuoti RŽŪES produkcijos ir kitoms ekonominės veiklos rūšims skirtos RŽŪES produkcijos dalies skirtumą pagal atskirus produktus⁵³. Tačiau šiuo būdu nėra tiksliai nustatomas kiekvieno regiono žemės ūkio produktų tarpinis vartojimas, nes įtraukiami žemės ūkio produktai, skirti tarpiniam vartojimui kitų regionų žemės ūkio valdose, bet neįtraukiami žemės ūkio produktai iš kitų regionų žemės ūkio valdų. Todėl tarpinis vartojimas turi būti koreguojamas pagal ŽŪES vertes.
- 7.62. Tarpinį vartojimą galima apskaičiuoti ir kitu būdu, naudojant ŪADT informaciją. Remiantis tuo šaltiniu galima nustatyti žemės ūkio produktų tarpinio vartojimo vertę, neatsižvelgiant į tai, ar juos pardavė kitos žemės ūkio valdos, ar jie gauti kitaip, ☒ pavyzdžiui ☐, importuoti. Tačiau ŪADT tarpiniam vartojimui toje pačioje žemės ūkio valdoje naudojami produktai traktuojami šiek tiek kitaip, todėl duomenis reikia koreguoti. Todėl tarpinis vartojimas taip pat turi būti koreguojamas pagal ŽŪES vertes.
-

⁵³ Neįtraukiami importuoti žemės ūkio produktai (išskyrus gyvūnus).

II PRIEDAS

DUOMENŲ PERDAVIMO PROGRAMA

Perduodami duomenys apie kiekvieno produkcijos straipsnio (nuo 01 iki 18, įskaitant postraipsnius) vertę bazinėmis kainomis ir jos sudedamąsias dalis (vertė gamintojų kainomis, subsidijos produktams ir produktų mokesčiai).

Perduodami gamybos sąskaitos ir bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo (BPKF) duomenys pateikiami einamosiomis ir praėjusių metų kainomis.

Visos vertės išreiškiamos milijonais nacionalinės valiutos vienetų. Darbo sąnaudos išreiškiamos 1 000 darbo vienetų per metus.

Perduodami regioninių žemės ūkio ekonominių sąskaitų (RŽŪES) duomenys pateikiami NUTS 2 lygio ir tik einamosiomis kainomis.

1. Gamybos sąskaita

Straipsnis	Kintamųjų sąrašas	Ataskaitinių metų n duomenys			
		a	b	c	d
		Lapkritis Metai n (ŽŪES įverčiai)	Kovas Metai n+1 (ŽŪES įverčiai)	Rugsėjis Metai n+1 (ŽŪES duomenys)	Rugsėjis Metai n+2 (RŽŪES duomenys)
01	GRŪDAI (įskaitant sėklas)	X	X	X	X
01.1	Kviečiai ir speltos	X	X	X	X
01.1/1	Paprastieji kviečiai ir speltos	—	—	X	X
01.1/2	Kietieji kviečiai	—	—	X	X
01.2	Rugiai ir kviečių ir rugių mišinys	X	X	X	X
01.3	Miežiai	X	X	X	X
01.4	Avižos ir vasarinių javų mišiniai	X	X	X	X
01.5	Grūdiniai kukurūzai	X	X	X	X
01.6	Ryžiai	X	X	X	X

01.7	Kiti javai	X	X	X	X
02	PRAMONINIAI AUGALAI	X	X	X	X
02.1	Aliejinių augalų sėklos ir aliejinių augalų vaisiai (įskaitant sėklas)	X	X	X	X
02.1/1	Rapsai ir aliejinių griežčių sėklos	—	—	X	X
02.1/2	Saulėgrąžos	—	—	X	X
02.1/3	Sojos	—	—	X	X
02.1/4	Kiti aliejinių augalų produktai	—	—	X	X
02.2	Baltymingi augalai (įskaitant sėklas)	X	X	X	X
02.3	Žaliavinis tabakas	X	X	X	X
02.4	Cukriniai runkeliai	X	X	X	X
02.5	Kiti pramoniniai augalai	X	X	X	X
02.5/1	Pluoštiniai augalai	—	—	X	—
02.5/2	Apyniai	—	—	X	—
02.5/3	Kiti pramoniniai augalai: kiti	—	—	X	—
03	PAŠARINIAI AUGALAI	X	X	X	X
03.1	Pašariniai kukurūzai	—	—	X	X
03.2	Pašariniai šakniavaisiai (įskaitant pašarinius runkelius)	—	—	X	X
03.3	Kiti pašariniai augalai	—	—	X	X

04	DARŽOVĖS IR SODO AUGALŲ PRODUKTAI	X	X	X	X
04.1	Šviežios daržovės	X	X	X	X
04.1/1	Žiediniai kopūstai	—	—	X	—
04.1/2	Pomidorai	—	—	X	—
04.1/3	Kitos šviežios daržovės	—	—	X	—
04.2	Augalai ir gėlės	X	X	X	X
04.2/1	Medelynų augalai	—	—	X	—
04.2/2	Dekoratyviniai augalai ir gėlės (įskaitant Kalėdų eglutes)	—	—	X	—
04.2/3	Sodiniai	—	—	X	—
05	BULVĖS (įskaitant sėklas)	X	X	X	X
06	VAISIAI	X	X	X	X
06.1	Švieži vaisiai	X	X	X	X
06.1/1	Desertiniai obuoliai	—	—	X	—
06.1/2	Desertinės kriaušės	—	—	X	—
06.1/3	Persikai	—	—	X	—
06.1/4	Kiti švieži vaisiai	—	—	X	—
06.2	Citrusiniai vaisiai	X	X	X	X
06.2/1	Saldieji apelsinai	—	—	X	—
06.2/2	Mandarinai	—	—	X	—
06.2/3	Citrinos	—	—	X	—
06.2/4	Kiti citrusiniai vaisiai	—	—	X	—

06.3	Atogrąžų vaisiai	X	X	X	X
06.4	Vynuogės	X	X	X	X
06.4/1	Desertinės vynuogės	—	—	X	—
06.4/2	Kitos vynuogės	—	—	X	—
06.5	Alyvuogės	X	X	X	X
06.5/1	Valgomosios alyvuogės	—	—	X	—
06.5/2	Kitos alyvuogės	—	—	X	—
07	VYNAS	X	X	X	X
07.1	Stalo vinas	—	—	X	—
07.2	Rūšinis vinas	—	—	X	—
08	ALYVUOGIŲ ALIEJUS	X	X	X	X
09	KITI AUGALININ- KYSTĖS PRODUKTAI	X	X	X	X
09.1	Augalinės medžiagos, daugiausia naudojamos pynimui	—	—	X	—
09.2	Sėklos	—	—	X	—
09.3	Kiti augalininkystės produktai: kiti	—	—	X	—
10	AUGALININ- KYSTĖS PRODUKCIJA (01–09)	X	X	X	X
11	GYVŪNAI	X	X	X	X
11.1	Galvijai	X	X	X	X
11.2	Kiaulės	X	X	X	X

11.3	Arkliai	X	X	X	X
11.4	Avys ir ožkos	X	X	X	X
11.5	Naminiai paukščiai	X	X	X	X
11.6	Kiti gyvūnai	X	X	X	X
12	GYVŪNINIAI PRODUKTAI	X	X	X	X
12.1	Pienas	X	X	X	X
12.2	Kiaušiniai	X	X	X	X
12.3	Kiti gyvūniniai produktai	X	X	X	X
12.3/1	Žaliavinė vilna	—	—	X	—
12.3/2	Šilkverpių kokonai	—	—	X	—
12.3/3	Kiti gyvūniniai produktai: kiti	—	—	X	—
13	GYVŪNINĖ PRODUKCIJA (11+12)	X	X	X	X
14	ŽEMĖS ŪKIO PREKIŲ PRODUKCIJA (10+13)	X	X	X	X
15	ŽEMĖS ŪKIO PASLAUGŲ PRODUKCIJA	X	X	X	X
15.1	Žemės ūkio paslaugos	—	—	X	—
15.2	Pieno kvotos nuoma	—	—	X	—
16	ŽEMĖS ŪKIO PRODUKCIJA (14+15)	X	X	X	X
17	NE ŽEMĖS ŪKIO NEPAGRINDINĖ VEIKLA (NEATSKIRIAMA)	X	X	X	X

17.1	Žemės ūkio produktų perdirbimas	X	X	X	X
17.2	Kita neatskiriama nepagrindinė veikla (prekės ir paslaugos)	X	X	X	X
18	ŽEMĖS ŪKIO EKONOMINĖS VEIKLOS RŪŠIES PRODUKCIJA (16+17)	X	X	X	X
19	VISAS TARPINIS VARTOJIMAS	X	X	X	X
19.01	Sėklos ir sodmenys	X	X	X	X
19.02	Energetika; tepalai	X	X	X	X
19.02/1	– Elektros energija	—	—	X	—
19.02/2	– Dujos	—	—	X	—
19.02/3	– Kitas kuras ir varomosios medžiagos	—	—	X	—
19.02/4	– Kita	—	—	X	—
19.03	Trąšos ir dirvožemio savybes gerinančios medžiagos	X	X	X	X
19.04	Augalų apsaugos priemonės ir pesticidai	X	X	X	X
19.05	Veterinarinės išlaidos	X	X	X	X
19.06	Pašarai	X	X	X	X

19.06/1	–	Kitų žemės ūkio valdų tiekiami pašarai	X	X	X	X
19.06/2	–	Pašarai, įsigyti ne iš žemės ūkio ekonominės veiklos rūšies subjektų	X	X	X	X
19.06/3	–	Toje pačioje žemės ūkio valdoje pagaminti ir suvartoti pašarai	X	X	X	X
19.07		Medžiagų priežiūra	X	X	X	X
19.08		Pastatų priežiūra	X	X	X	X
19.09		Žemės ūkio paslaugos	X	X	X	X
19.10		Netiesiogiai apskaičiuotos finansinio tarpininkavimo paslaugos (NAFTAP)	X	X	X	X
19.11		Kitos prekės ir paslaugos	X	X	X	X
20		BENDROJI PRIDĖTINĖ VERTĖ BAZINĖMIS KAINOMIS (18–19)	X	X	X	X

21	PAGRINDINIO KAPITALO VARTOJIMAS	X	X	X	X
21.1	Įranga	—	—	X	—
21.2	Pastatai	—	—	X	—
21.3	Sodiniai	—	—	X	—
21.4	Kita	—	—	X	—
22	GRYNOJI PRIDĖTINĖ VERTĖ BAZINĖMIS KAINOMIS (20–21)	X	X	X	X

2. Pajamų formavimo sąskaita

Straipsnis	Kintamųjų sąrašas	Ataskaitinių metų n duomenys			
		a	b	c	d
		Lapkritis Metai n (ŽŪES įverčiai)	Kovas Metai n+1 (ŽŪES įverčiai)	Rugsėjis Metai n+1 (ŽŪES duomenys)	Rugsėjis Metai n+2 (RŽŪES duomenys)
23	KOMPENSA- CIJA DARBUOTO- JAMS	X	X	X	X
24	KITI GAMYBOS MOKESČIAI	X	X	X	X
25	KITOS SUBSIDIJOS GAMYBAI	X	X	X	X
26	GAMYBOS VEIKSNIŲ PAJAMOS (22–24+25)	X	X	X	X
27	LIKUTINIS PERTEKLIUS / MIŠRIOS PAJAMOS (22–23–24+25)	X	X	X	X

3. Verslo pajamų sąskaita

Straipsnis	Kintamųjų sąrašas	Ataskaitinių metų n duomenys			
		a	b	c	d
		Lapkritis Metai n (ŽŪES įverčiai)	Kovas Metai n+1 (ŽŪES įverčiai)	Rugsėjis Metai n+1 (ŽŪES duomenys)	Rugsėjis Metai n+2 (RŽŪES duomenys)
28	RENTA IR KITI NEKILNOJAMOJO TURTO NUOMOS MOKĖTINI MOKESČIAI	X	X	X	X
29	MOKĖTINOS PALŪKANOS	X	X	X	X
30	GAUTINOS PALŪKANOS	X	X	X	X
31	VERSLO PAJAMOS (27–28–29+30)	X	X	X	X

4. Kapitalo sąskaitos elementai

Straipsnis	Kintamųjų sąrašas	Ataskaitinių metų n duomenys			
		a	b	c	d
		Lapkritis Metai n (ŽŪES įverčiai)	Kovas Metai n+1 (ŽŪES įverčiai)	Rugsėjis Metai n+1 (ŽŪES duomenys)	Rugsėjis Metai n+2 (RŽŪES duomenys)
32	BPKF (ŽEMĖS ŪKIO PRODUKTAI)	—	—	X	X
32.1	BPKF (sodiniai)	—	—	X	—
32.2	BPKF (gyvūnai)	—	—	X	—

33	BPKF (NE ŽEMĖS ŪKIO PRODUKTAI)	—	—	X	X
33.1	BPKF (medžiagos)	—	—	X	—
33.2	BPKF (pastatai)	—	—	X	—
33.3	Kitas BPKF	—	—	X	—
34	BPKF (BE IŠSKAITYTINO PVM) (32+33)	—	—	X	X
35	GRYNOJO PAGRINDINIO KAPITALO FORMAVIMAS (BE IŠSKAITYTINO PVM) (34–21)	—	—	X	X
36	ATSARGŲ POKYČIAI	—	—	X	X
37	KAPITALO PERVEDIMAI	—	—	X	X
37.1	Investicinės dotacijos	—	—	X	—
37.2	Kiti kapitalo pervedimai	—	—	X	—

5. Žemės ūkio darbo sąnaudos

Straipsnis	Kintamųjų sąrašas	Ataskaitinių metų n duomenys		
		a	b	c
		Lapkritis Metai n (ŽŪES įverčiai)	Kovas Metai n+1 (ŽŪES įverčiai)	Rugsėjis Metai n+1 (ŽŪES duomenys)
38	VISOS ŽEMĖS ŪKIO DARBO SĄNAUDOS	X	X	X

38.1	Neapmokamos žemės ūkio darbo sąnaudos	X	X	X
38.2	Apmokamos žemės ūkio darbo sąnaudos	X	X	X

III PRIEDAS

Panaikinamas Reglamentas ir jo vėlesnių pakeitimų sąrašas

Europos Parlamento ir Tarybos
reglamentas (EB) Nr. 138/2004
(OL L 33, 5.2.2004, p. 1,

ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2004/138/oj>)

Komisijos reglamentas (EB) Nr. 306/2005
(OL L 52, 2005.2.25, p. 9,

ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2005/306/oj>)

Komisijos reglamentas (EB) Nr. 909/2006
(OL L 168, 2006.6.21, p. 14,

ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2006/909/oj>)

Komisijos reglamentas (EB) Nr. 212/2008
(OL L 65, 2008.3.8, p. 5,

ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2008/212/oj>)

Europos Parlamento ir Tarybos
reglamentas (EB) Nr. 1137/2008
(OL L 311, 2008.11.21, p. 1,

ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2008/1137/oj>)

Tik priedo 5 punkto 5 papunktis

Europos Parlamento ir Tarybos
reglamentas (ES) Nr. 1350/2013
(OL L 351, 2013.12.21, p. 1,

ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1350/oj>)

Tik priedo 2 punktas

Komisijos deleguotasis reglamentas (ES)
Nr. 2019/280

(OL L 47, 2019.2.19, p. 7,

ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2019/280/oj)

Europos Parlamento ir Tarybos
reglamentas (ES) Nr. 2022/590
(OL L 114, 2022.4.12, p. 1,

ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/590/oj>)

IV PRIEDAS

ATITIKTIES LENTELĖ

Reglamentas (EB) Nr. 138/2004	Šis reglamentas
1, 2 ir 3 straipsniai	1, 2 ir 3 straipsniai
3a straipsnis	4 straipsnis
3b straipsnis	5 straipsnis
4 straipsnis	6 straipsnis
4a straipsnis	7 straipsnis
4b straipsnis	8 straipsnis
5 straipsnis	9 straipsnis
I ir II priedai	I ir II priedai
—	III priedas
—	IV priedas